

นอกจากนี้ทุนทางเศรษฐกิจยังเป็นฐานสำหรับการนำไปสู่การสร้างและใช้ทุนทางสังคม อีกประเภทหนึ่งคือทุนทางสังคมด้านเทคโนโลยีที่สามารถจะแจกแจงออกไปได้อีกสองลักษณะคือ

ทุนทางเทคโนโลยีท้องถิ่น คือองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจากชุมชน และนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนอันได้แก่การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการประกอบอาชีพ ที่มีราคาต่ำแต่ใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นองค์ความรู้ที่ชุมชนจะสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับคนในรุ่นต่อไปของชุมชนอาทิ เทคโนโลยีในการจักสาน เทคโนโลยีในการทำครกหิน เทคโนโลยีในการเพาะปลูกหรือด้านเกษตรกรรม

นอกจากนี้ยังเห็นได้ชัดว่าแนวคิดในการดำเนินการในส่วนนี้ ยังสืบเนื่องไปสู่การนำทุนทางเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ในการพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของชุมชนในด้านนี้ ซึ่งจะเป็นการนำประโยชน์ไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ องค์ทักษะ และประสบการณ์การดำเนินงาน จากศักยภาพของส่วนราชการต่างๆ โดยรอบชุมชนนั่นเอง ทุนทางเทคโนโลยีประเภทนี้จะเรียกว่า ทุนทางเทคโนโลยีสากล

ทุนประเภทนี้ ที่ปรากฏอย่างชัดเจนบนพื้นที่เขาสมอเคลงก็คือ สถานีถ่ายทอดสัญญาณของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่างๆ อาทิ ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 9 และช่อง 11

ทุนทางสังคมด้านเทคโนโลยีที่ชุมชนเขาสมอเคลงมีอยู่ นับได้ว่ามีเป็นจำนวนมาก แต่กลับเป็นจุดอ่อนของชุมชนที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทุนทางสังคมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าเป็นต้นทุนของ “เขาสมอเคลง” มิใช่เป็นต้นทุนของ “ชุมชนเขาสมอเคลง” หากแต่ว่า ผู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวก็คือชุมชนเขาสมอเคลง

ทุนด้านนี้ นับได้ว่า เป็นทุนที่เคยปรากฏอย่างอุดมสมบูรณ์ และก็เกือบที่จะสูญสลายไปเนื่องมาจากน้ำมือของมนุษย์ที่เข้ามาอาศัยประโยชน์จากเขาสมอเคลงทั้งในแง่ของการบุกเข้าไปใช้ในการก่อสร้าง การตัดฟันพืชผลบางชนิด การล่าสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขาทั้งสัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ จนปัจจุบันกล่าวได้ว่า ไม่เหลือพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์บางชนิดให้เยาวชนรุ่นหลังของชุมชนเขาสมอเคลงได้พบเห็นอีกแล้ว

ทุนประเภทนี้ จำแนกออกเป็น

กลุ่มพืชสมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ยืนต้นประเภทพลวง ไม้ไผ่ และไม้เนื้อแข็งที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

กลุ่มสัตว์ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ภูเขาที่เริ่มเห็นสัตว์เล็กเข้ามาอาศัยอยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะเห็นสภาพความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของมันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ “ความเป็นเมือง” ยังคงรุกราลำปริณทลของ “ความเป็นป่า” และความเป็นมนุษย์ยังคงสภาพการทำลายล้างอยู่เช่นเดิม

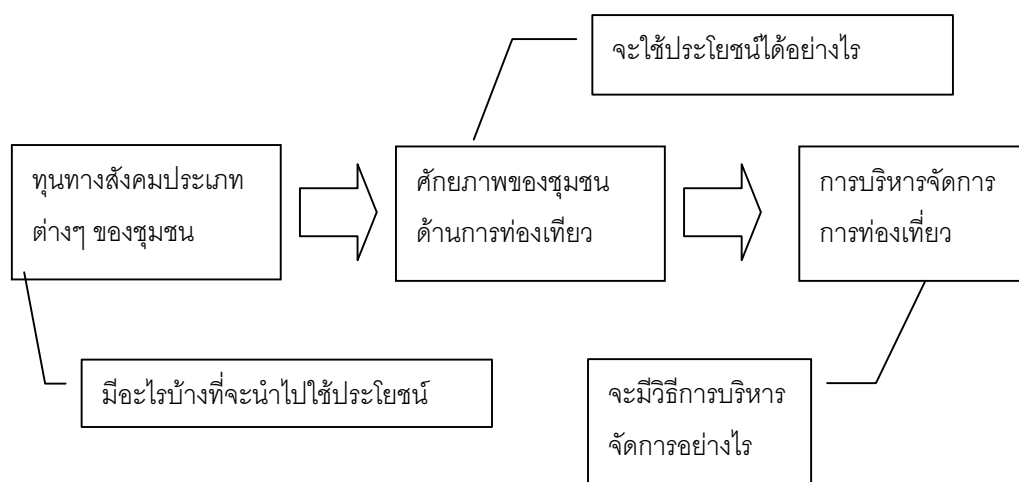
กลุ่มสภาพภูมิศาสตร์ได้แก่ ภูเขาและชะง่อนผา ที่เป็นแหล่งชมวิว และบางส่วนถูกนำไปใช้ในการสร้างเป็นศาสนสถานและหรือศาสนวัตถุ บางส่วนเกือบจะสิ้นสภาพของความเป็นแหล่งชมน้ำมาเป็นร่องน้ำไหลที่ไม่สามารถดูดซับน้ำได้ทัน บางส่วนแปรสภาพจากความเป็นถ้ำและหลืบผามาสู่ความสูญสลายและสิ้นสภาพเพราะการถล่มทับของดินและหินที่ถูกน้ำกัดเซาะ

กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องชี้วัดสภาพของความหลากหลายทางพันธุกรรมและสภาพความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ที่ปรากฏอยู่บนและโดยรอบอาณาบริเวณของเขาสมอแครง ซึ่งชุมชนเขาสมอแครงยังคงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางการท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีการปรับเสริมเติมแต่งสภาพทางภูมิศาสตร์และบำรุงรักษาสภาพความหลากหลายทางพันธุกรรม โดยมีเป็นการทำลายล้างหรือเปลี่ยนสภาพธรรมชาติเดิม ด้วยกลวิธีต่างๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากล

ทุนทางสังคมประเภทต่างๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นถึงศักยภาพชุมชนในด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยสามารถชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของทุนประเภทต่าง ๆ ได้ดังจะกล่าวต่อไป

ประเด็นที่สอง บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศักยภาพของเขาสมอแครงและชุมชนเขาสมอแครงในแง่มุมมองของการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในประเด็นนี้จะได้ชี้ให้เห็นภาพของความสัมพันธ์ของศักยภาพชุมชนในฐานะทุนทางสังคมของชุมชนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยว โดยนำเสนอเป็นแผนภาพความคิดในเบื้องต้นได้ดังนี้

ในส่วนนี้จึงเป็นการตอบคำถามทั้งสามประเด็น โดยชุมชนได้ร่วมกันตอบคำถามดังกล่าวผ่านทางเวทีประชาคมและการถอดองค์ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาฐาน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเวทีประชาคมหลายครั้งในประเด็นนี้ โดยดำเนินการครั้งที่ 1 เพื่อเสาะหาภาพอนาคตของชุมชนเขาสมอแครง จากนั้นจึงดำเนินการจัดทำเวทีครั้งที่ 2 เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกัน

ตระหนักและเสาะหาแนวทางดำเนินการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำชาวชุมชนไปทัศนศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งสนับสนุนการท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่และลำปาง อาทิ

บ้านหล่อชา ซึ่งเป็นชุมชนชาวอาข่า ที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยอาศัยวิถีชีวิตของตนเองเป็นจุดขาย

บ้านกระเหรี่ยงรวมมิตร ซึ่งเป็นชุมชนกระเหรี่ยง ที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติ ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ได้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองบางส่วนไปแล้ว

บ้านป่าสักงาม ซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยที่เคยมี “ป่าสัก” ที่งามที่สุดในประเทศ แต่ได้ถูกทำลายลงอย่างย่อยยับจากน้ำมือของชาวชุมชนป่าสักงามจนกระทั่งไม่มีน้ำทิ้งจะกินและจะใช้ ธรรมชาติจึงลงโทษ....(คำกล่าวของหัวหน้าชุมชน) จากนั้นชาวป่าสักงามจึงได้ร่วมใจกันพลิกฟื้นผืนป่าจนกระทั่งได้ความสมบูรณ์กลับคืนมา โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ป่า

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ซึ่งเป็นการรับฟังคำบรรยายการอนุรักษ์ป่าและพัฒนาอาชีพจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

หมู่บ้านควายจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวที่ไม่มีอะไรเป็นจุดขายเลย แต่เจ้าของหมู่บ้านได้ “สร้าง” การท่องเที่ยวขึ้นมาโดยอาศัย “วิถีชีวิต” เก่าๆ ของเขาขึ้นมาเท่านั้น

บ้านแม่ปิ่นดินพ่อทำสวน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบ Home stay ที่อาศัย “ทุนของครอบครัว” ที่มีอยู่ทั้ง “สมอง จิตใจ แรงกาย แรงใจ และมรดก” เข้ามาเป็นเครื่องมือในการประกอบการ

หมู่บ้านสามขา จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการรับฟังการบรรยายสรุปวิธีการบริหารจัดการในรูปของการมีส่วนร่วมของทุกคนในหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจครอบครัว

ผลจากการดำเนินการในส่วนนี้ พอสรุปได้ดังนี้

กรณีการแสวงหาทรัพยากรหรือทุนที่จะนำมาใช้เป็นศักยภาพในการท่องเที่ยวที่ได้จากการจัดทำเวทีประชาคมพบว่า ชาวชุมชนเขาสมอแครงมองเห็นภาพอนาคตของตนเองดังนี้

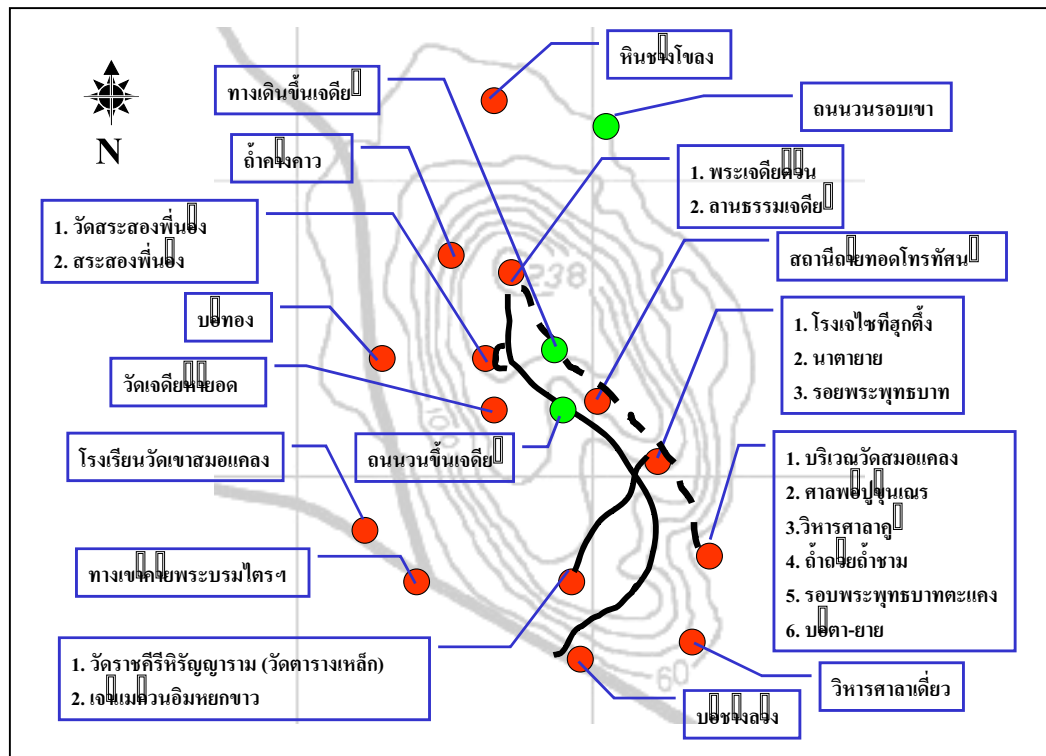

นอกจากนี้ คณะนิสิตปริญญาโทได้ร่วมกันกับชาวชุมชนเขาสมอเคลงช่วยกันวิเคราะห์ศักยภาพโดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือ SWOT Analysis พบว่า ชุมชนเขาสมอเคลงมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวดังนี้

ประเด็นที่สาม ชุมชนเขาสมอเคลงจะนำศักยภาพการท่องเที่ยวของเขาสมอเคลงมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของเขาสมอเคลงได้อย่างไร

Mind map ของ นิสิต

ในขณะเดียวกันชาวชุมชนเขาสมอเคลงได้ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของตนและพบว่าตนเองมีทุนทางสังคมที่สามารถนำมาใช้เป็นศักยภาพในการท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันสรุปเป็นประเด็นของการพัฒนาแหล่งที่กำหนดเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวไว้ในรูปของโครงการและสรรหาตัวผู้รับผิดชอบ ดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาเจดีย์ยอดดวน

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์ศรีนวล ประดับวงศ์	2. อาจารย์ปทุมรัตน์ ภูมิรัตน์
3. นายสุริยา รามญาติ	4. นายอานติ ปะชะนี
5. เด็กชายจรพงศ์ บัวเยี่ยม	6. เด็กชายนราศักดิ์ รักเรือง

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาเจดีย์ดวน	1. จัดประเพณีเวียนเทียนรอบเจดีย์ดวน ได้แก่ เวียนเทียน จัดงานแสงประดับไฟให้กับเจดีย์ดวน จัดงานละเล่นศิลปะท้องถิ่นประกอบงาน 2. จัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพ พิชิตยอดเขาสมอเคลง โดย เดินวิ่งพิชิตยอดเขาฯ ณ เจดีย์ดวน 3. อนุรักษ์ดอกกระเจียว 4. จัดภูมิทัศน์และสถานที่บริการ ชมวิว 5. ติดประดับไฟ ให้สวยงามเป็นประจำ

โครงการที่จะทำ พัฒนาเจดีย์ด้วน

กิจกรรมย่อยที่ จัดภูมิทัศน์รอบเขาเจดีย์ด้วน

เหตุผล เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาชื่นชมทิวทัศน์

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. พัฒนาพื้นที่ ดัดหญ้าให้ภูมิทัศน์มีบรรยากาศดีขึ้น	1. เดือนละ 1 ครั้ง	1. บุคคลที่สนใจ อุปกรณ์เครื่องมือ	1. ทำให้สภาพภูมิทัศน์รอบๆเจดีย์ด้วนมีสภาพสวยงาม
2. อนุรักษ์พืชพันธุ์ทางธรรมชาติ (ดอกกระเจียว)	2. ช่วงฤดูกาลของพืชพันธุ์นั้นๆ	ป้ายรณรงค์/บุคคลที่สนใจ โดยจัดให้มีการนำผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านจากหน่วยงานมาสอนให้ความรู้แก่ผู้สนใจ	2. ความงามทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น

สรุป พัฒนาเจดีย์ด้วน

2. กิจกรรมพัฒนาทำครก-จักสาน

รายชื่อสมาชิก

1. เด็กหญิงวนาลี บัวแย้ม	2. เด็กหญิงกิริติ อิมกิจ
3. นายพาน ศรีหะบุตร	4. นางจินตนา เกิดศรี
5. นายสนัด รวมญาติ	6. นางมงคล ดอนแก้วประเสริฐ
7. นางเกาะ บุญจันทร์	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาทำครก-จักสาน	1. จักสานทำชะลอมลูกน้อยๆ เพื่อใส่ของที่ระลึก โดยมีของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใส่ลงไปในชะลอมด้วย 2. ทำครกหิน โดยมีลูกเล็กและลูกใหญ่ ส่วนลูกเล็กทำเป็นของที่ระลึกและลูกใหญ่ไว้ใช้ภายในครัวเรือนและไว้ขาย 3. ทำครกและจักสาน ทำเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน เพื่อไว้จำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว 4. จักสานทำแข่งเล็กและใหญ่ เพื่อบรรจุสิ่งของต่างๆส่งต่างจังหวัดและท้องถิ่น

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
	5. ทำเป็นไซ ทำลอบ ไม้ดักปลา ตามท้องไร่ท้องนาเป็นอาหารภายในครัวเรือน 6. จักสานทำเป็นตะแกรง กระบุง ตะกร้า เพื่อไว้ใส่ของต่างๆ ทำฝาชีครอบอาหาร 7. จักสาน ทำเป็นตะกร้อสอยผลไม้และประเภทสวยงามทุกชนิด

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาทำครก-จักสาน

กิจกรรมย่อยที่ พัฒนาทำครก-จักสาน

เหตุผล เพื่อให้ประชาชนภายในท้องถิ่นมีรายได้จากภูมิปัญญาของตนเอง

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. จักสานทำชะลอม เพื่อใส่ของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	2 วัน	ไม้ไผ่	1. เป็นอุปกรณ์ที่สำเร็จรูป 2. เพื่อให้นักท่องเที่ยวชมและซื้อเป็นของที่ระลึก ของฝาก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. ทำครกหินลูกเล็กลูกใหญ่ เพื่อเป็นของที่ระลึก	5 วัน	หิน เหล็กดี	
3. ทำครก-จักสาน ทำเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อไว้จำหน่าย	5 วัน	หิน เหล็กดี	
4. จักสานเข่งเล็กและใหญ่ เพื่อบรรจุสิ่งของส่ง	2 วัน	ไม้ไผ่	
5. ทำเป็นไซ ทำลอบ ไม้ดักปลา ตามท้องไร่ท้องนา เป็นอาหารภายในบ้าน	7 วัน	ไม้ไผ่	
6. ทำเป็นตะแกรง กระบุง ตะกร้า ทำฝาชี เพื่อครอบอาหาร	2 วัน	ไม้ไผ่	
7. จักสานทำเป็นตะกร้อสอยผลไม้	2 วัน	ไม้ไผ่	

สรุป พัฒนาทำครก-จักสาน

3. กิจกรรมพัฒนาการสร้างร้านค้าชุมชน

รายชื่อสมาชิก

1. พระวสันต์ ปัญญะโร	2. นางสุพัตรา กิ่งสิงห์
3. นางพจนา กลั่นการนา	4. นางสาวสุมาลี ศรีสวัสดิ์
5. นางนิตยา แดงศรี	6. เด็กหญิงธิดา เลิกนอก
7. นางสาวพรพรรณ อัครกลับ	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาสร้างร้านค้าชุมชน	1. จัดร้านค้าและสภาพแวดล้อมให้มีรูปแบบแปลกใหม่ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว 2. จัดสินค้าให้น่าสนใจ และควรเป็นสินค้าในชุมชน เช่น ผักปลอดสารพิษ ของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ในชุมชน และ ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้าน 3. กิจกรรมส่งเสริมการขาย

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาสร้างร้านค้าชุมชน

กิจกรรมย่อยที่ จัดร้านค้าและสภาพแวดล้อมให้มีรูปแบบน่าสนใจ

เหตุผล เพื่อให้บุคคลในท้องถิ่นมีรายได้

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. กำหนดสถานที่	1 สัปดาห์	1. พื้นที่ที่ดำเนินการอย่างน้อย 100 ตร.วา.	1. ได้สถานที่ในการจัดสร้างร้านค้า
2. กำหนดรูปแบบร้านค้า(ยึดหลักง่าย ประหยัด ปลอดภัย)	15 วัน	2. แบบร้านค้าบุคลากร	2. เป็นร้านค้าที่ถาวร
3. ดำเนินการก่อสร้าง	ขึ้นอยู่กับแบบ	3. โครงไม้ ก่ออิฐ เทปูน	3. ร้านค้าโครงไม้ ก่ออิฐ พื้นปูน
4. จัดตกแต่งภายนอกและภายในร้านค้า	10 วัน	4. ภายนอกใช้เซรามิกใหญ่ที่สุดในโลก ภายในใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชน	4. ร้านค้าน่าสนใจและภูมิทัศน์ที่สวยงาม
5. รวมกลุ่มสมาชิกและรวบรวมผลิตภัณฑ์ในชุมชนเขาสมอแกลง	30 วัน	6. จัดตัวแทนระดมทุน และหาตลาด	5. มีกลุ่มร้านค้าหมู่บ้าน

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
6. ส่งเสริมการขายและหาตลาดพัฒนาสินค้าให้ดีขึ้น 7. รณรงค์การใช้สินค้าในชุมชน	ดำเนินการเป็นระยะๆ ดำเนินการเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง	7. ประชาสัมพันธ์	6. มีตัวแทนระดมทุนและการตลาด 7. ชุมชนเข้มแข็ง และนิยมใช้สินค้าในชุมชน

สรุป พัฒนาการสร้างร้านค้าชุมชน

4. กิจกรรมการสร้างสวนสมุนไพร

รายชื่อสมาชิก

- นางบุญมา สังข์ทอง
- นางทองปลิว แสนสม
- นางกิมล้อย จันทรสงวนวัฒน์
- นายฉาย บัวเยี่ยม
- นางประทุม กระจายกลิ่น
- นายคั่น แซ่ดวง
- เด็กชายพิษณุ รอดเทศ
- เด็กชายวีระ แก้วกลม
- นายจักรพันธ์ บัวเยี่ยม
- นางฉอ้อน บัวศรี
- นางเพ็ญผกา น่วมนุ่ม

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
สร้างสวนสมุนไพร	- สำรวจแหล่งปลูกพืชสมุนไพร - กำหนดพืชและออกแบบการปลูกให้เป็นระบบ - หาบุคลากรที่มีความรู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องพืชสมุนไพร - ศึกษาประโยชน์ของพืชสมุนไพร - ศึกษาดูงานการปลูกสวนสมุนไพร - รวบรวมบุคคลในท้องถิ่นช่วยกันปลูก - สำรวจพืชสมุนไพรในท้องถิ่นที่มี - หาพืชสมุนไพรบางชนิดที่ไม่มีในท้องถิ่นเพิ่มเติม - ช่วยกันปลูกดูแลรักษา - นำสมุนไพรแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ เช่น ตะไคร้ตากแห้ง ชงเป็นน้ำชา แก้อท้องอืด ทำรายได้ให้กับชุมชนของเรา

โครงการที่จะทำ สร้างสวนสมุนไพร

กิจกรรมย่อยที่ สำรวจแหล่งปลูกพืช

เหตุผล ต้องการที่ที่เหมาะสมในการปลูก

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. กำหนดพื้นที่ที่จะปลูก	2 วัน	1. สมาชิกกลุ่ม คนในท้องถิ่น	- มีพืชสมุนไพร
2. กำหนดเนื้อที่	1 วัน	2. อุปกรณ์การวัดดิน	- มีขนาดเนื้อที่เหมาะสม
3. กำหนดการปลูกพืชแต่ละชนิด	5 วัน	3.เตรียมพืชสมุนไพร	- มีรายได้เข้าสู่ชุมชน
4. ทำการจัดหาพืชมาปลูก	ตลอดเวลา	4. พืชสมุนไพร	
5. ทำการปลูก	ตลอดเวลา	5. จอบ เสียม มีด บัวรดน้ำ น้ำ	
6. ดูแลรักษา	ตลอดเวลา	6. บัวรดน้ำ น้ำ ปุ๋ย	

โครงการที่จะทำ สร้างสวนสมุนไพร

กิจกรรมย่อยที่ ศึกษาประโยชน์ของพืชสมุนไพร

เหตุผล รู้เรื่องสมุนไพรดีขึ้น

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. บุคลากรในท้องถิ่น	2 วัน	1. วิทยากร หนังสือ	- ได้ความรู้เรื่องสมุนไพรเป็นอย่างดี
2. หนังสือมาอ่านเกี่ยวกับสมุนไพร	ตลอดเวลา	2. หนังสือ	- มีรายได้ต่อชุมชน

สรุป การสร้างสวนสมุนไพร

4. กิจกรรมการสร้างพิพิธภัณฑ์

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์ประไพ เนียมเปีย	2. อาจารย์วราณี ยิ้มวารี
3. อาจารย์ทิพัลย์ สิริ	4. อาจารย์วิมล ไพฑะรัตน์
5. อาจารย์สุพรทิพย์ พูลสวัสดิ์	6. นายโพ บุญช่วย
7. นายสงัด ขาวเอี่ยม	8. นางสาวปาริณี เพ็ชรแก้ว
9. นางสาวปาริชาติ โคมงาม	10. เด็กหญิงพรพรรณ จิตสี
11. เด็กหญิงสุกัญญา หนูเทศ	12. เด็กหญิงศุภกัษร คำยอด

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
สร้างพิพิธภัณฑ์	1. ปรับปรุงศาลพ่อปู่ขุนเณร ปรับปรุงบริเวณ และอาคาร 2. รวบรวมโบราณวัตถุที่พอจะหาได้ 3. ค้นหาและรวบรวมภาพถ่ายโบราณสถานเก่า จนถึงปัจจุบัน 4. รวบรวมภาพถ่ายและข้อมูลของประเพณีเขาสมอเคลง เช่น ประเพณี บวชนาค ประเพณีแทงหยวก เป็นต้น 5. รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านบุคลากร ด้านผลิต เช่น งานจักสาน งานทำครก งานหล่อพระ 6. รวบรวมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเขาสมอเคลง เช่น เครื่องครัว เครื่องใช้ และเครื่องมือการประกอบอาชีพ 7. รวบรวมประเพณีการเล่นในท้องถิ่น ด้านบุคคล ผลงาน เทศกาล เครื่องดนตรี ตั้งแต่โบราณ-ปัจจุบัน

โครงการที่จะทำ สร้างพิพิธภัณฑ์

กิจกรรมย่อยที่ ปรับปรุงศาลพ่อปู่ขุนเณรเก่า ปรับปรุงบริเวณ และ อาคารที่มีอยู่เดิม

เหตุผล สถานที่ชำรุด จึงนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจสถานที่และอาคารที่ จะต้องปรับปรุง	1 วัน	1. บุคลากร และอุปกรณ์ เครื่องมือในการสำรวจ	- การวางแผนและการปรับ ปรุงสิ่งที่มีและสิ่งที่ขาด
2. วางแผนการปรับปรุง	1 วัน	2. กระดาษ ปากกา ดินสอ บุคลากร	- แผนการปรับปรุง
3. ลงมือปฏิบัติทำความสะอาด	1 วัน	3. เครื่องมือทำความสะอาด	- สะอาดขึ้น
4. ซ่อมแซม ประตู หน้าต่าง ผนัง พื้น เพดาน หลังคาที่ชำรุด	15 วัน	4. บุคลากร เครื่องมือช่าง เงินงบประมาณ	- ได้อาคารพิพิธภัณฑ์ที่ สมบูรณ์แบบ
5. ติดตั้งระบบไฟฟ้า ลูกกรง ประตูหน้าต่าง	15 วัน	5. เงินงบประมาณ ช่าง อุปกรณ์ไฟฟ้า เหล็กตัด	- อาคารพิพิธภัณฑ์ที่สะ อาดและปลอดภัยยิ่งขึ้น
6. จัดหาโต๊ะ ตู้ สำหรับวางแผน ป้ายนิเทศเพื่อจัดวางเก็บข้อมูล	10 วัน	6. งบประมาณ บุคลากร	- มีอาคารและสถานที่ สำหรับจัดติดตั้งสิ่งที่จะนำ มาแสดงในพิพิธภัณฑ์

สรุป การสร้างพิพิธภัณฑ์

5. กิจกรรมการพัฒนาเส้นทางเดินป่า

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์ประไพ เนียมเปีย	2. อาจารย์วราณี ยิ้มวารี
3. อาจารย์ทิพย์วัลย์ ศิริ	4. อาจารย์วิมล ไพตรรัตน์
5. อาจารย์สุพรทิพย์ พูลสวัสดิ์	6. นายโพ บุญช่วย
7. นายสงค์ ขาวเอี่ยม	8. นางสาวปาริณี เพ็ชรแก้ว
9. นางสาวปาริชาติ โฉมงาม	10. เด็กหญิงพรพรรณ จิตสี
11. เด็กหญิงสุกัญญา หนูเทศ	12. เด็กหญิงสุรภัสร์ คำยอด

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาเส้นทางเดินป่า	1. จัดทำแผนผังเส้นทางในการเดินป่า โดยบอกจุดในการเดินทางซึ่งแบ่งทางเดินดังนี้ - ก่อนขึ้นบันไดนาถ ชมถ้ำถ้ำยวาม บ่อตายาย วัดวิหารคู - ขึ้นบันไดนาถไปรอยพระพุทธรบาทจำลอง ชมพระพุทธรายและหยก ขึ้นไปรอยพระพุทธรบาทตะแคง - ขึ้นโรงเจ (หน่วยกู้ภัยบูรพา รอยพระพุทธรบาท จุฑชมวิว) - จุดยืนชมขนาดายาย - เดินไปวัดเจ้าแม่กวนอิม - เดินขึ้นเจดีย์สามองค์ - ไปเจดีย์ยอดคว้น - ลงไปทางหินโหลงช้าง - เดินผ่านบ่อทองและบ่อช้างลี้ว - แล้วอ้อมกลับที่วิหารศาลาเดี่ยว - กลับมาที่วัดเขาสมอเคลง

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาเส้นทางเดินป่า

กิจกรรมย่อยที่ จัดสำรวจเส้นทางและทำแผนผังในการเดินป่า

เหตุผล เพื่อศึกษาธรรม และ แหล่งความรู้ของเขาสมอเคลงได้อย่างทั่วถึง

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจตรวจสอบระยะทางของเส้นทางของสถานที่ต่างๆ	1 วัน	1. บุคลากร และอุปกรณ์เครื่องมือในการเดินป่า นาฬิกา	- ผลการสำรวจ
2. วางแผนกำหนดเส้นทางการเดินทาง	2 วัน	2. ข้อมูลจากการสำรวจ บุคลากร	- แผนผังการเดินทาง
3. จัดป้ายบอกระยะทางและทำเครื่องหมายบอกทาง	1 สัปดาห์	3. อุปกรณ์ในการเขียนป้าย อุปกรณ์การติดป้าย บุคลากร	- แผนผังการเดินทาง ที่สมบูรณ์

สรุป การพัฒนาเส้นทางเดินป่า

6. กิจกรรมพัฒนาเจดีย์สามองค์

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์วิมล เต็มศรี	2. นายจรัญ เกตุพราหม์
3. นางพรพิมล ผัดนวน	4. นางพะเยา ไชยวงศ์
5. นางรุ่งทิพย์ จำปานา	6. เด็กหญิงน้ำผึ้ง จำปานา
7. เด็กหญิงชลธิชา ดอนพรม	8. นางสาว บัญดา

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาเจดีย์สามองค์	1. สำรวจเส้นทาง 2. ทำทางขึ้นไปบนเจดีย์สามองค์ 3. ทำป้ายบอกทางขึ้น 4. อนุรักษ์ป่าต้นไม้ 5. พัฒนารอบๆเจดีย์สามองค์ให้สะอาด 6. ทำสวนหย่อมดอกไม้ 7. ทำซุ้มนั่งพักผ่อน

โครงการที่จะทำ พัฒนาเจดีย์สามองค์

กิจกรรมย่อยที่ ทำห้องน้ำ 3 ห้อง

เหตุผล บรรเทาทุกข์ให้กับนักท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจสถานที่ 2. ออกแบบ 3. ก่ออิฐ 4. ทำกันเอง	1 สัปดาห์ 3 วัน 2 สัปดาห์ 8 สัปดาห์	1. อิฐ วงส้วม 2. ปูน หิน 3. ทราช 4. กระเบื้อง 5. โถส้วม กระจก 6. อ่างน้ำ ชันน้ำ น้ำ สบู่ และ ผ้าเช็ดมือ	- ความสะดวกสบายกับ นักท่องเที่ยว

สรุป พัฒนาเจดีย์สามองค์

7. กิจกรรมพัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร

รายชื่อสมาชิก

1. นายยอด อินทะแสน	2. นายบริบูรณ์ ตันตระกูล
3. นายประดิษฐ์ บุญดา	4. นางวรรณภา สร้อยแก้ว
5. นางพรพิมล แซ่มซ้อย	6. นางอรุโณทัย น้อยวงษ์
7. เด็กหญิงอลิษา สนิอินทร์	8. เด็กหญิงน้ำผึ้ง น่วมบุญใหญ่

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร	1. ปรับปรุงสวนหย่อมบริเวณหน้าศาล และบริเวณศาลพ่อปู่ขุนเณร เช่น ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพิ่มเติม ดูแลรักษาสวนหย่อม 2. จัดทำป้ายประวัติพ่อปู่ขุนเณร 3. ปรับปรุงสถานที่และบริเวณศาลพ่อปู่ขุนเณรให้สะอาด 4. ทาสีอาคารศาลพ่อปู่ขุนเณร 5. จัดให้มีกิจกรรมรดน้ำพระและอาบนํ้าพ่อปู่ขุนเณร

โครงการที่จะทำ พัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร

กิจกรรมย่อยที่ พัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร

เหตุผล เพื่อเป็นแหล่งสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ทำสวนหย่อม	ก.พ.- ธ.ค.46	1. ต้นไม้ดอกไม้ประดับ	- มีสวนหย่อม
2. ปรับปรุงบริเวณศาลให้สะอาด	ก.พ. 46	2. อุปกรณ์ทำความสะอาด	- บริเวณสะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น
3. ทำป้ายประวัติพ่อปู่ขุนเณร	ก.พ. – ธ.ค. 46	3. ไม้ สี อุปกรณ์ทาสี	- มีป้ายประวัติพ่อปู่ ขุนเณร
4. ทาสีอาคารศาลพ่อปู่ขุนเณร	ก.พ. – ธ.ค. 46	4. สี อุปกรณ์ทาสี	- ศาลพ่อปู่มีสีสดใส
5. จัดกิจกรรมอาบน้ำพ่อปู่	13-15 เม.ย. 46	5. สถานที่ศาลพ่อปู่ และ อุปกรณ์สิ่งสักการะพ่อปู่	- มีกิจกรรมอาบน้ำพ่อปู่ ขุนเณร

สรุป พัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร

8. กิจกรรมพัฒนารอยพระพุทธรบาท

รายชื่อสมาชิก

1. นายสมพร ทัดแพ	2. อาจารย์กาญจนา จันทร์เยี่ยม
3. อาจารย์นิภา แพงวังทอง	4. นางนิจ บัวเยี่ยม
5. นางศิริพร พลทอง	6. นางสาวกาญจนา โชติพรหม
7. นายสุชาติ รวมญาติ	8. นายเกตุ บัวงาม
9. เด็กชายยุทธพงศ์ พลภักดี	10. เด็กชายอัครพล ใจห่อ
11. เด็กหญิงยุภาพร นาทิพย์	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนารอยพระพุทธรบาท	1. รอยพระพุทธรบาทตะแคง จัดให้มีป้ายประชาสัมพันธ์ ทางขึ้น ป้ายลูกศรชี้ทาง 2. รอยพระพุทธรบาทจำลอง ทำความสะอาด ทาสีฉาบให้สวยงามทั้งสองที่ สถานที่ตั้งของวัดเขาสมอเคลง และของวัดโรงเจ 3. จัดทำแผ่นพับประวัติรอยพระพุทธรบาท 4. มีการประชาสัมพันธ์ 5. มีดอกไม้ประดับรอบๆรอยพระพุทธรบาท 6. ควรทำความสะอาดและมีที่ทิ้งขยะ

โครงการที่จะทำ พัฒนารอยพระพุทธรบาท

กิจกรรมย่อยที่ จัดหาภาชนะที่ทิ้งขยะ

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
จัดหาที่ทิ้งขยะ	1 วัน	ภาชนะที่ทิ้งขยะ	มีที่ทิ้งขยะของนักท่องเที่ยว

โครงการที่จะทำ พัฒนารอยพระพุทธรบาท

กิจกรรมย่อยที่ จัดทำป้ายชื่อสถานที่ ป้ายลูกศร

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจพื้นที่จะทำป้าย	1 วัน	สมุดบันทึก	- ทำให้ทราบตำแหน่งที่จะทำป้าย
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์	7 วัน	เสาหลักป้ายสี	- มีอุปกรณ์พร้อมที่จะทำป้าย
3. จัดทำป้าย เขียนข้อความเกี่ยว รอยพระพุทธรบาท	15 วัน	เขียนป้ายป้ายบอกทาง	- ได้ทราบชื่อที่ชัดเจน
4. จัดหางบประมาณ	1 เดือน	เงิน	- เพื่อให้ได้งบประมาณจัดทำป้าย

โครงการที่จะทำ พัฒนารอยพระพุทธรบาท

กิจกรรมย่อยที่ ทำความสะอาดพระพุทธรบาท

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจพื้นที่รอบพระพุทธร บาทในปัจจุบัน	1 วัน	1. สมุดบันทึก	- ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันเพื่อจะ นำไปใช้ในการพัฒนา
2. จัดหาอุปกรณ์ทำความสะอาด ทาสีผนัง	3 วัน	2. สี อุปกรณ์ทาสี ไม้ กวาดถูพื้น ผ้าถูพื้น	- มีเครื่องมือที่จะทำกิจกรรม
3. จัดหากำลังคนที่จะทำ	1 วัน	3. แรงงาน	- มีบุคลากรที่จะทำกิจกรรม
4. จัดหางบประมาณ	1 วัน	4. เงิน	- เพื่อให้ได้งบประมาณมาทำ ความสะอาด

สรุป พัฒนารอยพระพุทธรบาท

9. กิจกรรมพัฒนาวัดเขาสมอแครง

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์มาลัย สุพรรณเสนีย์	2. เด็กชายณรงค์ฤทธิ์ สมานธิ
3. เด็กหญิงสุพัชรีญา วิเศษโกสิน	4. เด็กหญิงจตุพร หอมสุต
5. นายวินัย รอดเทศ	6. นายมารุต ภูภิรมย์
7. นายประจักษ์ นิ่มน้อย	8. นายประเทือง เพ็งเทศ
9. นายจุม บัญทรัพย์	10. นายน้อม ทองดี

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาวัดเขาสมอแครง	1. เก็บขยะบริเวณวัดให้สะอาดอยู่เสมอ 2. ทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วมอยู่เสมอ 3. ตัดหญ้าให้สั้นดูสวยงาม 4. ทำสวนหย่อมในบริเวณวัด 5. ปลูกลำไยรอบๆบริเวณวัดและรอบสระน้ำ เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ 6. ปลูกลำไยดอกไม้ประดับข้างถนนเข้าวัดทั้งสองด้าน 7. บำรุงรักษาสระน้ำในวัดเพื่อทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น วันลอยกระทง

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาวัดเขาสมอแครง

กิจกรรมย่อยที่ เก็บขยะบริเวณวัดให้สะอาดอยู่เสมอ

เหตุผล เพื่อพัฒนาวัดให้มีความสวยงาม

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. เก็บขยะบริเวณวัดให้สะอาด	1 วัน	1. ไม้กวาด ถังขยะ เตาเผาขยะ	- วัดสะอาดขึ้น
2. ทำความสะอาดห้องน้ำให้สะอาด	ทุกวัน	2. แปรงขัดห้องน้ำ น้ำยาขัดห้องน้ำ	- ห้องน้ำสะอาดขึ้น
3. ตัดหญ้าให้สั้น	เดือน/ครั้ง	3. รถตัดหญ้า น้ำมัน	- หญ้าสั้นดูสวยงาม
4. ทำสวนหย่อมในบริเวณวัด	1 สัปดาห์	4. พันธุ์ไม้ ดินร่วน ปุ๋ย น้ำ จอบ เสียม	- วัดจะดูสวยงาม
5. ปลูกลำไยรอบๆบริเวณวัดและรอบสระน้ำ	2 สัปดาห์	5. พันธุ์ไม้ ดิน ปุ๋ย น้ำ จอบ เสียม	- วัดจะดูสวยงามและร่มรื่น
6. ปลูกลำไยดอกไม้ประดับทางเข้าวัดทั้งสองข้าง	1 เดือน	6. พันธุ์ไม้ ดิน ปุ๋ย น้ำ จอบ เสียม	- วัดจะดูสวยงาม
7. บำรุงรักษาสระน้ำในวัด	สัปดาห์/ครั้ง	7. มีด คราด	- สระน้ำสะอาดขึ้น

สรุป พัฒนาวัดเขาสมอแคลง

10. กิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ชาม

รายชื่อสมาชิก

1. นายถาวร เทพนิคม	2. นางสาวสมพร รัตนพานิช
3. นางไฉน เกตุพราหมณ์	4. นางสาวจริยา จันทร์สงวนวัฒน์
5. เด็กหญิงไพลิน มโนรัตติยะ	6. นางสาวอรรพพรณ แก้วศรี
7. เด็กชายอภิรัช เล็กนอก	8. อาจารย์โสภา พานิช
9. อาจารย์นงลักษณ์ ทองเชตุ	10. อาจารย์จิรวรรณ เอี่ยมสนธิ

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาถ้ำถั่ว-ชาม	1. ทำความสะอาดสถานที่รอบๆถ้ำ 2. จัดทำสวนหย่อมดอกไม้ 3. จัดทำป้ายประวัติของถ้ำ 4. ทางเดินบริเวณถ้ำ 5. ม้าหินอ่อนสำหรับนั่งพักผ่อน

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ชาม

กิจกรรมย่อยที่ ทำความสะอาดสถานที่รอบๆถ้ำ

เหตุผล เพื่อความสะอาดน่าท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ถางหญ้าบริเวณถ้ำ	3 วัน	1. จอบ เสียม มีด	- บริเวณถ้ำไม่รกรุงรัง
2. เก็บหญ้า เก็บขยะ	1 วัน	2. บั้งก็ คราด ไม้กวาด	- บริเวณถ้ำสะอาด เรียบร้อย

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ชาม

กิจกรรมย่อยที่ จัดทำสวนหย่อมดอกไม้

เหตุผล เพื่อความสวยงาม

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. หาสถานที่	2 วัน	1. บุคลากร	- ได้จุดที่จะทำสวนหย่อม
2. จัดหาไม้ดอกไม้ประดับ	1 สัปดาห์	2. ขอบริจาค และ เพาะพันธุ์	- ได้ไม้ดอกไม้ประดับตามที่ต้องการ
3. ลงมือปลูก	2 สัปดาห์	3. เครื่องมือในการเพาะปลูก	- ได้สวนหย่อมที่สวยงาม

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ขาม

กิจกรรมย่อยที่ ทำป้ายประวัติของถ้ำ

เหตุผล เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบประวัติของถ้ำถั่ว-ขาม

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. หาสถานที่	1 วัน	1. บุคลากร	- ได้จุดที่จะปักป้าย
2. จัดทำป้ายประวัติ	2 วัน	2. บุคลากร	- ได้ป้ายบอกประวัติ

สรุป พัฒนาถ้ำถั่ว-ขาม

11. กิจกรรมพัฒนาสะพานตาข่าย-บ่อทอง

รายชื่อสมาชิก

1. พระวสันต์ ปัญญโร	2. นางสุพัตรา กิ่งสิงห์
3. นางพจนา กลั่นการนา	4. นางสาวสุมาลี ศรีสวัสดิ์
5. นางนิตยา แดงศรี	6. เด็กหญิงธิดา เลิกนอก
7. นางสาวพรพรรณ อัครกลับ	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาสะพานตาข่าย-บ่อทอง	1. ทำป้ายบอกทางเข้า/แผนผัง 2. จัดคนในเขตพื้นที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสะพานตาข่าย/บ่อทองให้สะอาด 3. จัดตกแต่งอนุสรณ์สถานให้สวยงาม/สวนหย่อม และจัดจุดเด่นให้น่าสนใจ 4. ทำป้ายประวัติ

โครงการที่จะทำ พัฒนาสะพานตาข่าย-บ่อทอง

กิจกรรมย่อยที่ จัดตกแต่งอนุสรณ์สถานให้สวยงามน่าสนใจ

เหตุผล พัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่จะเกิดขึ้น
1. จัดเตรียมสถานที่	20 วัน	1. บุคลากรในชุมชน เทคโนโลยี	- ที่พักริมทาง(บ่อทอง)
2. ออกแบบ	15 วัน	2. บุคลากร 2งบประมาณ	- ป้ายประวัติ ป้ายบอกทาง สวนหย่อม
3. ดำเนินงานตามแบบ	45 วัน	3. ไม้ดอก ไม้ประดับ อิฐ ปูน หิน	- ป้ายประวัติ ป้ายบอกทาง ปฏิมากรรมหิน
4. จัดคนในเขตพื้นที่ดูแล	3 วัน	4. บุคลากรในชุมชน	- มีการจัดการที่เป็นระบบ
5. ประชาสัมพันธ์	ตลอดเวลา	5. บุคคลในชุมชน และสื่อเทคโนโลยี	- บุคลากรในชุมชนเกิด ความรักท้องถิ่นของตนเอง

สรุป พัฒนาสะพานตาข่าย-บ่อทอง

12. กิจกรรมพัฒนาบ่อตา-บ่อยาย

รายชื่อสมาชิก

1. นายยอด อินทะแสน	2. นายบริบูรณ์ ตันตระกูล
3. นายประดิษฐ์ บุญดา	4. นางวรรณิภา สร้อยแก้ว
5. นางพรพิมล แซ่มซ้อย	6. นางอรุโณทัย น้อยวงษ์
7. เด็กหญิงอลิษา สินอินทร์	8. เด็กหญิงน้ำผึ้ง น่วมบุญใหญ่

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาบ่อตา-บ่อยาย	1. ปรับปรุงสถานที่และบริเวณพื้นที่บ่อตา-บ่อยายให้สะอาด 2. จัดทำป้ายบ่อตา-บ่อยาย 3. ศึกษาประวัติความเป็นมาของบ่อตา-บ่อยาย เพื่อนำมาเขียนประวัติของบ่อตา-บ่อยาย 4. ทำป้ายประวัติบ่อตา-บ่อยาย 5. จัดทำที่ทิ้งขยะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะ 6. จัดทำที่นั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว 7. จัดหาน้ำดื่มเพื่อบริการนักท่องเที่ยว

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาบ่อตา-บ่อยาย

กิจกรรมย่อยที่ -

เหตุผล เพื่อพัฒนาบ่อตา-บ่อยาย

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ปรับปรุงสถานที่ให้สะอาด	ก.พ.46	1. อุปกรณ์ทำความสะอาด มีด ไม้กวาด ถังขยะ	- บริเวณและสถานที่สะอาด
2. ทำป้ายบ่อตา-บ่อยาย	ก.พ.46	2. ไม้ สี อุปกรณ์ทาสี	- มีป้ายบ่อตา-บ่อยาย ที่ สมบูรณ์
3. ทำป้ายประวัติบ่อตา-บ่อยาย	ก.พ.-ธ.ค. 46	3. หนังสือประวัติบ่อตา-บ่อ ยาย ไม้ สี อุปกรณ์ทาสี	- มีป้ายประวัติบ่อตา- บ่อยาย ที่สมบูรณ์
4. ทำที่ทิ้งขยะ	ก.พ.46	4. ถังขยะ	- มีถังขยะรองรับขยะ
5. ทำที่พักผ่อน	ก.พ.-ธ.ค. 46	5. โต๊ะหินอ่อน	- มีที่นั่งพักผ่อน
6. ทำที่บริการน้ำดื่ม	ก.พ.-เม.ย 46	6. โอ่งน้ำ แก้วน้ำ ที่ตักน้ำทำ ด้วยกะลา	- มีน้ำดื่มบริการฟรี

สรุป พัฒนาบ่อตา-บ่อยาย

13. กิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน

รายชื่อสมาชิก

1. นายถาวร เทพนิกม	2. นางสาวพร รัตนพานิช
3. นางไฉน เกตุพราหมณ์	4. นางสาวจริยา จันทร์สงวนวัฒน์
5. เด็กหญิงไพลิน มโนรัตติยะ	6. นางสาวอรรดาพรรณ แก้วศรี
7. เด็กชายอภิชัย เลิกนอก	8. อาจารย์โสภา พานิช
9. อาจารย์นงลักษณ์ ทองเชตุ	10. อาจารย์จิรพรรณ เอี่ยมสนธิ

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
เส้นทางทัวร์จักรยาน	1. สำรวจเส้นทางไปวัดเจ้าแม่กวนอิมจนถึงเจดีย์ดวน และเส้นทางแยก ไปตามจุดสถานที่ต่างๆที่สำคัญ 2. มีบริเวณจุดพัก จัดทำป้ายบอกทาง ห้องสุขาที่สะอาด 3. บริการให้เช่าจักรยาน

โครงการที่จะทำ กิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน

กิจกรรมย่อยที่ สำรวจเส้นทางไปวัดเจ้าแม่กวนอิมจนถึงเจดีย์ด้าว

เหตุผล เพื่อความสะอาดและปลอดภัยในการท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. จัดทีมสำรวจ	1 วัน	1. กระดาษบันทึก	- ได้ทีมงานสำรวจ
2. ทีมสำรวจเส้นทางเดินเท้าสำรวจเส้นทาง	1 สัปดาห์	2. อาหารและน้ำ	- ได้แนวคิดในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว
3. ทำเส้นทางสำหรับรถจักรยาน	2 สัปดาห์	3. บุคลากร อ.บ.ต. ผู้นำชุมชน	- ได้เส้นทางสำหรับขี่รถจักรยานที่สะดวกและปลอดภัย

โครงการที่จะทำ กิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน

กิจกรรมย่อยที่ บริเวณจุดพัก ห้องน้ำที่สะอาด

เหตุผล จุดพักร่อนักท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจสถานที่	3 วัน	1. บุคลากร ปุณขาว	- ได้สถานที่
2. จัดหาเก้าอี้	1 สัปดาห์	2. วัสดุในท้องถิ่น เช่น ไม้ ก้อนหิน	- ได้ที่นั่ง
3. ห้องน้ำ	1 วัน	3. ไม้ สี	- ได้ป้ายบอกทางไปสู่ฯ

โครงการที่จะทำ กิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน

กิจกรรมย่อยที่ บริการจักรยานให้เช่า

เหตุผล เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
- จัดหาจักรยาน	2 สัปดาห์	- ผู้ที่จะบริจาค	- ได้จักรยานในการท่องเที่ยว

สรุป เส้นทางทัวร์จักรยาน

16. กิจกรรมสร้างลานธรรมเจดีย์

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์มาลัย สุพรรณเสนีย์	2. เด็กชายณรงค์ฤทธิ์ สมานธิ
3. เด็กหญิงสุพัชรีญา วิเศษโกสิน	4. เด็กหญิงจตุพร หอมสุต
5. นายวินัย รอดเทศ	6. นายมารุต ภูภิรมย์
7. นายประจักษ์ นิ่มน้อย	8. นายประเทือง เพ็งเทศ
9. นายจุม บัญทรัพย์	10. นายน้อม ทองดี

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
สร้างลานธรรมเจดีย์	1. สร้างหลังคาให้ครอบคลุมลานธรรมเจดีย์ยอดดวนที่อยู่หน้าเจดีย์ 2. ทำแท่นให้พระนั่งสอนธรรมะ 3. ปลุกไม้ดอกไม้ประดับรอบๆลานเจดีย์ 4. ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญของทุกปี

โครงการที่จะทำ กิจกรรมสร้างลานธรรมเจดีย์

กิจกรรมย่อยที่ ทำแท่นให้พระสอนธรรมะ

เหตุผล เพื่อทนุบำรุงศาสนา

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่จะเกิดขึ้น
1. สร้างหลังคาให้ครอบคลุมลานธรรมเจดีย์	2 เดือน	1. อุปกรณ์การก่อสร้างต่างๆ	- มีความร่มเย็น
2. ทำแท่นให้พระนั่งสอนธรรมะ	1 สัปดาห์	2. อุปกรณ์การก่อสร้างต่างๆ	- สะดวกสบายต่อพระสงฆ์
3. ปลุกไม้ดอกไม้ประดับรอบๆลานเจดีย์	1 เดือน	3. พันธุ์ไม้ จอบ เสียม น้ำ ปุ๋ย	- บริเวณลานธรรมเจดีย์สวยงามขึ้น
4. ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญของทุกปี	ทุกวันสำคัญของศาสนา	4. ดอกไม้ธูปเทียน	- เพื่อรักษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป สร้างลานธรรมเจดีย์

17. กิจกรรมสร้างสนามกีฬา-ดนตรี

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์ศรีนวล ประดับวงศ์	2. อาจารย์ปทุมรัตน์ ภูมิรัตน์
3. นายสุริยา รวมญาติ	4. นายอานัติ ปัทมะณี
5. เด็กชายจรพงศ์ บัวเยี่ยม	6. เด็กชายนราศักดิ์ รักเรือง

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
สร้างสนามกีฬาและดนตรี	1. มีระบบ มีแบบแผนในการดำเนินการจัดการ ข้อสำคัญคือความพร้อม (ทุน+คน) ที่ตอบสนองความต้องการได้ 2. มีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา อย่างจริงจังและจริงใจ (เปิดโอกาส+ความรู้+ทุนงบประมาณ) 3. มีวิธีการจูงใจ ให้ชาวบ้านหันมาสนใจ (รางวัล+ผลตอบแทน)

โครงการที่จะทำ ลานกีฬาและดนตรี

กิจกรรมย่อยที่ ส่งเสริมทางด้านการกีฬา

เหตุผล เพื่อความสามัคคีและสุขภาพ

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. จัดหาอุปกรณ์กีฬา	แล้วแต่โอกาสที่เหมาะสม	1. เขียนโครงการขอทุน จาก อ.บ.ต.	- มีอุปกรณ์กีฬาเล่น
2. จัดให้มีการแข่งขัน	แล้วแต่โอกาสที่เหมาะสม	2. ร้องขอเงินสนับสนุน จาก อ.บ.ต.	- โอกาสที่ใช้แสดงความสามารถของเยาวชน
3. จัดตั้งทีมกีฬาประจำหมู่บ้าน	แล้วแต่โอกาสที่เหมาะสม	3. บุคลากรที่มีความสามารถ	- ความสามัคคีในชุมชน

สรุป ลานกีฬาและดนตรี

18. กิจกรรมพัฒนาสระสองพี่น้อง

รายชื่อสมาชิก

1. เด็กหญิงวนาลี บัวเยี่ยม	2. เด็กหญิงกิริติ อิมกิจ
3. นายพาน ศรีหะบุตร	4. นางจินตนา เกิดศรี
5. นายสนัด รวมญาติ	6. นางมงคล ดอนแก้วประเสริฐ
7. นางแกะ บุญจันทร์	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาสระสองพี่น้อง 2 จุด	- พัฒนาเป็นแหล่งเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี เพื่อให้สัตว์ต่างๆ ได้กินได้อยู่ตลอดไป - พัฒนาเป็นแหล่งพักผ่อนในบริเวณรอบๆ ขอบสระสองพี่น้อง - พัฒนาเป็นแหล่งจุดชมธรรมชาติ ชมวิวบนเขาสมอแครง เนื่องจากสระสองพี่น้องนั้นตั้งอยู่ริมหน้าผาด้านตะวันตก จะมองเห็นทิวทัศน์ด้านล่างสวยงามมาก - เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาสวยงาม และจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว - เป็นแหล่งปลูกพืชน้ำสวยงาม เพื่อปรับสภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย จัดสร้างม้านั่งรอบขอบสระทั้ง 8 ด้าน สระ 2 ลูก เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ - พัฒนาเพื่อเป็นแหล่งนำรดต้นไม้ดอกไม้ประดับรอบๆ ขอบสระทั้ง 8 ด้านของสระทั้งสองลูก - พัฒนาเป็นแหล่งปลูกสมุนไพรต่างๆ และจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

โครงการที่จะทำ พัฒนาสระสองพี่น้อง (2 สระ)

กิจกรรมย่อยที่ ปรับปรุงสระสองพี่น้องให้ถาวรตลอดไป

เหตุผล เพื่อเก็บกักน้ำได้ตลอดปี (2 สระ)

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ปรับปรุงสระเก่าให้คงทนถาวรตลอดไป ตามแบบแปลนมาตรฐาน	2 วัน	1. พลาสติก ดินเหนียวบดอัดแน่น	- มีน้ำไว้ใช้สอย - สัตว์ได้มีที่ดื่มกิน
2. ปรับปรุงบริเวณรอบๆ สระ	60 วัน	2. ที่กั้นน้ำรั้วซีเมนต์ลงพื้น	- ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ - ลดความร้อนบนยอดเขาสมอแครง
3. สร้างม้านั่งพักผ่อนหย่อนใจ			- ปลูกพืชน้ำเพื่อปรับสภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย
4. ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ			- รดน้ำต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับรอบๆ ขอบสระ
5. ปลูกพืชน้ำเพื่อปรับสภาพน้ำไม่ให้เน่าเสีย			

สรุป พัฒนาสาระสองพี่น้อง

19. กิจกรรมทำบ้านแบ่งพัก(Home Stay)

รายชื่อสมาชิก

1. นางบุญมา สังข์ทอง	2. นางทองปลิว แสนสม
3. นางกิมล้วย จันทร์สงวนวัฒน์	4. นายฉาย บัวเยี่ยม
5. นางประทุม กระจายกลิ่น	6. นายคั่น แซ่ตวง
7. เด็กชายพิษณุ รอดเทศ	8. เด็กชายวีระ แก้วเกลม
9. นายจักรพันธ์ บัวเยี่ยม	10. นางฉอ้อน บัวศรี
11. นางเพ็ญผกา น่วมน่ม	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
บ้านแบ่งพัก(Home Stay)	1. จัดหาสถานที่และรวบรวมสมาชิกที่มีบ้านพักอาศัย 2. วางแผนการจัดแบบบ้านพักให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ 3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ 4. ให้การบริการ ต้องสะอาด ปลอดภัย และสะอาด 5. มีการประชาสัมพันธ์

โครงการที่จะทำ บ้านแบ่งพัก

กิจกรรมย่อยที่ จัดหาสถานที่และรวบรวมสมาชิกที่มีบ้านพักอาศัย

เหตุผล เป็นที่พักของนักท่องเที่ยว

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจหาบ้านในท้องถิ่น	1 สัปดาห์	1. บ้าน	- มีบ้านแบ่งพัก
2. ตบแต่งทำความสะอาด	35 วัน	2. อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด	- มีห้องพักที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่
3. หมั่นดูแลรักษาความสะอาด	ตลอดเวลา	3. อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น คน	- บ้านพักมีความสะอาด สะดวก และปลอดภัย

โครงการที่จะทำ บ้านแบ่งพัก

กิจกรรมย่อยที่ วางแผนการจัดแบบบ้านพักให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่
เหตุผล บ้านพักจะได้สะอาด น่าอยู่เหมาะสม

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ประชุมสมาชิก วางแผน	2 วัน	1. วาระการประชุม	- มีบ้านพักที่สะอาด
2. จัดหาบ้านพัก	1 สัปดาห์	2. สมาชิก	สะดวก และปลอดภัย
3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์	1 สัปดาห์	3. จัดซื้อ	

สรุป ทำบ้านแบ่งพัก(Home Stay)

20. กิจกรรมพัฒนาบ่อข้างล้ง

รายชื่อสมาชิก

1. นายสมพร ทัดแพ	2. อาจารย์กาญจนา จันทร์เยี่ยม
3. อาจารย์นิภา แพงวังทอง	4. นางนิจ บัวเยี่ยม
5. นางศิริพร พลทอง	6. นางสาวณัฐ โชติพรหม
7. นายสุชาติ รวมญาติ	8. นายเกตุ บัวงาม
9. เด็กชายยุทธพงศ์ พลภักดี	10. เด็กชายอัครพล ใจห่อ
11. เด็กหญิงยุภาพร นาทิพย์	

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาบ่อข้างล้ง	1. จัดบ่อน้ำ 1 ตัว โดยให้วงช้างจุ่มลงไปใบบ่อขนาดลำตัว 80 เซนติเมตร 2. ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบ่อให้สวยงาม ปูอิฐตัวหนอน และ ปลูกลำไยดอกไม้ประดับ 3. ทำป้ายแสดงประวัติบ่อข้างล้ง จากการบอกเล่า 4. จัดให้มีศาลานั่งพักผ่อน และมีโถงน้ำดื่มบริการ

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาบ่อข้างล้ง

กิจกรรมย่อยที่ เขียนป้าย

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. สำรวจสภาพทั่วไป	1 วัน	1. สมุดบันทึก	- ให้ทราบสภาพของบ่อข้างล้ง
2. จัดหาอุปกรณ์	2 วัน	2. เสาคเหล็ก แผ่นป้ายเหล็ก	- มีอุปกรณ์พร้อมที่จะทำป้าย
3. จัดเขียนป้ายชื่อ และประวัติบ่อข้างล้ง	15 วัน	3. เขียนป้ายว่า “บ่อข้างล้ง”	- ได้ทราบชื่อสถานที่และประวัติ
4. งบประมาณ	30 วัน	4. เงิน	- มีงบประมาณในการจัดทำ

โครงการที่จะทำ กิจกรรมพัฒนาบ่อข้างล้ง

กิจกรรมย่อยที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. ปรับปรุงพื้นที่	7 วัน	1. ดิน รถไถ	- สภาพพื้นที่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน
2. ปูอิฐตัวหนอน	15 วัน	2. อิฐตัวหนอน ทราฟ ปูน	- สวยงามและเรียบร้อย
3. ปลูกดอกไม้ไม้ประดับ	7 วัน	3. ไม้ดอกไม้ประดับ	- ความสวยงาม
4. จัดหาที่นั่งพักผ่อน	5 วัน	4. โต๊ะหิน	- นักท่องเที่ยวได้พักผ่อน ชมภูมิทัศน์

สรุป พัฒนาบ่อข้างล้ง

21. กิจกรรมพัฒนาสวนสัตว์

รายชื่อสมาชิก

1. อาจารย์วิมล เต็มศรี	2. นายจรัญ เกตุพราหมณ์
3. นางพรพิมล ผัดนวน	4. นางพะเยา ไชยวงศ์
5. นางรุ่งทิพย์ จำปানা	6. เด็กหญิงน้ำผึ้ง จำปানা
7. เด็กหญิงชลธิชา ดอนพรม	8. นางสาว บุษดา

กิจกรรม

กิจกรรมที่จะทำ	กิจกรรมย่อย
พัฒนาสวนสัตว์	1. สำรวจสถานที่ที่เหมาะสม 2. ทำที่อยู่อาศัยของสัตว์ 3. หาพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสม 4. สถานที่นั่งเล่น 5. จัดสวนหย่อม

โครงการที่จะทำ พัฒนาสวนสัตว์

กิจกรรมย่อยที่ สำรวจสถานที่ที่เหมาะสม

เหตุผล -

งานที่ต้องทำ	เวลาที่ใช้	สิ่งที่ต้องนำมาใช้	สิ่งที่จะเกิดขึ้น
1. นัดคนมาประชุม	1 สัปดาห์	1. สถานที่ที่เหมาะสม	- ได้สถานที่
2. ทำที่อยู่อาศัยของสัตว์ (นก)	1 เดือน	2. พันธุ์ที่จะเลี้ยง	- นก กรงนก
เต่า ถึง กระรอก กระแต	1 เดือน	ดาข่าย เสาเหล็ก แรงงานคน	- ความร่วมมือ คือ ความสำเร็จ

สรุป พัฒนาสวนสัตว์

จาก 21 กิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันกำหนดนั้น คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับชาวชุมชนจัดทำเวทีประชาคมอีกครั้งหนึ่ง และพบกับความก้าวหน้าบางประการของการดำเนินการว่า แนวคิดชาวชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือมีการจำกัดกิจกรรมบางประเภทที่ชุมชนคิดว่า เกินศักยภาพที่ตนเองจะกระทำ อาทิ กิจกรรมสร้างหอดูดาว กิจกรรมสร้างบ้านพักตากอากาศ กิจกรรมพัฒนาทัวร์เกวียน และกิจกรรมทัวร์ช้าง/รถยนต์

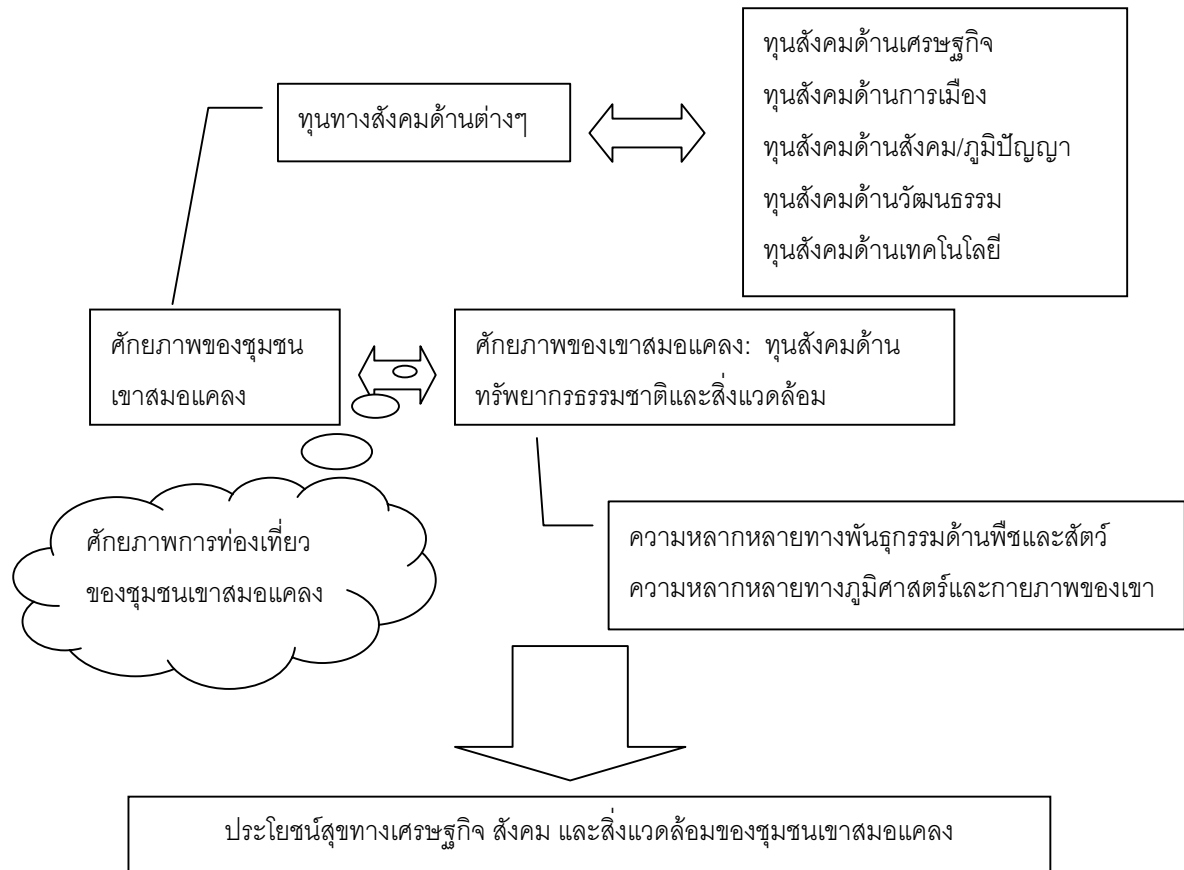
แต่อย่างไรก็ตามหลักจากที่ชาวชุมชนได้ร่วมกันถอดความรู้ภายหลังจากที่ได้ไป ทักเสด็จศึกษาดูงานมาแล้ว พบว่า แนวคิดบางอย่างได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีลักษณะของการจัดการที่เกิดขึ้นใหม่คือ

....เราต้องสามัคคีกันทำ....

....บ้านเขาไม่มีอะไร ยังทำได้ บ้านเรามีดีกว่าเขาดังเยอะ ทำไมจะทำไม่ได้....

....เราน่าจะทำทัวร์รถไถนา.....

ดังนั้น หากพิจารณาความเคลื่อนไหวทางความคิดของชาวชุมชนแล้ว จะพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชาวชุมชนเริ่มเกิดขึ้นแล้ว นับแต่ได้ไปศึกษาดูงานและร่วมกันดำเนินการในรูปขององค์คณะหรือกลุ่มทำงาน และเป็นการทำงานที่ “ดึงศักยภาพชุมชน” มาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งจะเห็นได้จากภาพของความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพชุมชนเขาสมอเคลงกับศักยภาพของเขาสมอเคลงดังนี้

แผนภาพดังกล่าวทำให้เห็นภาพของการใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวจากความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพชุมชนเขาสมอแครงและศักยภาพของเขาสมอแครง ที่จะยังประโยชน์ให้กับ “ชุมชน” และ “เยาวชนรุ่นหลังของชุมชน” ต่อไป

ประเด็นที่สาม ชุมชนเขาสมอแครงจะนำศักยภาพการท่องเที่ยวของเขาสมอแครงมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของเขาสมอแครงได้อย่างไร

ในการจัดเวทีประชาคมครั้งสุดท้าย ณ วิทยาลัยการสาธิตสุโขทัย คณะผู้วิจัยได้ตั้งโจทย์ให้กับชาวชุมชนเขาสมอแครงในลักษณะที่ว่า จะนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาฐานและการร่วมระดมสมองจากการทำเวทีประชาคมไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวได้อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการดำเนินการดังกล่าวเป็นสิ่งที่ประหลาดใจแก่คณะผู้วิจัยพอสมควรที่ชาวชุมชนต่างร่วมกันคิดและสร้างความเป็นรูปธรรมของกิจกรรมย่อยโดยการร่วมกันพิจารณา (ร่าง) เส้นทางท่องเที่ยวและเพิ่มเติมในรายละเอียดบางประการ อาทิ

....จัดทัวร์รถไถเดินตาม....

....ความสามัคคีเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันกระทำ....

...จัดทำศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำ....

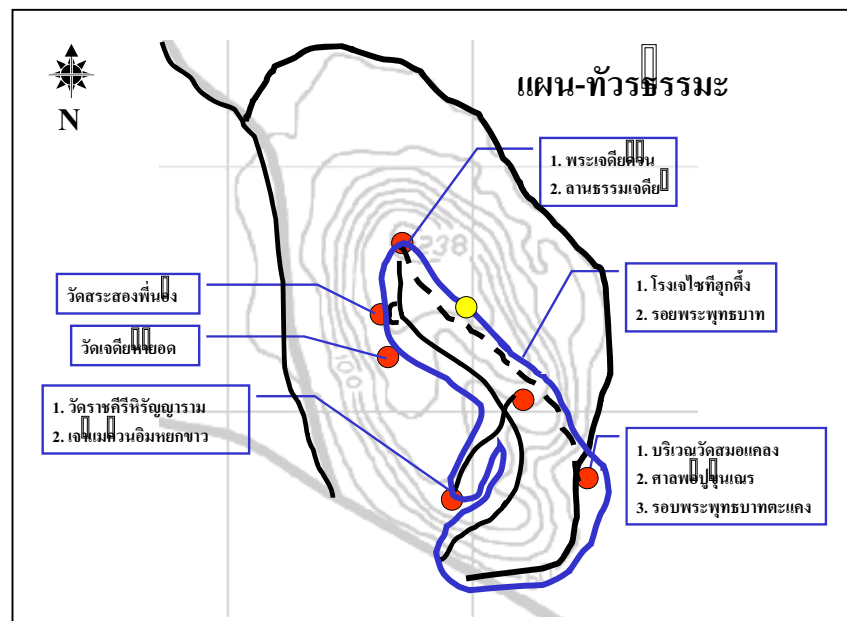
เป็นต้น

การดำเนินการดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ทดลองกระตุ้นความคิดของชาวชุมชน โดยยกร่างแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับเขาสมอแกลงไว้ก่อนที่จะเดินทางไปทัศนศึกษา และสอดแทรกไว้ในเอกสารประกอบการทัศนศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่างในการประกอบความคิดในการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันคิดไว้ ให้เข้าร่วมในลักษณะบูรณาการการใช้ประโยชน์ร่วมกันของแต่ละกิจกรรมที่น่าจะมีความเป็นไปได้อย่างเป็นระบบ แต่ไม่มีเหตุผลประกอบใดๆ เลย

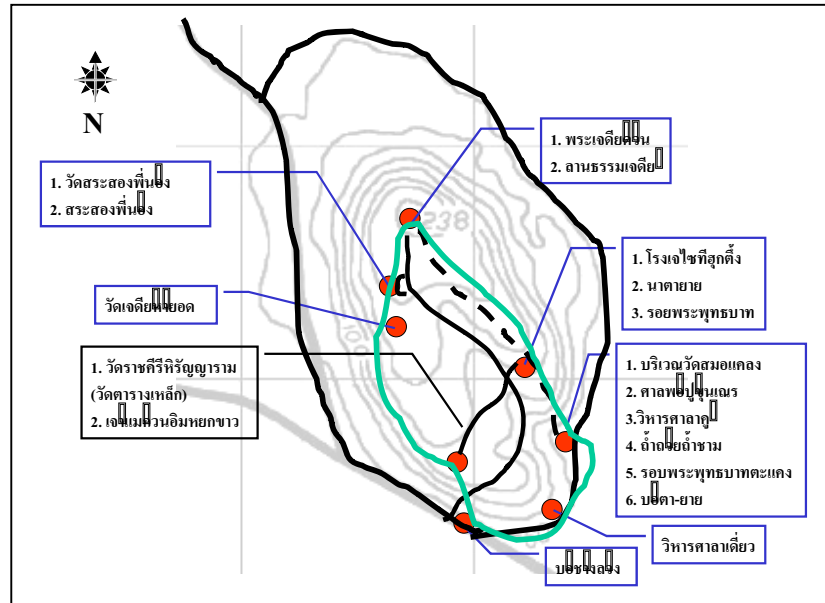
เมื่อนำผลการจัดทำเวทีประชาคมครั้งสุดท้ายซึ่งเป็นการถอดความรู้จากการท่องเที่ยวและร่วมพิจารณานำกิจกรรมเข้ามาประกอบกันเป็นแผนเส้นทางการท่องเที่ยว พบว่า ชาวชุมชนมองเห็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวและมีกิจกรรมในการสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันดำเนินการและเป็นการนำจากผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำองค์กรชุมชน ซึ่งผลที่ได้คือเส้นทางการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมนั่นเอง

ในประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคิดในการประกอบกิจกรรมเข้าเป็นแผนท่องเที่ยวของชุมชนไว้ดังนี้

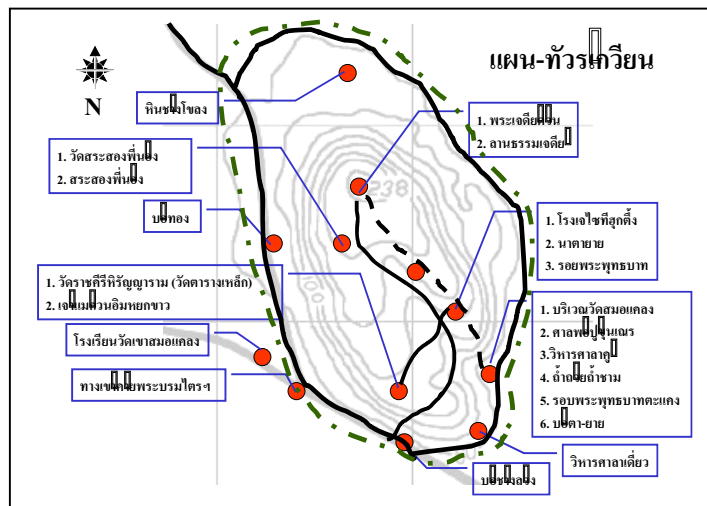
เส้นทางการท่องเที่ยวในลักษณะทัวร์ธรรมะในลักษณะที่เป็นกิจกรรมตามสโลแกนที่ว่า “เดินจงกรม ชมธรรมชาติ หลากศาสนธรรม น้อมนำจิตกุศล” ดังแผนที่เส้นทางข้างล่างนี้

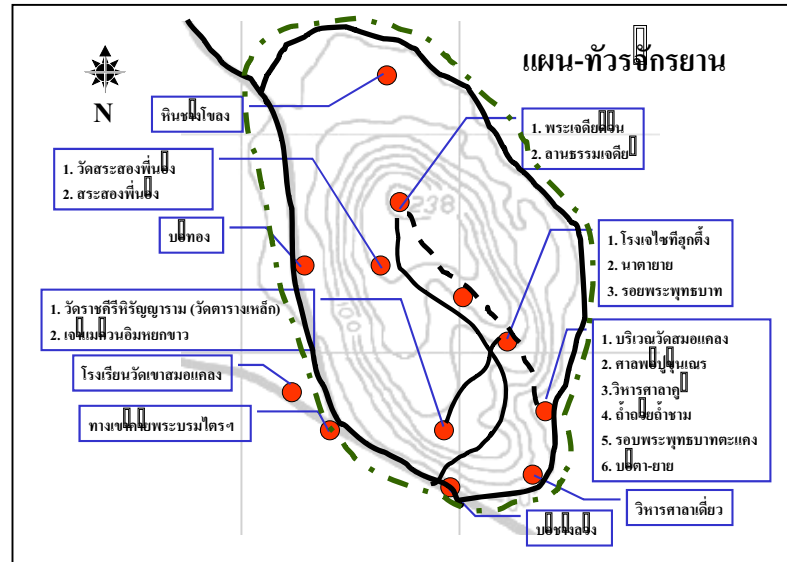
เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามสโลแกนที่ว่า ...แดน
นักสู้ ชูเอกราช ประกาศศักด์สยาม ลือนามถิ่นนเรศวร... ซึ่งมีเส้นทางการท่องเที่ยวดังนี้

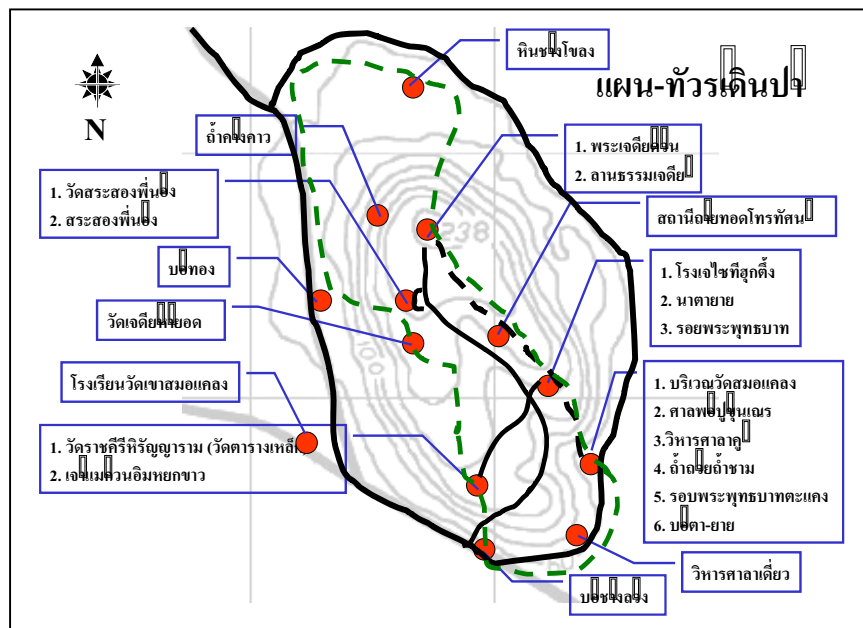
เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติอาทิทิวทัศน์ทิวไร่นา ทิวไร่นา ทิวไร่นา ซึ่ง
อาจปรับเปลี่ยนได้หลากหลายเส้นทาง แต่ต้องเป็นไปตามสโลแกนที่ว่า
ทิวไร่นา : ...ชิมน้ำสมุนไพร ได้ธรรมชาติ สัมผัสวิถีชีวิต ใกล้ชิดประวัติศาสตร์...

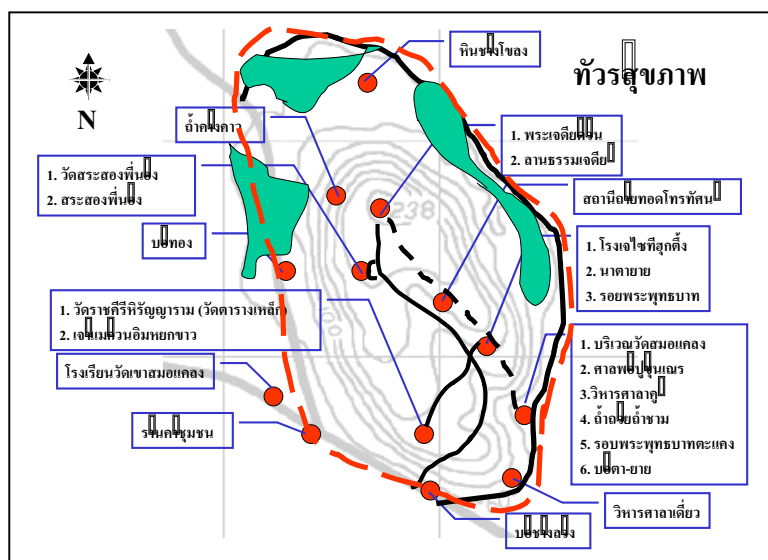
ทิวจักรยาน ...ท้าทายให้ลิ้ม ชมน้ำสมุนไพร ดั้นใจเส้นทาง สร้างสรรประวัติ
ศาสตร์....

ทิวเดินป่า : ...สัมผัสป่าเขา ไร่ใจทุกก้าว เข้าหาประวัติศาสตร์ ศักดิ์ศาสนธรรม...

เส้นทางการท่องเที่ยวประเภทสุขภาพ ซึ่งเป็นการนำเอากิจกรรมด้านสุขภาพเข้ามาสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยมีสโลแกนที่ว่า...น้ำและอาหารเลิศรส โอสดขนานเอก สมุนไพรเครื่องเทศ พิเศษสุดสู่สุขภาพ... ดังนี้

บทสรุปของการวิเคราะห์

จากผลการวิเคราะห์ทั้งสามประเด็นจะเห็นได้ว่า ชุมชนเขาสมอเคลงและเขาสมอเคลง
ต่างมี “ทุนทางสังคม” ที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการนำมาประกอบกันเป็นเส้นทาง
ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญสำหรับการดำเนินการก็คือ กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งอาจใช้ศักยภาพจากภายนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และลดสิ่งปัญหาต่างๆ ดังกล่าวได้

บทวิเคราะห์นี้เป็นบทพิสูจน์ศักยภาพชุมชนในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากการนำทุนทางสังคมมาแปรสภาพสู่การผลิตในอุตสาหกรรมบริการ(การท่องเที่ยว)ได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการดำเนินการบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน กระทำโดยชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยมีบทบาทหลักในการเป็น Facilitators อย่างแท้จริงเท่านั้นเอง

บทที่ 5

แผนแม่บทการท่องเที่ยว : บทวิเคราะห์และการพัฒนา

บทนำ ภาพฝันของชุมชนเขาสมอแกลง

ผลการจัดเวทีประชาคมช่วยให้ชาวชุมชนเขาสมอแกลงกำหนดกิจกรรมที่สำคัญของเขาสมอแกลงจากศักยภาพการท่องเที่ยวของเขาสมอแกลง ได้ทั้งสิ้น 25 กิจกรรม ดังต่อไปนี้ กิจกรรมพัฒนาเจดีย์ด้าว, กิจกรรมพัฒนากลุ่มทำครก-จักสาน, กิจกรรมสร้างร้านค้าชุมชน, กิจกรรมสร้างสวนสมุนไพร, กิจกรรมสร้างพิพิธภัณฑ์, กิจกรรมพัฒนาเส้นทางเดินป่า, กิจกรรมพัฒนาเจดีย์สามองค์, กิจกรรมพัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร, กิจกรรมพัฒนารอยพระพุทธรบาท, กิจกรรมพัฒนาวัดเขาสมอแกลง, กิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ขาม, กิจกรรมพัฒนาสะพานตา-ยายและบ่อทอง, กิจกรรมพัฒนาบ่อตา-บ่อยาย, กิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน, กิจกรรมสร้างหอดูดาว, กิจกรรมสร้างลานธรรมเจดีย์, กิจกรรมสร้างลานกีฬาและดนตรี, กิจกรรมพัฒนาสระสองพี่น้อง, กิจกรรมบ้านแบ่งพัก (home stay), กิจกรรมพัฒนาบ่อช้างลี้, กิจกรรมพัฒนาสวนสัตว์, กิจกรรมสร้างบ้านพักตากอากาศ, กิจกรรมพัฒนาทัวร์เหียน, กิจกรรมทัวร์ช้าง/รถยนต์ และกิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย (มอบโรงเรียนบ้านเขาสมอแกลงพัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรม)

กิจกรรมเหล่านี้ เมื่อนำมาจัดหมวดหมู่แล้วพบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มกิจกรรม คือ

กลุ่มโบราณสถาน-โบราณวัตถุ และเกี่ยวเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาเจดีย์ด้าว, กิจกรรมพัฒนาเจดีย์สามองค์, กิจกรรมพัฒนาสะพานตา-ยายและบ่อทอง, กิจกรรมพัฒนาสระสองพี่น้อง, กิจกรรมพัฒนาบ่อตา-บ่อยาย, กิจกรรมพัฒนาบ่อช้างลี้ และกิจกรรมพัฒนาถ้ำถั่ว-ขาม

กลุ่มศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และเกี่ยวเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาวัดเขาสมอแกลง, กิจกรรมพัฒนาศาลพ่อปู่ขุนเณร, กิจกรรมพัฒนารอยพระพุทธรบาท, กิจกรรมสร้างลานธรรมเจดีย์, กิจกรรมสร้างพิพิธภัณฑ์

กลุ่มธรรมชาติ และเกี่ยวเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมสร้างสวนสมุนไพรกิจกรรมพัฒนาเส้นทางเดินป่ากิจกรรมพัฒนาทัวร์เหียนกิจกรรมเส้นทางทัวร์จักรยาน, กิจกรรมพัฒนาสวนสัตว์ และกิจกรรมทัวร์ช้าง/รถยนต์

กลุ่มชุมชนวิสาหกิจ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนากลุ่มทำครก-จักสาน, กิจกรรมสร้างร้านค้าชุมชน, กิจกรรมบ้านแบ่งพัก, กิจกรรมสร้างบ้านพักตากอากาศ, กิจกรรมสร้างหอดูดาว และกิจกรรมสร้างลานกีฬาและดนตรี

กลุ่มการศึกษา ได้แก่ กิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย(มอบโรงเรียนบ้านเขาสมอเคลง พัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรม)

กิจกรรมกิจกรรมทั้งหมดนี้ในทางปฏิบัติอาจจะไม่ดำเนินไปตามแผนดำเนินการดังกล่าว และในเวทีประชาคมก็มีการเลือกจัดกิจกรรมเร่งด่วน 5 กิจกรรม คือ การพัฒนาเจดีย์ดวน พัฒนาการผลิตครกและงานจักสาน การสร้างร้านค้าชุมชน การสร้างสวนสมุนไพร และพิพิธภัณฑสถาน

กิจกรรมทั้งหมดนี้ เมื่อกำหนดช่วงเวลาการดำเนินการแล้ว เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็นำกิจกรรมที่ได้มาทั้งหมดนี้มาวางแผนการดำเนินการต่อไป เพื่อใช้ทำเป็นเอกสารหลัก หรือที่เรียกว่า "แผนแม่บท" เพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำหนดการทำงานทั้งปวง รวมถึงการแสวงหางบประมาณเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สำเร็จสมบูรณ์ต่อไป

ในส่วนสรุปของบทนำนี้จะพบว่า ชาวชุมชนเขาสมอเคลงได้จัดทำเวทีประชาคมเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของเขาสมอเคลงไว้มากมาย และกำหนดเป้าหมายเชิงปฏิบัติที่นับว่าเป็นประโยชน์และเป็นไปได้เป็นส่วนมาก โดยสรุปแล้วได้กิจกรรมที่ประชาคมยอมรับร่วมกัน รวม 25 กิจกรรม และประชาคมเห็นว่าในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงานควรเลือกพัฒนากิจกรรมที่เป็นไปได้เพียง 5 กิจกรรม ได้แก่ การพัฒนาเจดีย์ยอดดวน การพัฒนาผลิตครกหิน และการจักสาน การสร้างร้านค้าชุมชน การสร้างสวนสมุนไพร และท้ายสุดประชาคมต้องการให้มีการสร้างพิพิธภัณฑสถานของชุมชนเขาสมอเคลง เพื่อเก็บรักษาวัตถุโบราณของชุมชนมิให้มีการลักลอบเอาไปเป็นสมบัติส่วนตัวเช่นในอดีตอีกต่อไป

แผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอเคลง

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการดำเนินงานใน 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรก กล่าวถึงเทคนิคในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชน ประเด็นที่สองกล่าวถึงกระบวนการในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชน และประเด็นที่สามกล่าวถึงรายละเอียดโดยสรุปของแผนแม่บทชุมชน ประเด็นทั้งสามสามารถนำเสนอรายละเอียดโดยสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เทคนิคในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชน

ในการกำหนดแผนแม่บทท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอเคลงของชุมชน คณะผู้วิจัยได้นำเทคนิคในการวางแผนเข้ามาเป็นเครื่องมือในการประชุมของชุมชน และได้นำเทคนิคการประชุมต่างๆ เข้ามาใช้เป็นกลไกในการดำเนินการประชุมดังนี้

ประเด็นการวางแผนคณะผู้วิจัยได้นำเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือ SWOT Analysis เข้ามาเป็นเครื่องมือ โดยผนวกรวมกับเทคนิคการกำหนดวิสัยทัศน์ (Visioning technique) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation technique) ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะเป็นไปตามศักยภาพของชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายสูงสุดที่ชุมชนต้องการ พันธกิจหรือกิจกรรมที่ชุมชนจะต้องทำ วัตถุประสงค์/เป้าหมายคือสิ่งที่ชุมชนจะต้องดำเนินการในช่วงเวลานี้ และยุทธศาสตร์หรือแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่จะต้องกระทำ

ในด้านเทคนิคการประชุมนั้น คณะผู้วิจัยนำเทคนิค AIC (AIC technique) เข้ามาเป็นกรอบความคิดในการดำเนินการประชุม โดยในระหว่างการประชุม คณะผู้วิจัยนำชาวชุมชนให้ร่วมกันค้นหาภาพอนาคตโดยใช้เทคนิค FSC หรือ Future Search Conference ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานในระดับหนึ่ง และได้ใช้เทคนิคกับการกำหนดวิสัยทัศน์, พันธกิจ และวัตถุประสงค์/เป้าหมายต่อไป

ดังภาพที่เห็นนี้ จะพบว่า ชาวชุมชนทุกเพศวัยและ
สถานภาพต่างร่วมกันระดมความคิดเพื่อให้ได้มาซึ่ง
ผลการประชุมที่กำหนด โดยอาศัยเทคนิค AIC/FSC

ผลสรุปของการดำเนินการนั้น คณะผู้วิจัยได้นำทางให้ชาวชุมชนได้แสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมชนในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือฝันของตนเอง และร่วมฟังการวิพากษ์ความคิดเห็นของตน ซึ่งผลที่ได้ก็เป็นที่น่าสนใจที่ต่างฝ่ายต่างมีการยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลต่อกัน ในอันที่จะนำไปสู่การร่วมกันทำในที่สุด

ในภาพนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงภาพ
ความคิดของศักยภาพที่จะนำไปสู่การสร้าง
ภาพอนาคตหรือวิสัยทัศน์ของชาวชุมชนเขา
สมอแครงที่ได้ดำเนินการในรูปของ Mind
Map หรือแผนภาพใยแมงมุมที่ระบุถึง
ประเภทและความคิดที่จะดำเนินการต่อไป

ในการร่วมรับฟังความคิดเห็นหรือการใช้เทคนิคประชาพิจารณ์ หรือ Public Hearing นั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกระตุ้นและปลุกเร้าให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันแสดงออกทั้งทางความคิดและพฤติกรรมโดยแสดงออกได้ดังภาพนี้

ภาพทั้งสองแสดงให้เห็นถึงระบบการทำงานของชุมชนที่ได้ร่วมประสานความคิด ประสานพฤติกรรมในอันที่จะร่วมกันสรรค์สร้างให้ “เขาสมอเคลง” ได้เป็นไปดังที่ได้ร่วมกันฝันไว้

จากนั้น คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันสรุปภาพความคิดของ
ชาวชุมชน โดยอาศัยกรอบความคิดของชาวชุมชน
เป็นที่ตั้ง เพื่อหลอมรวมภาพความคิดให้เป็นหนึ่ง
เดียวในที่สุด

ดังนั้นในส่วนของเทคนิคที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกันกับชาวชุมชนนั้น คณะผู้วิจัย
ได้นำเทคนิคการประชุมที่หลากหลายและเทคนิคการวางแผนกลยุทธ์เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการ
ดำเนินการ

อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่คณะผู้วิจัยรำลึกถึงเสมอก็คือ การกระตุ้นและปลุกเร้าให้ชาวชุมชน
ได้ร่วมกันแสดงออกทั้งทางความคิดและพฤติกรรม บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและตัดสินใจร่วมกัน

ประเด็นที่สอง กระบวนการในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชน

ในการกำหนดแผนแม่บทของชุมชนในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำหลักการและกระบวนการ
การกำหนดแผนกลยุทธ์มาเป็นต้นแบบความคิดของการดำเนินการ โดยมี Model ความคิดในการ
ดำเนินการดังนี้

สรุปขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอเคลง

ขั้นตอน	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เทคนิคที่ใช้
1	การค้นหาภาพอนาคตของชุมชน	เพื่อให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันค้นหาเป้าหมายในอนาคตที่ตนเองต้องการ	FSC/AIC Civic Forum
2	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกชุมชน โดยเป็นการค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาของชุมชน	เพื่อให้ชาวชุมชนได้ค้นพบศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว	SWOT Analysis AIC/Civic Forum
3	การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ/กิจกรรม วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินการ	เพื่อให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงกำหนดกิจกรรมหรือพันธกิจที่จะต้องกระทำ ตลอดจนวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการกระทำ	Visioning/AIC/ Brain Storming/ Civic Forum
4	การกำหนดกิจกรรมที่จะพัฒนาพื้นที่เขาสมอเคลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	เพื่อให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรม ตัวบุคคล ผู้รับผิดชอบ และเม็ดเงินที่จะต้องใช้จ่าย	Brain Storming/ Civic Forum/AIC
5	กำหนดร่างแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มกิจกรรมที่พัฒนาเข้าด้วยกันและจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว (ในช่วงนี้เป็นการดำเนินการร่วมกับคณะวิจัย)	เพื่อให้ชาวชุมชนได้มีร่างแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว โดยดำเนินการให้ได้มาซึ่ง (1) เส้นทางที่ใช้ในการท่องเที่ยว (route) และ (2) กลุ่มกิจกรรมที่จะใช้ในการดำเนินการของแต่ละเส้นทาง	Brain Storming/ Civic Forum/AIC

สรุปขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอเคลง (ต่อ)

ขั้นตอน	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	เทคนิคที่ใช้
6	สรุปเอกสารแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอเคลง (ในช่วงนี้เป็นการดำเนินการร่วมกับคณะวิจัย)	เพื่อให้ชาวชุมชนและคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันสรุปข้อมูลเป็นเอกสารแผน	Brain Storming/ Civic Forum/AIC

การดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวเป็นการนำความคิดของชาวชุมชนให้มุ่งสู่การค้นหาศักยภาพของตนเอง และทุนทางสังคมที่ตนเองมีอยู่ จากนั้นจึงเป็นการนำความคิดของชาวชุมชนให้รู้จักใช้ศักยภาพของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างสูงสุด

ซึ่งนอกจากการดำเนินการดังกล่าวแล้ว คณะผู้วิจัยได้ร่วมมือกับสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามและมหาวิทยาลัยนเรศวรนำคณะนิสิตนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทเข้าร่วมดำเนินการในการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อกำหนดแผนแม่บทการท่องเที่ยวในฐานะผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์และบางส่วนร่วมกันเป็นผู้ช่วยเหลืองานของกลุ่มการประชุม โดยคณะนิสิตนักศึกษาดังกล่าวประกอบด้วย

1. คณะนิสิตปริญญาโทสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เข้าร่วมในการทำเวทีประชาคมทั้งในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและขั้นตอนในการค้นหาทุนทางสังคม

2. คณะนักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนา สำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เข้าร่วมการทำเวทีประชาคมในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

นอกจากนี้ ยังมีคณะนักศึกษาปริญญาตรีวิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เข้าร่วมกิจกรรมการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และร่วมจัดทำสื่อการศึกษาในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรชุมชน

การดังกล่าวทำให้เห็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเขาสมอเคลงของส่วนราชการและสถาบันอุดมศึกษาอีกด้วย

อย่างไรก็ตามในขั้นการจัดทำเวทีประชาคมนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมอมรินทร์นคร เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 การค้นหาสภาพอนาคตและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชน

ครั้งที่ 2 ณ วิทยาลัยการสาธิตสุษสิรินธร อำเภอสว่างท่ง เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3 และ 4 การ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ/กิจกรรม วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ตลอดจนแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวอย่างคร่าวๆ

ในระหว่างนี้ คณะผู้วิจัยได้นำคณะนิสิตปริญญาโทสาขาพัฒนาสังคมเข้าร่วมดำเนินการจัดทำเวทีประชาคมเวทีย่อยในประเด็นของการค้นหาทุนทางสังคมของชุมชนเขาสอมอเคลง อีกหลายครั้งซึ่งผลจากการดำเนินการดังกล่าวถูกนำมาใช้ในคราวดำเนินเวทีประชาคมครั้งที่ 4

ผลการดำเนินงานจากทั้งสองครั้งข้างต้น ปรากฏผลดังข้อมูลที่น่าสนใจในบทที่ว่าด้วยศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนแล้ว

จากนั้น คณะผู้วิจัยได้นำชาวชุมชนที่เป็นแกนนำเข้าทัศนศึกษาดูงานในแหล่งการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ณ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และลำปาง และนำผลที่ได้มาถอดความรู้ในรูปของเวทีประชาคมเพื่อนำไปสู่แนวคิดในการบริหารจัดการ (Implementation Stage) ในคราวจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2546 ณ วิทยาลัยการสาธิตสุษสิรินธร ซึ่งผลที่ได้ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงออกมาซึ่งผลจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชน จากเบื้องลึกของชาวชุมชนอาทิ

แง่มุมการบริหารจัดการ มีคำพูดที่แสดงออกมาบางคำที่เห็นถึงผลจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชน อาทิ

....จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสอมอเคลงให้เป็นรูปธรรมคือดำเนินการเลย....

...นำความสามัคคีของชาวบ้านชาวเขามาใช้....(กรณีหมู่บ้านหล่อชา)

...เห็นวิธีการแก้ไขปัญหายากจนปัญหาการเป็นหนี้ธนาคารของชาวบ้านหมู่บ้านสามขา...

...พวกเราชาวเขาจะรวมตัวกันจะจัดการกันเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนหมู่บ้านหล่อชา...

...จะทำเขาสอมอเคลงให้ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบโบราณสถานและธรรมชาติ....

...ประโยชน์ของการที่จะได้รับการรักษาพื้นที่อยู่ของตนเอง ดันไม้ที่เป็นไม้ผลเพื่อเรียกพวกสัตว์กลับมา...

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นคำพูดที่แสดงความในของกลุ่มแกนนำชุมชน แต่ที่เป็นประเด็นสำคัญก็คือคำพูดที่แสดงออกโดยกลุ่มเด็กนักเรียนที่ได้ร่วมกลุ่มกันไปทัศนศึกษาดูงานครั้งนี้ เด็กกลุ่มนี้กล่าวไว้ว่า (สรุปจากใบงานการจัดทำเวทีประชาคมเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2546 ณ วิทยาลัยการสาธิตสุษสิรินธร)

...เราได้ความรู้คือ การบริหาร การจัดการและการดำเนินงาน เราสามารถนำความรู้ นี้มาพัฒนาเขาสอมอเคลงได้ โดยนำความรู้ที่ได้พบเห็นมาประยุกต์ใช้เช่นในเรื่องด้าน

ฝีมือจักสานและการแกะสลักหิน อีกทั้งวัฒนธรรมประเพณี นำมาอนุรักษ์และเผยแพร่...

แง่มุมของการนำความรู้ไปใช้ พบประเด็นที่สะท้อนออกมาในรูปขององค์ความรู้ชุมชนได้ว่า

...ความเข้มแข็งของชุมชนที่พึ่งตนเอง และความสามัคคีของชาวบ้าน รวมทั้งความเป็นมาของวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน...

...ได้ตัวอย่างมาทำงานพัฒนาได้มาก...

...วิถีชีวิตของชาวชนบทซึ่งเอามาตัดแปลงหารายได้เข้าครอบครัว...

...การวางแผน การจัดรูปแบบของการท่องเที่ยว...

...ได้รู้จักการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้อย่างรู้ค่า และรู้จักหมุนเวียนในหมู่บ้าน การจัดเก็บเงินไว้ใช้ประโยชน์ส่วนรวมและจัดกองทุนหมู่บ้าน ได้รู้จักการฟื้นฟูสภาพป่าไม้และรู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประโยชน์และนำทรัพยากรมาประยุกต์ใช้...

แง่มุมของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว พบประเด็นที่สะท้อนออกมาในรูปขององค์ความรู้ชุมชนได้ว่า

...ได้ไปเห็นแหล่งท่องเที่ยวหลายแบบหลายอย่าง 1) แบบชาวเขา 2) ชาวพื้นเมือง

3) แบบชาวบ้านจัดการทำเอง 4) แบบนายทุนมาลงทุนแล้วให้ชาวบ้านมารับขาย....

ความในข้อนี้เริ่มชี้ให้เห็นถึงผลที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองของชาวชุมชนเขาสมอแครง และเมื่อพิจารณาต่อถึงแนวคิดในการดำเนินการที่ถูกบันทึกและคณะผู้วิจัยพบในผลสรุปจากการดูงานของชาวชุมชน ในคราวจัดทำเวทีประชาคมเพื่อถอดความรู้ ดังนี้

....สิ่งที่จะทำ 3.1 ช่วยกันทำความสะอาดโบราณสถาน 3.2 ปกูป่าเพิ่มขึ้นและสมุนไพร 3.3 จัดทำแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว 3.4 แต่งตั้งชาวบ้านให้ดูแลโบราณสถานแต่ละจุดด้วยความสมัครใจ 3.5 จัดให้มีมัคคุเทศก์นำเที่ยวจุดต่างๆ ให้มีทั้งเยาวชน ผู้ใหญ่ ทั้งภาษาไทย และฝรั่ง...

แนวคิดดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของชาวชุมชนในอันที่จะนำศักยภาพและทุนทางสังคมของชุมชนมาใช้ในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนด้วยกลไกการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งศักยภาพในการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนอย่างแท้จริง และเป็นการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนแม่บทโดยในวันดังกล่าว

เมื่อนำข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นขั้นตอนของกระบวนการวางแผนกลยุทธ์มาผนวกรวมกับข้อมูลที่ได้จากการถอดความรู้จะทำให้พบกับรายละเอียดของร่างกิจกรรมในแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอแครงดังนี้

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	งบประมาณ
1. มัคคุเทศก์น้อย	1. อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวฯ 2. ฝึกการใช้ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3. นำนักเรียนไปปฏิบัติจริง	1,500.- 1,000.- 500.-
2. ผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น	1. เพาะพันธุ์พืชสมุนไพรเช่น สมอ ใบเตย ยอ ตะไคร้ กระเจี๊ยบ มะตูม ฯลฯ 2. ผลิตน้ำสมุนไพรเช่น น้ำสมอ น้ำใบเตย น้ำลูกยอ ฯลฯ 3. ทำป้ายบอกชื่อสมุนไพร 4. สร้างโรงเก็บสมุนไพร 5. จัดหาคนดูแล (เป็นค่าจ้างวันละ 100.-/ 1 คน/ 1 วัน)	1,500.- 500.- 500.- 2,000.-
3. ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่	1. ให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของไม้ไผ่แต่ละประเภท 2. ฝึคนำไม้ไผ่มาจักสานเป็นภาชนะชนิดต่างๆ เช่น เข่ง สุ่ม ตะแกรง ฯลฯ หรือเครื่องตกแต่งบ้านเช่น โคมไฟ แจกัน พวงกุญแจ กรอบรูป ฯลฯ 3. จัดหาแหล่งตลาด/ร้านค้าชุมชน 4. จัดหาวิทยากรมาฝึกอบรมโดยไม่คิดมูลค่า โดยขอความร่วมมือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง	
4. พัฒนาโบราณสถาน	1. ทำความสะอาดโดยการจัดหาอุปกรณ์ 2. ปลุกดอกไม้ (ซื้อปุ๋ย) 3. ทำที่ทิ้งขยะ (ซื้อที่ทิ้งขยะ 1 ใบ) 4. ทำที่เก็บน้ำไว้รดต้นไม้ (เป็นค่าต่อเติม) 5. จัดหาคนดูแล (เป็นค่าจ้างวันละ 100.-/ 1 คน/ 1 วัน)	500.- 400.- 3,000.-
5. ชมพิพิธภัณฑ์	1. รวบรวมโบราณวัตถุที่พอจะหาได้ 2. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเขาสมอแครง อาทิ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลภาพถ่าย ข้อมูลวัฒนธรรมประเพณี ข้อมูลตำนานต่างๆ	
6. การละเล่นพื้นบ้าน	1. จัดหาเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์เสริม 2. จัดหาครูผู้สอนและผู้ร่วมกิจกรรม	15,000.-

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	งบประมาณ
7. ร้านค้าชุมชน	1. จัดหาสินค้าที่เป็นของที่ระลึกจากเขาสมอกลงเข้าร้าน 2. จัดหาสินค้าเบ็ดเตล็ดเข้าร้าน	
8. ส่งเสริมการท่องเที่ยว	1. จัดหาบ้านพักตากอากาศ 2. จัดทัวร์จักรยาน โดยขอรับบริจาคจักรยาน 3. ตลาดชุมชนหมู่บ้าน 4. จัดทำเส้นทางเดินชมธรรมชาติ 5. ถานูดาวบริเวณหน้าเจดีย์ด้าว	แรงงานชุมชน แรงงานชุมชน
9. การบูรณะปฏิสังขรณ์ โบราณสถานให้มีสภาพ ที่ดีขึ้น	1. ศาลาเดี่ยว ศาลาคู่ 2. สระสองพี่น้อง 3. เจดีย์สามยอด/เจดีย์ห้ายอด/เจดีย์ด้าว 4. เจดีย์วัดสระพังนาค 5. บ่อช้างลึงค์ บ่อตา บ่อยาย นาทายาย 6. การปั้นรูปต่างๆ ที่สอดคล้องกับตำนานของสถานที่ 6. ถ้ำต่างๆ	- ให้ อบต.เป็น ผู้ดำเนินการ - แรงงานชุมชน
10. ศูนย์รวมจิตใจลาน โพธิ์-ลานธรรม 11. การท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์	1. สอนธรรมศึกษา นั่งสมาธิ เดินจงกรม และปฏิบัติธรรม 2. พาไปนมัสการสถานที่สำคัญต่างๆ - การเดินป่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมการเดินป่า โดย การจัดทำทางตามแนวโบราณสถานเป็นแนวติดต่อกันไป โดยพักเป็นจุดๆ มีผู้นำทางที่มีความสามารถ อธิบายจุด ต่างๆ ได้ โดยจุดสุดท้ายที่เจดีย์ด้าว	
12. ท่องเที่ยวโดยทัวร์ รถไถ และทัวร์ต่างๆ	1. จัดสร้างรถตู้แบบบรรจ 2 ตอนไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่จะชมรอบเขา 2. พัฒนาโบราณสถานตามแนวทางการเดินรถให้น่าดูยิ่ง ขึ้น 3. จัดหน่วยบริการต่างๆ ให้น่าประทับใจ โดยมีห้องสุขา ไว้บริการ (ของวัด)	-งบประมาณใน ส่วนนี้ใช้ของ วัด

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมย่อย	งบประมาณ
12. ท่องเที่ยวโดยทัวร์รถไถ และทัวร์ต่างๆ (ต่อ)	4. ออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาวเขาอย่างแท้จริง และใช้เป็นเครื่องแบบของพนักงานต้อนรับของศูนย์ท่องเที่ยว 5. จัดบุคคลคอยรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 6. มีร้านค้าย่อยคอยให้บริการตามจุดต่างๆ ปลายทาง	
13. การสื่อสาร	1. สื่อสารทางไหนก็ได้ให้ทั่วรู้ 2. ต้องรวมกลุ่มกันทำงาน 3. โปรโมทอะไรก็ได้ที่มีจุดเด่นของเขาสมอแครง 4. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์	
14. จัดตั้งศูนย์บริการต่อนักท่องเที่ยว	1. มีศูนย์ฯ ที่ทางขึ้นเขาไปทางเจดีย์ 2. มีไกด์นำไปที่สถานที่จอดรถ 3. กำหนดที่ตั้งที่จอดรถ ณ วัดพุทธบาทหรือวัดเขาสมอแครง เพราะมีถ้ำถ้ำยฆาตและพระบาท ต่อไปมีทางขึ้นไปนาตายาย เจดีย์ 4. จัดสร้างเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ทำด้วยไม้ยูคาผ่าซีก มุงด้วยหญ้าคา และมีพนักงานต้อนรับประจำอยู่	
15. การบริหารจัดการ	1. จัดให้มีการประชุมกลุ่ม 2. จัดการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	

รายละเอียดดังกล่าว เมื่อพิจารณาเทียบกับผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในบทที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากการประชุมในระยะแรกๆ จะพบว่า เริ่มมีความเป็นรูปธรรมและมีพลังในการดำเนินงานมากขึ้น ดังจะสังเกตได้จากลักษณะของการกำหนดงบประมาณที่ปรากฏถึงการนำศักยภาพชุมชนด้านแรงงานเข้ามาใช้ มีการนำลักษณะการมีส่วนร่วมเข้ามามีใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการกำหนดกิจกรรมและงบประมาณในส่วนนี้ มิได้กล่าวถึงเงื่อนไขเวลา เพราะในที่ประชุมคราวนั้น ที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ...งานไหนทำได้ให้ทำไปก่อน และให้ค่อยทำค่อยไป... และให้มีการประชุมกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่น่าสนใจไว้ในข้อกิจกรรมที่ 15 นั้นเอง

โดยสรุปแล้ว ผลจากการดำเนินการตามกระบวนการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอแครง จะสามารถนำมาสรุปได้ตามโครงสร้างของแผนกลยุทธ์ได้ดังนี้

ผลการระดมความคิด ในการย้อนรอยอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคตของสมาชิกชุมชนเขาสมอแครง ซึ่งได้มาจากการทำเวทีประชาคมโดยนิสิตปริญญาโทสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สรุปได้ดังนี้

ลักษณะศึกษา	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
1. การคมนาคม	การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีถนน เป็นเส้นทาง เกวียน เดินด้วยเท้า	ถนนลาดยางบางส่วน บางสายขรุขระมีฝุ่น มี เสียงดังรบกวนจากรถที่วิ่ง ผ่านชุมชน	การคมนาคมสะดวก เข้าถึงแหล่งชุมชนได้ง่าย ปราศจากมลพิษทาง เสียง
2. ทรัพยากรธรรมชาติ	ต้นไม้ ป่าไม้ และดิน อุดมสมบูรณ์ มีความ หลากหลายทางชีวภาพ สภาพแวดล้อมดี ในป่า มีสัตว์มาก พืชสมุนไพร มีหลากหลายทั้งชนิด และจำนวน	ต้นไม้ ป่าไม้ลดลง ชนิด และจำนวนของสัตว์ป่าลด น้อยลง มีมลพิษมากขึ้น พืชสมุนไพรลดน้อยลง	ความเป็นธรรมชาติกลับ คืนมา ป่าไม้ และ ทรัพยากรธรรมชาติกลับ คืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ มีการปลูกสวนป่า สมุนไพร
3. วัฒนธรรมประเพณี	มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ประเพณี มีการปฏิบัติและสืบทอด	เริ่มทอดทิ้งวัฒนธรรม ดั้งเดิม ประเพณีเริ่มสูญ หาย มีการรับเอาอารย ธรรมตะวันตกเข้ามา	มีการใส่ใจในวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมมากขึ้น
4. สาธารณูปโภค	ไฟฟ้าไม่ทั่วถึง ไม่มีน้ำ ประปา ไม่มีโทรศัพท์ การสื่อสารลำบาก	มีไฟฟ้า มีประปาใช้ มี โทรศัพท์ใช้ การสื่อสาร สะดวก	สาธารณูปโภคดีมากขึ้น เทคโนโลยีมากขึ้น
5. เศรษฐกิจ	พืชผลทางการเกษตรดี ต้นทุนทางการผลิตต่ำ รายได้ขึ้นอยู่กับการ เกษตรเป็นหลัก	เศรษฐกิจตกต่ำ สินค้า ทางการเกษตรราคาถูกลง มีอาชีพหลากหลายมุ่งสู่ การรับจ้างในเขตเมือง	เศรษฐกิจดี มีการ พัฒนาอาชีพหลากหลาย หลายในชุมชนและท้องถิ่น

ลักษณะศึกษา	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
6. สุขภาพ	ขาดความรู้ในการดูแล สุขภาพ มีการใช้ สมุนไพร	ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการรักษาสุขภาพ นิยม ใช้แพทย์แผนปัจจุบันใน การรักษา การใช้สมุนไพร ลดน้อยลง	มีความรู้ความเข้าใจที่ ถูกต้องด้านสุขภาพ มี การแพทย์ทางเลือก

นอกจากนี้ คณะนิสิตฯ ยังได้ร่วมกันกับชาวชุมชนช่วยกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนเขาสมอแครง จากสถานการณ์ที่พบในปัจจุบัน และสรุปเป็นภาพที่พึงประสงค์ พบว่า

ภาพที่พึงประสงค์	สถานการณ์ที่พบในปัจจุบัน	สภาพปัญหา/ความต้องการ
1. ชุมชนเข้มแข็ง องค์กรในชุมชน ประชาชนมีสำนึกรักท้องถิ่นและมีการ ปลูกฝังค่านิยมสู่เยาวชนนำไปสู่การเป็น ชุมชนที่น่าอยู่ 2. เศรษฐกิจของชุมชนดี ประชาชนมีรายได้ มีอาชีพเสริม มีงานทำ 3. โครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน มีครบถ้วน สมบูรณ์ สะอาด สวยงาม 4. ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติที่ กลับสู่ความอุดมสมบูรณ์และมีความ หลากหลาย 5. มีการปรับปรุงบูรณะ โบราณสถาน โบราณวัตถุให้เป็นแหล่งศึกษาทาง ประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยว 6. อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม	1. ด้านสังคม พบการค้า/เสพยาเสพติด โดยเฉพาะ ในกลุ่มเยาวชนลักขโมย โจรกรรม ประชากรวันหนุ่มสาว ไปทำงานที่ กรุงเทพ คนชราและเด็กให้อยู่ เฝ้าบ้าน 2. สาธารณสุข ขาดการส่งเสริมด้านอนามัยแม่ และเด็ก การป้องกันโรค การได้ รับบริการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน ไม่เพียงพอ ขาดการดูแลกำจัด ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล 3. เศรษฐกิจ - ภาวะหนี้สิน เงินกู้ยืมระบบ ดอกเบี้ยสูง หนี้ค้างชำระสูง ที่ดิน ถูกยึด ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน - การผลิตทางการเกษตร ขาด แหล่งน้ำและความรู้ทางการผลิต ต้นทุนทางการผลิตสูง	ปัญหา 1. ปัญหายาเสพติด 2. ปัญหาลักขโมย โจรกรรม 3. ปัญหาการว่างงาน 4. ปัญหาความยากจน 5. ปัญหาทางการเกษตรกรรม (ผลผลิต / การตลาด / ต้นทุน) 6. ปัญหาระบบโครงสร้างพื้นฐาน (ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน แหล่งน้ำ) ความต้องการ อนุรักษ์โบราณสถาน/วัตถุ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี สืบสานต่อไป อนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ภาพพึงประสงค์	สถานการณ์ที่พบในปัจจุบัน	สภาพปัญหา/ความต้องการ
ต่าง ๆ ให้คงอยู่ 7. มีศูนย์ข้อมูลของหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งศึกษา และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน 8. ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- การตลาด แหล่งจำหน่ายไม่มีค่าขนส่งสูง พ่อค้าคนกลางกดราคา ราคาผลผลิตต่ำ - กลุ่มและองค์กรต่างๆ ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร อาทิ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ 4. การเมืองการปกครอง - ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ - การมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อยเกินไป - ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน 5. สิ่งแวดล้อม/ทรัพยากร ธรรมชาติ ป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์ป่าถูกล่า ดินเสื่อมสภาพ ขาดการบำรุงแหล่งน้ำ 6. การศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม - ขาดการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น - ขาดข้อมูลข่าวสาร - เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ได้เรียนต่อ - ขาดเทคโนโลยีทางการศึกษา - ขาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - มีนักบวช/พระอยู่หลายนิิกาย - มีปัญหาทางด้านการปฏิบัติ	

ภาพทึ่งประสงค์	สถานการณ์ที่พบในปัจจุบัน	สภาพปัญหา/ความต้องการ
	- ขาดการดูแลเอาใจใส่ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี - เจดีย์ถูกทำลาย วัตถุโบราณสูญหาย ขาดการบูรณะ ทำลายของเก่าโดยการสร้างวัดใหม่	

ข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวได้ถูกนำมาสร้างเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงภาพอนาคตหรือ Scenario วิสัยทัศน์หรือ Vision ได้ดังนี้

ภาพฝันที่พึงประสงค์ในอนาคต

เขาสมอเคลงจะต้องมีป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนสู่สภาพเดิม มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ

มีการปรับปรุง บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานโบราณวัตถุทางพุทธศาสนา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ตลอดจนการมีการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการขยะ การปรับแต่งภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม (จุดชมวิว สวนหย่อม ที่นั่งพักผ่อน ป้ายบอกจุดต่าง ๆ มีการบริการอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยว (มีจักรยานให้เช่าเพื่อการขับขี่ท่องเที่ยว) มีการปรับปรุงถนนหนทางบันได ทางเท้า ลานจอดรถ การจัดบริการรถกระบะเช่าและรถราง)

มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทางด้านประเพณีวัฒนธรรมได้แก่การทำบุญกลางบ้านงานบุญเดือนสาม การจัดงานการทำขนมจีบ จัดให้มีแหล่งศึกษาข้อมูล พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สวนป่าสมุนไพร

เศรษฐกิจของชุมชนมีสภาพดีขึ้นเช่น แต่ละครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เกิดร้านค้าชุมชน ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และมีอาชีพเสริมเพิ่มมากขึ้นได้แก่ ชาวชนนักรเรียนทำหน้าที่เป็นไกด์

ชุมชนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น และมีการปลูกฝังสู่กลุ่มเยาวชน มีกลุ่มองค์กรที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และดูแลรักษาสีงแวดล้อม โบราณสถานโบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงต่อเนื่องและมีจำนวนเพียงพอ

วิสัยทัศน์ของการดำเนินการ

....พัฒนาชุมชนเขาสมอแครงให้เป็นชุมชนตัวอย่างของการเป็น "เมืองน่าอยู่
เชิงศิลปวัฒนธรรม ศึกษาโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งพักมวิ"
และชุมชนเข้มแข็ง...

นอกจากนี้ คณะนิสิตฯ ยังได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนเขาสมอแครง หากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ ไว้โดยสรุปได้ดังนี้

ผลกระทบทางสังคม : ด้านบวก

1. เป็นผลทำให้เกิดการอนุรักษ์ พื้นที่สำคัญตามธรรมชาติและแหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมขึ้น ได้แก่ความสะอาดเพื่อการท่องเที่ยว
3. ทำให้เพิ่มความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งแวดล้อม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มากขึ้น และก่อให้เกิดการคงอยู่ของสิ่งเหล่านี้ในชุมชนผ่านกระบวนการศึกษาเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนมากขึ้น
4. สร้างรายได้ให้กับประชาชน ทำให้เศรษฐกิจครอบครัวและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น โดยการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำ
5. ก่อให้เกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่น โดยมีสายใยกลางคือความเป็นคนเขาสมอแครง
6. ก่อให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ประปา ไฟฟ้า ระบบการกำจัดขยะ เป็นต้น

ผลกระทบทางสังคม : ด้านลบ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน-โบราณวัตถุ อาจถูกทำลายโดยผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์
2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย
3. ก่อให้เกิดมลพิษทางเสียง

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการ

ในคราวประชุมของชาวชุมชนเขาสมอแครง พบประเด็นในการกำหนดแผนแม่บทการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการคือ การพัฒนาอาณาบริเวณของเขาสมอเคลงทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน

เป้าหมายของการดำเนินการคือ

1. การพัฒนาสถานที่โดยรอบพื้นที่เขาสมอเคลงให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ โดยยึดวิถีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นหลักในการดำเนินการ
2. การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเป็นแหล่งข้อมูลของชุมชน ตลอดจนเป็นแหล่งในการพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคคลเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
3. กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการจำแนกออกเป็น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มุ่งให้บริการใน 3 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ผู้เดินทางท่องเที่ยวภายใน 1 วันหรือผู้แวะเวียนในเวลา 1 - 3 ชั่วโมง

ลักษณะที่ 2 ผู้เดินทางท่องเที่ยวใน 1 วัน

ลักษณะที่ 3 ผู้เดินทางท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน

การดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งสามลักษณะจะมีความแตกต่างกันไปตามความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่ชุมชนควรจะต้องมี Package การท่องเที่ยวไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชมและตัดสินใจท่องเที่ยว

การดำเนินการดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และมาตรการได้ โดยอาศัยข้อมูลจากเวทีประชาคมระหว่างตัวแทนชาวชุมชนกับคณะนิสิตปริญญาโทฯ ซึ่งคณะนิสิตฯ ได้ร่วมกันกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินการ โดยสรุปได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ

1. ส่งเสริม รักษาและพัฒนาพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างสภาพภูมิภาให้กับประชาชนในท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน
3. ปรับปรุง รักษาและอนุรักษ์ระบบนิเวศน์
4. สร้างแหล่งพักผ่อนสาธารณะ

กลยุทธ์ในการดำเนินการ

1. พัฒนาอาณาบริเวณให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งค้นคว้าทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์และทางธรรมชาติ
2. ปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่สืบไป

3. พัฒนาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุ
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ
5. ปลุกฝังจิตสำนึกให้กับเด็ก เยาวชนและประชาชนในชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเขาสมอแครง
6. สร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มและองค์กรในการอนุรักษ์เขาสมอแครง

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า สารสำคัญของแผนแม่บทในประเด็นนี้ เกิดจากการที่ชาวชุมชนได้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากภายในชุมชนและจากภายนอกชุมชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวชุมชนได้ร่วมมือกันกำหนดขึ้นมาจากศักยภาพของตนเองนั่นเอง

ประเด็นที่สาม รายละเอียดโดยสรุปของแผนแม่บทชุมชน

ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่กล่าวถึงรายละเอียดของแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอแครงในภาพรวมว่า ควรทำอะไร ทำอย่างไร ใครทำ ทำที่ไหน และใช้ทรัพยากรเท่าไร/อย่างไร โดยสามารถนำเสนอรายละเอียดโดยสรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ของการดำเนินการ

...พัฒนาชุมชนเขาสมอแครงให้เป็นชุมชนตัวอย่างของการเป็น "เมืองน่าอยู่
เชิดชูศิลปวัฒนธรรม ศึกษาโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งพักชมวิว"
และชุมชนเข้มแข็ง...

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินการ กำหนดไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการคือ การพัฒนาอาณาบริเวณของเขาสมอแครงทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โบราณสถานโบราณวัตถุ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน

เป้าหมายของการดำเนินการคือ

1. การพัฒนาสถานที่โดยรอบพื้นที่เขาสมอแครงให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ โดยยึดวิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นหลักในการดำเนินการ

2. การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเป็นแหล่งข้อมูลของชุมชน ตลอดจนเป็นแหล่งในการพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคคลเพื่อ การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการดำเนินการ กำหนดไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการ

1. ส่งเสริม รักษาและฟื้นฟูโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจให้กับประชาชนในท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

3. ปรับปรุง รักษาและอนุรักษ์ระบบนิเวศน์

4. สร้างแหล่งพักผ่อนสาธารณะ

กลยุทธ์ในการดำเนินการ

1. พัฒนาอาณาบริเวณให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งค้นคว้าทางด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์และทางธรรมชาติ

2. ปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่สืบไป

3. พัฒนาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ

5. ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็ก เยาวชนและประชาชนในชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเขาสมอแครง

6. สร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มและองค์กรในการอนุรักษ์เขาสมอแครง

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

เป็นการนำข้อมูลกิจกรรมที่ชาวชุมชนร่วมกันกำหนด ออกมาคลี่กระจายในรูปของ โครงการพัฒนาที่ชาวชุมชนจะต้องกระทำ และดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ในการดำเนินการ ซึ่งในเบื้องต้นอาจไม่มีความครอบคลุม แต่หากชาวชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการ ทำงานร่วมกันแล้ว จะสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์และทักษะของตนและกลุ่มเข้าด้วยกันเพื่อ พัฒนากิจกรรมใหม่ให้ครอบคลุมกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ข้างต้นได้

กิจกรรมเหล่านี้ สามารถนำมาระบุในรูปของโครงการพัฒนาได้ดังนี้

กิจกรรม/โครงการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	งบประมาณ
1. พัฒนาคูเทศก์ และผู้นำชมสถานที่	พัฒนาหลักสูตรและ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียนและ ชุมชน	1. อบรมให้ความรู้เกี่ยว กับการท่องเที่ยวฯ 2. ฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3. นำนักเรียนไปปฏิบัติ จริง	โรงเรียนบ้านเขาสมอ แคลง/อบต.	1,500.- 1,000.- 500.-
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ จากพืชสมุนไพรใน ท้องถิ่น	พัฒนาผลิตภัณฑ์ จากพืชสมุนไพรและ จัดหาคนดูแลพืชที่ เป็นวัตถุดิบ	1. เพาะพันธุ์พืชสมุนไพร เช่น สมอ ใบเคย ยอ ตะไคร้ กระเจี๊ยบ มะตูม มะยม ฯลฯ 2. ผลิตน้ำสมุนไพรเช่น น้ำสมอ น้ำใบเคย น้ำ ลูกยอ ฯลฯ 3. ทำป้ายชื่อสมุนไพร 4. สร้างโรงเก็บสมุนไพร 5. จัดหาคนดูแล (เป็น ค่าจ้างวันละ 100.-/ 1 คน/ 1 วัน)	กลุ่มสมุนไพร กลุ่มสมุนไพร กลุ่มสมุนไพร กลุ่มสมุนไพร กลุ่มสมุนไพร/อบต.	1,500.- 500.- 500.- 2,000.- 36,500.-
3. พัฒนาผลิตภัณฑ์ จากไม้ไผ่	พัฒนาทักษะการจัก สานและจัดหาตลาด	1. ให้ความรู้เกี่ยวกับ ประโยชน์ของไม้ไผ่แต่ละ ประเภท 2. ฝึกนำไม้ไผ่มาจักสาน เป็นภาชนะชนิดต่างๆ เช่น เข่ง สุ่ม ตะแกรง ฯลฯ หรือ เครื่องตกแต่งบ้านเช่น โคมไฟแจกัน พวงกุญแจ กรอบรูป ฯลฯ 3. จัดหาแหล่งตลาด/ ร้านค้าชุมชน 4. จัดหาวิทยากรมาฝึก อบรมโดยไม่คิดมูลค่า โดยขอความร่วมมือจาก หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มจักสาน/อบต. กลุ่มร้านค้าชุมชน	

กิจกรรม/โครงการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	งบประมาณ
4.พัฒนาโบราณสถานโดยรอบเขาสมอเคลง	พัฒนาอาณาบริเวณโบราณสถานโดยรอบ และจัดหาคندوقแล ด้วยการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานให้มีสภาพที่ดีขึ้น	1. ทำความสะอาดพื้นที่โดยการจัดหาอุปกรณ์ 2. ปลุกคอกไม้ (เชื้อปุ๋ย) 3. ทำที่ทิ้งขยะ (ซื้อถังทิ้งขยะ 1 ใบ) 4. ทำที่เก็บน้ำไว้รดต้นไม้ (เป็นค่าต่อเติม) 5. จัดหาคندوقแล(เป็นค่าจ้างวันละ 100.-/ คน/ วัน) 6. พัฒนาอาณาบริเวณ : - ศาลาเดี่ยว ศาลาคู่ - สระสองพี่น้อง - กลุ่มเจดีย์ได้แก่ เจดีย์สามยอด/เจดีย์ห้ายอด/เจดีย์คว้น เจดีย์วัดสระพังนาค - กลุ่มบ่อต่าง ๆ ได้แก่ บ่อช้างลี้วง บ่อตา บ่อยาย และรวมถึงการปั้นรูปต่างๆที่ให้สอดคล้องกับตำนานของสถานที่ ทั้งนี้ รวมถึงนาคายด้วย - กลุ่มถ้ำต่างๆ	กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน/อบต./กลุ่มคนรักเขา	500.- 400.- 3,000.- 36,500.- - ให้ อบต.เป็นผู้ดำเนินการโดยอาศัยแรงงานจากชุมชน
5.จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	เพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชน	1. รวบรวมโบราณวัตถุที่พอจะหาได้ 2. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเขาสมอเคลงอาทิ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลภาพถ่าย ข้อมูลเชิงวัฒนธรรมประเพณี ต่างๆ ข้อมูลเชิงตำนานต่างๆ	กลุ่มพิพิธภัณฑ์/วัด/อบต./โรงเรียน	

กิจกรรม/โครงการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	งบประมาณ
6. อนุรักษ์การเล่นพื้นบ้าน	เพื่ออนุรักษ์ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน	1. จัดหาเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์เสริม 2. จัดหาครูผู้สอนและผู้ร่วมกิจกรรม	ชมรมศิษย์เก่าฯ/โรงเรียน/กลุ่มผู้รับผิดชอบ	15,000.-
7. ร้านค้าชุมชน/ตลาดชุมชนหมู่บ้าน	เพื่อจัดตั้งร้านค้าชุมชนเป็นแหล่งระบายสินค้าและเป็นแหล่งสวัสดิการชุมชน	1. จัดหาสินค้าที่เป็นของที่ระลึกจากเขาสมอแครงเข้าร้าน 2. จัดหาสินค้าเบ็ดเตล็ดเข้าร้าน	กลุ่มร้านค้าชุมชน/อบต./ (กลุ่มสวัสดิการชุมชน)	
8. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	เพื่อจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวและกำหนดระบบบริหารจัดการ	1. จัดหาบ้านพักตากอากาศในรูปโฮมสเตย์ 2. จัดทัวร์จักรยาน โดยขอรับบริจาคจักรยาน 3. จัดทำเส้นทางเดินชมธรรมชาติ 4. จัดทำลานดูดาวบริเวณหน้าเจดีย์ด้วน 5. การเดินป่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่นิยมการเดินป่า โดยการจัดทำเส้นทางเดินตามแนวโบราณสถานเป็นแนวติดต่อกันไปโดยพักเป็นจุดๆ มีผู้นำทางที่มีความสามารถ อธิบายจุดต่างๆ ได้ โดยจุดสุดท้ายจบลงที่เจดีย์ด้วน 6. จัดการท่องเที่ยวโดยทัวร์ รถไถ และทัวร์ต่างๆ โดยการ - จัดสร้างรถตู้แบบบรรดาง 2 ตอนไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะชมรอบเขา	กลุ่มบ้านพักฯ กลุ่มทัวร์จักรยาน กลุ่มเส้นทางฯ กลุ่มดูดาว/ม.นเรศวร	แรงงานชุมชน -งบประมาณในส่วนนี้ใช้ของวัด

กิจกรรม/โครงการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	งบประมาณ
		- พัฒนาโบราณสถานตามแนวทางการเดินรถให้น่าดูยิ่งขึ้น - จัดหน่วยบริการต่างๆ ให้น่าประทับใจ โดยมีห้องสุขาไว้บริการ (ของวัด) - ออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาวชุมชนเขาอย่างแท้จริง และใช้เป็นเครื่องแบบของพนักงานต้อนรับของศูนย์ท่องเที่ยว - จัดบุคลากรคอยรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว - มีร้านค้าย่อยคอยให้บริการตามจุดต่างๆ ปลายทาง		
9. ศูนย์รวมจิตใจลานโพธิ์-ลานธรรม	พัฒนาแหล่งพักจิต โดยการปฏิบัติธรรม	1. สอนธรรมศึกษา นั่งสมาธิ เดินจงกรม และปฏิบัติธรรม 2. พาไปนมัสการสถานที่สำคัญต่างๆ	กลุ่มปฏิบัติธรรม	
10. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเขาสมอแครง	1. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและทุกรูปแบบ 2. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์	กลุ่มประชาสัมพันธ์/อบต.	
11. จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	เพื่อจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของเขาสมอแครง	1. จัดให้มีศูนย์ฯ ที่ทางขึ้นเขาไปทางเจดีย์จัดสร้างเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ และมีพนักงานต้อนรับเป็นการประจำ	กลุ่มประชาสัมพันธ์/อบต.	

กิจกรรม/โครงการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	งบประมาณ
		2. จัดให้มีผู้นำทางนำไปที่สถานที่จอดรถ 3. กำหนดที่ตั้งที่จอดรถ ณ วัดเขาสมอแครง		
12. การกำหนดระบบบริหารจัดการ	เพื่อกำหนดและพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน	1. จัดให้มีการประชุมกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 2. ร่วมกันกำหนดระบบบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของทุกคน	กลุ่มแกนนำ/อบต./กลุ่มผู้นำชุมชน	

กิจกรรมต่างๆ สามารถแจกแจงออกมาได้เป็น 3 กลุ่มงานได้แก่

กลุ่มการบริหารจัดการ ได้แก่ โครงการ/กิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ กลุ่มการบริหารการท่องเที่ยวซึ่งดำเนินการในระดับนโยบาย กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มงานในระดับปฏิบัติ เพื่อดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มงานที่จะต้องดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกกลุ่มเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขงานอื่นๆ ต่อไป

กลุ่มดำเนินการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการ/กิจกรรมที่มุ่งเน้นการจัดการจุดต่างๆ ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมและซื้อหาของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์กลับไปได้แก่ กลุ่มงานร้านค้าชุมชน กลุ่มงานผลิตภัณฑ์ต่างๆ กลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ต้องเร่งดำเนินการจัดหาเส้นทางท่องเที่ยวที่จะต้องมีความท้าทาย สะอาดปลอดภัย สวยงาม สะดวกสบาย (ตามอัตภาพ) เป็นต้น

กลุ่มสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่กลุ่มงานที่ทำหน้าที่ในการให้บริการการท่องเที่ยว อาทิ กลุ่มบ้านพัก กลุ่มงานสุขภาพและพืชสมุนไพร (กรณีการปลูก) กลุ่มงานอนุรักษ์การเล่น กลุ่มงานสร้างมัคคุเทศก์ เป็นต้น กลุ่มงานเหล่านี้จะช่วยเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการได้อีกแรงหนึ่งเพื่อให้ผู้เข้ามาใช้บริการได้กลับออกไปอย่างมีความสุขและประทับใจ

กลุ่มงานการให้ความรู้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว ภารกิจของกลุ่มนี้เป็นการกิจในการสืบค้น ตรวจสอบ และสะสมองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเขาสมอแครงให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวทุกคนที่แวะเวียนเข้ามา กลุ่มงานนี้ได้แก่ กลุ่มงาน

พิพิธภัณฑ์ กลุ่มงานการให้ความรู้ที่อาจอยู่ในรูปของการบรรยายสรุป การจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ และไม่เคลื่อนที่ การให้การศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน การให้ข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวซึ่งอาจดำเนินการในรูปแบบของ Website ของเขาสมอแครงก็เป็นได้ เป็นต้น

การดำเนินงานของทั้ง 4 กลุ่มจะสำเร็จลงได้ต้องอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีในหมู่คณะดังที่กลุ่มชุมชนเองก็ได้เคยระบุไว้

โดยสรุปแล้วแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสมอแครงจะเป็นเครื่องมือให้กับชุมชนในการเตรียมการดำเนินการในส่วนการบริหารการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป โดยการกระทำของชุมชนเอง เพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งนั่นหมายความว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในครั้งนี้จะเป็นของชาวชุมชนเขาสมอแครงเองอีกด้วย

บทที่ 6

กระบวนการดำเนินงานวิจัยผลกระทบและการสร้างเครือข่าย จากการดำเนินโครงการวิจัย กรณีศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของเขาสมอแครง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

จากสภาพการดำเนินงานของโครงการที่เน้นความหลากหลายในทุกมิติ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่ที่เข้าไปดำเนินงานวิจัย ซึ่งมีทั้งความหลากหลายในลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นทั้งภูเขา เขิงเขา ที่ราบ และที่ราบลุ่ม ความหลากหลายในวัฒนธรรมและเผ่าพันธุ์ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีทั้งชาวอำเภอวังทองเอง ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้สุด ชุมชนที่อพยพหนีภัยพิบัติจากผู้ร้ายและอุทกภัยจากจังหวัดพิจิตร จังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่น ๆ และในสภาพปัจจุบันยังมีชุมชนอื่นเข้าไปอาศัยอยู่มาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะมีทางหลวงหมายเลข 1 พาดผ่านหมู่บ้านจากทิศตะวันออกไปจดทิศตะวันตกของประเทศ ทำให้การคมนาคมไปมาสะดวก ทำให้ชุมชนเขาสมอแครงมีทำเลที่ตั้งเปรียบเสมือน "ทำเลทอง" ที่หลายคนหมายปอง ที่จะจับจองให้เป็นดินแดนแห่งธุรกิจของตน ซึ่งกำลังอยู่ในกระแสแห่งความขัดแย้งในกรอบแนวคิดของการจัดการในชุมชนต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของชุมชนเอง

ความเป็น
ป่าเขา

ความเป็นลุ่มน้ำ

ความหลากหลายในพืชสมุนไพร

ความหลากหลายในพืชสมุนไพร (องุ่นป่า)

ความหลากหลายในวัฒนธรรมประเพณี

การจัดดอกไม้ไฟในวันสำคัญ

การจัดแข่งขันกีฬาแข่งขันระหว่างหมู่บ้าน

ความหลากหลายในแหล่งโบราณวัตถุ
และโบราณสถาน

และที่สำคัญสุดในขณะนี้คือ ทำเลทองของเขาสมอแคลงยังเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ ทั้งในระดับภาค ระดับเขต ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ที่ตั้งเป็นระยะทางยาวเรียงรายตามถนน สายสำคัญที่พาดผ่าน กว่า 20 หน่วยงาน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 6 สำนักงานสิ่งแวดล้อม ภาคที่ 3 วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ห้องสมุดสมเด็จพระเทพฯ กองพลพัฒนาที่ 3 ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ศูนย์วิจัยพืชพันธุ์พืชและปศุสัตว์ กองบัญชาการเรือนจำ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะ พื้นที่รอบเขาสมอแคลงส่วนมากจะเป็นที่ราชพัสดุ ที่ผ่านมานุคลากรในหน่วยงานเหล่านี้ส่วนมากจะ อยู่ในเมืองหรือในต่างจังหวัด ดังนั้น ความผูกพันกับเขาสมอแคลงจึงยังมีไม่มากนัก เพราะหน่วย ราชการเหล่านี้เป็นเพียงที่ปฏิบัติงานเท่านั้น เข้ามาทำงาน เมื่อเลิกงานในตอนเย็นก็กลับบ้านในเมือง แม้กระทั่งโรงเรียนในชุมชนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ขณะนี้เมื่อกระแส "ชุมชนและการมีส่วนร่วม" เป็นกระแสหลักที่มาแรงซึ่งได้ถูกเข้าไปผนวกในโครงสร้างหน้าที่ของชุมชน ที่จะต้องปฏิบัติงานด้วย หน่วยราชการเหล่านี้จึงน่าจะเป็นตัวจักร เป็นฟันเฟือง ที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนเขาสมอแคลงที่ หน่วยงานราชการเหล่านี้ตั้งอยู่

จากความหลากหลายในลักษณะของพื้นที่ ของชุมชน ของวัฒนธรรม โบราณวัตถุและโบราณ สถานที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งได้จากผลการวิจัยในเชิงลึก ทั้งในลักษณะของตำนานจากเอกสารต่าง ๆ และจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ พบว่า เขาสมอแคลงจะเป็นสถานที่ที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ตั้งแต่

ยุคสมัยในพุทธกาลเป็นต้นมาด้วย ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้า โดย ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ ที่ได้จาก เอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ การตรวจสอบจากบุคคลในพื้นที่เขาสมอแครงและผู้รู้หลายท่าน ได้สรุปและแยกความสำคัญของเขาสมอแครงเป็น 5 ยุค คือ ยุคพุทธกาล ยุคสร้างเขียงแสน ยุคกรุงสุโขทัย ยุคกรุงศรีอยุธยา และยุคกรุงรัตนโกสินทร์ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก) ดังนั้นในการทำงานวิจัย องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จคือ "คณะผู้ดำเนินงานวิจัย" และ "กรอบความคิดในการดำเนินงานวิจัย" ตลอดจน "ภาวะความเป็นผู้นำในงานวิจัย" ซึ่งได้สรุปเป็นบทความลงในวารสารของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในหัวข้อ "มมสบาย ๆ กับการเล่าสู่กันฟัง ในยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานจริงร่วมกับชุมชนในงานวิจัยของ สกว." ดังนี้ คือ

มมสบาย ๆ กับการเล่าสู่กันฟัง "ยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานจริงร่วมกับชุมชนในงานวิจัยของ สกว."

ในระหว่างปี 2543 ถึงปี 2546 ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง "กรณีศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ ของเขาสมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก" ภายในชุดโครงการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งมี ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ และคณะ เป็นผู้ประสานงาน เนื่องจากเรื่องที่วิจัยเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถจากคณะวิจัยหลายศาสตร์ หลายสาขา มาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ครอบคลุมตามหัวข้อวิจัย งานวิจัยนี้จึงได้รับการอนุมัติจาก สกว. ให้มีคณะนักวิจัยรวมทั้งสิ้น 8 คน มาจากหลากหลายสาขาวิชา โดยเป็นคณะอาจารย์ในสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก และอาจารย์โรงเรียนบ้านเขาสมอแครง (วีรศิริวัฒน์อุปถัมภ์) ในสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นงานที่ได้รับคำชมถึงสภาพงานว่ามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องของการทำงานกลุ่มซึ่งมีความเคลื่อนไหวในการทำงานเป็นทีมอย่างเหนียวแน่นตลอดเวลาเกือบ 4 ปี และผลของงานได้กระจายไปสู่องค์ความรู้หลายศาสตร์ หลายองค์กรกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งองค์การภายในชุมชนที่พื้นที่วิจัยและนอกพื้นที่ในลักษณะโยงใยเป็นเครือข่าย มีการเปิดประเด็นงานวิจัยที่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับสภาพของชุมชนในสภาพจริงว่า มีความเป็นพลวัตเคลื่อนไหวตลอดเวลาเพราะการไหลบ่าของ วัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนซึ่งเป็นไปอย่างรุนแรงและหลากหลายตามกระแสของโลกาภิวัตน์ได้รับอิทธิพลจากสื่อเป็นตัวนำ

กรอบแนวคิด การปฏิบัติสำคัญที่ทำให้งานวิจัยได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดีนั้น ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ลักษณะของผู้นำ กระบวนการขับเคลื่อนงานด้วยการสร้างบรรยากาศให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และประการสุดท้ายใช้ความยืดหยุ่นสูงเป็นแนวทางการพัฒนา เพราะงานวิจัยทางสังคม

ศาสตร์ควรใช้วิธีการมนุษยวิธี (Ethnomethodology) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม ไม่อาศัยกรอบทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ดำเนินการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง

แต่ในบทความนี้ผู้วิจัยของกล่าวเน้นเฉพาะกรอบความคิด และแนวปฏิบัติที่ใช้ในการทำงานเป็นกลุ่ม หรือการทำงานเป็นทีม และเทคนิคการเป็นหัวหน้าโครงการ เพราะสิ่งนี้เป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานวิจัยเคลื่อนตัวไปได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

กรอบความคิดแรก คือ กรอบความคิดของผู้นำที่เป็นหัวหน้าโครงการ ใช้เป็นแนวปฏิบัติทั้งในการทำงานเป็นทีมกับคณะวิจัยและกับชุมชน ซึ่งมาจากปรัชญาเต๋า ในคัมภีร์เต๋า โดยฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ หนังสือน 2545 ในบทที่ 49 ซึ่งกล่าวว่า

"มุนี, ไม่มีความคิดแน่นอนตายตัว

เขาถือว่าความคิดของเขาคือความคิดของประชาชน

ฉันปฏิบัติต่อคนดีด้วยความดี และปฏิบัติต่อคนเลวด้วยความดีเช่นกัน ฉันจึงนำมาซึ่งความดี
ฉันซื่อสัตย์ต่อผู้ที่ซื่อสัตย์ และซื่อสัตย์ต่อผู้ที่คดโกง ฉันนำมาซึ่งความซื่อสัตย์

มุนี, ในการปกครองบ้านเมืองจึงไม่มีแนวความคิดเป็นของตนเอง

จิตของเขาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับของประชาชน

ทุกคนจึงเชื่อฟัง และเขาก็ปฏิบัติต่อทุกคนเยี่ยงทารก"

กรอบความคิดที่สอง มาจากของ ฟงนา จันทรสันติ ในขลุ่ยไม้ไผ่ที่กล่าวว่า "ไม่มีคนไหนเลวที่สุด และไม่มีใครดีเลิศ ทุกคนเป็นเพียงส่วนประกอบของความดี ความเลวที่คละเคล้าปนกันอยู่"

กรอบความคิดที่สาม "ศิลปะของคนฉลาด ต้องมองข้ามบางสิ่งบางอย่างไปบ้าง" และกรอบความคิดสำคัญตามหลักการของมนุษยศาสตร์เมื่อต้องทำงานเกี่ยวข้องกับมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ต้องการเป็นคนดี ต้องการทำความดี เจตนาของมนุษย์ถือว่าไผ่ดีอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรมีสถานการณ์ให้มนุษย์ถึงพร้อมด้วยความดีมิให้ความชั่วมากล้ำกาย

ดังนั้น ในการปฏิบัติงานจริง หัวหน้าโครงการจึงดำเนินงานพัฒนาทีมนักวิจัยตามลักษณะของงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยที่ต้องอาศัยบุคคลผู้รู้ การจัดการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ และอื่น ๆ ซึ่งเมื่อแต่ละคนมาจากต่างศาสตร์ สิ่งที่สำคัญในการดำเนินงานคือการจัดบรรยากาศในการทำงาน โดยเฉพาะการประชุมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด และความร่วมมือกันช่วยพิจารณาจัดกรอบความคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ความเหมาะสมในการพัฒนางานที่จะลงในภาคสนามให้ได้ การจัดบรรยากาศจะจัดให้เป็นกันเอง เช่น ไม่เสียเวลาโดยจะประชุมตั้งแต่เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป นักวิจัยแต่ละคนนอกจากจะมาประชุมในเชิงวิชาการแล้ว ยังมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในบางครั้ง เช่น หาอาหารเอง เสริฟเอง หัวหน้าโครงการส่วนมากจะเป็นเลขากระดาน คือ คอยจดบันทึก คอยสรุปอยู่ด้านหน้าห้องประชุม ดังนั้น นักวิจัยในกลุ่มจึงผลัดกันเป็นผู้นำทางธรรมชาติ ใครมีแนวคิด และ

ความรู้เช่นใด ก็จะเป็นต้นคิดเสนอรูปแบบนั้น หัวหน้าโครงการจะแสดงบทบาทเป็นผู้นำน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อทุกคนได้มีโอกาสเสนอความคิด และความคิดนั้นถูกนำไปใช้ ถูกนำไปปฏิบัติ เขาจึงมีความรู้สึกผูกพัน และความเป็นเจ้าของในโครงการวิจัย ดังนั้นความรู้ แนวการพัฒนางานจะไม่สิ้นสุด จะขยายวงออกไปเรื่อย ๆ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจนกว้างขวาง แต่มีบางครั้งที่มีข้อขัดแย้งกันบ้าง ในแนวคิดที่จะนำไปปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการก็จะไม่ตัดสิน และชี้ชัดลงไปเพราะถือว่ายังเป็นเพียงแนวคิด และถ้าเลือกแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งก็จะทำให้เกิดความเสียหายของผู้เสนอ ดังนั้นในการประชุมจึงพยายามพูดคุยถึงวัตถุประสงค์ในการนำเสนอความคิดนั้น เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์และที่มาของแนวคิดนั้นให้ชัดเจนและใช้เวลาเป็นตัวตัดสิน และสุดท้ายหัวหน้าโครงการจะเป็นผู้เลือกแนวความคิดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่โครงการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะนำความคิดของแต่ละคนมาไว้ในแต่ละเรื่อง เพราะแนวความคิดของแต่ละคนจะมีความดีความเหมาะสมในลักษณะของตัวเอง และเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป น้อยครั้งที่จะเกิดแนวความคิดขัดแย้งกันอย่างรุนแรง แต่ทุกคนจะไม่ทำให้บรรยากาศในการประชุมเสีย ฝ่ายที่ขัดแย้งกันไม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะถูกออกจากที่ประชุมออกไปนอกห้อง และด้วยความห่วงใยในงานว่าอาจจะเกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติ ตามที่ยังมีการประชุม ฝ่ายที่ถูกออกไปก็จะใช้การโทรศัพท์เคลื่อนที่โทรเข้ามาเมื่อนั้นแหละหัวหน้าโครงการก็จะขออนุญาตที่ประชุมออกไปโทรศัพท์ข้างนอก ดังนั้นบรรยากาศในห้องประชุมจึงลดความเครียดลง และอยู่ที่สภาวะเดิมต่อไป งานวิจัยนี้ความขัดแย้งถือว่าเป็นเรื่องปกติและสมควรที่จะต้องเกิดด้วย เพราะวิจัยเรื่องใหญ่มีความซับซ้อนในการดำเนินงาน หัวหน้าโครงการจึงเลือกลักษณะของบุคคลที่มาร่วมกันเป็นกลุ่มในลักษณะที่แตกต่างกัน เพราะจะเหมาะกับงานที่ต้องการคิดสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน เพราะจะได้แนวคิดที่แตกต่างมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน โดยที่ให้มีระดับความแตกต่างไม่ควรมากเกินไป ซึ่งอาจจะกลายเป็นความ ขัดแย้งขึ้นมาได้ ในขณะเดียวกันเมื่อนักวิจัยลงสู่ภาคสนาม หัวหน้าโครงการก็จะให้ผู้วิจัยเลือกจับกลุ่มไปกันเอง มีบางครั้ง que ผู้วิจัยในกลุ่มเลือกผู้ที่มีลักษณะเหมือนกันออกไปปฏิบัติภาคสนาม ในกรณีที่งานไม่ซับซ้อนมากนัก ซึ่งการดำเนินงานที่จะสอดคล้องกับแนวความคิดของสุนันทา เลานันท์ (2531) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มาร่วมกันเป็นกลุ่ม ว่าจะมี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกัน ตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้บรรยากาศในการประชุมและดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ คือถือว่าเป็นสิ่งที่กำลังปฏิบัตินั้นเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทุกคนจะคิดว่าตนเองมีความรู้เพียงเล็กน้อยทั้งในเชิงทฤษฎีและความรู้ในภาคสนามที่จะลงไปปฏิบัติงาน บรรยากาศแห่งการรับฟังและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจึงเกิดขึ้นตลอดเวลา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปในลักษณะสร้างสรรค์

เมื่อนักวิจัยลงสู่ภาคสนามจริง คือการลงไปปฏิบัติงานในชุมชน กลุ่มของนักวิจัยจะให้ความเคารพ และให้สิทธิ์แก่กลุ่มผู้อยู่ในสนามจริงในการปรับวิธีการและแนวความคิดให้สอดคล้องกับชีวิตจริงมากที่สุด แนวความคิดในการปฏิบัติงานจากการประชุมให้เป็นเพียงกรอบความคิดเท่านั้น อาจจะถูกลื่อนำมาใช้หรือไม่ก็ได้ และการลงภาคสนามจริงจะไปเป็นกลุ่มตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป เพื่อให้เกิดความเป็นเอกฉันท์ (Concensus) ในการร่วมหาข้อสรุปจากการปฏิบัติงานในสภาพจริง ดังนั้นการปฏิบัติงานจึงขึ้นอยู่กับหลักการของการส่งเสริมความยืดหยุ่นสูง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพทุนทางสังคมและทรัพยากรที่มีอยู่จริงในชุมชนนั้น ๆ และให้เกิดความคล่องตัวความเป็นอิสระแก่ทีมวิจัย ทั้งนี้จะทำให้ได้แนวความคิดและแนวปฏิบัติ เชิงสร้างสรรค์อย่างหลากหลายมากขึ้น และองค์ประกอบสำคัญในการทำงานเป็นกลุ่ม คือการเลือกคนเข้ามาทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนต้องอยู่ปฏิบัติงานจริงเกือบ 4 ปีเต็ม หลักการสำคัญในการเลือกกลุ่มนักวิจัย คือ ยึดถือความสำคัญที่มีอยู่เดิมทั้งในลักษณะความเป็นเครือญาติ การมีอุดมคติในการที่จะพัฒนาจุดเขาสมอ แคลงร่วมกัน เพราะเป็นคนถิ่นนี้ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและสืบเนื่องมานาน ความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับงานวิจัย ตลอดจนเลือกคนที่ทำงานในเรื่องนี้แล้วจะไปส่งเสริมและสอดคล้องกับงานในหน้าที่ เช่น สามารถนำผลจากงานวิจัยไปนับเป็นภาระงานในการปฏิบัติงานทั่วไปของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลวรรณ มโนวงศ์ 2542 ที่ยึดถือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างองค์กรประชุม ได้แก่ ผู้นำ ความเป็นเครือญาติ และผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

สำหรับการทำให้กลุ่มทำงานสัมพันธ์กันด้วยดีต่อมา คือ การใช้ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมมาดำเนินการ โดยสอดคล้องกับแนวความคิดของพิมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ (2531) และชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533) ที่ได้เสนอถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายสังคมไว้ 4 แบบ คือ ความสัมพันธ์เชิงซ้อน สิ่งที่มีการแลกเปลี่ยน ลักษณะของการให้และการรับ และความถี่และระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเครือข่ายทางสังคมที่ดีขึ้น บุคคลจะต้องมีการพบปะกันบ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะการพบปะกัน บุคคลได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ สิ่งของและบริการหรือได้รับการตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ ซึ่งการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอจะคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดี โดยลักษณะความสัมพันธ์จะมีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันตลอดเวลา (Recency – frequency – repetition)

จากบทความนี้ จะเห็นว่างานวิจัยเรื่องนี้มีการรอบแนวคิด และปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดต่าง ๆ ที่เคยศึกษาไว้หลายเรื่อง ซึ่งโดยแท้จริงแล้วในทางปฏิบัติคณะวิจัยได้ทำงานด้วยใจ ด้วยความคิดว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น ด้วยความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ในเชิงอุดมคติกับงานวิจัยเรื่องนั้น ตลอดจนความสัมพันธ์ในเชิงหน้าที่ โดยที่กรอบความคิดและงานวิจัยต่าง ๆ อยู่ในส่วนของเป็นหลักสำคัญที่ใช้ในการอ้างอิง เพื่อให้เห็นว่าตรงกับทฤษฎีพื้นฐานใดบ้าง

นอกจากความหลากหลายในลักษณะองค์ของคณะผู้ดำเนินงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานที่หลากหลาย วิธีการและความถี่ของการพบกันจำนวนบ่อยครั้ง จะเป็นการ กระตุ้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนา ได้ "รู้" ถึงความสำคัญ ของชุมชนตน และเมื่อเกิดความรู้สึกในหลากหลายมิติต่อไป จะเป็นการโยงให้ชุมชนเกิด "ความ ตระหนัก และมีทัศนคติที่ดีต่อความสำคัญในชุมชนของตนเอง ซึ่งในที่สุดจะสรุปถึงการปฏิบัติจริง โดย การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง เพราะแต่ละคนมีกรอบความคิด มีศักยภาพ ไม่เหมือนกัน และพื้นที่ ตลอดจนชุมชนเขาสมอแครงก็เช่นเดียวกัน มีความหลากหลาย ดังนั้น "การ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันวางแผน ช่วยกันวัดผลประเมินผล และท้ายสุดช่วยกันรับผลจากการ กระทำของกลุ่มตน" จึงเป็นหลักการ และเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการ ดำเนินงานและกรอบแนวคิด มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ประชุมกันเองในคณะวิจัย เพื่อสร้างกรอบแนวคิด วางแผนการปฏิบัติงาน และประชุมเชิงปฏิบัติการ

- ประชุมกันเองเป็นกลุ่มเล็ก ต่างสถานที่ ทั้งกลางวัน และ ยามค่ำคืน

- ประชาพิจารณ์ครั้งแรก " เขาสมอแครงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้จริงหรือ" โดย อบต. เป็นผู้กำหนดหัวข้อเอง

● ร่วมกับชุมชนเดินสำรวจเขาสมอแครง ครั้งที่ 1 ประกอบด้วย อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาธิการอำเภอ อาจารย์จากราชภัฏฯ การศึกษานอกโรงเรียน คณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาสมอแครง (จิ๋ว ศิริวัฒน์อุปถัมภ์) และชุมชน

● คณะวิจัยเดินทางเข้าร่วมประชุม

สัมมนาหลายแห่ง หลายสถานที่ เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของคณะ เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย เช่น ประชุมเรื่องการพัฒนาจริยธรรมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ชมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในเรื่องของนิทรรศการอาหารที่น้ำตกแก่งซอง การประกวดของดีวังทอง ประชุมเรื่องวัฒนธรรมที่มหาวิทยาลัยนเรศวร การร่วมสังเกตการณ์การทำเวทีประชาคมที่อำเภอพรหมพิราม ศึกษาดูงานโครงการภายใต้การสนับสนุนของ สกว. ที่จังหวัดนครปฐม การศึกษาดูงานการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ร่วมหารือและร่วมกิจกรรมกับทีมประสานงานจาก สกว. ซึ่งนำโดย ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ ซึ่งได้แก่ การออกสนามพื้นที่จริง การเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัยต่อ สกว. ที่จังหวัดนครปฐม

● ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมศึกษา และร่วมปฏิบัติงานกันบ่อยครั้งทั้งระหว่างชุมชนเอง ชุมชนกับคณะวิจัย และการไปแลกเปลี่ยนความรู้คิดกับชุมชนอื่นโดยผ่านกระบวนการประชุม การเสวนา การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การไปศึกษาดูงาน โดยการใช้เทคนิค SWOT AIC และ FSC ตลอดจนวิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยองค์ประชุมในชุมชนจะมีตัวแทนของคนทุกกลุ่มในชุมชน โดยเฉพาะบ้าน วัด โรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนการดำเนินงาน การให้บทบาทในการแสดงออกซึ่งความคิด การกระทำ จะเน้นที่ตัวนักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะของการถ่ายทอด การฝึกกำลังจากรุ่นบรรพบุรุษ รุ่นผู้ใหญ่ เยาวชน และนักเรียน นอกจากนักเรียนจะเป็นตัวแทนของการพัฒนาในอนาคตแล้ว นักเรียนที่แสดงพฤติกรรมออกมาทั้งในเรื่องของแนวความคิด กระบวนการคิด การแสดงออกจะเป็นตัวนำให้ชุมชนรุ่นอื่นกล้าแสดงออกด้วย เช่น การประชุมกำหนดวิสัยทัศน์ที่โรงเรียนอมรินทร์นคร

การจัดเวทีประชาคมที่
วิทยาลัยการสาธารณสุข
สิรินธร 2 ครั้ง ทั้งนี้ได้

เชิญหน่วยงานใกล้เคียง
เข้าร่วมทำเวทีประชาคม
ด้วย เช่น ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยการสาธารณสุข

สิรินธร หัวหน้าสำนักงานสิ่งแวดล้อม และนักวิชาการ

การร่วมประชุมกับโรงเรียน อบต. สัญจร ในยามค่ำคืน การร่วมจัด

นิทรรศการ
เพื่อเผยแพร่
ผลงานวิจัย

ในงานประจำปีของวัดเขาสมอเคลง ในการ
จัดงานจะเน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทั้งในลักษณะเครือข่ายของนักวิจัย เพื่อน ๆ ตลอดจนลูกศิษย์
ลูกหาของคณาจารย์ในสถาบันราชภัฏและโรงเรียน ทั้งนี้จะเน้นให้นักเรียนมีการแสดงออกมากที่สุดในทุกกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมการให้ความรู้แก่คณะผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกที่มาเป็นประธาน
ในการเปิดงานประจำปี วัดเขาสมอเคลง ประชาชนที่มาเที่ยวงาน

และสำหรับการไปศึกษาดูงานได้จัดการไป
ศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยว และการจัด
กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเข้มแข็ง ใน
จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้
ชุมชนได้เห็นรูปแบบ และเห็นพลังที่จะนำวิธี
การมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับทุนทางสังคม

วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของ ตนเอง โดยได้
ไปดูงานที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร บ้าน
หล่อชา (อีโก้) พ่อป๋นดินแม่ทำสวน หมู่บ้าน
ควายไทย บ้านป่าสักงาม โครงการพระราช-
ดำริห้วยฮ่องไคร้ การจักสานที่บ้านปง อำเภอ
สารภี และบ้านสามขา จังหวัดลำปาง และ
เนื่องจากการพัฒนาเขาสมอแครงแท้จริง
แล้วมีน่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติ-
ศาสตร์เพียงอย่างเดียว สมควรที่จะเป็น
อุทยานการเรียนรู้ด้วยทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์
ดังนั้นชุมชนจึงไปศึกษาดูงานด้านวิทยา-
ศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏ

พิบูลสงคราม ด้วยในการดูงานครั้งนี้ได้ให้ความสนใจกับองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถ
พิสูจน์องค์ประกอบของแร่ธาตุที่อยู่ในบ่อทอง ซึ่งทำให้น้ำในบ่อทองเป็นสีค่อนข้างแดงทอง หรือองค์
ความรู้ในการพิสูจน์หินบนเขาสมอแครงซึ่งทำให้หินมีสีแวววาว หรือองค์ความรู้ที่ใช้พิสูจน์อายุของอิฐ
ของกระเบื้องที่ก่อสร้างโบราณวัตถุ โบราณสถาน ซึ่งจะทำให้ทราบมิติด้านประวัติศาสตร์ของเขา

สมอแครงให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยการใช้พลังงานปรมาณูพิสุจน์ คณะชุมชนสนใจแม้กระทั่งกิจกรรมการประกวดก่ออิฐเป็นรูปทรงต่าง ๆ เพราะอาจจะนำไปเป็นกิจกรรมหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือจัดอุทยานการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากกิจกรรมการศึกษาทดลองอิฐบุนเขาสมอแครงแล้ว ยังอาจจัดกิจกรรมประกวดการก่ออิฐถือปูน ซึ่งเป็นกิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกกิจกรรมหนึ่งที่มีความน่าสนใจทีเดียว

● กิจกรรมการสำรวจเส้นทาง สำรวจทรัพยากร และสิ่งสำคัญต่าง ๆ บนเขาสมอแครง ได้ดำเนินการบ่อยครั้ง เพื่อที่จะให้ชุมชนและผู้สนใจได้เกิดความรู้ในสิ่งที่มีค่าบนเขา หลายคนเล่าว่าเมื่อก่อนทำโครงการวิจัยไม่เคยขึ้นมาเที่ยว หรือ

มาสัมผัสบนเขาเลย เคยไปเที่ยวเฉพาะตามห้างใหญ่ ๆ ในเมือง แต่เมื่อมาแล้วรู้สึกประทับใจ และได้รับความรู้ใหม่ทุกครั้ง บางครั้งขึ้นสำรวจเขาหลายสิบครั้งโดยที่แต่ละครั้งจะพบสิ่งที่น่าสนใจใหม่เสมอ จนพูดติดปากว่า "มาครั้งนี้ได้พบถ้ำสวยงามเพิ่มขึ้นอีก ไม่เสียเที่ยว" หรือ "มาครั้งนี้ พบกับต้นไม้ประหลาด มีน้ำหยดจากยอดจากใบ นองพื้นเลยทั้ง ๆ ที่ฝนไม่ตก ดูแล้วมันคือจี๋จก้นั่นเอง เล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อรวมกันก็มากได้ รวมกันแล้วมีพลัง เอ้า อาจารย์เก็บไปไม้ และยอดไม้มาฝากด้วย ไม่ทราบว่าเป็นต้นอะไร" หรือชุดของนักเรียนบางชุดไปเดินสำรวจใต้โรงเจ ซึ่งมีพิธีกรรมต้องจุดประทัดเสียงดัง ชุมชนและนักเรียนก็พูดว่า "ขนาดเราได้ยินเสียงจุดประทัดยังตกใจ ขวัญหาย แล้วนก กระรอก สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ บนเขาจะไม่ตกใจและเตลิดไปไหนหรือ เรายังอยากให้เขาอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้ป่าสัตว์ป่า เป็นธรรมชาติอยู่" หรือชุมชนบางชุดที่ขึ้นไปสำรวจวัดเจ้าแม่กวนอิมซึ่งมีการก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ มากมาย เช่น ทำทางขนาดใหญ่ ทำโบสถ์ขนาดใหญ่ มีการตัดต้นไม้ ขุดดิน และแปรสภาพภูมิประเทศเดิมเป็นอันมาก มีการให้รถบัสขนาดใหญ่ขึ้นไปท่องเที่ยวบนเขา ทำให้ชุมชนดั้งเดิมเกิดความกลัวในศอกนาฏกรรมซึ่งในช่วงชีวิตของตนได้พบพบมาแล้วคือในสมัยหนึ่งมีการตัดต้นไม้ขนูเขาไปเป็นจำนวนมาก ทั้งใช้ในการก่อสร้าง ใช้ทำไม้หมอนรถไฟ ส่วนอิฐนั้นนำมาลงทุนสร้างทาง ดังนั้นเวลาฝนตกหนักน้ำจะไหลบ่าลงจากยอดเขาเป็นสีแดงฉาน รวดเร็ว เป็นอันตรายมาก นำเอาโคลนลงมาทับถมพื้นราบเชิงเขา เสียหายเป็นอันมาก ในหลายส่วนพวกเราชุมชนจึงช่วยกันปลูกป่าให้เขียวขจี เป็นการถวายเป็นหลวง เพื่อเรียกความชุ่มชื้น ความเป็นธรรมชาติ และความปลอดภัยคืนมา ตามที่เห็นอยู่แต่ยังมีอีกบางจุดซึ่งผู้ดำเนินการยังขาดความตระหนัก ในภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน การเห็นคุณค่าของธรรมชาติมากกว่าความมั่นคงทางธุรกิจ หลายคนได้แต่ภาวนาและครุ่นคิดหาทางร่วมมือกันที่

จะทำให้เกิดการจัดการที่ลงตัว อย่างมีดุลยภาพ และทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน (win win situagion) โดยมีการรักษาภาพธรรมชาติให้คงอยู่มากที่สุดเป็นเป้าหมายสูงสุด และสำคัญยิ่งทั้งจากชุมชน ปัจจุบันที่สัมผัสอยู่ และจากชุมชนที่มีอดีตประทับใจในความสำคัญทางธรรมชาติของเขาสมอแครง

นำนักศึกษาสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามชมบนาเขา
โดย พระวัดเขาสมอแครง และรุ่นพี่ที่จบแล้วแต่อยู่ในชุมชนเขา

นักเรียน ครู นักวิจัย ขึ้นเขาแลกเปลี่ยน
ความรู้กับชาวต่างประเทศ

การสำรวจเขารอบนี้ใช้พลังจากชุมชนเป็นจำนวนมาก เพราะแบ่งความรับผิดชอบสำรวจเป็น
ชั้น ๆ จากเชิงเขาถึงยอดเขา ก่อนเริ่มก็มีการไหว้พ่อปูชนเณรที่นับถือ พร้อมทั้งชี้แจงการดำเนินงาน
และแบ่งความรับผิดชอบ

● กิจกรรมการประชาสัมพันธ์โครงการ ถือว่าเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญเช่นเดียวกัน นอกจากจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลความสำคัญที่ควรศึกษา น่าท่องเที่ยว ในลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของชุมชนแล้ว ยังถือเป็นกิจกรรมเพื่อฝึกการประชาสัมพันธ์โดยชุมชนด้วย การประชาสัมพันธ์เน้นผ่านการสื่อสารหลายทาง ได้แก่ ชุมชนร่วมออกรายการทางอากาศกับรายการลูกทุ่งฟาร์มอะโกร การออกรายการโทรทัศน์ในลักษณะของการรายงานข่าวจากการดำเนินงานท้องถิ่น ชาวภายในสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชนจะแจ้งข่าวไปทางสถานีวิทยุเองในรายการ เล่าเรื่องการค้นพบมรดกโลก บันยอดเขาสมอแครง และนอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านกระบวนการการศึกษาท้องถิ่น โดยอาจารย์ที่สอนนักศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร และนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เอกเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้ออกฝึกภาคสนาม เพื่อหาทุนทางสังคมของชุมชน ร่วมศึกษาการทำเวทีประชาคม ตลอดจนร่วมทำสื่อการเรียนการสอนในสาระเพื่อท้องถิ่น นักศึกษากลุ่มนี้ก็จะได้รับความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเขาสมอแครง และสามารถจะประชาสัมพันธ์ต่อไปได้โดยตรง มีนักศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า "เมื่อก่อนหนูไม่รู้ว่าเขาสมอแครงสำคัญอย่างไร เดี่ยวนี้หนูรู้แล้วและชอบประวัติของเขาสมอแครง พี่สาวหนูทำทัวร์ต่อไปหนูจะให้เขาพาทัวร์นะที่เขาสมอแครง ฝรั่งที่มาทัวร์นะอาจารย์ พอเขาเห็นซากปรักหักพังที่สุโขทัย เขาถึงกับกลับน้ำตาไหล หนูคิดว่าเขาคงเสียดายของดีที่ถูกทำลายไป หรืออาจจะเป็นเพราะเขาดีใจที่มาพบของจริงในสถานที่จริง เพราะก่อนมาทัวร์เขาจะศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่นั้นก่อน เพื่อที่เวลามาพบของจริง เขาจะได้ศึกษาลึกซึ้งลงไปอีก มาเขาสมอแครงครั้งนี้นะอาจารย์ หนูฟังประวัติความเป็นมาของโบราณวัตถุ โบราณสถาน และความเชี่ยวชาญของธรรมชาติบนเขาสมอแครงในสมัยก่อน แล้วหนูภูมิใจ แต่ตอนนี้มาเห็นซากที่ถูกทำลายแล้วทำให้หนูเจ็บใจ โหมโหมทำไมเขาถึงทำได้"

พระ คณะ อบต. ชาวบ้าน ครู นักเรียน และนักวิจัย ออกอากาศรายการสดของลูกทุ่งฟาร์มอะโกร

หลายคนเป็นช่างภาพมือหนึ่งในการบันทึกภาพเพื่อประชาสัมพันธ์

เช่น ออกรายการโทรทัศน์ ทางทีวีช่อง 5 ช่อง 11
และยังมีการบันทึกภาพกิจกรรมเพื่อความทรงจำ
โดยท่านเจ้าอาวาสวัดเขาฯ ช่างภาพสมัครเล่น
จากสารพัฒนานหลักสูตร นักวิจัยในโครงการ และ
หัวหน้าโครงการ

ร่วมงานบุญต่าง ๆ และประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยบนวัดเขาฯ

ตลอดจนร่วมสมทบทุนสร้างพระสถูปเจดีย์ศรีบรรพต

● จุดมุ่งหมายสำคัญสูงสุดของการดำเนินโครงการวิจัยนี้คือให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน
ในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนพิจารณาได้จากการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจากการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ชุมชนในทุกกลุ่ม ทุกวัย ทั้งผู้นำชุมชนและชุมชนพื้นบ้าน บ้าน วัด โรงเรียน
ตลอดจนหน่วยราชการในชุมชนจะเข้าร่วมประชุม ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมิน
ผล ซึ่งทำให้การดำเนินงานวิจัยมีทิศทางดำเนินงานไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
และสำหรับมิติของความยั่งยืนในชุมชน ทั้งคณะวิจัยและชุมชนมีความเห็นว่าควรถ่ายทอดความรู้
ความสำคัญของเขาสมอแดลงไม่ว่าจะเป็นความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม ความสำคัญแห่ง
โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนตำนานของ
ท้องถิ่น ให้กับเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบ ดังนั้นคณะวิจัยจึงได้เข้าร่วมประชุมกับคณะ
กรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดวิธีการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึง
กระบวนการจัดการเรียนการสอน และสาระที่จะต้องสอนให้นักเรียนและเยาวชนทราบด้วย หลังจาก

นั้นคณะวิจัยและครูในโรงเรียนตลอดจนชุมชนจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นใน 4 เรื่อง คือ ประวัติศาสตร์ชุมชน การบริหารจัดการท่องเที่ยว ภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยวและอาชีพและเทคโนโลยีในชุมชน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ นอกจากจะประกอบด้วยคณะผู้บริหารและอาจารย์ในโรงเรียนแล้ว ยังมีชุมชนที่เป็นกรรมการสถานศึกษา ศึกษา นิเทศก์ของเขตการศึกษา 2 ที่คอยนิเทศ ติดตามดูแลกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นสายงานระดับบริหารด้านวิชาการ ต้นสังกัดของโรงเรียน และคณะวิจัยที่ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการกับคณะครู นอกจากนั้นคณะวิจัยยังได้นำนักศึกษาสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ในสาขาวิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา มาออกภาคสนามเพื่อฝึกปฏิบัติจริง การสร้างสื่อการเรียน การสอนเพื่อโรงเรียน โดยได้จัดทำสื่อช่วยโรงเรียนในหลายลักษณะ ทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์ชุมชน เขาสมอแครง และสื่ออื่น ๆ ที่ครูต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนและนักเรียน "รู้" ในความสำคัญ "ตระหนัก" ในหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ และเผยแพร่ของสำคัญซึ่งเป็นสิ่งดีของชุมชนต่อไป

คณะวิจัยร่วมปฏิบัติงานการพัฒนา
โรงเรียนเขาสมอแครงฯ

นักศึกษาราชภัฏร่วมผลิตสื่อการเรียนการสอนให้โรงเรียน

ประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับคณะครู และกรรมการสถานศึกษา

● กระบวนการประเมินผลการดำเนินงานวิจัย ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่สุดในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งสามารถดำเนินงานได้ทั้งระหว่างการดำเนินงาน และหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดแล้วทุกกิจกรรมในกระบวนการ โดยที่จุดประสงค์สำคัญทั่วไปของการประเมินผล และเสนอผลการวิจัย จะมีไว้เพื่อการตรวจสอบว่าในการดำเนินวิจัยที่ผ่านมาได้ดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัจจัยใดที่เป็นตัวอุปสรรคหรือเป็นปัจจัยเชิงลบที่ทำให้งานวิจัยไม่บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ หรือมีปัจจัยใดที่เป็นปัจจัยเชิงบวก การประเมินผลการวิจัยจึงเป็นดัชนีชี้วัดตัวสำคัญที่จะทำให้งานวิจัยดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ หรือสมควรยุติการดำเนินงานไว้เพียงเท่านั้น

สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ คณะวิจัยให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการประเมินผลการวิจัย และดำเนินงานในลักษณะประเมินแบบมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินงานวิจัย และชุมชนใหญ่ที่กระจัดกระจายกว้างขวางออกไปทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด อีกทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทุกศาสตร์ ทุกมิติที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อประวัติศาสตร์ และความเปลี่ยนแปลงของเขาสมอแครง ซึ่งกระบวนการที่นำมาใช้ ได้แก่ PPA (Participatory Poverty Appraisal) PRA (Participatory Rural Appraisal) PRAP (Participatory Rural Appraisal and Planning) RA (Rapid Appraisal) และ RRA (Rapid Rural Appraisal) เพื่อให้เหมาะกับทุนของชุมชนเขาสมอแครง และชุมชนเครือข่ายดั้งเดิมต่อไป ทั้งนี้เป็นความพยายามของคณะวิจัยที่จะให้ชุมชนในปัจจุบันของเขาสมอแครงมีความรู้และสำนึกในคุณค่าในทุกมิติที่ประกอบกันเป็นเขาสมอแครง ให้เหมาะสมกับ "ความเกรียงไกร" ของเขาสมอแครงในอดีต เพราะชุมชนเขาสมอแครงในปัจจุบันเป็นชุมชนที่ได้มาตั้งรกรากกันอยู่ใหม่ซึ่งเป็นการรวมตัวครั้งสุดท้ายที่อพยพหนีภัยมาจากหลายจังหวัด ประมาณ 70-80 ปี เท่านั้น ความยิ่งใหญ่ของเขาสมอแครงจะเห็นได้จากคำกล่าวและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน แต่ในที่นี้ขอยกมาแสดงให้เห็น 2 ท่าน คือ

รศ.สมคิด ศรีสิงห์ นักประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

... เขาสมอแครงไม่ใช่เรื่องตลก ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน มันเป็นเรื่องจริงที่อยู่ในพงศาวดาร... ฉะนั้นเขาสมอแครงจึงมีความเป็นจริงและยิ่งใหญ่ การที่ผู้วิจัยไปทำงานที่เขาสมอแครง นับว่าได้ทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ของเมืองพิษณุโลก... เขาสมอแครงมีความสำคัญ ขอให้ทำต่อไปและก็ชุมชนต้องร่วมมือด้วยนะครับ ท่านเป็นคนของหลวงพะงั่ว อยู่ในบริเวณที่หลวงได้พูดถึง ...พงศาวดารเหนือเป็นพงศาวดารของกษัตริย์อะไรที่กษัตริย์ยอมรับ ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ทั้งสิ้น มิใช่เรื่องเพ้อฝัน...

รศ.ดร.ชยันต์ บุญยรักษ์ นักฟิสิกส์และดาราศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

...นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากนะครับ ถ้ามีการศึกษาต่อไป ผมคิดว่าน่าจะมีผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปฯ เข้ามาร่วม นักประวัติศาสตร์ โบราณคดีต่าง ๆ ตลอดจนภาษาไทยที่จะศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี จุดนี้เป็นจุดที่น่าทำอย่างยิ่ง... ผมเคยไปสำรวจแล้วหลายครั้ง บริเวณที่อยู่ทางทิศ

ตะวันออกเฉียงเหนือของภูเขานะครับ บริเวณที่ห่างจากโบราณสถาน เป็นทำเลที่เหมาะสม ไม่มีแสงจากวังทองหรือแสงจากจังหวัดพิษณุโลกรบกวนครับ สามารถทำเป็นที่ดูดาวได้ ... ใช้พื้นที่ประมาณไร่หนึ่ง ไม่ต้องตัดต้นไม้ ก็จะสามารถทำกิจกรรมดาราศาสตร์ได้...

(การประชุมวิพากษ์ผลการวิจัยเบื้องต้น ณ ห้องประชุมสิริราชภฏ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม 12 ตุลาคม 2543)

จากความยิ่งใหญ่ของเขาสมอแครงดังกล่าว ทำให้คณะวิจัยต้องสร้างกรอบแนวคิด และการปฏิบัติในเชิงซ้อนของกระบวนการประเมินผลและเสนอผลดังนี้

ประการแรก ประเมินแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนทุกครั้งที่มีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในลักษณะการสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบสอบถาม โดยเน้นในข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพความพึงพอใจ ความพร้อมที่จะให้เขาสมอแครงเป็นแหล่งท่องเที่ยว สืบค้นข้อมูล สอบถามถึงต้นทุนที่แสดงถึงศักยภาพในชุมชนเขาสมอแครง สอบถามถึงแนวการดำเนินงาน การจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การสอบถามนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการเอง และโรงเรียนโดยผ่านครูและนักเรียน เพื่อฝึกการเก็บข้อมูล ให้ผู้ถามได้ซึมซับการเรียนรู้ข้อมูล ตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ข้อมูลในส่วนนี้ถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการวิจัยของชุมชน จะพบได้จากข้อสรุปนี้ซึ่งจะนำมาวางแผนในการวิจัยต่อไป

ประการที่สอง การเสนอผลการวิจัยโดยจัดเวทีสาธารณะใหญ่ ๆ 2 ครั้ง ซึ่งครั้งแรก เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2543 ณ ห้องประชุมสิริราชภฏ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม โดยใช้หัวข้อว่า การประชุมวิพากษ์ผลการวิจัยเบื้องต้น และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2546 ณ ศาลาวัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครงฯ ในหัวข้อว่า การเสวนา "เขาสมอแครง : ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน" ทั้ง 2 งาน ได้รับเกียรติเป็นอย่างสูงจากนักประวัติศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ นักโบราณคดี ตลอดจนบุคคลสำคัญในทุกระดับที่มาร่วมเวทีวิพากษ์และเวทีเสวนา ด้วยใจ ด้วยพลังที่ทุกท่านมีความผูกพันและความเชื่อในความยิ่งใหญ่ เชื่อในพลังแห่งประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมอันดีงามในอดีตที่ผ่านมาของเขาสมอแครง และมีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะมาถ่ายทอดความดีงาม ความประทับใจในอดีตให้ชุมชนเขาสมอแครง ตลอดจนชุมชนนักวิชาการได้ทราบได้ตระหนัก เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา ให้ชุมชนที่มีมรดกล้ำค่าได้คงอยู่ต่อไป บุคลากรที่มีเกียรติหลายท่านได้แก่ พลโทรวมศักดิ์ ไชโยภินทร์ พลเอก ดร.ศิริ ทิวะพันธุ์ อดีตแม่ทัพกองทัพบกที่ 3 รศ.ดร.มังกร ทองสุขดี อดีตอธิการบดีสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ดร.สืบแสง พรหมบุญ อาจารย์เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี รศ.ปราณี แจ่มขุนเทียน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโบราณคดี รองผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รศ.สมคิด ศรีสิงห์ อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร รศ.ดร.ชยันต์ บุญยรักษ์ ภาควิชาฟิสิกส์

จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จ่าสิบเอก ดร.ทวี บุรณเขตต์ ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์น้อย ลายคราม และมีอีกหลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขาเพื่อการพัฒนา อีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าร่วมการวิพากษ์ การเสวนา คือ ชุมชนเขาสมอแครงเอง ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มนักเรียน ครู ส่วนราชการต่าง ๆ ในชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้อาวุโส และที่ขาดไม่ได้คือ พระ โดยเฉพาะวัดพระพุทธรบาทเขาสมอแครง ซึ่งท่านจะทั้งเข้าร่วมกิจกรรม นำกิจกรรม และให้การสนับสนุนแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาในโครงการวิจัยเสมอมา จุดประสงค์หลักในการประเมินผลการดำเนินงานนี้ จะเป็นจุดประสงค์เชิงซ้อนซึ่งมีหลายประการ ดังนี้

1. เป็นการรายงานผลการดำเนินงานวิจัย และแจ้งรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชุมชนทราบ
2. ประชาสัมพันธ์โครงการ
3. ขยายเครือข่ายแห่งความร่วมมือไปยังชุมชนอื่น
4. สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้ถึงจุดประสงค์ปลายทางของโครงการ คือให้ชุมชนตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาเขาสมอแครง

การเสนอผลการศึกษาศักยภาพของเขาสมอแครงต่อชุมชนในพื้นที่เขาสมอแครง และชุมชนในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคลากรในระดับอำเภอ จังหวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย พร้อมทั้งมอบทุนการศึกษาแก่นักศึกษาสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จากการประกวดการแตงนิราศเขาสมอแครง ในการประชุมเสวนาเสนอผลครั้งนี้ ได้รับเกียรติจาก พลเอก ดร.ศิริ ทิวะพันธุ์ เป็นประธานการประชุม

และมีนักประวัติศาสตร์ ตลอดจนบุคลากรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าร่วม
สัมมนาและวิพากษ์ด้วย ได้แก่ รศ.ดร.มังกร ทองสุกดี รองผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก จสอ.ดร.ทวี
บุญเขตต์ รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวภาคเหนือ เจ้าอาวาสวัดเขาสมอแครง และวัดบางสะพาน
ประพันธ์ยานุสรณ์ อาจารย์จากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และมหาวิทยาลัยนเรศวร อบต.ของ
อำเภอวังทอง คณะครูโรงเรียนบ้านเขาสมอแครง และชุมชน ที่ห้องประชุมสิริราชภัฏ สถาบันราชภัฏ
พิบูลสงคราม

**การเสวนาเขาสมอแครง : ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน
ในวันที่ 21 – 22 มิถุนายน 2546
ณ ศาลาวัดพระพุทธบาทเขาสมอแครง**

**กำหนดการประชุมเสวนา
ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเขาสมอแครง
อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
ณ ศาลาวัดพระพุทธบาทเขาสมอแครง**

วันเสาร์ที่ 21 มิถุนายน 2546

08.00 – 08.40 น. ลงทะเบียน

08.40 – 09.00 น. การแสดงของชุมชนเขาสมอแครง

09.00 – 12.00 น. **การเสวนาภาคเช้า**

“เขาสมอแครง : ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน”

โดย - พล.ท.รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ อดีตแม่ทัพภาคที่ 3

- พลเอก ดร.ศิริ ทิวะพันธุ์ อดีตแม่ทัพกองทัพภาคที่ 3 และสมาชิก
วุฒิสภาในปัจจุบัน (สว.)

- รองศาสตราจารย์มังกร ทองสุกดี อดีตอธิการบดีวิทยาลัยครู
พิบูลสงคราม

- รองศาสตราจารย์ปรางณี แจ่มขุนเทียน อดีตอาจารย์ด้าน
ประวัติศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

- ดร.ภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์ ผู้ดำเนินรายการ (01-7276032)

- 12.00 – 13.00 น. สู้กันกิน
- 13.00 – 13.30 น. การแสดงของชุมชนเขาสมอแคลง
- 13.30 – 16.30 น. เวทีชาวบ้านเขาสมอแคลงความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน
โดย - ดร.สืบแสง พรหมบุญ
 - นายสมพร ทัดแพ ประธานกลุ่มรักษ์เขาสมอแคลง
 - นางสาวปาริชาติ ไฉมงาม ตัวแทนเยาวชนเขาสมอแคลง
 - ตัวแทนส่วนราชการในชุมชนเขาสมอแคลงจากค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ, วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร,
 สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 6
 - อาจารย์น้อย ลายคราม ผู้ดำเนินรายการ

หัวข้อเสวนาภาคบ่าย

- 1) คิดอย่างไรกับเขาสมอแคลง
- 2) เขาสมอแคลงมีความสำคัญอย่างไรกับวิถีชีวิตชุมชน
- 3) จะใช้ประโยชน์จากเขาสมอแคลงโดยไม่เปลี่ยนวิถีชีวิตชุมชนอย่างไร

วันอาทิตย์ที่ 22 มิถุนายน 2546

- 08.00 – 08.30 น. รวมพลที่ศาลพ่อปู่ขุนเณร
- 08.30 – 09.00 น. ชี้แจงการเดินทางและจัดกลุ่มการเดินทางเขาสมอแคลง
- 09.00 น. เป็นต้นไป ออกเดินทาง (ตลอดเส้นทางมีกิจกรรมและรางวัลเป็นที่ระลึก)

ผู้เข้าร่วมเสวนาจะประกอบด้วยวิทยากรที่ได้ให้เกียรติเข้าร่วมประชุมตาม ตาราง และนอกจากนั้นยังมีนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขายุทธศาสตร์ การพัฒนาจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ท่านอธิการบดีสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ชุมชนเขาสมอแครง และผู้สนใจทั่วไป และที่สำคัญสุด เป็นการขยาย คำว่าชุมชนออกไปให้กว้างขวาง และครอบคลุมยิ่งขึ้น คือกลุ่มบุคลากรสำคัญจากหน่วยราชการ สำคัญในชุมชนนั้น ๆ

การแสดงรำพื้นเมือง ได้แก่ การรำย้อนยุค และการรำกลองยาว ซึ่งชุมชนได้ฟื้นฟู และนำเข้าไปจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

การรายงานผลการวิจัย และการดำเนินงานในระดับชุมชน โดยหัวหน้าโครงการ และประธาน อบต.

บรรยากาศแห่งความร่วมมือ ความเป็นกันเองในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จุดประสงค์ปลายทางที่สำคัญที่สุดคือกลุ่มนักเรียน และเยาวชนที่จะทำให้โครงการเกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป ดังนั้น

คณะวิทยากรผู้ร่วมเสวนาจึงภูมิใจที่ได้ให้ลายเซ็นแก่นักอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน

ท่านเจ้าอาวาสวัดเขาสมอแคลง ได้รับนิมนต์ให้เป็นตัวแทนในการมอบ
ของที่ระลึกแก่คณะวิทยากร

ชุมชนร่วมกันจัดงานอย่างแข็งขัน ทั้งพระ อบต. ผู้เฒ่าผู้แก่ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอื่น ๆ

จากการจัดเสวนาในครั้งนี้ คณะนักวิจัยได้มีเวลาเตรียมการเพียง 10 วัน ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นมาก วิทยากรบางท่านได้รับเชิญก่อนหน้าเพียง 7 วัน งานนี้เป็นงานที่ถือว่าอยู่นอกแผนปฏิบัติการ แต่เนื่องจากคณะนักวิจัยได้สร้าง “กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน” เป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินงาน ดังนั้นทั้งคณะวิจัยเองและชุมชนจึงเกิด “ความอยากรู้” อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น ในเอกสารกล่าวอย่างนี้ ดำเนินการกล่าวอย่างนั้น แล้วบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีความรู้ ความรัก ความผูกพันกับเขาสมอแคลงละท่าน มีกรอบแนวคิดทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงพัฒนาอย่างไร การประชุมสัมมนาจะจัดบ่อยมากทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ซึ่งจุดมุ่งหมายจะเป็นไปทั้งการตรวจสอบแนวคิด การประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์พัฒนาด้วย คำพูดและการร่วมกิจกรรมของคณะวิทยากรและชุมชนในครั้งนี้สามารถนำไปตั้งเป็นโจทย์การพัฒนาที่ดียิ่งได้ต่อไป

ดร.สืบแสง พรหมบุญ (พื้นเพท่านเป็นคนวังทอง) “ความจริงแล้วการเชิญในเวลา กระชั้นชิดเช่นนี้ ส่วนมากผมจะมาได้ เพราะมีงานมาก และขณะนี้ก็ไม่สบายมาก เอาละแต่ที่นี้คือ บ้านผม ผมภูมิใจที่ได้มา และพร้อมที่จะร่วมพัฒนา”

รศ.ดร.มังกร ทองสुकดี อดีตอธิการบดีสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และประธานชมรม ประวัติศาสตร์พิษณุโลก “สมัยเด็ก ๆ ผมอยู่วัดโบสถ์ แต่พี่น้องที่อยู่วังทองนี่แหละ ไปมาหาสู่กัน ผม เห็นเขาหลวงสุโขทัย และเขาสมอแครงตั้งแต่เด็ก ฝันว่าโตขึ้นจะต้องปีนเขาพิชิตให้ได้ ถ้าชุมชนเขา สมอแครงมีอะไรจะช่วยให้ช่วย หรือประสานงานบอกได้เลย”

พลโทรวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ อดีตแม่ทัพกองทัพอากาศที่ 3 “เขาสมอแครงมีตำนานหลาย อย่าง โดยเสียวนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับต้นสมอ ขณะนี้ผมเพาะต้นกล้าไว้ ให้นำมาปลูกได้”

ยังมีคำกล่าวสำคัญที่แสดงถึงเจตนารมณ์การเป็นเครือข่ายที่ดียิ่งอีกหลายท่าน และที่น่า ประทับใจยิ่งกว่านั้น คือชุดคณะวิทยากรทุกคนจะอยู่ร่วมวงการเสวนาทั้งภาคเช้าและภาคบ่าย และ ถึงแม้การเสวนาจะจบสิ้นแล้วก็ตาม คณะวิจัยและวิทยากรได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอีก และ สำหรับชุมชนเขาสมอแครงจะกล่าวว่า “ได้รับความรู้และแนวทางการพัฒนาดีมาก ดีใจที่วิทยากร สำคัญให้ความสำคัญกับเขาสมอแครงและพร้อมจะช่วยเหลือ เสียหายบางคนที่มาไม่ได้”

สรุปแล้ว การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ยังมีแนวทางการพัฒนาที่เข้มแข็งและเป็นไปได้ อย่าง มาก คือ การดึงความสัมพันธ์ในความรักท้องถิ่น ความผูกพันมาเป็นตัวขับเคลื่อน เป็นตัวจักรสำคัญ น่าจะสำคัญที่สุดและดีที่สุด ยังมีความเป็นไปได้และมีความหวังถึงแม้กระแสโลกาภิวัตน์จะเป็น กระแสหลักที่มาแรง แรงที่จะข้ามพรมแดน เกิดภาวะความไร้พรมแดน ไม่มีรัฐชาติ (National State) ก็ตาม

● กระบวนการพัฒนางานวิจัยภายใต้การเรียนรู้ร่วมกันของนักวิจัย กระบวนการสำคัญ ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้อีกกระบวนการหนึ่ง คือ การให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในนักวิจัยเอง เพราะนักวิจัยส่วนมาก แต่เดิมจะเป็นนักวิจัยเชิงปริมาณ แต่งานวิจัยดังกล่าวนี้เป็นงานวิจัยเชิง คุณภาพ และประการสำคัญที่สุดคือ เป็นงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในทุกกระบวนการ ถึงแม้ งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนจะมีหลักการให้การเป็นกรอบทฤษฎีไว้ แล้วก็ตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมกันทุกกระบวนการตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมวัดผลประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ แต่เมื่อนักวิจัยลงพื้นที่จริง ต้องแตกกรอบแนวคิด ทฤษฎีให้มีรายละเอียดเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่ให้ชัดเจน ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่ง นักวิจัยยังไม่เคยทำถึงแม้ว่าตามภารกิจหน้าที่หลักของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะ สถาบันราชภัฏจะต้องเป็นสถาบันเพื่อท้องถิ่น ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน นำความคิดความต้องการ ของชุมชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานพัฒนา ดังนั้นในงานวิจัยนี้ถึงถือว่าเป็นจุดเริ่มสำคัญที่

ฝึกให้อาจารย์ในสถาบันราชภัฏได้มีหลักการ มีกระบวนการ และมีประสบการณ์ในการโยยกรอบแนวคิดทฤษฎีในทางวิชาการ มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนจริงให้เกิดการพัฒนา ผลสำเร็จจากกระบวนการพัฒนานักวิจัยจะเห็นได้จากบทสนทนาในระหว่างนักวิจัย โดยถือว่าเป็นกระบวนการประเมินการดำเนินงานวิจัยในช่วงสุดท้ายของการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- ผศ.สวัสดิ์** เวลาดำเนินงาน มีความขัดแย้งทางความคิด ก็จะปล่อยให้ระเบิดออกมา แล้ว run งานความสนุกต่อไป
- ดร.ภาณุวัฒน์** คือชุดเรามีความเป็นพี่น้อง ช่วยกันทำงาน ด้วยใจ
- อ.อารีย์** ได้ความรู้ ได้กระบวนการวิจัย ได้ความคิดของพี่ ๆ ตัวเราเองจะพัฒนาอย่างไร จะบกพร่องตรงไหน เป็นเพราะไม่เคยรู้กระบวนการทำงาน อานิสงฆ์ของการทำงานนี้คือเราได้ทำงานตามอัตภาพของตน
- อ.เอื้ออารี** ทำงานระยะแรกทำตามสบาย แต่เมื่อแรก ๆ ที่ ดร.กระเตงเข้ามาทำตามไม่ทัน แต่ต่อมาเริ่มเหยง่าย เข้าใจขึ้น
- ผศ.สวัสดิ์** เนื่องจากระหว่าง ดร.กระเตง กับคณะยังมี gap ดังนั้นพี่จึงแห่เข้าไปแล้ว ทุกคนจึงคลายความคิดขึ้น เราจะมีการกระจายความคิดกัน กระจายความเข้าใจกัน ผมว่าดีมาก ผมพอใจ
- อ.เอื้ออารี** คิดว่าเราจะช่วยเขาได้มากแค่ไหน อยากจะช่วยแต่เราไม่ค่อยรู้ เพราะเราสอนในระดับล่าง ดังนั้นจึงไม่มั่นใจ ไม่ทราบว่าจะช่วยเขาได้แค่ไหน (พูดไปน้ำตาซึมไป) สรุปแล้วมีอะไรจะให้พี่ช่วย และถ้าช่วยได้พี่จะช่วยต่ออีก
- อ.เตือน** มันก็ดีนะ มันมีความหลากหลาย ทำให้เกิดความสมดุล มีพลังผมกับถาวร เหมือนกันคือทำเพื่อบ้านเกิด เมื่อเข้ามามีใจแต่ไม่มั่นใจในการกระทำ แต่พอลงมือทำก็เห็นแนวทาง และในที่สุดก็เป็น Informal เพราะตอนแรกผมไม่พอใจ เพราะไม่เคยพบสภาวะนี้ ผมพอใจที่จะได้การเรียนรู้ และผมคิดว่าการทำงานกับชาวบ้านต้องคลุกคลีมากขึ้น
- อ.เอื้ออารี** แต่เดิมชุมชนไม่เข้าโรงเรียน แต่ตอนหลังเมื่อมีหลักสูตรธรรมะได้เข้าไปหาพระปลัดสุนันท์ ท่านบอกว่าอยากขออะไร นักเรียนอนุบาลต้องเข้าห้องน้ำดั่งนั้นจึงขอห้องน้ำให้นักเรียนอนุบาล และต่อมาหลวงพ่อดาวัดคลองเรือก็ได้ช่วยด้วย ดังนั้นจึงได้เริ่มมีการพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งพอดีกับอาจารย์ถาวรได้เข้าไปทาบทามเรื่องงานวิจัย ดังนั้นจึงมีกิจกรรมที่จะต้องเข้าชุมชน ภายหลังชุมชนจึงเข้ามาโรงเรียน และเริ่มเข้ามาตลอด ระยะนี้จึงได้รับการสนับสนุนจากวัด และจากชุมชนตลอด

- อ.เตือน ผมว่าเขาสมอแครงมีของดีทั้งมองไม่เห็น แต่ไม่มั่นใจว่าจะยั่งยืน
- ผศ.สวัสดิ์ ถ้าต้องการให้ยั่งยืน คือทำให้เป็นปัญหาของชุมชนให้ได้
- อ.เอื้ออารี เรื่องนี้จะบอกชุมชนตลอดว่าหนูอยู่เป็นช่วงหนึ่งเท่านั้น แต่ที่นี้จะเป็นของท่านตลอด ท่านจะอย่างไร
- ผศ.สวัสดิ์ น่าจะมีความต่อเนื่อง เช่น น่าจะสร้างสหกรณ์ และศาลาเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการจัดการทั้งการดำรงชีวิตของเขา
- อ.เตือน อีกจุดหนึ่งคือคนในชุมชนเขาสมอแครง มีหลายรุ่น ซึ่งจะมีช่วงต่อกัน แต่การเชื่อมโยงขัดแย้งกัน
- อ.เอื้ออารี เช่นประชุมศิษย์เก่า คนอยากจะเป็นผู้นำเยอะ และมีข้าราชการมาก แต่เรายังไม่รู้จัก ฟังรู้จากงานศิษย์เก่าฟังรวมตัวกันครั้งแรกของงาน 60 ปี ซึ่งจะมีคนมาช่วยมาก
- อ.เตือน โรงเรียนคงต้องทำทำเนียบ หรือดึงลูกออกเป็นหลัก
- อ.เอื้ออารี ลูกออกมีความรู้ ความคิดมากจริง ๆ
- อ.ถาวร ความพอดีมีหลายตัว เช่น อบต.ต้องการแผนมีส่วนร่วม
- อ.เอื้ออารี กลุ่มพัฒนาชุมชน เข้าไปไม่ได้ เช่น กีฬาด้านยาเสพติด แต่โรงเรียนเข้าไปได้ ไม่มีคนร่วม และได้โทรไปโรงเรียนให้คนมาร่วมงาน ซึ่งตอนหลังเด็กมาผู้ปกครองเข้ามา คนอื่น ๆ เข้ามาในหน่วยงานอื่นก็เช่นเดียวกัน โรงเรียนจะช่วยเป็นคนประสานให้
- ผศ.สวัสดิ์ และ งานสานต่อไป คือให้เขาทำงานวิจัยเอง
- ดร.ภาณุวัฒน์
- อ.เตือน ที่ผ่านมาเราไปช่วยเขาให้ทำให้เป็น แต่ต่อมาเราให้เขาทำเอง

ในการประชุมทุกครั้ง เราจะหารือกันตลอด และมีทั้งบรรยากาศที่เคร่งเครียดในลักษณะของงานวิชาการ แต่ในท้ายที่สุดจะจบลงด้วยความสนุกสนาน โดยเวลาประชุมจะเกินกว่าที่กำหนดไว้ตามตารางเกือบทุกครั้ง

● ผลกระทบและเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย ความเข้มแข็งของงานวิจัย ตลอดจนความยั่งยืนในการพัฒนาร่วมกับชุมชน คือ กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมต้องมีการสร้างเครือข่าย และในทำนองเดียวกันเนื่องจากงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ กระบวนการดำเนินงาน ต้องมีความพร้อมไหวให้สอดคล้องกับบริบท และความเป็นพลวัตของชุมชนเช่นกัน ตามกรอบแนวคิดดังกล่าว ผลกระทบและเครือข่ายที่เป็นผลจากงานวิจัยเกิดขึ้นในหลายประการ

ประการแรกที่สำคัญที่สุด คือ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลหลายกลุ่มหลายองค์กร ดังเช่น

อาณัติ ปิยะนิ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของวัยรุ่นประจำชุมชนเขาสมอแครง เขาเกิดที่นี่ พ่อแม่พี่น้องก็อยู่ติดเชิงเขาสมอแครง ขณะนี้เรียนจบปริญญาตรีจากสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และในช่วงหลังเรียนจบได้สมัครเป็นนักศึกษากองทุนหมู่บ้าน มีแนวความคิด มีจิตใจ และมีพลังที่จะพัฒนาเขาสมอแครงตามที่ตนคิดฝันไว้ แต่เมื่อมาร่วมงานวิจัยในฐานะที่เป็นคนหนุ่มโสดคนเดียวที่จะพัฒนา ในที่สุดกระบวนการวิจัยได้พัฒนาแนวคิดเดิมของเขา ดังคำกล่าวต่อไปนี้ “เมื่อก่อนผมโลกทัศน์แคบ คิดว่าทุกอย่างต้องเป็นไปตามที่ผมคิด แต่มีคุณหมอหม่อมทินศรีไทย ก๊วผมโลกทรรศน์แคบด้วย พอผมมาทำงานกับอาจารย์ทำให้ผมมีความคิดกว้างขึ้น ที่ว่าทุกอย่างไม่ใช่อยู่ที่เราคนเดียว คนอื่นเขาก็มีความคิดอยากพัฒนาเหมือนกัน ต้องเปิดโอกาสให้เขา เพราะจะได้มาช่วยกันเติม เปรียบเสมือนการต่อจิ๊กซอว์ และวันนี้้อง ๆ มาทำให้ผมได้มีโอกาสหว่านเมล็ดกล้าลงไป มันคงค่อยเป็นค่อยไป ผมหันหลังให้กับหมู่บ้านมาเกือบ 20 กว่าปี ผมไม่รู้เรื่องหมู่บ้าน ผมเพิ่งมารู้และต่อจากนั้นใช้เวลาศึกษาก็เหมือนกับคนเขาสมอแครงทั่วไปที่เขาไม่รู้ แต่ต่อมาเมื่ออาจารย์มาวิจัย มาจัดนิทรรศการที่งานวัดทำให้ชาวบ้านเขารู้เพิ่มขึ้น ผมขอทุนทางสิ่งแวดล้อมไปแต่ก็เงียบ แสดงว่า การพัฒนาจะมากอยเราไม่ได้ อีกอย่างหนึ่งผมเคยคิดว่าวัดต่าง ๆ น่าจะรวมเป็นวัดเดียว แต่ต่อมาคิดได้ว่าบางองค์ท่านอยากจะสงบเงียบของท่าน ท่านก็ต้องไปแยกสำนัก สรุปแล้วโครงการวิจัยนี้ทำให้ผมเกิดการเรียนรู้มากขึ้นโดยที่ไม่ต้องเสียเงินไปลงทะเลเบียนด้วย”

หรือคำกล่าวของประธานบริหาร อบต.วังทอง คือ คุณสมพร ทัดแพ ได้กล่าวว่า งานวิจัยนี้เป็นสื่อกระตุ้นชาวบ้าน เพราะจริง ๆ แล้วชาวบ้านอยากพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ไม่ทราบทิศทางซึ่งตนเองก็เช่นเดียวกัน อบต.มีเงินที่จะพัฒนาแต่ไม่ทราบว่าชาวบ้านต้องการอะไร ถือว่าเป็นการช่วยสร้างความต้องการให้ตรงจุด เป็นการจุดประกายความหวังให้คนเขาสมอแครง ดังนั้นทีมวิจัยมีส่วนมีพลังจิตใจชาวบ้านให้มีส่วนร่วม และในทำนองเดียวกันชุมชนเขาสมอแครงซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยทุกกลุ่ม ทั้งพระ องค์กรต่าง ๆ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านเอง ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และใช้องค์ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนในการดำเนินงานพัฒนา แม้งานวิจัยจะเสร็จไปตามกรอบเวลาแล้วก็ตาม ดังคำกล่าวของลุงออกที่ว่า “ขณะนี้ได้สับเปลี่ยนตัวประธานกลุ่มรักษ์เขาแล้ว เพราะคนเดิมมีหน้าที่หลักสำคัญอีกหน้าที่หนึ่ง เกรงว่าจะทำให้งานพัฒนาไปรวดเร็วตามที่ควรจะเป็น

ประการที่สอง เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันในหลายสถาบัน ทั้งสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่น เช่น โรงเรียน สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยนเรศวร หน่วยราชการภายในชุมชนและนอกชุมชน ดังเช่น วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร โดยท่านผู้อำนวยการเองกล่าวว่าในประเพณีการรับน้องใหม่ในปีต่อ ๆ ไป ของวิทยาลัยจะให้นักศึกษาวิ่งขึ้นเขาสมอแครง หรือท่าน

แม่ทัพรวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์ กล่าวว่าถ้าจะปลูกต้นสมอจะให้เลย ซึ่งท่านก็เป็นตัวหนึ่งของคณะวิทยากรทุกท่านที่สัมพันธ์กับเขาสมอแครง กล่าวว่า พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือต่าง ๆ ในการพัฒนาเขาฯ ซึ่งในขณะนี้ท่านได้ให้ “ความรู้ความเข้าใจ” ในหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อเป็นการพัฒนาความตระหนักเรียบร้อยแล้ว และสำหรับกลุ่มชุมชนที่ชาวเขาสมอแครงได้ไปศึกษาดูงานมากล่าวว่ามีอะไรให้ช่วยเหลือบอกได้เลย สำหรับชาวบ้านป่าสักงานหนึ่งในโครงการพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้ ได้แวะมาเยี่ยมเยียนชุมชนเขาสมอแครง และโรงเรียนพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะว่า เขาสมอแครงควรปลูกต้นไม้เยอะ ๆ เพื่อให้เกิดความชุ่มชื้น และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี สำหรับมหาวิทยาลัยนเรศวรขณะนี้ได้มาพัฒนาโครงการให้เขาสมอแครงเป็นแหล่งศึกษาทางดาราศาสตร์ ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งจากชุมชนเอง และให้การศึกษาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัย

ประการที่สาม เกิดการพัฒนาต่อยอดในชุมชนเขาสมอแครงให้หลากหลายในทุกมิติ และในขอบเขตพื้นที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ภายใต้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมซึ่งขณะนี้ทั้งสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ชุมชนเขาสมอแครงและมหาวิทยาลัยนเรศวร ได้เสนอโครงการวิจัยไปยังหน่วยงานต่าง ๆ หลายเรื่อง ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาสมอแครง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก (งบประมาณการถ่ายทอดเทคโนโลยี ปี 2546 ของ ทบวงมหาวิทยาลัย) โดย ดร.ปาริชาติ ทองสนิท รองคณบดีคณะวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยนเรศวร หลานสาวชาวอำเภอวังทอง

2. การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ : กรณีศึกษาบึงราชนก ตำบลวังทอง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

The Study and Development on Communal Capacity in Ramsar Site : The cause Study of Bung – Rajanok Phitsanuloke

โดย ดร.ภาณุวัฒน์ ถักดีวงศ์ คณาจารย์คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ร่วมกับคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร

(ขอรับทุนสนับสนุนปีงบประมาณ 2546-2547 จาก Ramsar Small Grants Fund โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

3. การพัฒนาศักยภาพในการจัดการป่าชุมชนแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาสมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

(ขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ ปี 2546-2547 จากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก / แผนสนับสนุนโครงการขนาดเล็กของชุมชน Thailand – GEF / Small Grants Programme)

โดยความร่วมมือจากคณะวิจัยในสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม และมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยชุมชนเป็นเจ้าของโครงการ

ประการที่สี่ โรงเรียนบ้านเขาสมอแครงซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชน ได้มีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจากการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ชัดเจน ตลอดจนโรงเรียนกล้าเข้าโรงเรียน นักเรียนมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชน ชุมชนอื่นเชิญไปแสดงหรือเป็นกิจกรรมเดินในหมู่บ้าน ตลอดจนนำติดตัวไปเผยแพร่ในสถานศึกษาอื่นที่ตนไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อย่างเช่นกรณีของนางสาวปาริชาติ โฉมงาม ซึ่งขณะนี้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในเมือง และสถานศึกษาดังกล่าวได้มอบหมายให้ฝึกนักศึกษาเพื่อน ๆ รำย้อนยุคด้วย และที่สำคัญที่สุดคือนักเรียนก็ได้รับผลกระทบจากการร่วมงานวิจัยด้วย ได้มองเห็นอาชีพที่ประกอบได้ในชุมชนไม่ต้องจากบ้านไปทำอาชีพอื่น ๆ ในเมือง ในอาชีพมัคคุเทศก์ที่สามารถจะยึดเป็นอาชีพได้ และอีกประการหนึ่งคือเกิดจิตสำนึกในการบริการที่อยากจะให้นักท่องเที่ยวหรือแขกที่มาเยือนได้รู้จักประวัติศาสตร์หรือสิ่งดีสิ่งสำคัญบนเขา โดยเฉพาะนักเรียนโรงเรียนเขาสมอแครงที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยหลายอย่าง เช่น การเข้าร่วมกับชุมชนทุกครั้ง การเดินสำรวจเส้นทาง ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการไปศึกษาดูงาน คำพูดที่แสดงออก เช่น

อ.ถาวร : ส้ม (นักเรียน ม.3) ประธานรุ่นหนู ม.3 บอกว่าถ้าเราประชุมกันให้บอกเขาด้วย เพราะเขาเคยบอกครูว่าอาชีพรองจะเป็นมัคคุเทศก์

ส้ม : พวกหนูก็เหมือนกันคะ หนูจะเป็นมัคคุเทศก์ เมื่อไม่นานมานี้มีทัวร์มา 3 คน หนูยังพาเขาขึ้นเขาแนะนำ

อบต.ต้อย : วันนั้นมีรถยนต์เข้ามา 5 คัน ในวัด เขาบอกว่าวัดมีสิ่งดี ๆ มากมาย แต่ไม่มีเวลา หนูได้ไปสวัสดีเขา และบอกว่ายินดีที่จะเป็นมัคคุเทศก์ให้

● กระบวนการพัฒนานักวิจัย “นักแสดงที่ประสบผลสำเร็จต้องอินไปกับบทที่ตนเองแสดงให้ได้” สิ่งนี้นักวิจัยทางสังคมศาสตร์กล่าวเป็นอย่างมากคือ กล่าวถ้านักวิจัยเป็นคนพื้นที่นั้นแล้วไปทำวิจัยในพื้นที่ สิ่งสำคัญที่จะเกิดขึ้นคือ ความลำเอียงในผลงานวิจัย เกรงว่านักวิจัยจะนำความรู้สึกของตนเองที่มีมุมมอง มีทัศนคติ มีความเชื่อต่อชุมชนที่ตนเองมีอยู่แล้วไปตัดสิน ซึ่งวิตกว่าจะเป็น การตัดสินบนข้อมูล บนทัศนคติของตนเอง มิใช่ชาวบ้าน และความกลัวที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ “เราทำให้เขามากไปหรือเปล่า เดียวเขาจะไม่เข้มแข็ง” ความกลัวทั้งสองอย่างนี้เป็นเหตุ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาให้เป็นจริง และเข้มแข็ง เพราะคณะวิจัยจะตกอยู่ในความกลัว บางครั้งก้าวไปแล้ว 2 ก้าว กลับมาหยุดหนึ่ง หรือกระโดดไปแล้ว 3 ก้าว หยุดและถอยหลังอีก 10 ก้าว เป็นการเอาเถิดอาล่อกับกิจกรรมที่จะดำเนินการ อาทิ ปกป้องการวิจัยและกรอบความคิดในลักษณะข้างต้น เป็นความจริงแท้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อทุกคนได้สัมผัสในพื้นที่ที่จะไปพัฒนา และบางครั้งอาจไปคลุกกับการพัฒนาในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในชนบทแล้ว ถ้าอดใจได้เขาเกือบจะอดใจว่า “งานพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งโดยให้เขาดำเนินการกันเองโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ในชุมชนเป็นสิ่งที่ยากยิ่งนัก ไหนจะพบกับความไม่รู้ ความไม่รอบรู้ในหลากหลายมิติที่จะมาเชื่อมโยงเกี่ยวพัน แล้วสรุปวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกใหม่ในการปฏิบัติให้เหมาะสมกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ บางครั้งเขายังพอใจในสภาพที่เขาเป็นอยู่ เพราะความเคยชิน ไม่อยากเปลี่ยนแปลง เขาอยากจะนอนบนเปลผ้าขาวม้าผูกอยู่ใต้ต้นไม้หน้าบ้าน สูบบุหรี่ปั่นควั่นโขมงอย่างมีความสุข ใครมาตัดถนนผ่านหน้าบ้านมีเสียงรถวิ่งอีกทีกกรึกโครม ทั้งขยะให้เกลื่อน ควั่นพียลยฟองทำให้ต้นไม้ที่เคยให้ร่มเงาเวลานอนเปล ต้องเหี่ยวเฉาตายไป แก่ก็ยังไม่นึกอะไร แก่เปลผ้าขาวม้าถอยหลังไปอีกไปผูกกับต้นไม้เชิงเขาก็ได้ ถอยไป ๆ จนถึงต้นไม้บนเขา โดยลืมนึกไปว่าสักวันหนึ่งซึ่งอาจไม่ใช่รุ่นตนเองอาจเป็นรุ่นลูกหลานเหลน ฯลฯ เหลียวหาดต้นไม้ต้นสุดท้ายไม่เจอแล้ว เมื่อนั้นจะไปนอนให้สุขได้ที่ไหน นักพัฒนาจะไปชวนแก้วว่า ลุง ลุงจะทำอะไรดี ครอบครัวลุง ชุมชนลุงจะต้องทำอะไร ความเดือดร้อนนี้จะได้ไม่มาถึงตัวเรา” ในสถานการณ์เช่นนี้ คำชักชวน การให้ความรู้เพื่อให้ลุงและครอบครัวเกิดความตระหนัก และลุกขึ้นมาทำ ลุกขึ้นมาปลูก ต้นไม้ ท่านว่าเป็นไปได้สักเสี้ยวหนึ่งไหม โดยเฉพาะในปัจจุบันที่กระแสดำเนินงานการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาผ่านรัฐเป็นคนชี้แนะ เป็นคนทำให้ทั้งสิ้น โดยที่ลุงเป็นเพียงผู้คอยบริโภคร้อยบ้าง ไม่ร้อยบ้าง ชอบบ้าง ไม่ชอบบ้าง เคี้ยวบ้าง กลืนบ้าง คายบ้าง เพราะนักพัฒนามาจากต่างถิ่นรับนโยบาย รับแผนการพัฒนามาจากส่วนกลาง องค์ความรู้จะกระจุกตัวอยู่กับผู้รู้ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แยกตัวกันออกไปทั้งนี้เป็นเพราะการขาดการกระจายโอกาสแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนขาดการเผยแพร่ข่าวสารอย่างทั่วถึง แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เราเรียกกันว่า โลกาภิวัตน์ ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เจ้าต้อยลูกคนโตในบ้าน หรือคนข้างบ้าน หรือคนอยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง หรือคนอยู่อีกซีกโลกหนึ่ง มีความรู้ในงานวิจัยเชิงพัฒนา ดังนั้นหล่อนทั้งตระหนักในมหันตภัยที่กำลังคืบคลานมา หล่อนมีความรู้ในการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม หล่อนจะเพียงแต่มาชวนลุง ให้ตระหนักเพื่อลุกขึ้นมาพัฒนา หรือหล่อนจะต้องลงมากลุกเล่นด้วย เพราะมีเหตุผลที่เปลี่ยนกรอบความคิดหรือขยายกรอบความคิดอย่างน้อยไป 2 ประการ คือ ยุคของความไร้พรหมแดน ลุงก็รู้ และถ้าลุงไม่พัฒนา เจ้าต้อยก็ได้รับผลด้วย ความรู้ในยุคนี้จึงค่อนข้างเสมอกัน หรือเจ้าต้อยอาจเห็นว่าอยู่คนละหมู่บ้านกับลุง คนละชุมชนกัน เราไปทำให้หรือลงไปทำด้วยเดี๋ยวชุมชนเขาจะไม่เข้มแข็ง โจทย์สำคัญในประเด็นนี้คือ ชุมชนคืออะไร ใช้สิ่งใดเป็นตัววัด ระยะทางรี กลุ่มสนใจคนละกลุ่มรี เจ้าต้อยเป็นกลุ่มนักวิจัย ลุงมาและครอบครัวเป็นกลุ่มผู้ถูกวิจัยอย่างนั้นรี ในความหมายของชุมชนมีความหมายหลากหลาย ถึงจะอยู่คนละมุมโลกมีคำมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน ก็ถือว่าเป็นชุมชนเดียวกันได้ในมิติแห่งความคิด ความเชื่อ และอุดมคติ หรือมีความคิดไม่เหมือนกันอยู่ใกล้กัน การกระทำบางอย่างส่งผลถึงกันก็ถือว่าเป็นชุมชนเดียวกัน แต่มีความหลากหลายในแนวคิดขนบธรรมเนียมประเพณีและแนวปฏิบัติโดยเฉพาะชุมชนเมือง

ดังนั้นในการดำเนินงานวิจัยเรื่องนี้ หัวหน้าโครงการวิจัยถือว่าทีมวิจัยที่จะดำเนินงานร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือใช้หลักความเป็นชุมชนเดียวกันเป็นปัจจัยหลักในการคัดเลือกเข้าทีม

โดยเฉพาะมิติเชิงซ้อน ความสัมพันธ์กันในทีม มิใช่อยู่ในสถาบันเดียวกันเท่านั้น แต่ยังมีความเป็นชุมชนเดียวกันในแง่ของความเป็นนักพัฒนา ความเป็นนักวิชาการ อยู่ในอำเภอเดียวหรือเคยร่วมทุกข์สุขกันมา ที่สำคัญคือทุกคนอยู่ในมิติที่ผูกพันในการมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับเขาเสมอแรง ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็กหรือวัยใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อที่จะให้แนวทางการพัฒนาลักษณะของนักวิจัย มีความเนียนนุ่มไปกับชุมชน ไม่แบ่งแยกซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยชาวบ้านที่เมื่อดำเนินการแล้วประสบผลสำเร็จเป็นส่วนมาก เพราะเขาทั้งคิด ทั้งวางแผน ทั้งปฏิบัติการ ประเมินผล และรับผลด้วยกัน ถึงแม้หัวหน้าโครงการจะมีกรอบความคิดว่า วิจัยที่จะประสบผลสำเร็จนั้นต้องทำแบบวิจัยชาวบ้าน อาจารย์ที่เป็นนักวิจัยต้องมีวิญญูผูกพันกับมิชชีชาวบ้าน มิใช่มิติของอาจารย์ มิใช่มิติของนักวิจัย ซึ่งแต่เดิมเพียงคอยสนับสนุน เมื่อชาวบ้านเขาไม่เอา ไม่ทำ นักวิจัยก็หยุดเพราะกว่าจะก้าวถึงขั้นการเป็นนักวิจัย การเป็นอาจารย์น่าจะอยู่ในภาวะที่คาดได้ว่าทุกท่านได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์ในแนวทางการพัฒนาในลักษณะที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและสูงสุดอยู่แล้ว เพียงแต่จะอย่างไรให้ชุมชน “รู้” “ตระหนัก” และ “ปฏิบัติ” ในแนวทางที่ยังประโยชน์เหมือนกัน โดยอาจารย์และนักวิชาการต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลของชุมชนที่ใช้เป็นทุนในการพัฒนา และสภาพปัญหาที่ชัดเจนก่อนเสนอขออนุมัติโครงการ

แต่ถึงแม้หัวหน้าโครงการจะมีกรอบความคิดหลักในการทำวิจัยให้เป็นลักษณะของงานวิจัยชาวบ้านก็ตาม แต่ทั้งหมดนี้ยังเก็บไว้ไม่ได้แจ้งให้คณะนักวิจัยทราบ เพราะต้องการสังเกตกรอบแนวคิดและพฤติกรรมซึ่งขณะนี้เป็นช่วงรอยต่อเปลี่ยนผ่านทางกรอบความคิดที่สำคัญ ระหว่างบทบาทนักวิจัยกับชาวบ้าน หรือวิจัยเชิงคุณภาพกับเชิงปริมาณ ดังนั้นทีมวิจัยจึงเป็นกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในการดำเนินงานวิจัยซึ่งเป็นตัวแทนที่เป็นจริงของความหลากหลายในปัจจุบันทั้งในชุมชนและนักวิชาการ

เมื่อเวลาผ่านไป 3 ปี ทำให้ประเมินได้ว่าผลงานวิจัยที่ดำเนินร่วมกับชาวบ้านได้รับความสำเร็จเกือบ 90% ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างน่าพอใจโดยที่ปัจจัยหลักจะอยู่ที่เรื่องที่วิจัยกำลังอยู่ในกระแสของการพัฒนาในทุกระดับ ดังนั้นองค์กรท้องถิ่นทุกองค์กรจึงยอมรับการดำเนินโครงการและมีการรองรับในกิจกรรม ตลอดจนงบประมาณการพัฒนาในส่วนที่นอกเหนือจากการสนับสนุนจากทีมวิจัย และอีก 10% นั้น เป็น 10% ที่ใช้ประเมินสรุปในลักษณะการพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยชาวบ้านของคณะวิจัยที่ยังเป็นการวิจัยในลักษณะก่อนการเปลี่ยนผ่าน คือนักวิจัยเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ร่วมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม แต่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การคลุกคลี ยังเกิดความกังวลเกิดคำถามทั้งในใจและการปฏิบัติ ดังนั้นจึงขอสงวน 10% นี้ไว้เติมเต็มในกระบวนการต่อไป หรือไว้สำหรับผู้ประเมินโครงการในลักษณะที่มองเกณฑ์ชี้วัดคนละตัว เพื่อเป็นการให้ออกาสให้ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นในกรอบทฤษฎีอื่นที่นำมาเป็นตัวประเมินซึ่งคณะวิจัยยังขาดกรอบความคิดทฤษฎีที่ครอบคลุมในการประเมินทั้งหมด

ดังนั้นในกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาต่อไป หน่วยงานที่ให้ทุนควรจะสนับสนุนให้บุคลากรทุกภาคส่วนของสังคม ได้ทำวิจัยในลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยนำความผูกพันในการพัฒนาที่นักวิจัยมีอยู่เป็นทุนดำเนินการสำคัญ เช่น การกลับไปทำวิจัยในท้องถิ่นของตน และเป็นการพัฒนาในทุกมิติหลักทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพราะมิติการพัฒนาแต่ละมิติจะสัมพันธ์กัน และส่งผลถึงกันและกัน เมื่อมิติใดมิติหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลง และประการสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือนักวิจัยต้องเป็นนักแสดง นักปฏิบัติที่อินกับบทบาทการวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงให้ได้

บทที่ 7

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “กรณีศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ เขาสมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก” เป็นงานวิจัยที่ดำเนินงานระหว่างปี 2543 – 2546 แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชน

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของชุมชน

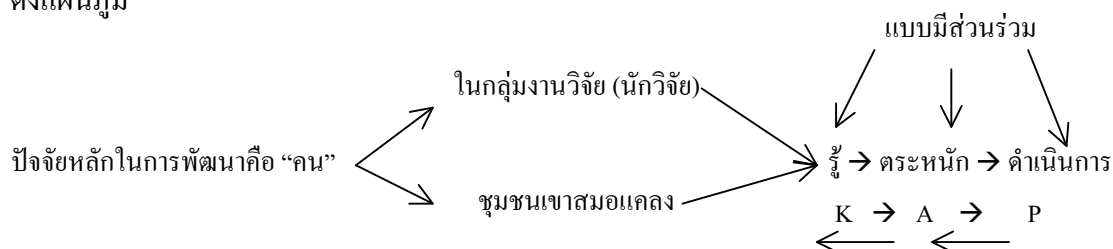
ระยะที่ 3 การประเมินผลการพัฒนา

พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ชุมชนบ้านเขาสมอแครง หมู่ที่ 8 และ 11 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการ ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR)

กระบวนการดำเนินงานวิจัยและกรอบแนวคิดหลักในการดำเนินงาน

งานวิจัยนี้เน้นการพัฒนาสังคม ซึ่งในสังคมสิ่งแวดล้อมสำคัญจะประกอบไปด้วย “คน” “วัฒนธรรม” และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยทั่วไป เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ แร่ธาตุ สมุนไพร โดยมีคนและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นทั้งผู้ทำให้เกิดขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาศรสร้างสรรค์ การทำให้คงอยู่และการทำลาย ดังนั้นเป้าหมายหลักสำคัญของงานวิจัย คือ การพัฒนาคน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี ทั้งทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และการพัฒนาชุมชน เป็นทฤษฎีหลักกระบวนการที่นำมาพัฒนาคนคือกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่และการปฏิบัติงานบนเส้นทางแห่งปัญญา ฐานคิดทฤษฎีในการพัฒนาคนให้เกิดปัญญาและดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน คือให้รู้ ให้ตระหนัก และให้ปฏิบัติการ โดยดำเนินงานไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน เพราะความรู้ก่อให้เกิดความตระหนัก ความตระหนักก่อให้เกิดการปฏิบัติการอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งเป็นไปทั้งในแนวทางตรงและผกผัน ดังแผนภูมิ

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัย

1. **ทฤษฎีทางสังคมวิทยา** เป็นทฤษฎีที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มคนและปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น วิวัฒนาการทางสังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างสังคม รูปแบบของสังคม และวัฒนธรรมที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติ (สนธยา พลศรี, 2545) ซึ่งมีทฤษฎีหลัก 5 ทฤษฎี

1.1 ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่นิยม

1.2 ทฤษฎีความขัดแย้ง

1.3 ทฤษฎีปฏิวัตินิยมหรือทฤษฎีแลกเปลี่ยน

1.4 ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์

1.5 ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม

2. **ทฤษฎีทางมนุษยวิทยา** ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นการศึกษาในลักษณะความเป็นปัจเจกของมนุษย์ และเป็นการศึกษารายกรณี จากประวัติย้อนหลัง

3. **ทฤษฎีทางจิตวิทยา** เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของการก่อเกิดการเป็นพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ได้แก่

3.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

3.2 ทฤษฎีการสร้างแรงเสริมและแรงจูงใจ (Motivative Theory)

4. **การพึ่งตนเองแบบพัฒนาของชุมชนชนบท** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2546) ซึ่งได้นำองค์ประกอบสำคัญนำมาประยุกต์ใช้ 3 ประการ

4.1 BAN (Balance, Ability, Networking) คือการเพิ่มความรู้ความสามารถตลอดเวลาทั้งในแง่บุคคลแต่ละคนและในแง่ชุมชน ความรู้ความสามารถเปรียบเหมือนอาวุธที่มีพลังสามารถฟันฝ่าอุปสรรคน้อยใหญ่ได้ การรักษาสมดุลตลอดเวลาหรือเกือบตลอดเวลา ทั้งในแง่บุคคล กลุ่มคน และด้านต่าง ๆ ของความรู้ ความสามารถ ที่เพิ่มเติมขึ้นมาทุกขณะ บางขณะอาจขาดดุลไปบ้าง แต่ต้องไม่นาน ความสมดุลของคนเปรียบได้กับคนที่สุขภาพดีทั้งกายและใจ ชุมชนสมดุลคือชุมชนที่มั่นคงแข็งแรง สามารถทำงานน้อยใหญ่ให้ลุล่วงไปได้ และประการสุดท้ายคือการสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นการมีเพื่อนคู่หู ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ทั้งในระดับเอกชนและระดับชุมชน ความคิดและประสบการณ์ของแต่ละคน แต่ละชุมชนเป็นสิ่งที่ค่า เมื่อเอามารวมกันย่อมก่อให้เกิดพลังงานอันยิ่งใหญ่

4.2 PAR (Participatory Action Research) หมายถึงทั้งการพึ่งตนเองและการพัฒนาของชุมชน จะต้องมีกิจกรรมหลัก 2 ประการควบคู่กันไป คือการสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองและพัฒนา (action) และการทำวิจัย เช่น การประเมินผลงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงการ

ทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ คำว่าความร่วมมือ (Participation) หมายถึงทั้งนักพัฒนา นักวิชาการ ไม่ว่าจะ เป็นราชการหรือเอกชน รวมทั้งประชาชนชาวบ้านจะต้องเข้าทำงานและพึ่งตนเอง คือทั้งปรึกษาหารือ วางแผน ดำเนินการประเมินผลไปด้วยกันตลอดเวลา

4.3 Resocialization (การจัดเกลตาทางสังคมครั้งใหม่) หมายถึง การจัดทำประชาชนให้หันกลับไปเห็นคุณค่าของความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทย และความรู้พื้นบ้าน (Folk wisdom) เพื่อจะได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างไทย เนื่องจากถูกวัฒนธรรมตะวันตกครอบงำ ทำให้เสียเอกลักษณ์ ก่อให้เกิดความไม่สมดุลและเกิดปัญหาสังคม

5. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันจัดทำหลักสูตรกับโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน อันจะก่อให้เกิดความสุขในตนเองและสังคม

6. การดำเนินงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

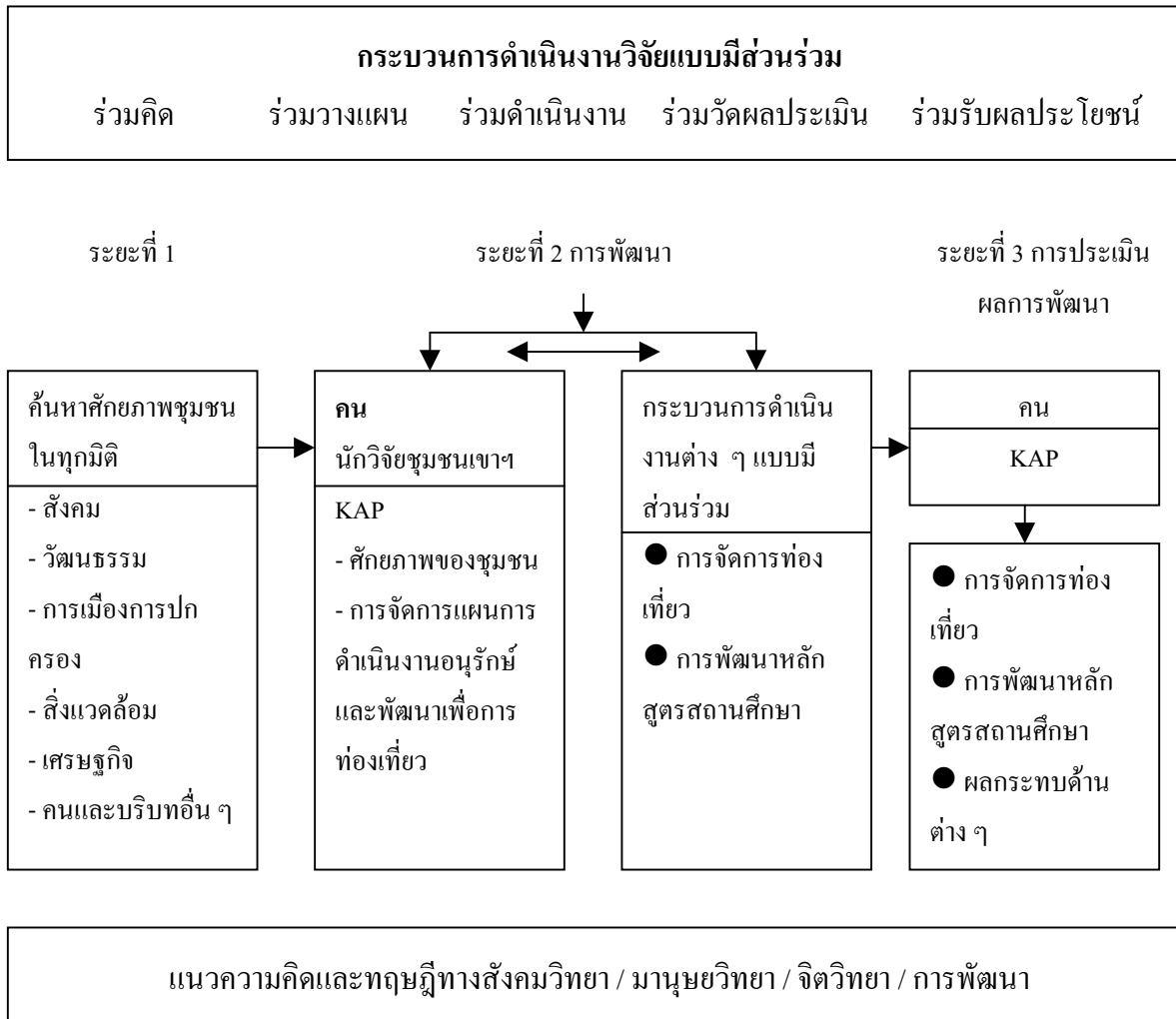
แต่ในปัจจุบัน การดำเนินงานโดยวิธีการมีส่วนร่วมยังมีความหลากหลาย แต่อาจสรุปได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ (สุพรรณิ ไชยอำพร, สนิท สมักรการ 2546)

1. กลุ่มที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมสามารถแยกออกเป็นประเภทได้ชัดเจน ลักษณะนี้น่าจะเรียกได้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (genuine participation) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision – making) ซึ่งกลุ่มแนวความคิดนี้คือองค์การสหประชาชาติ หรือ UN (Castillo, 1983) โดยได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง 3 ประการ คือ

- ประชาชนส่วนใหญ่ได้ร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
- ประชาชนร่วมปรึกษาหรือเข้ามามีส่วนร่วม – ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือว่าสำคัญที่สุด

2. กลุ่มที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมไม่สามารถแยกออกเป็นประเภทได้ แต่มีความต่อเนื่องกันไป ไม่ว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนใดก็เรียกว่ามีส่วนร่วมทั้งนั้น ความแตกต่างเป็นเรื่องของปริมาณ กล่าวคือ ยิ่งเข้าร่วมมากกิจกรรม ก็เรียกว่ามีส่วนร่วมมาก ถ้าเข้าร่วมน้อยกิจกรรมเรียกว่ามีส่วนร่วมน้อย ผู้นำสำคัญได้แก่ ลีสเซน (Lessen อ้างใน Castillo, 1983) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมคือการเข้ามาร่วมกิจกรรม ซึ่งอาจจะเป็นในขั้นตอนโครงการ ขั้นตอนตัดสินใจ ประเมินผล และบำรุงรักษาก็ได้ ซึ่งคาสติโล (Castillo, 1983) ก็มีความเห็นทำนองเดียวกัน แต่ในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการดำเนินงานวิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบความคิดหลักที่ใช้ในการดำเนินงานได้ดังนี้

ผลการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัย พบว่า น่าพอใจ ซึ่งจะแยกเป็นประเด็นที่พบได้ดังนี้

1. พัฒนาความรู้ความสามารถของคณะดำเนินงาน

1.1 คณะนักวิจัย คณะวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน และสามารถดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนมีความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาเขาสมอแครง ซึ่งจะพบได้จากการประเมินคณะนักวิจัยโดยการสัมภาษณ์และการปฏิบัติงาน

1.2 ชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ในการจัดการอนุรักษ์และพัฒนาเขาสมอแครง ซึ่งจะพิจารณาได้จากการดำเนินงานกลุ่มรักษ์เขาโดยที่ชุมชนได้เปลี่ยนประธานกลุ่มรักษ์เขาฯ เมื่อพิจารณาแล้วว่าประธานคนเดิมมีงานมาก จะทำให้การบริหารงานไม่คล่องตัว อบอุ่น. วังทองจัดงบประมาณมาพัฒนาเขาสมอแครง กลุ่มผู้สูงอายุรวมตัวกันเป็น “ครู” สอนทั้งครูและนักเรียนในการรำย้อนยุค หรือประเพณี พร้อมทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิม และชุมชนเป็นไปในทุกภาคส่วนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ ในขณะนี้และที่ผ่านมา “วัด” มี

บทบาทอย่างเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมดำเนินงานวิจัย โดยเฉพาะท่านเจ้าอาวาส คือ ท่านพระครูปลัดสุนันท์ จนทสาโร ท่านจะให้ความอนุเคราะห์และร่วมดำเนินงานกับคณะนักวิจัยและชุมชนตลอดมา เช่น ร่วมเดินป่า ร่วมเสวนา ร่วมศึกษาดูงาน สอนนักเรียนในโรงเรียน และท่านได้เตรียมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเช่นเดียวกัน ซึ่งจะพิจารณากระบวนการดำเนินงาน และความพึงพอใจได้จากบทสนทนาดังนี้

“พี่เอื้อ คิดอย่างไรที่การประชุมทุกครั้ง และการร่วมกิจกรรมเดินป่าสำรวจเขาสมอแครง พี่เอื้ออนุญาตให้ทั้งนักเรียนและคณะครูเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตลอด” เป็นคำถามที่หัวหน้าโครงการได้ถามความคิดเห็นอาจารย์เอื้ออารี โกศัย ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านเขาสมอแครงฯ และเป็นหนึ่งในคณะวิจัย คำถามนี้ได้ถามขึ้นหลังจากกระบวนการดำเนินงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ดำเนินงานเกือบเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพียงแต่ขึ้นตอนอยู่ระหว่างการจัดทำรูปเล่ม “พี่เห็นว่าเป็นกระบวนการที่ถูกต้องแล้วนะ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างแท้จริง ตั้งแต่ระบุถึงสภาพปัญหา ความสำคัญ และจุดมุ่งหมายการทำหลักสูตร ตลอดจนถึงวิธีการเรียนการสอน ถ้าครู ชุมชน ซึ่งรวมถึงกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนไม่ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เขาก็จะไม่รู้ถึงปัญหา ความต้องการ จุดอ่อน จุดแข็ง ภูมิปัญญาชุมชน ตลอดจนทุนต่าง ๆ ของชุมชนเขาสมอแครง เมื่อเราถามเขาเขาก็จะพูดไม่ถูก แต่ขณะนี้เมื่อทุกคนเข้าสู่กระบวนการวิจัยนี้แล้ว เขาก็สามารถมาแลกเปลี่ยนและร่วมเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งในขณะนี้ได้จัดทำเรียบร้อยแล้ว และได้ใช้สอนแล้ว ซึ่งจะต่างจากโรงเรียนอื่นที่ชุมชนจะบอกว่าแล้วแต่ครู”

แล้วปรากฏการณ์ที่พบคือ “ความเป็นธรรมชาติ” เมื่อครู นักเรียน และชุมชน พบกันบ่อย ๆ เขาจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยธรรมชาติ ในเวทีแลกเปลี่ยนนั่นเอง เขาตระหนักในความสำคัญในวัฒนธรรมดั้งเดิม และในที่สุดได้แลกเปลี่ยน ได้สอน ได้ถ่ายทอดวิชาหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะการรำย้อนยุค การรำกลองยาว ฯลฯ และมีชื่อเสียง อำเภอบอกไปจัดการแสดงในงานของอำเภอ นักเรียนบางคนจบมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในเมือง ซึ่งอาจารย์ในสถาบันดังกล่าวได้ให้นำไปสอนเพื่อน ๆ หรือนักเรียนกล่าวว่า “หนูมีอาชีพสำรองแล้วคือการเป็นมัคคุเทศก์” หรือในขั้นตอนท้ายสุดเวลาาร่วมกันเดินสำรวจป่าชาวบ้านจะสอนนักเรียนเอง ถึงความเป็นมาของชุมชน การปลูกกระแสมให้ชุมชนโดยเฉพาะ เยาวชนตระหนักและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน ปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นคือเกิดการปฏิบัติก่อนที่จะมานั่งร่างหลักสูตรเสียอีก ซึ่งน่าจะสรุปได้ว่า “เป็นการดำเนินงานนอกกรอบเดิม” ซึ่งจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด กระบวนการนี้สรุปได้ว่าเป็นไปตามทฤษฎีทางสังคมวิทยา เรื่องปรากฏการณ์นิยม

3. การจัดการท่องเที่ยว ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในขั้นตอนท้ายสุดขณะนี้ อบต.ได้จัดงบประมาณรองรับในการพัฒนาแหล่งสำคัญต่าง ๆ ซึ่งในส่วนนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยไม่มีบให้ดำเนินการ

4. กระบวนการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม

PAR (Participatory Action Research) คือการดำเนินงานวิจัยที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระหว่างนักวิจัยด้วยกันเอง ชุมชนด้วยกันเอง และระหว่างนักวิจัยกับชุมชน งานวิจัยในลักษณะนี้จะก่อประโยชน์สูงสุดในสังคมขณะนี้ เพราะสภาพของสังคมปัจจุบันอิทธิพลของข่าวสารก่อให้เกิดมนุษย์มีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงความรู้ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีเพียงสิ่งเดียวที่เป็นปัญหาหลักคือ เมื่อทุกคนเข้าถึงข่าวสารได้เหมือนกันแล้ว ทำอย่างไรจึงจะจัดการกับข่าวสารนั้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งคำว่าทุกคนคือบุคคลระดับตั้งแต่ระดับรากหญ้าเลยทีเดียว ทุกคนมีสิทธิในการเสนอความเห็นเสนอปัญหาาร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน ประเมินผลร่วมกัน และร่วมรับผลการดำเนินงานร่วมกัน

ฉะนั้นจึงอาจจะสรุปได้ว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) น่าจะเหมาะสมกับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์มากที่สุด เพราะท้ายสุดทุกคนจะเกิดความตระหนักในการพัฒนาและสามารถขับเคลื่อนงานวิจัยไปด้วยตนเอง ซึ่งจะสู่จุดหมายปลายทางคือ “ชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืน” แต่ปัญหาสำคัญที่สุดที่เป็นโจทย์สำคัญคือ “แล้วจะทำอย่างไรจึงจะให้บุคคลทุกระดับมาร่วมกิจกรรมกัน” ในเมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันอยู่ในภาวะที่ทุกคนต้องมีการแข่งขันกันสูงเพื่อความอยู่รอด ทุกคนต้องทำงานเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตนเองและเลี้ยงครอบครัว เข้าใจกันมาต้องออกไปประกอบอาชีพที่ตนเองกำลังทำอยู่ อย่างเช่นชุมชนเขาสมอแครง มีการทำอาชีพการเกษตรด้วยตนเอง หรือไปเป็นลูกจ้าง หรือมีรถมารับไปทำอาชีพรับจ้างก่อสร้างในเมือง แต่การประกอบอาชีพเหล่านี้ทำให้เขาได้มีอยู่มีกินเป็นวัน ๆ ไป และในขณะนั้นทันที เขาสามารถแก้ปัญหาปากท้องของเขาและครอบครัวได้ แต่เรื่องท่องเที่ยวเป็นเรื่องของอนาคต ดังนั้นการดำเนินงานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงต้องใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยาหลายทฤษฎี โดยเฉพาะโครงสร้าง – หน้าที่นิยม และการแลกเปลี่ยน คณะวิจัยจะไปหาข้อมูลในระดับรากหญ้า และในระดับ อบต. ซึ่งในขณะนี้ อบต. ต้องทำแผนจากชุมชนรากหญ้าเช่นเดียวกัน และ อบต. คือตัวแทนชุมชนซึ่งสามารถโน้มน้าวจัดประชุมได้ คณะวิจัยจึงเข้าไปในช่วงนี้ ทั้งคณะวิจัยและ อบต. จึงประสานงาน ประสานประโยชน์ด้วยกันได้ และเมื่อจัดประชุมกันบ่อยครั้งชุมชนเกิดความตระหนักรู้เอง เกิดการพัฒนาตนเอง ซึ่งได้รูปแบบจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะทีมประสานงาน ได้มาร่วมกับนักวิจัยพัฒนาโครงการวิจัยกัน ซึ่งได้แก่ คำถามหลักในการวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและแนวทางการดำเนินงาน ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินงานวิจัย และสุดท้ายคือผลที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งทำให้

คณะวิจัยได้แนวทาง ได้วิธีการในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และระหว่างการพัฒนาโครงการ คณะนักวิจัยจะลงพื้นที่จริงโดยทั้งเป็นไปในลักษณะของการเก็บข้อมูลในชุมชน และดำเนินงานในชุมชนตามกรอบแนวคิดที่ค่อนข้างชัดเจนแล้ว เพราะพื้นที่จริงคือโจทย์คำถามที่เป็นไปได้มิใช่จากนักวิจัยมาตัวเอง ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจึงลงสู่ชุมชน และชุมชนได้ใช้วิธีการเดียวกันนี้พัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงด้วยเช่นกัน เพราะการดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นการปฏิบัติงานบนเส้นทางแห่งปัญญา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนเป็นตัวจักรและเป็นน้ำม้นหล่อหลอมสำคัญ “การพัฒนาความรู้และความตระหนักมิได้เกิดแต่การสอนโดยการพูด การชี้แจง หรือการเสนอแนะ กระบวนการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดคือการได้ลงมือปฏิบัติงานจริง เพราะในช่วงการปฏิบัติงานจริงจะทำให้เขาได้ประทะสังสรรค์กับทุกสภาพ ได้โจทย์คำถาม ได้วิธีการ และสุดท้ายได้คำตอบทั้งในเชิงความรู้ เชิงคุณธรรมจริยธรรม ด้วยตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงในสังคมนั้น ๆ”

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยในขณะนี้ นับว่ามีวิธีการที่ทำให้นักวิจัยมีอิสระในการดำเนินงาน เพราะทำหน้าที่เป็น facilitator ทำให้คณะวิจัยชุมชนมีอิสระ มีแนวคิดดำเนินงานอย่างยืดหยุ่นและเป็นอิสระ แต่งานวิจัยในลักษณะดังกล่าวนี้ ต้องใช้ความพยายามและการศึกษาอย่างมาก ซึ่งจะหนักในงานด้านวิชาการ อันเป็นจุดประสงค์ปลายทาง ดังนั้นจึงขอเสนอแนะในส่วนสนับสนุนดังนี้

1. สกว. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้โครงการแต่ละโครงการในสื่อต่าง ๆ เสมอ
2. การพัฒนาทีมวิจัย ควรจัดประชุมเสมอ และกันงบประมาณส่วนนี้ไว้กองกลางที่

สกว.

3. ไม่ว่างานวิจัยในลักษณะใด ควรนำหลักการวิจัยชาวบ้านมาเป็นแบบอย่าง กล่าวคือถึงแม้คณะวิจัยจะเป็นอาจารย์ ควรให้กลับไปทำงานวิจัยในชุมชนของตัวเองในลักษณะของ “นักวิชาการจากชาวบ้าน” เพื่อให้ทำงานในชุมชนได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องกังวลว่านี่คือนักวิชาการหรือนั่นคือชุมชนทำให้เขาหมด เดี่ยวจะไม่เข้มแข็ง เพราะขณะนี้ “ชุมชนต้องการตัวแบบ” เพื่อให้เขามั่นใจ

4. งานวิจัยแบบ PAR ต้องใช้เวลามาก ดังนั้นจึงควรมีแผนงานหรือหน่วยงานอื่น ๆ รองรับการพัฒนาต่อไป ซึ่งขอสนับสนุน สกว. ที่จะจัดการกิจ – หน้าที่ของตนเองเพิ่ม คือ การประสานกับหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานสิ่งแวดล้อม หรือกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (UNDP) เพื่อจะได้มีงบประมาณหรือกิจกรรมดำเนินงานต่อไปให้สัมฤทธิ์ผลในเชิงลึกและครอบคลุมทุกมิติ

โครงการวิจัยกรณีศึกษาเพื่อพัฒนา

การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของเขา

สมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

คณะผู้วิจัย	สังกัด
นางถาวร พงษ์พานิช	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นายเตือน แพร่งวังทอง	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นายภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นายเกษรา คาจุกเคล	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นายสวัสดิ์ จิตต์จันะ	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นางอารีย์ ปรีดีกุล	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นางสาวอัญญณี สุวรรณโรจน์	สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
นางเอื้ออารี โกสัย	โรงเรียนบ้านเขาสมอแครง รื้อ สิริวัฒน์อุปถัมภ์

ชุดโครงการการศึกษากับชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

แหล่งอ้างอิง

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการสัมมนา

ประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก ครั้งที่ 2 ณ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก 11-13

กุมภาพันธ์ 2525. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2527.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับ วิทยาลัยครูพิบูล

สงคราม. รายงานผลการสัมมนาประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา. 2523.

พระราชปรารภเรื่องประวัติพระพุทธชินราช. มปท, มปป.

พิบูลสงคราม, วิทยาลัยครู. รวมเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองพิษณุโลก จัดพิมพ์เป็น

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระราชรัตนรังษี (ทองปลิว โสโรโต). พิษณุโลก :
วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม. 2535.

พิบูลสงคราม, วิทยาลัยครู. หลักฐานประวัติศาสตร์เนินดินที่อะแซห่วนก็ขอตัวเจ้าพระยาจักรี

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในงานถวายปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์แด่

พระราชรัตนมุนี. พิษณุโลก : วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม. 2537.

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์. การเมืองในประวัติศาสตร์ยุคสุโขทัย-อยุธยา พระมหากษัตริย์

กษัตริย์ราช. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนชั่นดิง เซ็นเตอร์ จำกัด. 2546.

เมืองพิษณุโลกราชธานี 5 ยุค ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพพระราชรัตนมุนี

(แซม จันทาโก). มปท, 2512.

รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์, พล.ท.. สงครามประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนช

ชั่นดิง เซ็นเตอร์ จำกัด. 2544.

วัฒนธรรม, กอง กรรมการศาสนา. สัมมนาประวัติศาสตร์เมืองพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

การศาสนา. 2522.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). พระราชวังจันทน์ “วังพระนเรศวร” เมืองพิษณุโลก ที่ประสูติ

ที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรฯ. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนชชั่นดิง เซ็นเตอร์ จำกัด.
2546.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). เสียมรุก กองทัพสยามที่ปราสาทนครวัด เป็นใคร? มาจากไหน?

ไทย ลาว หรือข่า. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์เนชชั่นดิง เซ็นเตอร์ จำกัด. 2545.

ศรีศักร วัลลิโภดม. ลุ่มน้ำน่าน ประวัติศาสตร์โบราณคดีของพิษณุโลก “เมืองนอกแตก”. กรุงเทพฯ :

บริษัทพิมพ์เนชชั่นดิง เซ็นเตอร์ จำกัด. 2546.

อำเภอ สุลักษณะนันท์. เมืองพิษณุโลก หนังสือที่ระลึกวันครบรอบหนึ่งปีถึงแก่กรรมนายระเบียบ
สำรวจ. มปท. มปป.

ภาคผนวก

1. การเสวนาเขาสมอแครง : ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม และวิถีชุมชน โดยนักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ
และชุมชนเขาสมอแครง วันที่ 21-22 มิถุนายน 2546
2. สรุปความคิดเห็นจากการศึกษาฐานภาคเหนือ
ของชาวเขาสมอแครง

การเสวนาเขาสมอแครง :
ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน
โดย นักประวัติศาสตร์ นักวิชาการ และชุมชนเขาสมอแครง
วันที่ 21-22 มิถุนายน 2546

อ.น้อย ลายคราม เพื่อไม่ให้เวทีนี้เงียบเกินที่จะมาทางผู้หลักผู้ใหญ่ ซึ่งมีประสบการณ์สูงได้มีโอกาสบ้าง ท่านพลโทรวมศักดิ์ครับในความคิดของท่าน ในฐานะที่มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องกับเขาสมอแครงมานาน ท่านมองไปข้างหน้าท่านอยากเห็นเขาสมอแครงเราเป็นอย่างไร จะเป็นมรดกแบบไหน จะเป็นอะไร ขอความคิดเห็นต่อเวทีนี้ครับผม

พลโทรวมศักดิ์ ก็ขอบคุณครับ ผมมีความสัมพันธ์กับเขาสมอแครง วังทอง สมอแข ชัยนามมานาน 4 ปีแล้วครับ ปี 2506 ผมมาผูกพันค่ายสฤษดิ์เสนาที่นั่นะครับ 4ปีที่ผ่านมาทุกวัน ก็ตอนอยู่กองพลอยู่ป่าห้วย ทหารร่ม ก็ได้มาหลายครั้งสมัยคุณระเบียบใช้ไหม ศิลปะนะขึ้นไปก็อัสจรรย์ อัฐมีแต่ตรง 1บริษัทไหนกันแน่ อัฐมีหลายตราเหลือเกิน ก็ได้รับความรู้เป็นชุมชนกลุ่มนั้นๆ เหมือนที่อาจารย์ชุมชนเล่าให้ฟัง คิดขึ้นทำขึ้นนะครับ ก็สนใจว่าเจดีย์นี้สมัยไหนกันแน่ สมัยก่อนสุโขทัยแน่เห็นว่ามีศิลาแลงด้วยใช้ไหม ก็เลยทำให้เห็นว่าแหล่งนี้ตอนหลังเจริญขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งมีเจ้าแม่กวนอิมมา ผมบอกตรงๆนะครับว่าไม่ค่อยสบายใจละครับ คุณแล้วเป็นสาขาของภาวนาทางพุทธ มันมองมามันมีความรู้สึกผิดหมดเป็นผู้หญิงยืนและบางแห่งมีสังคายนิกนะ ให้ความรู้สึกศาสนาพุทธผิดอย่างไรชอบกล นี่ความรู้สึกผมนะ และถามอีกหลายท่านที่มีความรู้สึกเช่นนี้ วัดที่มีเจ้าแม่กวนอิม พระสังคยาไปเกี่ยวข้องนี้ มันลดความรู้สึกเลยว่ามันศาสนาอะไร ผมรู้สึกเดี๋ยวนี้ก็ไม่สบายใจ

อ.น้อย ลายคราม สรุปว่าอย่างนี้มีสิ่งแปลกปลอม

พลโทรวมศักดิ์ ใช่ไหม ผมเคยไปพูดกรุงเทพฯ นะพระเยอะเยอะ พูดเรื่องนี้เลยนะคนมองหน้าผมนะ ผมไม่หวั่นะผมเกรงว่าอีก 500 ปี 200 ปี ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนจะเปลี่ยนไป ความศักดิ์สิทธิ์อะไรหลายอย่างเปลี่ยนไปแน่ พอเรามาไหว้พระพุทธรูป ก็ไหว้เจ้าแม่กวนอิม อะไรหลายๆ อย่างฝากไว้นะลูกหลานฝากด้วยนะ นี่ผ่านไปอีก 500 ปี 1000 ปี ข้างหน้าไม่ทราบว่าจะไหว้เจ้าแม่กวนอิม ศาสนาพุทธ

สังคายยา รุ่งวายเป็นวัดเรามากเหลือเกิน อันนี้ขอห่วงใยครับฝากไว้ด้วย ที่บ้านนี้วัดเขาสมอที่เกิดของ เนาวรัตน์ พงศ์ไพบูลย์ ไปถามหลวงพ่อบุญมีเจ้าแม่กวนอิม พระสังคายยาใกล้โบสถ์สัก 20 เมตรนี่ครับ ผมไม่สบายใจ ผมถามหลวงพ่อบุญมีถามจริงเถอะมาสร้างนี่หลวงพ่อบุญมีคิดอย่างไรมาสร้างในเขตวัด ผมไม่เห็นด้วยนะครับ ไม่เป็นไรโยม ไหว้โบสถ์เสร็จก็มาไหว้วันนี้ได้เงิน 3 แห่งว่างั้น เป็นอย่างนั้นไปสาธุเลย อมิตพุทธละอย่างนั้น ที่เป็นอย่างนี้ถ้าหลวงพ่อบุญมีจิตวิญญาณ ทางสืบศาสนาและในเขตวัดไม่น่ามีสิ่งแปลกปลอม ไม่ใช่แค่สิ่งแปลกปลอมแต่ความรู้สึกมันผิดไปเลยนะครับ ไม่น่าจะมีของพราคันนี่เกิดขึ้นที่นี่ ผมก็เลยฝากลูกหลานไว้

อ.น้อย ลายคราม ตรงนี้ทำอย่างไรดีครับ จะช่วยกันจัดระเบียบอย่างไรตรงนี้

พลโทรวมศักดิ์ ใจผมถ้าเป็นเจ้าอาวาสจะไม่ให้สร้างเลย จะให้เงินเป็นล้านผมก็ไม่เอา นี่โยมยอเขาไปเอาที่อื่นเถิด เขตนอกวัดก็แล้วกันเขตวัดนี่ขอร้อง คือไม่กีดกันมันน่าคิดนะครับ มันคนละรูปลักษณ์กัน และทำให้เด็ก ๆ งง ต่อไปศาสนาพุทธ ศาสนาอะไรกันแน่ไหว้กันใหญ่เลย นี่ขอห่วงใยของผมนะตอนนี้ถ้าคิดจะช่วยกัน ถ้าความเห็นของพวกปู่ตาเห็นด้วย ก็ฝากไว้ด้วยนะ แต่ไม่ใช่ต่อต้านนะน่าคิดหน่อยตอนนี้คำว่าสมอนี่มันไม่ใช่กะหม้อ เป็นสมอไทย สมอเทศก็มี สมอพิเภก ผมจำผิดหรือเปล่า สมัยคุณระเบียบอยู่ผมเคยเอาต้นไม้มาปลูก เมื่อที่ผมพูดกันคร.อะไรว่าสมอมี 2 อย่าง สมอไทยสมอพิเภก ผมเอามาปลูกนะครับผมเพาะเป็นร้อยเลย ผมบอกอาจารย์ภาณุวัฒน์จะปลูกตรงไหนบอก เดือนหน้าผมจะเอามาให้ปลูก หรือพวกเรามาช่วยกันปลูกก็ได้ ปลูกเป็นที่รำลึกนะครับผมมีอยู่แล้ว และจำได้ว่าปี 31 ผมปลูกต้นไม้ทองกวาวจากพิษณุโลกมาวางทอง ต้นทองกวาวนี้เห็นว่าตายกันเยอะถ้าจะช่วยซ่อมผมมีต้นทองกวาวเหมือนกัน อาจารย์สืบแสงมาด้วยจะได้เป็นที่ระลึกทำอย่างนี้ต้องมีคนริเริ่ม หนึ่งไปทำหลุมไม่มีต้น พอมาถึงก็ปลูกได้เลยเอาดินใส่ตอนนี้ใครรับผิดชอบก็ไม่มี อบต.เอาหลุมเก่า ๆ กันน้ำท่วมถมสูง ๆ หน่อย ผมเห็นแต่มีต้นอโศกอินเดียไม้ดอกไม่ค่อยมีไม่มีแดงเหลืองมันไม่มีเลยครับ อโศกอินเดียมันก็สวยแต่สีส้มไม่หลากหลาย ผมก็ยังชอบไม้ดอกอีกนั่นแหละ เอากล้วยฤกษ์ มาช่วยกันปลูกในครั้งนี้นะครับ รวมทั้งทองกวาวด้วย หูกวางด้วยโรงเรียนชอบปลูกหูกวางไหมครับก็ร่มดีเหลือเกินใบรกจริง แต่ลูกมันนี่ค้างคาชอบ กระรอกกระแตชอบนะครับ ต้นไม้ต่าง ๆ ผมมิให้ผมจะโทรหาใครดีครับ อบต.ใครดีครับ ที่นี้หรือว่าหลวงพ่อบุญมี อยู่ใกล้ ๆ วัดไหมครับ

- อ.น้อย ลายคราม** นายก อบต. คว้าเขาเรียกนายก อบต. ละครับ
- พลโทรวมศักดิ์** มาหาโรงเรียนดีกว่าง่ายดี ครูใหญ่โรงเรียนมีมัยครับ โรงเรียนนี้ นะครับจำได้นะ ครับแล้วผมจะเอามาให้แต่ต้องช่วยกันปลูกนะครับ เานักเรียนนี้ปลูกผมมี หนังสือแนะนำวิธีการปลูกต้นไม้ให้เหมือนกัน เขียนไว้ตั้ง 20 กว่าปีแล้ว ก็ ความรู้สึกเขาสมอแครงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พูดกันวันนี้ก็ได้ประโยชน์ เยอะและก็บางอย่างก็ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น อาจารย์พุงไม่รู้ว่าย่อยอยู่แถวนี้ผมถาม ว่าเมื่อก่อนสัตว์ป่ามีไหม เก้งกวางเดินผ่านหน้าเรา อ้อลืมนึกไปกระรอกกระแตมี นะครับ ลิงค่างยังมีไหม
- ชาวบ้าน** ไม่ค่อยมีครับ
- พลโทรวมศักดิ์** ก็ป่านี้ไม่มีบ้าน เมื่อผมมาอยู่ 06 นะครับ พอจะขึ้นเขายังมีเก้งเดินผ่านละครับ เมื่อประมาณ 40 ปีมานี้ยังมีวิ่งอยู่ก็ตั้งหลาย มีแต่อดีตละครับ ต่อไปเราช่วยกัน รักษาแล้วกัน ต้นหมากรากไม้ที่นี่ป่ามันคงหมดไปตามสภาพ ผมก็คงมีแค่นี้
- อ.น้อย ลายคราม** ครับ ขอบคุณครับ สมอในรูปของการอนุรักษ์และพัฒนา ใครจะทำในรูปอื่น อีกครับที่จะทำให้เขาสมอแครงของเราในวันหน้า ให้เขาสมอแครงนั้นเป็น สิ่ง ยังมีความภาคภูมิใจของเราชาวสมอแครง หรือมองว่าจะทำให้เกิดประโยชน์สุข ให้กับพวกเราชาวตำบลวังทอง และพิษณุโลกด้วย เขาสมอแครงของเรานะครับ
- ดร.สืบแสง** ขออนุญาตนิดนึง อยากจะลองนะครับอย่าึดมั่นว่าถูก ลองคิดด้วยกันว่าควร จะ ทำอย่างไรกับเขาสมอแครง อันแรกในฐานะที่ผมคนวังทองคนเขาสมอแครง ส่วนใหญ่แล้วอยู่นอกพิษณุโลก เพราะว่าทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็ถูกแล้วว่าเรา ตื่นตัวกัน แต่ว่าจะต้องเดินถูกทางผมพูดอย่างนี้ เดินถูกทางว่าเราจะรักเขาสมอ แครงกันอย่างไร ตรงนี้สำคัญนะครับ เพราะฉะนั้นผมจะขอต่อ ยอดที่ท่าน แม่ทัพพูดอยู่ ที่ท่านถามยังค้างอยู่นะ ที่ท่านแม่ทัพพูดว่าจะรู้ฟืนอะไรต่อพูด ง่าย ๆ ว่ารู้ฟืนภูมิหลังหรือเกี่ยวกับ เขาสมอแครงชุมชนใกล้เคียงนี้ ทำอย่างไร เราจะได้ความรู้เหล่านั้นกลับมา อันนี้สำคัญที่สุด เพราะถ้าเราไม่ตั้งอยู่บน พื้นฐานความรู้แล้วนี้ เราก็จะทำอะไรผิดพลาด เพราะฉะนั้นก็จะเริ่มจากที่ท่าน แม่ทัพพูด พูดถึงต้นไม้นี้ ผมจะเริ่มจากต้นไม้ที่แถวนี้เคยมีโอ๊กอินเดียไม่ใช่พืช ที่นี้แน่นอน ปลูกไปแล้วไม่ว่าแต่อย่าปลูกเพิ่มได้ไหม ผมมีความรู้ทางป่าไม้น้อย เพราะพ่อมีความรู้เรื่องนี้มาก พ่อไม่รู้หมดเห็นต้นไม้บอกได้เลยว่าเป็นต้นอะไร จะไปหาแหล่งน้ำจากที่ไหนเป็นสมาชิกหน่วยระบบพิเศษของท่านแม่ทัพได้ รู้หว่าน้ำจะกินน้ำตรงไหน ผมจำได้ว่าแถวนี้มีป่าอยู่ 2 แบบ ถ้าเป็นป่าโปร่งจะเป็นป่าเต็งรังเป็นหลักถ้าเป็นเขตที่ฝนตกชุก ๆ ทางเขาจะเป็นป่าที่บิมีสัตว์ป่า

เขื่อนอีกแบบหนึ่ง นั่นด้านโน้นลึก ๆ เข้าไป จากวังดินสอขึ้นไปเป็นป่าทึบ ซึ่งมีตั้งแต่ต้นยางต้นสัก ต้นอะไรสารพัดแล้วแต่สภาพพื้นดิน ลักษณะความสูงและฝนตก ทั้ง 3 อย่างมีทุกประเภทข้างบนนั้น แต่ถื่อนนี้เป็นป่าเต็งรังแน่นอน เราที่น่าจะอาศัยความรู้จากป่าไม่ว่าเรามีพื้นสภาพแวดล้อมเป็นของท้องถิ่นก็ต้องดูว่าถ้าเราปลูกต้นไม้สภาพแวดล้อมบริเวณเขาสมอแครงหรือใกล้เคียงนี้เราควรปลูกต้นไม้ท้องถิ่น เดิมที่เคยรู้ค่อย ๆ ปลูกกันไป เพราะเราเอาต้นไม้แปลกปลอมเข้ามาเวลาเราจะอธิบายให้ใครฟัง โอ้โฮโฮกอินเดียขึ้นอยู่บนเขานี้ตั้งแต่สมัยพระนิพพานหรือเปล่า เราก็อย่าเขา นั่นก็สิ่งแวดล้อม สองก็สัตว์ป่าเป็นอย่างไรเราไม่สามารถจะฟันสัตว์ป่าได้ แต่เราเอาเข้าพิพิธภัณฑ ที่กุดปุมดูได้ว่าเมื่อก่อนเขตถื่อนนี้มีสัตว์ป่า เก้ง กวาง เสือ บ้านเสื่อลากหางนี้หลังบ้านผมเมื่อก่อนยังเคยเจอเสื่อเลย สมัยผมยังเล็ก ๆ เพื่อนบ้านที่เป็นพรานป่าเขาจะเล่ากันว่า จะต้องเดินไปป่า 3-4 วันกลับมาจะต้องแบกกวางเข้ามาละ และกวางสมัยโน้นหางยาวมาก เขาไปล่าสัตว์กัน 3-4 วันเขาฝั่งเขาอะไรทางโน้นนะ ข้ามแม่น้ำไปและก็ลิกไปเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นมันก็หมดเพราะเหตุนี้แหละ สัตว์ป่านี่เรารู้กันอยู่ แต่เราจะสามารถฟื้นความรู้อันนี้กันได้ไหม ว่าให้คนที่จะมาดูเห็นเป็นสัตว์สตัฟฟ์ก็ยังดี กุดปุมให้รู้ว่าเคยมีเก้ง มีเสือ มีช้าง ทางเดินข้างป่ามันเป็นอย่างไร และผมในภาพนี้ว่าเวลาเราจะทำอะไรให้คนมาเที่ยวถื่อนนี้รวมทั้งเขาสมอแครง เราจะทำแต่เขาสมอแครงอย่างเดียวเขาคงไม่มาหรือเขาอยากจะทำอะไรเขาสมอแครงไป ไปทางวังทองไปทางราชนกมันคืออะไร วังทองเป็นอย่างไร วันนี้ต้องหมายความว่าเราต้องฟื้นฟูสภาพชุมชน สภาพกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนโบราณ ที่แต่ก่อนนี้พืชป่าเป็นอย่างไร พืชไร่เป็นของใหม่ แต่พืชพื้นเมืองของถื่อนนี้สมัยสิบปีแล้วร้อยปีแล้ว หลายร้อยปีแล้วเป็นอย่างไร สภาพทางยุทธศาสตร์เป็นอย่างไร นี่คือผมใช้คำรวมว่า จะเรียกว่าองค์ความรู้หรือพื้นฐานความรู้ที่เราต้องรวบรวมให้เป็นระบบ ซึ่งอันนี้โดยเฉพาะเขาสมอแครงอย่างเดียวคงไม่พอ แต่ท่านจะต้องเป็นหนึ่งในแนวละ ท่านทำของท่าน ท่านทำเขาสมอแครงให้ดี แต่ถ้าจะต้องสร้างเครือข่ายกับโรงเรียน อบต. หรือโรงเรียนวังทอง คณะครูทั่ววังทอง ชัยนาม และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน วัด อรัญญิก ราชนกหรือใครเราก็ต้องสร้างเครือข่ายอย่างนี้ขึ้นมา และจัดข้อมูลให้เป็นระบบ ในขณะเดียวกันส่วนที่เป็นเรื่องของเขาสมอแครงทั้งหมด ท่านต้องอาศัยความช่วยเหลือจากคนอื่นแน่นอน แต่ท่านต้องเป็นหลักว่าอะไรที่เขาอยากได้ และอะไรที่เขายังไม่ได้ ยกตัวอย่างกลับมาถึงนี้เลย เดชาน้องชายผม ที่เขา

ถามว่าเจดีย์คั่นที่บูรณะแล้วมันผิดรูปไป ในความหมายของผม ก็พอบูรณะแล้วมันทันสมัยเกินไปและมันใหม่ ต้องอธิบาย เรื่องนี้พูดสั้นไม่ได้ ผมยืนยันว่าการบูรณะเจดีย์คั่นนี้ทำมาหลายสมัย ผมมองว่าอย่างน้อย 5 สมัยรวมถึงสมัยล่าสุดด้วย สมัยล่าสุดที่บอกว่ารูปมันเปลี่ยนไปคืออย่างนี้ เขาบูรณะเขาจะมองว่าสมัยหลังสุด เพื่อจะคงรูปที่บูรณะครั้งหลังสุดให้ได้ ซึ่งเป็นแปดเหลี่ยมอะไรนี้ แต่เขาพลาดไปนิดตรงที่เขาไปทำให้เรียบ คือถ้าเป็นอิฐโบราณมันขรุขระอย่างไรก็ต้องปล่อย ไม่ต้องไปฉาบปูนทำให้มันเรียบ หรือไปเจียน ภาษาอังกฤษเขาเรียกเจียน ทำให้แผ่นอิฐเรียบแบบประสาททักษิณ ท่านเคยไปนะปะที่ทำเสียงจนกระทั่งสวายเพราะแผ่นอิฐเข้ากันสนิทเรียบ เพราะใช้เครื่องมือสมัยใหม่เข้าไปเจียน ความหมายของผมคืออย่างนั้น และรูปเจดีย์คั่นที่เห็นขณะนี้ยืนยันว่า ผิดไปจากที่ผมเคยเห็นเมื่ออายุ 8 ขวบถึง 16 ที่เคยถามผมว่าขึ้นไปหรือเปล่า ผมขึ้นไปนั่งนึกที่ระหว่างนั่งรอ ช่วงที่ผมขึ้นไปบนเขาสมอแครงมากที่สุดจะเป็นช่วงที่ผมเรียน ม.1-ม.6 ที่โรงเรียนผดุงราษฎร์เป็นช่วงอายุ 8 ขวบถึง 14 ผมไปเรียนกรุงเทพเมื่ออายุ 14 ไปเรียนกรุงเทพคริสเตียนอีก 2 ปี ก็อาจยังเคยขึ้น แต่พอเข้าจุฬาแล้วไม่เคยขึ้นอีกเลย แต่การขึ้นครั้งนั้นผมยืนยันว่า ก็ต้องเล่าเพราะจะได้ต่อยอดความรู้กัน การขึ้นไปบนนั้นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เจดีย์พัง ผมไม่เถียงเลยเพราะผมจำคิดว่าเรื่อง งานวัดที่เขาสมอแครงนี้เป็นงานใหญ่ เป็นรองของวัดใหญ่เลย คนพิษณุโลก คนวังทองรองงานวัดเขาสมอแครง เดียวนี้ไม่มีคนสนใจ สมัยนั้นรอกันได้ยืนเสียงรยยนต์มาต้องแย่งกันขึ้น รดแน่นเป็นหมูเลยครับ สมัยนั้นไม่มีที่นั่งแบบนี้ต้องนั่งกับพื้นเลย แล้วก็ขึ้นไปช่วงงานวัด 5 วัน หรือ 7 วันก็แล้วแต่ ผมจำได้นะทุกคนจะต้องขึ้นไปบนเจดีย์ยอดคั่น และเอาข้าวห่อกันไป มันไม่เป็นระบบจริงไหม ผมจำได้ว่าสมัยผมยังเล็ก ๆ จะโทษผมก็ได้นะว่าสมัยเด็ก ๆ ผมอาจมีส่วนทำลาย แต่ผมไม่ได้ทำลายแบบขุดหรืออะไรหรอก เราก็กินขึ้นไปการปีนขึ้นไปนั่นแหละคือการทำลาย ปีนขึ้นไปจนถึงองค์ระฆัง พบมีโพรงอยู่มีคนขุดสมบัติไปแล้วนะ แต่ยังคงหลงเหลืออยู่เป็นโพรงและขึ้นไปได้จนถึงองค์ระฆังไปคู่วิวได้ คนที่จะขึ้นไปได้ที่ละ 5-6 คนต้องต่อกันไป นั่นแหละครับระหว่างขึ้นระหว่างลง อิฐมันก็ต้องหักไปเรื่อย แต่ยังมีคนมือบอนไปขุดคุ้ยอะไรด้วย เพราะผมยืนยันว่ายังมีเศษอิฐเศษขามสังคโลก เราไม่รู้ค่าแต่จำได้เพราะตอนนั้นเราเป็นนักเรียนแล้วนี่ก็พอรู้บ้างโตอย่างนี้ขนาดนี้ 8 ขวบ ถึง 14 ขวบ ไซ้ไหม นี่เราก็กวแล้ว

ดร.สืบแสง

นี่อย่างผม 8 ขวบ 14 ขวบ ผมเรียน ม.1-ม.6 จบอายุ 14 ก็เร็วหน่อย ก็จำได้ว่าไปดูอย่างนี้แค่ปีละหน ครั้งละ 7 วัน คนเป็นแสนคงไม่ถึงอาจเป็นพันเป็นหมื่น มันก็ฟังเมื่อไหร่ก็ฟัง แล้วมีการชูดัชนีอีก 2 ครั้ง ตั้งแต่ผมเป็นหนุ่มจนถึงเดี๋ยวนี้ผมทราบว่ามีการชูดัชนีอย่างเป็นทางการ 2 ครั้ง อิฐเป็นรูปอะไรผมเข้าใจว่าเป็นสัญลักษณ์ของเตาเผา เป็นยี่ห่อของเตาเผา ที่มาช่วยบูรณะด้วยทุกคนช่วยกัน ก็สมัยไหนว่ากันอีกที แต่ขอยืนยันว่าจากความรู้ที่ผมมีนี่ เดิมสร้างเจดีย์บนนั้นเขาเคยชูดัชนีถึงฐานที่เป็นฐานแล่ง ซึ่งนั่นอาจเป็นส่วนของอิทธิพลศิลปะขอมบ้างก็ได้ ไม่งั้นไม่เรียกว่าละหมอเคลงนะละ ท่านอาจารย์ปราณีบูรณะไม่ทราบว่าชูดัชนีถึงฐานหรือเปล่า แต่ผมทราบจากนักโบราณคดีรุ่นเก่า คือพ่อของอาจารย์ศรีศักดิ์ อีกทีนะ อาจารย์มานิตย์แต่ท่านเสียไปแล้ว ยืนยันไม่ได้ต้องไปถามท่านอาจารย์ศรีศักดิ์ ว่าฐานเจดีย์องค์นี้เป็นศิลปะแล่งซึ่งใกล้เคียงกับศิลปะขอม มันจะใช่ของขอมหรือไม่ก็แล้วแต่ เพราะที่อยู่ชุกก็ใช้แล่งเหมือนกัน แต่เอาละเจดีย์ก็มีฐานรากหลายสมัย ผมสรุปได้อย่างนั้น ที่นี้ผมก็จะพูดที่ต่อเนื่องว่าพอบูรณะแล้วนี่ บูรณะเป็นสิ่งดีแต่ถ้าบูรณะโดยไม่เข้าใจเจตนารมณ์แท้ของการบูรณะ ด้วยเจตนาดียอมรับ แต่ว่าพอไปทำให้มันสวยและเรียบนี้ ผิดละสำหรับผมนะทะลุผมถ้าทำให้มันเรียบผิดปกติ ของโบราณเขาไม่ทำเรียบอย่างนี้ อะไรก็แล้วแต่ก่ออิฐก่อปูนมันไม่เรียบเหมือนสมัยนี้เอาอย่างนี้ก็แล้วกันแล้วแต่ช่างเถอะเราไม่ว่ากัน แต่ว่าถ้าเราจะอนุรักษ์และพัฒนาขึ้นมาใหม่ ผมไม่อยากจะเรียกว่าพัฒนาด้วยซ้ำ มันมักจะแซ่บๆ ทำให้พื้นดินสภาพเอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ทำให้มันใกล้เคียงกับสิ่งที่ควรจะเป็น ไม่ว่าจะเป็นสระสองพี่น้องนี่ ถ้าจะมีการขุดลอกไม่ใช่เพียงแต่จะเอาไปขุดลอก ต้องประสานกับกรมศิลปว่า จะต้องขุดอย่างไรเพราะอาจศึกษาชั้นดินได้ ว่าได้สระสองพี่น้องนั้นชั้นดินเป็นอย่างไร บริเวณรอบสระเป็นอย่างไร เพื่อให้มีน้ำ มันจะมีน้ำไม่ได้ถ้าไม่มีป่าเมื่อก่อนสระสองพี่น้องมีน้ำตลอดปี สมัยผมเด็กขึ้นหน้าแล้งยังมีน้ำ เดียวนี้ไม่มีสักหยดยกเว้นน้ำฝน ก็จะทำอย่างไรก็ขุดลอกตาน้ำ ผมจำได้บ่อข้างล้งน้ำสูงกว่านี้ ตอนนี้อย่าไปดูไม่รู้เป็นอย่างไรบ่อข้างล้งเป็นบ่อประวัติศาสตร์ผมเชื่อว่าตอนนี้น้ำพิพัฒน์สัตยา สมัยพระบรมไตรโลกนาถที่เมืองพิษณุโลก ผมเชื่อว่าน้ำส่วนหนึ่งเอามาจากบ่อนี้ด้วย ก็จะขุดลอกอย่างไรไม่ให้เสียความรู้ทางโบราณคดี ไม่ใช่ไปขุดตามที่เรายากขุดนะครับ ถ้า อบต.จะขุดลอกขึ้นมาก็ประหวัดเหมือนกัน ที่ผมยกตัวอย่างนี้แล้วก็ถ้าจะสำรวจเส้นทางเดินบนเขา ปักป้ายบอกชื่อต้นไม้จะได้รู้ใช้ไหมครับ ทำอย่างไรก็อย่าให้แปลกปลอมจนเกิน

เหตุ ทำให้มันเหมาะสมตามสภาพธรรมชาติของเดิม และส่วนสื่อกำลังพลอม ที่ท่านแม่ทัพพูดผมก็จะต่อ ที่ท่านพูดถึงเจ้าแม่กวนอิม ผมเองก็เห็นด้วยกับท่าน นะ อย่างไรก็ตามมันสายไปเสียแล้ว เมาแล้วเพียงแต่ภาวนาว่าอย่าให้มากไป กว่านี้ แต่ผมว่าก็ทำใจเป็นกลาง ถือว่าคนมีศีล มีธรรม มีศาสนาดีกว่าไม่มี พระ เจ้าแม่กวนอิมถ้าไปก็ไปเป็นสายมหายาน ซึ่งเป็นพุทธเหมือนกัน แต่ว่าไม่เกี่ยวข้องกับเขาสมอเคลงที่ผมข้องใจ เมาแล้วของเขานับถือของเขานับถือเจ้าแม่ กวนอิมมาก ก็เราไปเผยแพร่ให้เขามาแล้วก็ไม่ว่ากัน แต่อย่าให้ขยายไปกว่านี้ ศาลเจ้ามีขนาดนี้ก็พอเท่านี้ ต่อไปก็ต้องระวังอย่าให้มีเพิ่มขึ้นอีก เพื่อจะทำของ ที่มีอยู่แล้วให้กิน ไม่ใช่ให้คนนะให้กินสภาพเดิมให้มากที่สุด เชื่อว่าอย่างตัว พระบาทตะเกองนั้นนะสมัยผมมาก็ไม่มีอะไรมากเท่าเดี๋ยวนี้ สมัยก่อนมีตัว พระบาทกับทองที่ปิด เดี๋ยวนี้มีอะไรต่อมิอะไรเพิ่มเติมเข้าไปหมด เมื่อก่อนนี้ ตัววัดหรือถึงที่จะซื้อรูปเทียนอยู่ข้างล่างนี้นะครับ อยู่ในเดินข้างล่าง เดินโบราณ ไม่ใช่เดินอย่างสมัยนี้ แล้วต้องเดินขึ้นไปลำบากมาก เดี๋ยวนี้เดินสบาย แต่ก่อน ต้องปีนไม่มีบันไดให้ขึ้นนะครับ ต้องปีนก่อนหินขึ้นไปนะครับ ละก็หญิงสาว กับชายหนุ่มเขาถึงชอบเพราะต้องจูมมือกันนี้แหละ ปีนก่อนหินนะรู้หรือเปล่า เพราะฉะนั้นเด็กสมัยนี้ร่างคู่กันเป็นแถว เพราะขึ้นสบาย (มีเสียงหัวเราะ) สมัย ก่อนต้องจับมือกันขึ้นนะ ผมก็เล่าว่าอย่างนี้เพราะแนวความรู้ที่จะต้องรวบรวม ถ่ายทอดจัดให้เป็นระบบ ค่อย ๆ ทำกันในขณะเดียวกัน ไปรอให้คนอื่นเขาทำ แล้วเราค่อยทำไม่ได้ แต่เราทำของเราแต่เราต้องสร้างเครือข่าย อย่างที่ผมพูดนะ เพื่อที่ว่าในที่สุดจะเป็นที่ดึงดูดใจของคนที่จะมาเที่ยวเมืองพิษณุโลกนี้ ไม่ใช่แค่ มาไหว้หลวงพ่อบุทธชินราชแล้วก็ไป ถ้าเขาจะโสมสเด็จเขาจะอย่างไร อยู่ที่ ไหน ถ้ามาที่เขาสมอเคลงเขาจะไปดูชัยนาม ไปดูวัดเก่าที่วังทอง คนวังทองรู้ หรือเปล่าว่าวัดวังทองนี้เก่าสมัยอยุธยา โบสถ์วัดวังทองเป็นสมัยอยุธยา ผมเข้าใจ ว่าตอนปลายนะครับ และที่พระพุทธรูปเก่ามีหลายองค์ ผมก็ไม่ทราบว่ามีเหลือ กี่องค์ ตัวหน้าต่างก็เป็นหน้าต่างสมัยอยุธยาหน้าต่างของโบสถ์ ผมจำได้ ว่าหลังโบสถ์ก็มีเจดีย์เก่าอยู่ติดอยู่ เดี๋ยวนี้ผมจำไม่ได้ผมมาเมื่อ 2-3 ปีที่แล้ว ที่ ไปที่วัดไปหาเสียงให้จุตินี้ จำไม่ได้แล้วว่าบูรณะไปอย่างไร แต่ผมจำได้ว่าสมัย ผมเป็นเด็กนี่หลังเจดีย์ก็เป็นป่าช้า เราไปต่อยกันทุกวันนะโกดัก (คนวังทองรุ่น เดียวกับ อ.สืบแสง) จำได้ไหม เราไปต่อยกันสมัยนั้นตัดสินใจเวลาจะแก้ปัญหา ไม่ใช่ยิงหรือ ไปต่อยกันตัวต่อตัวที่ป่าสักหลังวัดวังทอง ผู้ชายหนุ่มสมัยนั้น ไปต่อยกันตรงนั้น แต่ที่วัดวังทองนี้ มีเจดีย์เก่าอยู่กรุเคยแตก มีพระพิมพ์นาง

พญาด้วย ที่กรุวัดวังทองสมัยผมตอนเด็กๆ แต่ตอนนั้นยังไม่รู้เรื่องพระ จำได้
แต่ว่าตอนหลังกรุไปไหนหมดแล้วและเจดีย์เป็นอย่างไรบ้าง ที่ผมพูดอย่างนี้
เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่า ถ้าเรารู้จักกระตุ่นหรือสร้างเครือข่ายหรือพื้นความรู้เกี่ยวกับ
วัดที่วังทอง ชุมชนทราวดีที่แม่น้ำเจ็ก แม่น้ำวังทอง ตลอดจนสภาพของ
เมืองป่าหมากเดิม ที่เป็นชุมชนทางค้าของเมืองป่าหมาก อยู่ในราชพงศาวดาร
อยู่ในตำนานสารพัด ภาชีอากรการเก็บภาษีอากรยังเก็บของป่าอยู่ มาที่เมืองป่า
หมากจากเมืองชัยนาม สมัยรัตนโกสินทร์แต่ที่สมัยอยุธยาเนี่ย ที่เมืองป่าหมาก
เดี๋ยวนีที่เป็นวังทองนี้เป็นด้านศุลกากรเก็บภาษีของป่าแม้กระทั่งสมัยผมเป็น
เด็กๆยังมีไม้เยอะสัตว์ป่าเยอะ ก็สิ่งเหล่านี้เป็นเครือข่ายระบบความรู้ที่เมื่อนำมา
จัดระบบพิมพ์ออกมา ทำออกมาให้คนได้ฟังระยะสั้นๆ และให้เกิดไคล้ท้องถิ่น
มาเชื่อมโยงกับเขาสมอแคลง เขาสมอแคลงก็มีไฮไลต์ของแรนนอกจากจะมี
พระบาทตะเภา ใครอยากจะได้ภาษาอังกฤษเขาเรียกเทกกิง คือเดินป่า เดินป่า
ถ้าเดินมันร้อนอย่างปัจจุบันนี้เดินไม่ไหวไม่ค่อยมีคนก็ไม่อยากเดิน แต่ถ้าเดินป่าแล้ว
เป็นป่าสมัยที่จำลองพื้นสภาพเหมือนกับสมัยก่อน ๆ มีไม้เต็งมีไม้อะไรและมี
ป้ายบอกไว้ ว่าเป็นไม้ชนิดใดและมีต้นสมอเทศ สมออะไรก็แล้วแต่ สมอไทย
ขอให้ผมเพราะอย่างน้อยคำว่าสมอตามตำนานที่ว่ามี พระพุทธเจ้ามาฉันจังหันที่
ได้ต้นสมอ ต้องมีสมอให้เขาดูใช่ไหมครับ รวมทั้งที่จะต้องมีการจัดบ
ประมาณชุดโบราณคดีที่บนเขามากกว่านี้ แต่ถ้าเราแน่ใจว่าเป็นที่ฝึกทหารสมัย
อยุธยา หรือเก่ากว่าสมัยอยุธยาที่ตามไปถึงสมัยสุโขทัย หรือไม่เอาแค่สมัย
อยุธยาที่พอ ผมก็พอใจถ้าชุดพบค่ายสำหรับฝึกทหาร หรือพบอาวุธโบราณ
เราก็เอาเก็บเข้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือจะเชิงเขาก็ได้ ก็ต้องมีการขุด
ค้นสำรวจดู สำรวจชุมชนอย่างถูกหลักวิชาการ ถ้าค่อยๆทำอย่างนี้ค่อยสร้างเขา
เรียกว่าเพดาน ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของเราก็จะน้อยนี้ และอีกอันที่ต้องรีบทำผม
กลัวจะลืม ผมชักจะขี้ลืมแล้วตอนนี้ต้องพยายามเก็บทั้งคำบอกเล่าจากผู้ใหญ่ ที่
มีอายุสัก 70-80 ปี ที่ท่านอาจารย์อะไรที่เป็นอาจารย์อยู่ที่ จปร.นี้ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยัง
มีชีวิตอยู่เล่าถึงสภาพการดำรงชีพสมัยเก่า รูปภาพเท่าที่มีที่รุดดิหล่มจักรยาน
ต้องมานอนที่โคกช้าง ถ้าไม่รีบเก็บตอนนี้มันจะหมดนะ ตอนนี้อย่างผมมีแต่
รับรองเป็นภาพขาวดำแน่ ถ้ายังมีภาพวาดภาพเขียนภาพเก่า ๆ นี้ คำบอกเล่าจาก
คนโบราณเรือสินค้าหรือเรือเอี่ยมจันทน์ เมื่อก่อนขึ้นมาขายของวังทองและขึ้นไป
ขายของชัยนามทุกหน่น้ำหลาก เดี๋ยวนีไม่มีแล้วใช่ไหมหรือมีก็น้อยเต็มที แต่
ก่อนหน้าน้ำซื่อของผ่านเรือเอี่ยมจันทน์กันทั้งนั้น จริงไหม เพราะฉะนั้นภาพชีวิต

ของชุมชนถ้าย่อยลงไปเรื่อยๆ จะต้องรีบเก็บตั้งแต่เดี๋ยวนี้เพราะยังงั้นตายเรียบ
 ผมกับอาจารย์มังกรอาวุโสเท่าผมไม่รู้จะอยู่ถึงกี่ปีแล้ว แต่คนที่แก่กว่าผมมียัง
 แข็งแรงอยู่และกำลังจะจากเราไป ก็ต้องหยุดทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อจะเก็บความรู้
 เหล่านี้มาเก็บรวบรวม จัดเข้าระบบและสืบทอดต่อละก็ฝ่ายค้านว่าก็กันไป
 อาจารย์ปราณี และทีมงาน อาจารย์ถาวร ก็กันไป พยายามรวบรวมภาพทั้ง
 หลายที่เกี่ยวกับเมืองพิษณุโลกและเขาสมอแครง คุณจะคิดแต่เขาสมอแครงไม่
 ได้ มันต้องเชื่อมโยงกับชุมชนพิษณุโลก เชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียงกันเพราะ
 มันคาบเกี่ยวกัน ผมพูดเมื่อที่ท่านอาจไม่นึกถ้าผมไม่พูด ที่ผมพูดเข้าไปวังทอง
 ว่ามีโบสถ์โบราณที่วัดวังทองเดี๋ยวนี้นะ มีโบสถ์โบราณสมัยอยุธยาอยู่ที่นี่ ถ้าไป
 สร้างโบสถ์ที่นั่นอยู่ได้มันต้องผ่านทางนี้แหละมันไปไหนไม่ได้ พูดแล้วเส้น
 ทางเดินโบราณต้องผ่านเขาสมอแครงถูกไหมครับ อันนี้ท่านจะเชื่อมโยงสิ่ง
 เหล่านี้อย่างไรเมื่อท่านไปพบว่าที่วังทองมีโบสถ์สมัยอยุธยา มีชุมชนทราวดี
 มีพระพุทธรูปสมัยทราวดี เครื่องใช้สมัยสังคโลก ตามวัดพิศุขไปจนกระทั่งถึง
 อะไรละ ข้ามไปพิศุข สากเหล็ก มันมีทางน้ำโบราณ และมีคูเมืองโบราณของ
 สมัยทราวดี ผมเคยพาอาจารย์ศรีศักดิ์ไปดูเมืองโบราณ เมืองเล็กๆสัก 2-3 ตา
 รากิโลเมตร ไม่ใหญ่แน่แต่เป็นชุมชนทราวดี ตอนนี้อยู่สภาพบ้านเมืองมัน
 เปลี่ยนไปเรื่อยๆ สภาพการทำพืชไร่ แต่การทำพืชไร่ชาวบ้านเขาขาดด้วยรถ
 แแทรกเตอร์ มันเจอแล้วเขาก็ให้แอบๆ บางทีเขาก็ให้เราดูบางทีเขาก็ไม่บอก แต่
 เราไปฐานะคนเก่าเขาให้ดู ผมกับน้องนี่ไปดูบ่อยเลย ผมเล่าให้ฟังอย่างนี้ เพราะ
 ฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เราต้องรวบรวมกันอย่างไร ถ้าทำอย่างนี้ได้ นะครับ มาเขาสม
 แครงก็รู้อะไรเป็นอะไร มีอะไรเดินทางไปทางไหนจะเจออะไร จะเดินขึ้นไปบน
 เขาจะทำอย่างไร อย่าไปสร้างห้องน้ำประเจิดประเจ้อบนเขาสมอแครง ถ้าจะ
 สร้างก็สร้างให้มันดีมีขีดพร้อมทั้งสภาพธรรมชาติ ถ้าขึ้นไปคนเขาจะต้องเข้า
 ห้องน้ำแน่นอนอย่าให้ไปยิงกระต่ายเรื่อยเปื่อย เดียวต้นไม้ตายหมดจืดมัน
 เรื่อย ๆ (มีเสียงหัวเราะ) อย่างนี้กว่าคืนจะครบมันเต็มมันเป็นกรดนะครับปีสวาวะ
 นี้ (มีเสียงหัวเราะ) เพราะฉะนั้นผมพูดง่ายๆว่า

1.สร้างเครือข่าย

2.สร้างความรู้ทั้งจากเก่าและใหม่รวมๆไว้ให้ได้จัดระบบไว้ให้ได้

3.งบประมาณที่จะต้องเดินดูถูกทางในการพัฒนาผมรู้ว่าข้อจำกัดขอ อบต.

มี คือมีเงินนะใช่แต่งบประมาณจะต้องใช้ปีต่อปี หรืองบประมาณต้องรีบใช้ให้
 หมด ก็ต้องรีบทำจะขัดแย้งกับสิ่งที่เราต้องการรักษา จะทำอย่างไรผมไม่รู้ละแต่

ต้องทำให้เหมาะสมให้รักษา ถ้ามันจะต้องใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่องก็ต้องค่อย ๆ ทำค่อย ๆ ปรึกษาผู้รู้ ยกเว้นปลูกต้นไม้ก็อีกนั่นแหละ ต้นไม้อย่างนี้ว่าต้นเต็ง ต้นรังจะปลูกตรงไหนก็มีความสำคัญอีก ปลูกเสร็จไปทับโบราณสถานต้องโค่นอีก โคนค่าอีกเพราะฉะนั้นเวลาจะปลูกต้องมีวิชาการหลักวิชาไว้ เพราะฉะนั้นถ้าเราช่วยกันทำอย่างนี้ ผมเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เราต้องระดมความคิดเห็นของทุกฝ่ายแน่นอน และก็ถ้าทำกันอย่างนี้ทุกคนคงสนุกนะ และจะเป็นผลที่ยั่งยืน ผมทราบว่าตอนที่ผมมีหลายคนบอกจะกราบทูลเชิญพระเทพฯ เสด็จมา บอกอย่าเพิ่งไปรบกวนท่านเลยเราทำของให้มันพอไม่ขายหน้าชาววังทองก่อนดีไหม นี่ถ้าเชิญท่านมาสมมุติท่านเกิดพระทัยเมตตาถ้าให้ท่านมาแล้วตากแดดพระเสโทไหลเดินไปไม่มีอะไร ไปถึงสระสองพี่น้องไหนละปรางพระร่วง อยู่ในความฝันพะยะคะ ท่านไม่เห็นหรือครับเราต้องฟื้นคืนสภาพอะไรให้มันพอ พอที่จะให้ไม่ขายหน้าชาววังทอง ชาวเขาสมอแครงชาวพิษณุโลก ต้องทำให้ดีถ้าทำดีแล้วไม่ต้องห่วงหรือท่านผ่านมาบ่อย ๆ พิษณุโลกนี้ เมื่อเร็ว ๆ นี้ท่านก็เพิ่งเสด็จมานะครับและผมเล่าให้ฟัง ไหน ๆ ก็พูดแล้วก็ต้องยกตัวอย่าง ผมลูกพิษณุโลกใช้ไหมผมพยายามช่วยเหลือท่านอาจารย์มังกรมานานปี แต่ยังไม่สำเร็จเกือบแล้ว ยังอีก 10 ท่าน เรื่องพระราชวังจันทน์ที่พิษณุโลกนี้ ของพระนเรศวรซึ่งความจริงเป็นวังเก่าหลายสมัย แต่รุ่งเรืองสุดสมัยพระนเรศวรมาเป็นอุปราชปกครองที่นี่ แต่ที่จริงแล้วสร้างมาหลายสมัยผมเคยพูดกับท่านอาจารย์มังกรตั้งแต่ท่านยังหนุ่มยังแน่น และตอนที่ท่านเป็นอธิการก็จัดสัมมนา ผมบอกว่าที่นี่ค่ายทหารของท่านแม่ทัพนี้ และคาบมาถึงโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมเป็นวังจันทน์เกษม และจากความรู้ทางประวัติศาสตร์และทางโบราณคดีที่ผมมีนี้ ผมยืนยันได้ว่าเป็นวังเก่าที่สร้างหลายสมัยถ้าขุดแต่งดี ๆ จะพบฐานรากของกำแพงวังและคาน้ำ แล้วก็นั่นหนึ่งพังลงไปโน่นแม่น้ำ ยืนยันได้เพราะเดิมนี่ ตัววังและทั้งกำแพงเมืองอยู่สองข้างแม่น้ำ ข้ามแม่น้ำเป็นกำแพงเมืองที่สวยงามและดีที่สุด แต่มันพังลงไปเยอะแล้วและมันเป็นถนนไปหมด ที่ผมเล่าให้ฟังว่าเดิมโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมศิษย์เก่าต่อต้านมาก รวมทั้งท่านอาจารย์จักรกฤษณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ผมเคารพนับถือ ซึ่งท่านเป็นเลขาธิการพิษณุโลกลูกพิษณุโลกพิทยาคม หลายคนที่ยังรักท่านก็รักประวัติศาสตร์และท่านก็รักพิษณุโลกพิทยาคมศิษย์เก่ายิ่งรักใหญ่เลย ที่ว่าจะให้ย้ายไปโดยว่าจะมาใช้เป็นที่โบราณสถาน ขุดลอกแต่งให้ดีขึ้น ก็อีกหลักอีกเลื้อยไม่ยอมกัน ทำยที่สุดนี้กระทรวงศึกษาธิการก็เห็นด้วยแต่ไม่จัดงบให้ พิษณุโลกฯ ก็ย้ายไม่ได้ ผม

เลยไปจัดการด้วยคำสั่งภายในพอสมควรว่า ให้งบมาและได้กราบทูลสมเด็จพระเทพฯ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ผม ว่าวังจันทน์เกษมเป็นอย่างไร เป็นวังแห่งเดียวที่เหลืออยู่ วังของอุปราชของวังหน้าและของวังกษัตริย์ สมัยพระบรมไตรโลกนาถเป็นวังกษัตริย์ ตอนนี้สรุปว่าพิษณุโลกพิทยาคมจะย้ายไป ย้ายไปหมดหรือยังผมไม่รู้ แต่ระหว่างที่กำลังย้ายนี้ท่านรู้หรือเปล่าพวกชาวแพชาวเรืองมเอาสมบัติที่หน้าวังไปเยอะแยะ และก็อ้างเสียงเล่าลือ ท่านอาจารย์มังกรก็เล่าให้ผมฟังว่าเอาไปเป็นห้อง ๆ เลย เพราะข้างล่างที่จมได้นี้ จมโคลนอยู่พอขุดรื้อค้นมันก็คงแตกหัก เจอสมบัติตาม ๆ กันทั้งเครื่องสังคโลกเครื่องขามสมัยเหม็งรวมทั้งอื่น ๆ ท่านเคยได้ยินไหมแม่น้ำน่านนี้ชาวบ้านที่เขาหาปลาได้ทองบ่อย ๆ สมัยผมผมมีเพื่อนมีแพอยู่แม่น้ำนี้ ผมไปนอนแพกับเพื่อนก็ไปมกึ่งกันกึ่งเยอะแยะ แม่น้ำน่านสมัยผมเล็ก ๆ อาจารย์มังกรคงยืนยันได้ เมื่อก่อนกึ่งเยอะเลยงมเอามา เพื่อนผมนามสกุลอินทรทัต มีแพอยู่นี้พอจะกินข้าวก็ไปมกึ่ง เราไปงมตามตอไม้ตออะไรมาต้มยาเดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว มีแต่อย่างอื่น แต่พูดถึงว่าสมัยผมเป็นเด็กนี้ชาวแพเขาได้ทองบ่อย ซึ่งทองก็จะละลายมาหรือถูกน้ำเซาะมาจากวังนี้แหละ ในแม่น้ำน่านมีทองเดี๋ยวนี้คงไม่มีเหลือแล้วละ แต่ว่าที่ผมเล่านี้ก็ทำให้เห็นว่าวังจันทน์เป็นทรัพย์สินมีค่าของชาวพิษณุโลก เป็นอันหนึ่งที่ใช้เวลานานกันผู้ที่เกี่ยวข้อง และก็อาศัยพระบารมีท่านอันนี้ต้องขออนุญาตเล่า เพราะว่าก็เกือบจะสำเร็จแล้วท่านเสด็จมาดูหลายครั้งแล้วใช้ไหม 2-3 ครั้ง พระองค์ท่านก็สนพระทัยท่านเสด็จที่ไรท่านต้องประทับในค่ายทหาร

อ.น้อย

ทำให้วัดใหญ่ต้องปรับปรุงอะไรอีกหลายอย่างที่มีสิ่งแปลกปลอมอยู่หน้าวัด ก็หน้าชื่นใจเมื่อคราวท่านเสด็จมาคราวที่แล้วหน้าวัดใหญ่มีสิ่งแปลกปลอมเต็มไปหมดผมไปบอกเองไม่ได้ยินหรือครับ

ดร.สืบแสง

ก็ โอเค เล่าเลยมาถึงเพื่อที่จะให้กำลังใจว่า ร่วมกันทำอย่างนี้ว่าไม่ต้องใจร้อน ไม่ต้องท้อถอยนะทำไปเถอะแล้วทำอย่างต่อเนื่อง มันจะเห็นผลและสืบทอดไปถึงรุ่นลูกหลานด้วย ผมเชื่อว่าถ้าเราเข้าใจตรงกันอย่างนี้ถ้าเรายังไม่ถูกก็อย่าไปพึ่งทำ ดีกว่าเราทำไปผิด ๆ แต่อะไรที่มันสูญเสียเสียหายเราต้องรีบหยุด ยิ่งอะไรที่ไม่สูญหาย เช่นว่าความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ ที่กำลังจะหายไปทุกวันนี้ ต้องรีบไปเก็บเสีย เก็บข้อมูลอะไรที่รวบรวมได้ ภาพถ่ายที่ท่านไม่เอาตอนนี้ ลูกหลานสมัยนี้เห็นภาพสมัยเก่าเป็นรูปไม่ได้ความไม่สวยใช้ไหม เดียวก็เอาเผาทิ้งอีกทำให้เป็นรูปที่มีค่า อันนี้ฝากไว้ด้วย

อ.น้อย ลายคราม ครับก็ขอขอบพระคุณ ดร.สืบแสง ท่านให้สิ่งที่มีคุณค่ากับพวกเราเยอะเหลือเกินคำที่ผมประทับใจมากเหลือเกินคือที่ทำอย่างไร พื้นดินสภาพ คำนี้ประทับใจกลัวพวกเราจะไปทำอะไรนี่เป็นนี่กว่าดี ประรณาคดีแต่ประสงคร้าย และอีกไม่ว่าเรื่องต้นไม้ สัตว์พิพิธภัณฑ เรื่องของการบอกเล่าของท่านผู้เฒ่าทั้งหลายมาเล่าขานและเก็บไว้ และการมีส่วนร่วมสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญ ก่อนจะถึงท่านดอกเตอร์มังกรผมขอสื่อสักนิดจะรื้อฟื้นอะไร ถือว่าประเพณีกับวิถีของเราชาวเขาสมอแครงหรือวังทองนี้เป็นประเพณีคนวังทอง คนวังทองเป็นคนดีคนเก่งได้อย่างไร มีการทำพิธีสืบชะตาเมืองสืบชะตาอะไรอย่างหนึ่งที่น่าจะดีนะ ประเพณีขึ้นเขาแล้วยังไม่พอ ถ้ามีประเพณีสืบชะตาคนวังทองทั้งอำเภอมาทำพิธีนี้ใหญ่ขึ้นผมว่าน่าจะเป็นการฟื้นคืนมาอย่างดี

ดร.สืบแสง อันนี้ต้องขออนุญาตนิดนึง ผมลืมนึกเรื่องนี้ไปตามที่ท่านเสนอมาก็ไม่ได้ขัดข้องท่านต้องใช้สูตรที่ผมแนะไว้ให้แน่ คือสืบชะตานี้ส่วนใหญ่คนเหนือเขาทำกันทางนี้จะทำหรือไม่ผมไม่รู้ อำเภอวังทองนี่นะแต่ตัวอำเภอเมืองพิษณุโลกอาจทำได้เพราะเคยเป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญหลายหน้าที่ ก็อาจมีเชลยให้ดูว่าเขาทำกันอย่างไร อาจไม่จำเป็นต้องเหมือนของเมืองเหนือเสียทั้งหมด แต่ผมมองว่าถ้าวังทองมีก็ทำในใจว่ามีไหมมีประเพณีหลายอย่างประเพณีพื้นบ้านของวังทอง ที่ผมคิดว่าเดี๋ยวนี้ไม่มีไม่เห็นแล้ว สมัยที่ผมเป็นเด็กเครื่องเล่นอย่างนี้ไม่มี ต้องเก็บลูกสะบ้าที่ลอยตามน้ำ แล้วก็มาดองเกลือให้มันเหนียวหน่อยแล้วก็ฉะกัน เล่นสะบ้าทอยสะบ้า เดี่ยวนี้เล่นไม่เป็นหรอกเด็กพวกนี้หรือเก็บตัวกว้างซึ่งเมื่อก่อนนี้ลอยตามน้ำมาบ้น ถ้าสมัยอนุรักษ์บอกถึงแกสัตัว แต่ถ้าเราจะรื้อฟื้นเราก็พยายามเอากว้างให้ชาวไทย ชาวต่างประเทศให้เขาเห็นว่าแถวนี้มันมีกว้างสารพัดรูปแบบ เขาสวย ๆ นะครับเดี๋ยวนี้ไม่เหลือ พอมีบ้างพอหาได้ในป่าลึก ๆ พื้นตัวกว้างขึ้นมา ไข่ป่าถูกทำลายแต่ถ้าเราดูแลสิ่งแวดล้อมนี้ละ หนูสิ่งแวดล้อม หนูทีละคนนะ ถ้าเราปรับสภาพป่าแล้วมันยังมีความในประเทศไทย เอาพันธุ์มาเพาะและฟื้นฟูพื้นที่บ้านอย่างเล่นสะบ้า แบบที่เคยเล่นแถวนี้การละเล่นพื้นบ้านแบบอื่น ๆ รวมทั้งสืบชะตา ถ้ามีถ้าไม่มี แต่มีของพิษณุโลกเราก็ตั้งที่พิษณุโลก และหลักเมืองพิษณุโลกตอนนี้อยู่ตรงไหนของแก่นันอีกเรื่องหนึ่ง แต่ตอนนี้มีหลักเมืองพิษณุโลกหรือเปล่า เป็นเมืองเดียวที่ไม่มีหลักเมืองเป็นเรื่องราว

อ.น้อย มีครับอยู่หน้าอำเภอ

ดร.สืบแสง ทำแล้วไข่ไหมเพิ่งทำปี 38 ไข่ไหม

อ.น้อย มีไปเมื่อ.....
 ดร.สืบแสง โอเค สมัยใหม่มีแล้ว
 อ.น้อย ของเก่าอยู่ตรงไหนผมยังไม่แน่ใจ
 พลโทรวมศักดิ์ มีคนบอกว่าเสาดินนี้อยู่หน้าวัดใหญ่นั่นแหละ มีแน่นอนผมได้ทำหนังสือถึง
 นักค่าน้ำได้น้ำของทหารเรือมานะครับ ทำมาหลายวันแล้วไม่สำเร็จไม่พบ
 อ.น้อย จมอยู่ได้น้ำนั่นแหละ
 พลโทรวมศักดิ์ เอมว่ายังงั้นครับ ผมทำแล้วนะครับมีแน่นอน พอเอาจริงไม่มีต้องค้นคว้ากันใหม่
 ผมไม่ทราบนะว่ายังอยู่ในนั้นว่ามีเสาทำที่หน้าอำเภอเก่าหน้าอำเภอนั่นแหละ
 ครับเขาว่าจมน้ำ ท่านครับบรรดาพวกเราแสดงความต้องการทั้งหมด เขาวชน
 และบรรดาผู้อาวุโสนี้ครับ ว่าเราจะพัฒนาชุมชนเขาสมอแครงของเราอย่างที่เร
 ดำเนินการมานี้ะครับ เมื่อตอนเช้าผมได้บดท้ายไว้อย่างหนึ่งแล้วว่าจะพัฒนา
 อย่างไรก็ตาม ต้องพัฒนาบนฐานที่อาจารย์น้อยพูดไว้ตอนสุดท้ายนี้ บนวิถีชีวิต
 ของคนเขาสมอแครงอันนี้เป็นหลักสำคัญมากนะครับ อย่าไปเห็นกรุงเทพเขา
 ทำแล้วเราไปทำตามเขา เมื่อที่ที่ท่านสืบแสงพูดนี้มันเป็นพิธีรับขวัญ ไม่งั้นผม
 ถามไม่ใช่บายศรีสู่ขวัญแบบล้านนานะครับ ตรงนี้ผู้เฒ่าผู้แก่ มีสิ่งที่แปลกปลอม
 เข้ามา ผมคิดว่าฟ้าผ่าครืนๆ อยู่ที่นี่ นั่นคืออะไรครับ ไม่ใช่ของเขาสมอแครงใช่
 ไหมครับ

อ.น้อย ลายคราม กล่าวสวัสดีทุกท่านครับ ในวันนี้เป็นวันสำคัญอย่างไร เป็นวันของเราชาวตำบลวังทอง และตำบลวังทองที่นี้ก็ที่เขาสมอแครงที่นี้และที่สำคัญอีกอย่างก็คือว่าต่อแต่นี้ไปในเขาสมอแครงจะมีความหมาย จะเป็นประโยชน์ต่อพวกเราโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงเช้าพอผู้เฒ่าเล่าขานกันไปแล้ว ก็แปลว่าเมื่อเช้านี้ ดร.สืบแสงพรหมบุญ คุณแล้วไม่ถึง เอ แต่ที่ไหนได้ถึงแล้วไม่น่าเชื่อ สรุปแล้วอายุรวม 400 เกือบจะ 500 ปี พอผู้เฒ่าเล่าขานเรื่องเขาสมอแครงไปแล้วบายนี่ เป็นเรื่องของพี่น้องชาวบ้านและลูกหลานจะสืบสานกันอย่างไร เพื่อให้เขาสมอแครงของเรานั้นมีความสำคัญ มีความหมายที่ดียิ่งต่อพวกเราชุมชน รวมทั้งจังหวัดพิษณุโลก ฉะนั้นก่อนจะถึงตรงนั้น อยากให้พวกเราทุกคนคิดว่าเป็นวิถีชีวิตของพวกเราทุกคนนะครับ

ประการที่ 2 อยากจะฟังความคิดเห็นจากทุกท่าน ปกติแล้วเราจะทำเป็นผู้รับต่อไปนี่เราจะต้องเป็นผู้ให้ให้ความคิดต่อวิถีชีวิตชุมชนนี้นะนั่นคนไทย จะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ให้

ประการที่ 3 ความคิดมีคุณค่าทั้งสิ้นผมอยากจะเห็นสรุปจากที่ประชุมนี้และสุดท้ายฝ่ายดำเนินการอาจารย์ถาวรสรุปความคิดเห็นจากที่ประชุมออกมาได้อย่างดียิ่งท่านที่เคารพครับ พวกเราที่นั่งอยู่ในที่นี้ ผมว่าถ้ามีโอกาสแนะนำตัวด้วยตนเอง เป็นบรรยากาศอันดีไม่ยากให้เป็นทางการ ผมอาจารย์น้อยลายครามครับ ขณะนี้เป็นผู้ประสานงานองค์กรสู่ประชาชนจังหวัดพิษณุโลกทุกองค์กรที่มีภาคประชาชนผมอยู่ในฐานะประธานที่ปรึกษา องค์กรนี้เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งหมดครับ ไปทางนี้ครับทักสินารัก

อ.ปราณี

สวัสดีค่ะ ดิฉัน รศ.ดร.ปราณี แจ่มขุนเทียน จริง ๆ แล้วปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษสอนอยู่บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม เมื่อก่อนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคนี้ สังกัดกระทรวงวิทย์ อยู่ที่ศาลากลางและมีการปฏิรูประบบราชการเราก็เลยโอนมาวิชาการสิ่งแวดล้อม รวมกับนักวิชาการสาธารณสุขทุกส่วน ซึ่งสำนักงานใหม่ตอนนี้อยู่ที่ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขตฯ เดิม ตอนนี้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 พิษณุโลก สำนักงานใหญ่อยู่ที่นี้ ถ้าหากน้อง ๆ พี่ ๆ ทุกคนอยากรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม น้อง ๆ ก็ไปได้อยู่ใกล้ ๆ บ้านนี่เอง

อ.ฉะอ้อน บังศรี

สวัสดีค่ะ ดิฉันฉะอ้อน บังศรี เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่เขาสมอแครงคะ

อ.เอื้ออารีย์

ดิฉันนางเอื้ออารีย์ โกศัย เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขาสมอแครง ละก็ได้ร่วมงานวิจัยกับ อ.ถาวรด้วยคะ

ชาวบ้าน	ดิฉันสว่างสร้อยสุวรรณ เป็นชาวบ้านเขาสมอแครงคะ เป็นกลุ่มอนุรักษ์เขา
เขาสมอแครง	สมอแครง
อ.สุพัตรา	สวัสดีค่ะ สุพัตรา กิ่งสิงห์ เป็นอาจารย์สอนอยู่บ้านเขาสมอแครงนะคะ ซึ่งตอนนี้กำลังสนับสนุนเกี่ยวกับเขาสมอแครง ในเรื่องการแสดงพื้นบ้านเรื่อง รำวงพื้นบ้าน ตอนนี้ก็กำลังทำหลักสูตรสาระ เพลงพื้นบ้านเขาสมอแครง และ ก็ใช้สอนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 4 นะคะ และที่ทำอยู่ตอนนี้เพลงรำวงพื้นบ้านในเขาสมอแครง ตอนนี้เฉพาะที่มัธยมนี้ก็มีการแสดงสามารถแสดงให้ประชาชนดูได้แล้วคะ แต่ว่าในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กำลังเริ่ม คือกำลังเริ่มฝึกการร้องเพลงก่อน และจะเริ่มฝึกการแสดงไปเรื่อย ๆ
อ.พจนา	สวัสดีค่ะ ดิฉันพจนา กลั่นกนา ดิฉันเป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนบ้านเขาสมอแครง สอนวิชาคณิตศาสตร์ แต่ความสนใจด้านประวัติศาสตร์ สนใจเป็นพิเศษเลยเข้าร่วมคะ
อ.วารุณี	สวัสดีค่ะ ดิฉันวารุณี ยิ้มวารี เป็นอาจารย์สอนอยู่โรงเรียนบ้านเขาสมอแครง สอนในวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาคะ
อ.ศรีนวล	ดิฉันศรีนวล ประดับวงศ์ สอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านเขาสมอแครงคะ ก็สนับสนุนโครงการนี้นะคะ ก็เหลือเวลาอีกปีเศษก็จะเกษียณแล้ว
อ.นิภา	สวัสดีค่ะ ดิฉัน นิภา แพงวังทอง อาจารย์ 2 ระดับ 7 สอนพิเศษ กพง. การงานและเทคโนโลยี ชั้น ป.1 - ป.3
คุณสมพร	สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางสมพร รัตนวานิช เป็นแม่บ้านกลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงคะ
คุณบุญลือ	สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางบุญลือ ฤกษ์นอก นะคะ เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่ 8 และกลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงด้วยนะคะ ขอบคุณคะ
คุณเบญจวรรณ	สวัสดีค่ะ ดิฉัน เบญจวรรณ นนท์คณา ทำงานอยู่ที่สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.วังทอง
คุณครูณี	สวัสดีค่ะ ดิฉัน ครูณี ขาวเอี่ยม ค่ะ ชาวบ้านเขาสมอแครงกลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงคะ
คุณบุญเชิด	สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางบุญเชิด บุญคุ้ม นะคะ แม่บ้านคะ อยากจะใช้เวลาว่างดูแลลูกมาช่วยสนับสนุนเขาสมอแครงเหมือนกัน
คุณปทุม	สวัสดีค่ะ ดิฉัน ปทุม กระจายกลิ่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11 ค่ะ
คุณบัวเรียม	สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางบัวเรียม หอมสุต ค่ะ เป็นแม่บ้านเหมือนกัน แต่อยู่กลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงเหมือนกันคะ

- คุณวิมล** สวัสดีค่ะ ดิฉัน วิมล ไมตราลักษณ์ สอนอยู่โรงเรียนบ้านเขาสมอแครงค่ะ สอนกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยม ก็สนใจนะคะกิจกรรมในการอนุรักษ์เขาสมอแครง เคยเข้าร่วมสำรวจเขาสมอแครงกับทีมอาจารย์ถาวรนะคะ 2-3 ครั้ง รู้สึกประทับใจ สนใจพยายามที่จะดึง สร้างจิตสำนึกนักเรียนลูกศิษย์ให้มาร่วมด้วย ในวันนี้เนื่องจากว่า กิจกรรมของเด็กช่วงหยุดเสาร์-อาทิตย์มา 3 สัปดาห์ ไม่เคยว่างเลยคะ ก็เลยจะเห็นว่ามัธยมนะคะเด็กโตหน่อย จะไม่ค่อยมีคะในวันนี้ขอบคุณคะ
- อ.ทิพย์วรรณ** สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางทิพย์วรรณ ศิริ ค่ะ สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ก็ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์เขาสมอแครงเสมอมา ได้ให้ความร่วมมือโดยพานักเรียนไปดูสถานที่ต่าง ๆ บนเขาสมอแครง ยังให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลอดมา
- นายยิ้ม** ผมนายยิ้ม เทศรี ครัว ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 เขาสมอแครงครับ
- นายโซ** ผมนายโซ บุญช่วย กลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงเหมือนกัน ก็รักประเพณีพื้นบ้านเขาสมอแครง และเป็นครูกลองยาวที่จะฝึกสอนต่อไปนี้ครับ
- คุณต้อย** สวัสดีค่ะ ชื่อต้อย ศรีทะเทศ เป็นสมาชิก อบต. หมู่ 11 ในพื้นที่ คอยช่วยประสานงานกับราชภัฏ ดูแลเรื่องเขาสมอแครงและการอนุรักษ์ป่าด้วยคะ ขอบคุณคะ
- นายวันชัย** สวัสดีครับ ผมนายวันชัย เจือบุญ อยู่มหาชัยแม่โจ้เชียงใหม่ และก็ได้อะไรโอกาสดือนรับคณะเขาสมอแครงไปดูงาน เมื่อมีนาที่แล้ว ตอนนี้นำในฐานะที่จะดูว่าหลังจากที่ไปดูงานแล้ว มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ที่เขาสมอแครงครับ
ขอบคุณครับ
- อ.ถาวร** ค่ะ สวัสดีค่ะ ดิฉัน ถาวร พงษ์พานิช ค่ะ เป็นชาวบ้านอำเภอวังทอง ก็มีจิตใจเหมือนกับทุกท่านที่นี่แหละคะ ที่จะพัฒนาเขาสมอแครงและบ้านวังทอง ให้ดีที่สุดโดยใช้งานวิจัยเป็นตัวนำ ขอบคุณคะ
- นายจ่านงค์** สวัสดีครับ ผมนายจ่านงค์ เวียงชัย ลูกเขยเขาสมอแครงครับ ได้ลูกสาวเขาก็ดองช่วยพัฒนาบ้านเขาด้วยครับ ตอนนี้ในกลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครงอยู่ นะครับ เป็นประธานสัมพันธ์จำเป็น ของหมู่บ้านเขาสมอแครงอาสานะครับ
- อบต.สมพร** ครับ สมพร ทัดแพ ครับ เป็นประธาน อบต.วังทอง เป็นประธานกลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครง ความจริงสมาชิกเราจะพูดผิบบ่อย ๆ แต่ความหมายเหมือนกัน จริง ๆ ก็คือกลุ่มรักษ์เขาสมอแครงนะครับ คำรักษ์ก็คือรักษานะครับ

- อ.วงเดือน** วงเดือน ทองสนิท นะคะ เป็นคนวังทองค่ะ ปัจจุบันอยู่โรงเรียนวัดมหาวนาราม อ.เมือง พิษณุโลกค่ะ ก็ชื่นชมกับคณะที่นี่นะคะ ละก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์เขาสมอแคลงค่ะ
- อ.จรรยา** ครับ ผมจรรยา ทองสนิท ครูชำนาญการครับ ครูชำนาญมีพ่อตากับแม่ยายเป็นคนวังทอง และก็ลูกสาวเขาก็นั่งคู่กันนี้ครับ ก็คนวังทอง อยากจะมาช่วยงานด้านนี้บ้าง เพราะว่าเมื่อตอนเป็นเด็ก ๆ หมอดูดูไว้ว่าเนื้อคู่จะ ผมอยู่ตั้งหนามมะครับ เนื้อคู่อยู่ทางตะวันออก เนื้อคู่ผมข้ามเขาสมอแคลงมาลงตลาดวังทองนะครับ หมอดูนี้แม่นจริง ๆ ครับ ขอบคุณมากครับ
- นายประทีป** สวัสดีครับ ผมชื่อประทีป ขำม่วง ครับ อยู่สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 6 วันนี้ได้รับเชิญจากประธานบริหาร อบต. เชิญท่านผู้อำนวยการให้มาร่วมเวทีประชาคมวันนี้ครับ แต่ผู้อำนวยการไปราชการที่กรุงเทพ กลับไม่ทัน ก็เลยมอบให้ผมซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายแผนงานและติดตามผล มาร่วมเวทีครับ ยินดีเป็นอย่างยิ่งครับ อยากเห็นการพัฒนาที่นี่ ฐานะที่ผมเป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขาสมอแคลงครับได้ร่วมเวทีกันครับ
- นายลือณวุฒิ** สวัสดีครับ นามสกุลบานเย็นครับ นามสกุลง่าย ชื่อจำยากชื่อ ลือณวุฒิ คนชัยนาท ละก็ไปเรียนที่ลพบุรี ละก็มาอยู่ที่นี่ 17 ปีละ ตอนนี้เป็นอาจารย์สอนที่วิทยาลัยสาธิตสุข สอนด้านฝึกงานในชุมชนให้หมออนามัยออกตำบล แต่สอนอย่างไรหมออนามัยก็มาหมดละครับ เป็นหมออนามา เข้ากับชาวบ้านก็ไปกินเหล้าครับ ตอนหลังก็เลยมาสอนใหม่ มาสอนฝึกเขาใหม่ ตอนหลังก็ปี 35 นี้ก็ไปบวชที่วัดอัมพวัน เป็นวิชาสุดท้าย วิชาอื่นใช้ไม่ได้ผล สอนลูกศิษย์ สอนลูก ๆ ไม่ได้ผล ไปฝึกวิชาพุทธกับหลวงพ่ोजรัญ ไปฝึกเรื่องการเตรียมตัวตาย ตอนนี้ได้สอนวิชาเตรียมความตายกับนักศึกษาทุกหลักสูตร ปรากฏว่าได้ผลดีมากครับ สอนการฝึกเตรียมตัวตาย สอนการขังความโกรธ วิธีการหาจากความสุข มีความทุกข์ มีความทุกข์ก็หาเข้าไป สนุกสนานมาก ช่วงนี้ก็หาความสุขกับการสอน ละก็มีความรู้สึกชื่นใจมากเวลาเห็นพี่น้องชาววังทองมาร่วมกันอย่างนี้ครับ ยินดีจะมาร่วมกับพวกเรา โดยเฉพาะกับท่านอาจารย์ถาวร ยินดีจะมาร่วมกับพวกเราครับผม
- คุณเดชา** ผมเดชา ปัทมศิริวัฒน์ ครับ คำนามสกุลนะครับ ผมเป็นน้อง คุณวีระ เสียไปแล้ว
- ปัทมศิริวัฒน์** เคยมีส่วนผูกพันตรงนี้ เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด 2 สมัย ตั้งแต่ 2529 ถึง 2538 ครั้งหนึ่งก็จัดบวชครั้ง แต่เป็นที่น่าเสียใจ เพราะว่าปีเศษหรือไม่เกิน น้ำฝนมา 2 รอบ เกือบจะหายหมดเลยครับ เงินแสนหายไป ก็แต่ว่าน่าดีใจที่หลังจากนั้น ยุค

ต่อ ๆ มา อย่างสมพร ตอนนี้เราทำตามขึ้นไปแล้ว ผมว่าตรงนั้นเป็นไฮไลต์ที่น่าจะคิดทำอะไรกันอีกเยอะ ส่วนประเด็นเป็นอย่างไรนั้น พรุ่งนี้ต้องออกเดินทางไปเที่ยวกันซะใหม่ บางทีอาจจะเกิดความคิดขึ้นครับแค่นั้นนะครับ

**ดร.สืบแสง
พรหมบุญ**

ผมคงไม่ต้องแนะนำนะครับ ผม สืบแสง พรหมบุญ ครับ คนวังทอง เดิมก็เป็นอาจารย์อยู่จุฬา ธรรมศาสตร์ เป็นอาจารย์พิเศษหลายสถาบัน เป็นอดีต สส.กทม. ก็ทำงานด้านการศึกษามาโดยตลอด เป็นอาจารย์และผู้บริหารด้านการศึกษา ตอนนี้ก็เป็นทีที่ปรึกษากับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำงานด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาผมก็เป็นคนร่างคนหนึ่งนะครับ ตอนนี้ก็ติดตามเรื่องการปฏิรูปอยู่ ยังไม่ไปเท่าไร แต่จะเป็นอะไรก็แล้วแต่ พิษณุโลกมีอะไรก็จะมาทุกที ไม่ว่าพิบูลสงครามจัดหรือพระนเรศวรจัด ไม่ใช่ผมคนเดียวนะ ภรรยาผมก็เหมือนกัน นเรศวร พิบูลสงคราม เชิญมาบ่อย ก็ถ้าเราพอจัดเวลาได้ก็มาทุกที อย่างคราวนี้ที่จริงแล้วก็ป่วย บุญของวังทอง บุญของผมด้วย คือเมื่อวันที่ 6 ขนาดเดินไม่ได้เลย เพราะว่าพักผ่อนน้อย งานมาก เครียดไปหน่อย มองพัดลมมันบินได้ มองเพดานบินได้ เขาเรียกโลกหมุน คือโลกมันหมุนหมดเลย เขาเรียกโรคงงัดก็ได้อีก ก็ต้องนั่งแท็กซี่ไปโรงพยาบาล เพราะขับรถไม่ได้เลย ก็ฟื้นขึ้นเรื่อยตอนวันพุธค่อยยังชั่ว วันพฤหัสบดีขึ้น วันนี้ยิ่งดีใหญ่เลย พอมาวังทองยิ่งดีใหญ่ เขาสมอแครงนี้ ก็ยินดี ดีใจที่พวกเราช่วยกันระดมความคิด ระดมพลังระดมความร่วมมือที่จะทำอะไรให้กับบ้านของเรา ซึ่งเป็นที่ดีมาก ละก็สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่เราจะอยู่ด้วยกัน ด้วยความปรับความสามัคคี และความร่วมมือร่วมใจ คือว่าทุกคนมีส่วน ของเราไม่ใช่ของใคร ถ้าเราบอกว่าไม่ใช่ของเรา มันอยู่ไม่ยืนหรอกครับ ฉะนั้นเราจะช่วยได้แค่ไหนก็แล้วแต่แต่ละคน บางคนช่วยด้วยใจได้ก็ช่วย ช่วยกำลังได้ก็ช่วย ช่วยได้ด้วยทรัพย์ก็ช่วย แล้วแต่เราไม่ว่ากัน บางคนช่วยด้วยการให้กำลังใจนี่ก็สิ้นเปลืองละ ทุกคนที่ทำงานนี้ต้องการกำลังใจ โดยเฉพาะคนทำงาน ฉะนั้นงานจะไปไม่ได้ถ้าเราไม่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับรุ่นลูกหลานเราอย่างนี้ด้วยละก็อีกไม่ใช่พวกนี้ก็มีลูกอีกละนี่ หน้าตาเป้ง ๆ อย่างนี้เผื่อแผ่สืบเผื่อมีลูกละ เพราะฉะนั้นก็ยินดีนะครับยินดี ขอบขอบคุณครับ

อ.น้อย ลายคราม

ครับขอบคุณมากครับ มากันหลายฝ่ายหลากหลาย ไม่ใช่ฝ่ายเดียว แต่ฝ่ายที่ไม่ได้แนะนำนี้ก็หลาน ๆ ไม่ต้องแนะนำหรอก เพื่อให้เวทีนี้เป็นไปตามกระบวนการ ผมก็อยากจะให้ทุกคนปฏิบัติตามผม ขอทุกคนให้ความร่วมมือด้วยครับ ก่อนจะเริ่มต้น ขอให้ทุกคนนั่งตัวตรงด้วยครับ หลับตาลงครับ สงบนิ่ง เพราะที่นี้เป็นวัด พระพุทธองค์ทรงสอนว่าจะทำอะไรให้ใจสงบเสียก่อน ครับขอเชิญทุกคนทำจิต

ให้สงบครับ นาทีนิ่งครับ เดี่ยวเราจะเคลื่อนเวทีกิจกรรมของเราไปข้างหน้า เชิญ
 ครับสงบสักนาทีเดียวเชิญครับ ทุกอย่างอยู่ที่กาย กำหนดที่ลมหายใจ จะเป็นตัว
 กำหนดสติของเรา เป็นบ่อเกิดแห่งความสงบ ลมหายใจเป็นตัวกำหนดครับผม
 (ทุกอย่างเจียบ) ครับขอบคุณครับต่อไปนี้จะเข้ากระบวนการของเราละครับ เพื่อ
 ให้น้อง ๆ หลาน ๆทั้งหลายจะได้รู้ว่ากระบวนการต่อไปนี้เป็นอย่างไร ผมจะตั้ง
 คำถามนะครับ จะให้หลาน ๆ เป็นคนตอบ เพื่อรู้ว่ากิจกรรมจะเป็นอย่างนี้ เอา
 หลาน ๆ ทุกคนช่วยคิด นึกถึงดอกบัว เห็นดอกบัวไหมครับ เคยเห็นดอกบัวไหม
 หลาน ๆ คิดถึงอะไรบ้าง ก่อนจะไปถึงว่าคิดถึงเขาสมอแครง คิดถึงอะไรอย่าง
 ไร เอาคิดถึงดอกบัวหลาน ๆ คิดถึงอะไรบ้าง เอาไม่คิดไปตอบหน่อยซิ เอาคน
 ไหนจะตอบคิดถึงดอกบัวแล้วนึกถึงอะไรบ้าง ทุกคนตอบเลยครับ เอาตอบเลย
 คิดถึงอะไร ตอบอย่างเดียว

นักเรียน

คิดถึงพระ

อ.น้อย ลายคราม

เอาต่อไป และ

นักเรียน

คิดถึงพระพุทธรูป

นักเรียน

การกราบไหว้

นักเรียน

การไหว้พระ

นักเรียน

ฝากน้ำครับ

นักเรียน

พระพุทธรูป

อ.น้อย ลายคราม

เอาละพอแล้ว และจะเอาดอกบัวอะไรไปทำอะไรได้บ้าง

นักเรียน

บูชาพระ

อ.น้อย ลายคราม

เอาตอบอีกเร็ว ๆ เวลา มีน้อย ...เอาละ หมดเวลาแล้ว ครับต่อไปนี้ขบวนการเรา
 จะเป็นอย่างนี้ ว่าคิดถึงเขาสมอแครงท่านคิดถึงอะไรบ้าง เช่น คิดถึงความศักดิ์
 สิทธิ์ของเขาสมอแครง แหมไปขอพรบนหลวงพ่อเณรแล้ว แหมศักดิ์สิทธิ์จริง
 อย่างนี้เป็นต้น มีอีกหลาย ๆ อย่างต่อไปนี่ครับ ผมยกประเด็นคิดถึงเขาสมอ
 แครง คิดถึงความศักดิ์สิทธิ์ เอาส่งไม่คิดให้ผู้ใหญ่บ้างครับ ท่านคิดถึงเขาสมอ
 แครง นอกจากความศักดิ์สิทธิ์แล้วคิดถึงอะไรอีกครับ เชิญครับ

นักเรียน

นึกถึงบุญคุณ

อ.น้อย ลายคราม

เอาเด็ก ๆ ส่งไม่คิดให้ผู้ใหญ่บ้าง

นักเรียน

นึกถึงพ่อปู่บุญเณรครับ

อ.น้อย ลายคราม

อะไรครับ ให้ผู้ใหญ่บ้างครับ

- ชาวบ้าน คิดถึงรอยพระพุทธรูปที่เขาสมอแครงค่ะ
- อ.น้อย ลายคราม อะไรอีกครับ เมื่อเข้าทำนวิทยากรได้พูดเยะเลย
- ชาวบ้าน คิดถึงโบราณสถานและธรรมชาติของเขาสมอแครง
- อ.น้อย ลายคราม ต่อไปเลยครับ ทุกคนได้พูดเพราะว่าเวทีนี้เป็นของเราครับ คิดถึงเขาสมอแครง คิดถึงอะไบ้าง เมื่อเข้าเยะเยะเลย
- ชาวบ้าน อยากจะอนุรักษ์เขาสมอแครงให้มีต้นไม้ มีสิ่งธรรมชาติให้ยั่งยืน และอีกอย่างหนึ่งอยากจะเห็นการพัฒนา ถ้าบนเขาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรที่จะทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว นี่ผมยังไม่ออกว่าจะทำอย่างไร แต่ในใจผมคิดอยู่แล้วละ น่าจะทำเป็นในลักษณะการพัฒนาควบคู่กับอนุรักษ์ไปด้วย อันนี้เป็นแต่เพียงความคิดของผมเองนะครับ ที่นี้การจะทำแบบนั้นได้มันต้องมีงบประมาณ เรื่องงบประมาณนี้ผมก็ยังไม่ทราบว่าจะเอามาจากไหน
- อ.น้อย ลายคราม ครับ ประเดี๋ยวจะหาทางออกกันจนได้ คุณยายครับใส่เสื้อเขียว ๆ ผมอยากจะฟังคุณยายบ้าง ความคิดเห็นของคุณยาย คิดถึงเขาสมอแครงคุณยายคิดถึงอะไบ้าง
- คุณยาย อยาก...(ไม่ชัด)... พ่อคุณเอ๊ย ยายเอาทางไปทำเค็ดมะระบ้าง
- อ.น้อย ลายคราม ครับผม เชิญครับอีกสักความเห็นครับ คิดถึงเขาสมอแครงคิดถึงอะไบ้าง
- ชาวบ้าน คิดอยากให้ชุมชนมีส่วนร่วม ช่วยกันดูแลและอนุรักษ์และดูแลวัฒนธรรมตรงนี้ค่ะ
- อ.น้อย ลายคราม ครับผม ที่นี้มาทางด้านหน้าบ้าง เพราะว่าข้างหน้านี้นี้ไม่พูดสั้น ๆ ครับ เอาท่านเดชาคิดอย่างไร
- คุณเดชา นึกถึงตรงนี้ พอดีท่านสะกิดว่า เข้าใจว่าเหตุการณ์ตรงนั้นที่สืบแสง น่าจะมาด้วยตอนนั้นผมน่าจะประมาณสัก 8 ขวบ หรือ 9 ขวบ น่าจะประมาณนั้นแหละนะ ผมเกิด 2490 จำได้ว่าปีนั้นลือกันทั้งตลาดวังทองว่า เจดีย์มันถล่มมาที่ ๆ คุณวีระนี่ นำข้ามทุ่งมา มีโรงเรียนราษฎรดำรง แล้วก็ถล่มมาแล้วมาขึ้น ผมจำไม่ได้ว่าขึ้นทางด้านไหนนะ แต่ภาพวันนั้นขึ้นไปจำได้ติดตามทุกวันนี้ว่า ทุกคนขึ้นมาเยอะมาก มาสักประมาณก่อนเที่ยง บางคนผู้ใหญ่ก็มันมีโพรงเข้าไป ปีนขึ้นไป แต่อย่างอาจารย์สืบแสงพูดนะ ถ้าโครงในความทรงจำในขณะนั้น รูปทรงมันจะอย่างนี้คราวที่ผมเป็นสมาชิกสภาจังหวัดนี้ มีโอกาสมาคิดตรงนี้ ตอนที่กรมศิลปจะพัฒนาก็พาประธานสภาจังหวัดในขณะนั้น หัวหน้าทีมผมนะ คุณประเสริฐ พ....กุล แวะหาคุณระเบียบที่สุโขทัย ตอนนั้นรู้สึกว่าคุณอยู่ที่สุโขทัย มาถึงบอกว่า เอาคนรับผิดชอบอยู่บ้านคุณนั่นเอง ผมก็ย้อนกลับมาตอนที่เขาถูกยิงตายไม่กี่วัน ผมยังได้พระของค์เลย มาตรงประเด็นรูปทรงคุณระเบียบเขายืนยันว่า

สำรวจและพัฒนาตามรูปทรงเดิม ตรงนี้ไม่ตรงกับข้อสังเกตที่ ดร.สืบแสง ให้นำนะ
ผมไม่มีความรู้ทางนี้ ก็นำสองสิ่งมาเพื่อใครจะตอบคำถามผม ผมต้องการจุด
ประกาย ทั้งคำถามเป็นประเด็นไว้ในตัว

อ.น้อย ลายคราม ครับ เอาละครับ ต่อไปนี้ก็เป็นเรื่องที่ว่า เราคิดอย่างไรกับเขาสมอเคลง นั่นก็
แปลว่าเขาสมอเคลงนี้เกี่ยวข้องกับชีวิตพวกเรา ในปัจจุบันนี้และอนาคต ว่า
เกี่ยวข้องกับชีวิตพวกเรา อยากจะเรียกว่าเป็นลูกเขาสมอเคลงก็จะว่าได้ อย่าง
อาจารย์แหว่นี้ เป็นลูกเขาสมอเคลงทั้งแม่ทั้งลูก บนบานศาลกล่าวขอพรขอ
อะไรต่าง ๆ จากเขาสมอเคลงจนสนใจ ลูกเรียนจบด็อกเตอร์คนนึงไปแล้ว
เหลือกำลังจะจบอีกคน บนบานหรือเปล่าให้ได้เรียนจบด็อกเตอร์ บนเรื่อยเลย
และก็พูดตรง ๆ เขาสมอเคลงเป็นแหล่งกำเนิด อย่าง ดร.สืบแสง พรหมบุญ
ตระกูลท่านเก่ง ๆ ทั้งนั้น รวมไปถึงท่านปลัดกระทรวงมหาดไทย รวมไปถึง
ท่านเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ คุณลูกป้าเฮงนะ คุณนพดล เฮงเจริญ และอีก
หลายคนครับ เขาสมอเคลงหมายความว่า เป็นแหล่งจะเรียกว่าศักดิ์สิทธิ์ หรือมี
อะไรสักอย่างที่คลั่งคลั่งให้คนเขาสมอเคลงหรือคนวังทองได้เป็นใหญ่เป็น
โต โอ้โฮและตอนนี้ครับ ได้เป็นใหญ่เป็นโตมากขึ้น เป็นลำดับ เขาสมอเคลง
ควรจะมีอะไรที่เราคิดไม่ถึงนะ เราคิดไม่ถึงว่ามีอะไรในอดีต จนกระทั่งมาให้ผล
ในปัจจุบันกับพวกเรา นี่เป็นเรื่องที่น่าคิดอีกเรื่องนึง คิดอย่างไรกับเขาสมอเคลง
ถ้าหากว่า ถ้าวันข้างหน้าคนจะลืมเขาสมอเคลง และให้เขาสมอเคลงเป็นอดีตที่
ใครไม่รู้จักนี้ จะรู้สึกอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้นก่อนอื่นฟังมาตั้งแต่เช้า หลายคนก็
อยากให้เขาสมอเคลงเป็นนั่นเป็นนี่ จะทำให้เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ครูก็
สอนเพลงสอนอะไร จะเอาให้เป็นแหล่งความรู้แหล่งภูมิปัญญา จนกระทั่งมีบาง
คนเสนอให้เป็นมีหลักสูตรเกี่ยวกับเขาสมอเคลง และเป็นหลักสูตรให้เด็กหรือ
คนเขาสมอเคลงได้เรียนกัน เออก็ดีนะ ผมว่าก็ดีนะ ถ้าจะให้เขาสมอเคลงที่มัน
อยู่ในใจของคนวังทอง และก็นักปญญโลก ได้รู้กันทำให้เป็นองค์ความรู้ ทาง
อาจารย์ ดร.ถาวรก็เข้ามาศึกษาในเชิงวิชาการ แหมจะให้มันเป็นองค์ความรู้ให้มัน
เป็นยิ่งใหญ่มานี้ ผมว่าเขาสมอเคลงมันจะทำ... นี่เป็นส่วนหนึ่งที่จะ
เห็นได้เชิงเศรษฐกิจท่องเที่ยวนะ ผมว่าก็เป็นส่วนหนึ่งนะ เป็นผลพลอยได้ แต่
ถ้าเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตของเราทุกคนเสียก่อนน่าจะดี อันที่สองนี้ มันจะ
เป็นอะไรหลายอย่าง ที่ท่านคิดแต่มันเป็นไม่ได้ ถ้าพลังเครือข่ายของพี่น้อง
ประชาชนไม่รวมกลุ่มกัน รวมตัวกันละก็ คุยกับกลุ่มอื่นเขาบ้าง และก็มาช่วยกัน
สร้างประวัติศาสตร์ของเขาสมอเคลง เกิดสิ่งที่ท่านปรารถนาที่แปลว่ามีกลุ่ม

พลัง นี่วันนี้ผมขอบคุณเสื้อสีเขียวละก็เสื้อคอปกขาวนี่ กลุ่มอะไรครับ กลุ่มอนุรักษ์เขาสมอแครง ขึ้นแล้วเห็นไหมยังมีกลุ่มอื่นอีกนะ ไม่ใช่จะมีกลุ่มนี้เท่านั้น ถ้ากลุ่มนี้มีพลังผมไม่รู้ใครบอกก็ไม่ว่าต้องให้กลุ่มนี้เริ่มต้นก่อน เพราะเรื่องอะไรเริ่มต้นมันต้องเริ่มที่ตนเองก่อน แล้วถ้าอันไหนทำไม่ได้ก็ให้ อบต. ช่วยหน่อย ถ้า อบต. ช่วยไม่ได้ก็ให้จังหวัด อบจ. ถ้า อบจ. มีโครงการใหญ่กว่านี้ ใช้เงินเป็นล้าน ๆ ก็ให้ กระทรวงอะไรละ กระทรวงอะไรครับท่านสืบแสง โอ หลายกระทรวงต้องช่วยกันแล้ว ถ้ามันจะเป็นถึงตรงนั้น มันก็ต้องมีแผนแม่บท ขนาดเล็ก แผนแม่บทขนาดใหญ่ แล้วก็มีแผนแม่บทระดับชาติ ส่งให้เขาจะเป็นไปได้ โน่นฝ่ายสิ่งแวดล้อมอยู่ตรงนั้น ช่วยได้ส่งต่อกันไปเรื่อย ๆ จะเกิดขึ้นด้วยตัวมันเอง เอออยากจะให้เป็นอะไรบ้าง และจะอย่างไร เนื้อหาวันนี้อยู่ตรงนี้ครับ เมื่อกี้ผมปิดประเด็นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา จนกระทั่งไปถึงหลักสูตร คนอื่นเห็นเป็นอย่างไร จะทำอะไรได้บ้างและจะอย่างไร เชิญครับผมคิดว่าอยากฟังเด็ก ๆ บ้าง เด็ก ๆ อยากจะให้เขาสมอแครงเป็นอะไรได้บ้าง เมื่อกี้ผู้ใหญ่อยากให้เป็นแหล่งความรู้ แหล่งองค์ความรู้ทั้งหลาย เกิดขึ้นได้หลายด้าน ใคร ๆ ก็มาเรียนรู้เรื่องเขาสมอแครง เชิญครับ อาใครยังคิดไม่ออกส่งไม่ด้มา

นักเรียน อยากให้เป็นที่พักผ่อนเที่ยวครับ

อ.น้อย ลายคราม แนะนำชื่อด้วยสั้น ๆ ครับ และบอกอยากให้เป็นอย่างไร

ด.ช. นัฐวุฒิ เด็กชาย นัฐวุฒิ ภูนุชครับ โรงเรียนบ้านเขาสมอแครงครับ อยากให้เขาสมอแครงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวครับ

อ.น้อย ลายคราม ท่องเที่ยวแบบไหนครับผม ท่องเที่ยวแบบไหนถึงจะดี เที่ยวแล้วทรัพยากรของเราพังหมดก็ไม่ไวนะ เออได้เงินแต่เราต้องรับและในเรื่องความเสียหาย จะเที่ยวอย่างไรดีละ เอาไม่เป็นไรส่งคนต่อไป คนอื่นบ้าง

นักเรียน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ด.ญ.เบญจวรรณ อิดหอม

อ.น้อย ลายคราม คนที่ให้คนอื่นอยู่เรื่อยไม่มีภาวะผู้นำ ครูต้องดูแลด้วยนะ ภาวะผู้นำ

ดร.มังกร ทองสุคติ รักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ ทำไมเราไม่เอาวัฒนธรรมของเขาสมอแครงนี้ที่เราพูดคุยกันนี้ ท่านสืบแสงก็มาเล่าให้ฟัง ท่านเดชาท่านพวกเราลองคุยซิคครับว่ามันเป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้เขาเรียกว่าทุนทางวัฒนธรรม เวลานี้ท่านเริ่มถูกจุดละครับ มันมีอยู่ 3 จุด ที่เราเอามา

1. ปลุกสำนึก เราปลุกกันมาหลายทีแล้วว่า แผ่นดินตรงนี้เขาสมอแครงนี่

มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดี ทางพุทธศาสนา ทางความสำคัญ
 ของความเป็นมาที่รับการศีกการสงครามอย่างไร นี่เราปลุกสำนึกในขณะ
 เดียวกันเราก็ให้ความรู้ ถูกไหมท่านสืบแสง ขณะนี้เรากำลังให้ความรู้ เด็ก ๆ มา
 รับฟังนี้ผมชอบใจ ต่อไปต้องลงมือปฏิบัติ ไซ้ไหมที่ผมบอกว่านี้ องค์กรท้องถิ่น
 ที่ต้องนำครูอาจารย์ต้องนำผู้หลักผู้ใหญ่ต้องเป็นหลักนะครับ ต้องทำตามที่ผม
 บอกไว้ว่า เป็นชุมชนเขาสมอแกลงที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ อันนี้มันไม่ได้
 พูดเล่นนะครับ เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจ
 พอเพียงไซ้ไหมสะ ตนเองยืนอยู่บนขาของตนเอง เรามี อบต. เรามีอะไรมานี้
 เป็นหลักเป็นฐาน แล้วก็ที่เรากำลังพูดกันนี้ เป็นทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งมีเฉพาะ
 ของคนเขาสมอแกลง เมื่อที่ผมดีใจ ผมชื่นใจ คนเมืองกาญจน์ จะเอาต้นไม้ที่
 อยากให้นี้ ผมไม่เห็นคนเขาสมอแกลงปรบมือขอบคุณเขาสักคนเลย อยากรู้ต้น
 ไม้นี้ครับคนนี้ครับ เมื่อที่นี้อาจารย์สืบแสงบอกคุณพ่อท่านรู้ต้นไม้ คนนี้เหมือน
 กันเลยครับ จะบอกได้เลยวันก่อนพาผมไปบ้านปากฟิงนี้ ตามประวัติศาสตร์ไว้
 อย่างนี้ เขาไปเจอต้นสมอ ชาวบ้านไม่รู้เข้าใจว่าเป็นสมอพิเภก ลูกกำลังเหลือง
 ผมก็ไม่เคยเห็นสมอพิเภกสักที ร่วงลงมาผมก็จะกัศิมว่ามันเป็นอย่างไร ท่าน
 แม่ทัพเห็นกับบอกว่าอะไม่ได้ละ สลอลครับ ต้นสลอล กินเข้าไปก็พังชิครับ ไม่
 ต้องกลับสุโขทัยละ นอนแหงแก๋ ไอ้สลอลนี่กินแล้วเม็ดเดียวก็พังเลย น้อย่างนี้
 นะครับ ภูมิปัญญา ผมจึงบอกว่าใช้ทุนทางวัฒนธรรมช่วยตัวเองก่อนครับ ช่วย
 ตัวเอง ตรงนี้อ่าฟิงไปห้วงทุนที่ นายก อบต. อยู่ตรงนี้แล้วนะครับ แต่มีค่ายิ่ง
 กว่านี้คือ น้ำจิตน้ำใจ แรงของพวกเรา นะครับอย่ามัวไปรอใครเลย นี่เห็นไหมที่ผม
 ผมบอกมานี้ ยกตัวอย่างเมื่อที่ คนเขาสมอแกลงนั่งเฉย ปล่อยให้เพื่อนมายิง
 ประทัด เล่นตูม ตูม ตูม (มีเสียงจุดประทัดโรงเจ) วัฒนธรรมอะไรก็ไม่รู้ ของพี่
 น้องเรานี้แหละ เราไม่สังเกตุดรอก ของเดิมเราไปไหน รายได้ที่ได้จากข้างบนนี้
 มาบำรุงชุมชนอะไรเขาสมอแกลงบ้าง ที่ผมมาพูดนี้ไม่ได้มาพูดให้แตกแยกนะ
 ครับ แต่ว่าชี้ให้เห็น เมื่อมาใหม่ ๆ นี่ผมมากล่าว เจ้าแม่กวนอิมถูกพรรคพวกบอก
 แวะหน่อย นับถือเจ้าแม่กวนอิม ผมแวะไปเขาก็มีธรรมเนียมว่าต้องซื้อน้ำถวาย
 16 ขวด แล้วเขาบอกว่าธรรมเนียมเจ้าแม่มาประทับทรง ผิดถูกอย่างไรผมไม่รู้
 นะครับ ต้องคืนให้เจ้าแม่ 15 ขวด อีกขวดหนึ่งเป็นน้ำมันต์ เจ้าแม่เอากลับไปได้
 และถ้าอย่างนี้มาสักพันคนนี่ ไอ้ 15 ขวดนี้มันหมุนมาอย่างไร เป็นเชิงธุรกิจ และ
 ผมถามว่าชุมชนชาวเขาสมอแกลง ได้รับอานิสงค์อย่างที่เรากราบพระบาทที่
 เขาสมอแกลงอย่างที่วัดโบราณเราทำไหม ตรงนี้ผมไม่ได้พูดให้แตกแยกนะครับ

แต่ถ้าจะพัฒนาให้เป็นท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น แผ่นดินของคนเขาสมอ
 แคลง เมื่อกี้ครับต้องพื้นฟูครับ เมื่อกี้ผมแอบชื่นชมเขาของง่าย ๆ เช่น อาหาร
 การกินนี้ ผมมากับท่านแม่ทัพนี้ ไม่ต้องการกินหมูเห็ดเป็ดไก่อย่างที่กรุงเทพ
 หรืออย่างที่พิษณุโลกทำ แต่ที่ประทับใจมีอยู่ 2 แกงครับ แกงมัสมั่น แกงบอน
 หรือมัสมั่น ไม่เหมือนที่อื่นครับ ผมไม่เคยไปกินที่ไหนเนื้อนุ่มอร่อย และที่
 สำคัญนะครับ แกงหยวกอร่อยมาก ผมไปที่บ้านศรีสัชชาลัย ที่บ้านที่ด้อยมวยได้
 เจริญทองนะครับ ศรีสัช เมืองดัง มีหมอสั่งซื้อพ่อกาแทนคนทางโน้น เรียก
 พ่ออู๋ แม่อู๋ แต่คนที่บ้านวิจารณ์ว่าเขาเรียกพ่อกา แม่กา ผู้เฒ่าสูงอายุ พ่อแม่ แม่
 แม่ บ้านเรานะนี่ก็ออกใหม่ เขาเรียกพ่อกา แม่กา พ่อกาแทนบอกว่าข้างที่เวลา
 มันท้องเดิน หรือท้องอืดต้องให้กินมะขามเปียกก่อน ๆ เพื่อเป็นยาระบาย แต่ถ้า
 ข้างหงอย ไม่ทำการบ้าน เหมือนจรรยาไม่ทำการบ้าน เขาจะดูพฤติกรรมข้างหงอย
 เขาต้องให้กินดื่มน้ำด้วยมาก ๆ ครับ เพราะฉะนั้นแกงหยวกกล้วยวันนี้นะครับ นี่
 คือวัฒนธรรมไทยนะครับ จรรยาต้องให้แม่บ้านแกงหยวกทุกวัน แล้วก็ดูซิว่ามัน
 คึกคักไหม นี่คือวัฒนธรรมไทย แบบง่าย ๆ แต่ถ้าบ่อบ้านหรือข้างคึกคักมาก เขา
 จะให้ฟักดื่มนะครับ เพราะฉะนั้นแม่บ้านทั้งหลายอย่าผัดฟัก แกงจืดฟักนะครับ
 ดั้นฟักให้พ่อบ้านท่านะครับจะนั่งหงอยคอดกไม่เอาไหนนะครับ นี่ขนมยัดไส้
 อร่อยมาก นี่ขนมแฉ่งอร่อยมาก ขนมจีบควายมีไหมครับ ผมอยู่บ้านกว้างเลยปาก
 โทกไป งานบุญงานทานต้องมีตลอดช่อง มีขนมจีนน้ำยา และก็มีขนมจีบควาย
 ขนมเปียกปูนครับ และก็มีโรตีสายไหม บ้านผมเขาเรียกขนมจีบควาย นะครับ
 ลักษณะอย่างนี้ เพราะฉะนั้นถ้าจะทำโฮมสเตย์ ทำที่เดิมเกิดครับ อย่างท่าน ดร.
 สืบแสงว่า และที่ทำของพวกนี้แหละครับ ถ้าจะนำท่องเที่ยววนะครับ เน้นเรื่อง
 ความสะอาด ความสะอาด ความปลอดภัย มี 3 จุดเท่านั้นแหละครับ ท่องเที่ยวนี้
 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือท่องเที่ยวอะไรก็ตาม สะอาด สะอาด ปลอดภัย คน
 ไทยด้วยกัน ผมไม่ค่อยห่วง แต่ถ้าเอาชาวต่างชาติมีโรงแรมชั้น 1 ของสุโขทัย
 ไพลิน ส่วนขยายของโรงแรมไพลิน บ้านเรา ถ้าพวกท่องเที่ยวที่นอนโรงแรม
 โอเรียลเตลนะครับ เขาไม่ทานหอยครับ ทั้ง ๆ ที่ไพลินก็ต้มเบอรวันของ
 สุโขทัย เพราะภูมิด้านทานเขาสู้ไม่ได้ ที่เขาจะมากินน้ำกินอาหารเขาต้องทำ
 อาหารสำเร็จรูปมาเลยนะครับ แล้วก็ทำค่ายลูกเสือได้ไหม เป็นแหล่งการเรียนรู้
 ครับ ถ้าไม่ทำบนเชิงเขาทำข้างล่างและขึ้นเขาให้เด็กสอนเรื่องวัฒนธรรม นะ
 ครับอันนี้เป็นเรื่องที่ผมอยากจะฝากนะครับ ว่าถ้าท่านจะส่งเสริมสิ่งหนึ่งนะครับ
 ถ้าจะพัฒนาและดูรูปแบบไม่ได้ ผมอยากให้ท่านนายกนะครับ ท่านเจ้าหน้าที่

และพัฒนาชุมชนที่มาอยู่ที่นี่ ลองดูซิครับ สภาพท้องถิ่นของชุมชนเขาสมอแครง มันมีกรอบอะไรที่อยู่ในแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่ง มีอยู่มากกว่า 2000 โครงการ นำอันนั้นมาปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นสิริมงคลแก่พวกเรา ชาวเขาสมอแครงนะครับ ถ้าคิดไม่ออกนะครับ เรามีสิ่งที่จะทำได้อยู่แล้ว แต่ ขอบอกว่าถ้าลงมือปฏิบัติใหม่ อย่าไปหวังว่าทุนไม่มี นี่ผมยังดีใจที่ท่านอาจารย์ มาจากแม่โจ้ ไซ้ใหม่ครับ ท่านจะให้ความคิดของเราที่มีพร้อม มาจากกาญจนบุรี นี่จะเอาพันธุ์ไม้สักเท่าไร นะครับแล้วผมอยากจะให้ขายวัฒนธรรมขายบน ศักดิ์ศรีของความเป็นคนเขาสมอแครง ขายของความเป็นคนเขาสมอแครง เหมือนที่ท่านทำเมื่อกี้ ช้างเขาสมอแครงจะไปรำเชิงกระดืบ จะไปรำฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียนอะไรเชิงใหม่หรือจะปล่อยให้สันนิบาตลูกหมามันออกมาเน้นเริ่ม ๆ ก็อย่างนั้นไม่ใช่ นะครับ อย่าคิดว่าเป็นทันสมัยครับ เสียเขาที่เมื่อกี้ ผมขอครับ ที่มีเด็กร้าง เวลานี้กรุงเทพ วัฒนธรรม ร้างมาตรฐาน เขากำลังส่งเสริม ร้าง อย่างที่บอกเมื่อกี้ ร้างพื้นบ้านนี้รักษาและพอมิแยกไปใครมานี้ครับ เชิญเขา ร้างต้อนรับ ผมไปทุ่งเสลี่ยม เขามีประเพณีวัฒนธรรม ดร.สืบแสงไป ฟีน้อยไป แม่ทัพรวมศักดิ์ไป มังกรไป เป็นงานบุญงานทานนี้ เขาจะเชิญรำถวายเป็นพุทธ บูชา สามรอบ ดึง ดึง ดึง นี่แปลกดี มีส่วนร่วมไซ้ใหม่ เพราะฉะนั้นร้างที่ท่าน ทำเมื่อกี้ ลองทำดูให้เป็นเอกลักษณ์ของเรา และบอกให้ได้ว่ามีที่มาที่ไปอย่าง ดร.สืบแสง นะครับ อย่าไปอ้างตรงโน้นอย่าไปอ้างตรงนี้ ผมบอกชัด ๆ เลยว่า ผมฟังแล้วไม่สบายใจ นั่งฟังเมื่อกี้ผมนึกว่าฝนจะตก เอ็งไปกลายเป็นประตัก ต่อไปนี่อย่าให้มีบั้งไฟลูกล้าถึงนี้นะครับ แต่ถ้ามีก็ไม่ว่า แต่ว่าของแท้ ๆ นะไป ไหนลองถามคุณเดชา ลองถามท่านสืบแสง ลองถามพ่อเฒ่าแม่เฒ่าที่อยู่ตรงนี้ดู นะครับ ผมจะปิดท้ายด้วยคำพูดที่ว่า มีผู้หลักผู้ใหญ่เป็นรัฐมนตรีช่วยมหาดไทย คุณประมวล รุจเสวี นี่ พูดมาคำท่านบอกว่า การพัฒนาที่ใช้เป็นคำคมของท่านนี้ เรานำมาใช้ตรงนี้ได้ว่า นำอดีตมาฟื้นฟู อย่างที่เราคุยกันเมื่อเช้านี้มันเงิ เชิดชู ปัจจุบัน ทำให้โด่งให้ดัง บนความดี บนความงาม บนความเป็นของชุมชนชาว เขาสมอแครงนะครับ นำอดีตมาฟื้นฟู เชิดชูปัจจุบันสร้างสรรค์เพื่ออนาคต ครับ ผมขอขอบคุณ ครอบคลุมเวลาเพียงเท่านี้

อ.น้อย ลายคราม ครับ ขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์ปราณี บอกว่ามีอะไรนิดหนึ่ง อยากจะให้ เป็นข้อคิดกับพวกเรา เชิญครับอาจารย์ครับ

รศ.ปราณี สวัสดีค่ะ พอดีผู้ใหญ่ทั้งสองท่านมีธุระต้องกลับนะค่ะ และอยากจะฝากไว้ที่ ดร.

แจ่มขุนเทียน สืบแสง และ รศ.ดร.มังกร ท่านรวมศักดิ์ พูดไว้ทั้งหมดฝากไว้ที่ชุมชนเขาสมอ

แคลงนะคะ และขอฝากว่าในเอกสารที่ดิฉันเขียนไป ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำวังทอง อันนี้เป็นฝีมือเก็บของนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ ซึ่งเขาไม่ได้อยู่ในเขตวังทอง แต่มาร่วมกับนักศึกษาของวังทอง และเก็บวัดได้เกือบสิบวัด เรามีสไลด์ เรามีหลักฐานครบหมดเลย และอยากให้โรงเรียนนี้เก็บวัดโบราณที่อยู่บนเขาสมอ แคลงและพื้นขึ้นมานะคะ ว่ามันมีร่องรอยอะไรบ้างที่พอจะฟื้นได้ไหมนะคะ และเอกสารของดิฉันนี้ ดิฉันเก็บชุมชนริมฝั่งแม่น้ำวังทองมาให้เกือบ 10 วัดนะคะ ที่นี้เรามี 7 วัด ตอนนี้เหลือ 4 วัด ก็ยังดีกว่าไม่เหลือเลย เพราะว่าจากการอ่านรายการสัมมนา รู้สึกว่าวัดนี้ก็จะป็นสมัยใหม่หมดแล้ว ก็จะมีทางแก้ไขเกี่ยวกับ คงต้องคุยกับคณะกรรมการของชุมชนวังทองหรือเจ้าอาวาสว่า พระพุทธรูปซึ่งเป็นสุโขทัย ดิฉันเห็นวางอยู่ แต่พุทธรูปที่สร้างโดยศรัทธาของประชาชน หน้าตาไม่เป็นพุทธลักษณะ ได้รับการมุงหลังคาอย่างดีเลยนะคะ แต่พุทธรูปที่เป็นพุทธรูปเก่าตอนนี้เหลืออยู่องค์หนึ่ง วางอยู่บนพื้นนะคะ ผ่านไปและอยากจะทำให้เห็นความสำคัญของพุทธรูปที่เป็นของเก่า ทราวดีของเราหายไปแล้ว ดิฉันก็อยากให้ฟื้นมา ฝากประชาชน อบต. นะคะ คิดว่าพวกเรานี้บริจาคเงินเพื่อจะสร้างจำลองของเดิมเราที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้นี้เอาคืนกลับมาซะนะคะ และเรื่องสิ่งแวดล้อมอะไร ท่านครู.สืบแสงก็พูดเรียบร้อยแล้ว ดิฉันก็ฝากเรื่องชุมชนนะคะ และหวังอย่างยิ่ง เพราะว่าคูของโรงเรียนนี้ อยู่ตรงนี้เต็มเลยนะคะ ถ้ามีอะไรที่จะให้ดิฉันรับใช้ได้ ติดต่อที่อาจารย์ถาวรนะคะ ก็มีแค่นี้ค่ะ ขอบคุณค่ะ

อ.น้อย ลายคราม ขอขอบคุณมากครับ ท่านนั่งข้าง ๆ ผม ท่านมาที่หลัง ชาววังทองรู้จักไหมครับ ถ้าไม่รู้จักนี่แหละครับ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสาธาณสุข ของเรครับ ผู้อำนวยการสาธาณสุขภาคเหนือ ใช้ชื่อว่าวิทยาลัยการสาธาณสุขสิรินธร ครับท่าน ชื่ออนุสรณ์ คุรุทวนนิชพงษ์ ครับผม ครับท่านฟังมาประมาณปีนี้นะครับ ท่านมีอะไร ผมขออนุญาตไปตามลำดับก็แล้วกัน เพราะวิทยาการของเราหวังว่าผู้ที่อยากจะให้ข้อคิดเห็นนี้มีเยอะเหลือเกิน เขาสมอแคลงของเราจะทำกันอย่างไรให้เกิดประโยชน์ และจะเคลื่อนกันไปข้างหน้านั้นทางฝ่ายวิจัยของสถาบันราชภัฏ ร่วมกับองค์กรฝ่ายรัฐหรือว่า อบต. ที่นี้ หรือว่ารวมกันทางของวังทองเอง จะได้นำแนวคิดทั้งหลายเหล่านี้ไปฝากความฝันให้เป็นความจริงต่อไป ท่านเดชาตกลก็จะต่อท่าน ลือณวุฒิ นะต่อไปเรื่อย ๆ เลย เอาเชิญครับ

คุณเดชา ปัทมศิริวัฒน์	ต่อเนื่องจากที่ท่านมังกรพูดติดไปแล้วนะ พูดถึงในเชิงถ้าใช้คำว่าวิถีชีวิต ละก็ พูดถึงเพลงพื้นบ้าน เมื่อตะกี้ที่ท่านสุภาพสตรีสีชมพูนี้ อาจารย์จากโรงเรียนเขาสมอแครงได้พูดถึงว่าได้เก็บเพลงอะไรไว้บ้าง เพื่อมันจะเป็นเอกลักษณ์ที่ยังใช้ได้ ผมเป็นคนวังทองก็อยากจะรู้เหมือนกัน
อ.สุพรทิพย์ พุลสวัสดิ์	ถ้าพูดถึงการเก็บเพลงพื้นบ้านของเขาสมอแครงตอนนี้นะคะ ก็จะมีผู้เฒ่าผู้แก่ของชาวบ้านเขาสมอแครงนี่แหละ คือตัวหลักใหญ่ของเราคือ คุณลุงโพธิ์ ตอนนี้อยู่ไหมคะ อ้อยอยู่ด้านหลังค่ะ ถ้าอยากทราบรายละเอียดจริง ๆ ต้องถามคุณลุงโพธิ์ค่ะ เป็นทั้งเพลงต้นแบบของเขาสมอแครง และทั้งของกลองยาวนะคะ ให้คุณลุงโพธิ์เล่าอะไรให้ฟังนิดนึงนะคะ คุณลุงโพธิ์จะตามที่คุณลุงให้มาก็มีแต่เพลงนะคะ อยากทราบว่าประวัติความเป็นมานะคะมาอย่างไร ละก็สำหรับเพลงที่จดไว้มีประมาณ 20 เพลง จริง ๆ แล้วมีมากกว่านั้นนะคะ เพลงที่คุณลุงโพธิ์ได้อัดเพลงไว้ สำหรับให้นักเรียนร้องบ้าง มีก็จะพิมพ์มาและถ่ายเอกสารไว้บ้างสำหรับผู้สนใจนะคะ ละก็หลักสูตรที่ฟังจะทำ และเริ่มต้นสอนเดี่ยวฟังคุณลุงโพธิ์นะคะ
ลุงโพธิ์	เพลงโบราณนี้ที่ผมเป็นเด็ก ก็ปู่ย่าตายายเขาเล่นกัน ตอนสงครามและบวชพระผมก็จำได้ ตอนนี้อย่าไม่รี้นพื้นลืมหดแล้วครับ ก็ยังมีปู่เรื่อง ปู่แปลง และก็มีใครย่าเรียบ ผมก็ไปพยายามขุดค้น ของจด บางครั้งท่านก็ลืมต้องมาต่อกันมา ก็มาถ่ายทอดให้พวกอาจารย์ ละก็การทำรำ มีทุกท่านตามบทเพลง เพลงก็เพราะ ร้องทั้งหญิง ชาย แต่ตอนนี้ที่อาจารย์เอามาโชว์นี้ ผมจริง ๆ เพียงแต่ชี้แนะเฉย ๆ อาจารย์เขาออกมาเป็นแม่บท เป็นทำรำ ผมก็ภูมิใจว่าต่อไปจะพยายามกับอาจารย์นี้ ให้อ่อนช้อยกว่านี้ อย่างคนรำก็ต้องร้องได้หมด แล้วแต่ตามจังหวะจะโคนก็จะฟื้นฟูให้ ดีที่สุดครับ และตอนนี้ก็กำลังฟื้นฟูกันครับ กลองยาวนี่อีกนี่ผมก็ยังไม่มีความเลย ทำรำนั่นทำรำอ่อนช้อย ผมจะตั้งชื่อว่า ศิษย์ใหม่ของผู้ใหญ่ดี ผู้ใหญ่ดีเมื่อก่อนเป็นคณะกลองยาว ท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว วิญญาณของท่านจะได้ภูมิใจว่าลูกหลานได้อนุรักษ์ไว้ ท่านจะได้ภูมิใจ ก็ผมก็เป็นลูกเขาลูกเขยที่ซื้อกลองมาให้เนี่ยเขาก็ภูมิใจบอกว่า เอาชื่อพ่อลงนะ นี่เขาให้มาเลยนะ 2 หมื่นกว่าบาทนี่ กลองนี้นำมาจากอ่างทองนี่ ต้องการเอาเด็กนี้มาเป่าปี กลองยาวถ้าขาดปีไม่ได้เลย ปีนี้เป็นตัวนำเลย ถ้าใครมีอะไรของดีที่ว่า คนที่เป่าปีเก่ง ๆ จะให้เด็กนี้ไปหัด มีไหมครับผมอยากจะเอาเด็กนี้ เอาไปหัดและต่อมาภายหลังหน้าอาจจะดีขึ้นได้ว่าดีหรือไม่ดี สักปีหน้า

- อ.น้อย ลายคราม คุณลุงครับ เดียวคิดหนึ่ง เป่าปี่นี่มันต้องระบายลมปากแบบพองไปในตัว มันต้องมีคุณสมบัติอะไรในข้อแรก
- ลุงโพธิ์ กี่ลิเกวงไหนก็มีปี่ แล้วกลองยาวนี่ไม่มีปี่
- อ.น้อย ลายคราม คนเป่าปี่ ต้องมีหนึ่ง ปอดใหญ่หรือเปล่า สองต้องระบายลม เป่าแบบระบายลมครับ อย่างพวก
- ลุงโพธิ์ เป่ามันต้องระบายลมอย่างที่อาจารย์พูดนะ
- อ.น้อย ลายคราม ละก็จะหมดไปแล้วหาคนเป่าปี่ไม่ได้อย่างที่คุณครูว่านี่แหละ หายากเหลือเกินเมื่อก่อนคนพรหมพิรามเป่าปี่มั่งละ เขายังมีครับ ยังหาได้ อาจารย์จรรยาณียังมีกลองยาวมะขามเตี้ยนะ เป่าปี่ก็แก้เต็มทีแล้วถ้าหมดคนก็หาไม่ได้ คุณจรรยาณียังจะฝึกอยู่ เรื่องปี่เชิฐครับ
- พลโทรวมศักดิ์ ไชโยภินทร์ เรื่องการละเล่นพื้นบ้าน กลองยาวกับม้งคละนี้ครับ นอกจากจะมีกลองม้งคละแล้ว คนสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือปี่ ผมแก้ปัญหาวงม้งคละที่ พิบูลสงครามนี้ โดยนำเจ้าหน้าที่คนหนุ่ม ๆ ในวิทยาลัย บอกว่า ถ้าใครเป่าปี่ได้และครูกลองยาวและครูม้งคละ รับรองว่าใช้ได้แล้วละก็ จะบรรจุเป็นพนักงาน เอาได้จริง ๆ เพราะปี่นี้ถ้าไม่มีมันขาดรรถรสในความเป็นกลองยาว ปี่ม้งคละที่บ้านผมเรียกปี่กลองนะครับ เป็นการละเล่นพื้นบ้าน เมื่อก่อนนี้เขาสมอแครงนี้ดังมากนะครับ จำได้ไหม เข้าไปตีในเมืองขบวนที่พิษณุโลกนี้ ดังว่านครสวรรค์ ผมจำได้เลยวังทองนี่ เพราะอาจจะเป็นของพี่หวัคเป็นอะไรมานี่ แต่หลายปีมาแล้วใช้ไหม
- ลุงโพธิ์ สมัยก่อนที่ ท่านเสรี บุญยฤทธิ์ เป็นเทศมนตรีนะใช่ครับ
- พลโทรวมศักดิ์ ไชโยภินทร์ ครับนี่เป็นเรื่องที่ผมอยากจะรื้อฟื้นขึ้นมา แล้วก็ถ้ามีวงปี่พาทย์นี้ครับ ผมถามแล้วว่าเล่นเพลงสตริงได้ไหม เขาเล่นได้ แต่เขาไม่เล่นเอง ผมไปบอกพวกทุ่งเสลี่ยมเองขึ้นรถอีแต่นี่ ตั้งวงอย่างนี้แหละครับ ละก็ประชันกัน และให้เด็กหนุ่มเด็กสาวเขาเต้นกัน ตอนนั้นเขาไม่เอาเอง เอาอิเล็กทรอนิกส์อะไรไปแล้วครับ เพราะฉะนั้นเด็กหนุ่มก็ไม่คิดรื้อวงปี่พาทย์ของเรา เราเล่นให้มันทันสมัยขึ้น นี่ก็ออกใช้ไหมเราไม่ต้องไปเสียสตางค์ซื้ออิเล็กทรอนิกส์อะไรแพง ๆ ของฝรั่ง แล้วปี่พาทย์มันเป็นภูมิปัญญาของเราด้วยนะครับ กลองยาวนี้ก็เหมือนกันผมอยากจะรื้อฟื้นขึ้นมา และพอมีนี่ครับ คนในบ้านนี้ต้องให้เขาเล่น ต้องเสียค่าแรงเขาจะได้มีพลังไม่ใช่พอไม่มีสตางค์ขอแรงหน่อยนะ เขาก็มาเล่นให้ฟรี และก็ค่อยหายไปแต่พอมีสตางค์ไปจ้างวงไหนมาก็ไม่รู้ ใสนี้พวกเราก็อายุตัวเราเอง ต้องค่อย ๆ ให้เขาพัฒนาขึ้นมาละครับ อย่างที่ผาเทียนเล่นไฟที่สุโขทัยนี้ เราเสียปีละล้าน เพื่อทำไลท์ แอนด์ ซาวด์ ผมบอกว่าไม่เอาแล้ว เอาไอ้พลุไฟตะไลบ้านเรา คนท้องถิ่น

เขาจะได้พัฒนาขึ้นมา ไปทำเรื่องอวดฝรั่งว่ามีไลท์ แอน ชาวด์ ของเรานั้น
กระจององก่องย ทำนิตเดียนะสะ ของเขาเมืองนอกมันอลังการมากกว่านี้ เราก็
เล่นพลุเล่นไฟอะไร พลุเสียงข้างรื่องอะไรอย่างที่ท่านสืบแสงดูเมื่อก่อน งานวัด
ใหญ่หรือที่เขาพระบาทนี้ต้องมี ต้องพีนอย่างนี้ครับ ไม่อย่างนั้นก็เป็นทาสทาง
วัฒนธรรมเขาทั้งหมดคนละครับ อันนี้ขอเสริม

อ.น้อย ลายคราม อย่างไรก็ต้องบอกว่าให้รายการโฆษณาที่บอกว่าอายุเขาไหมละ ก็เห็นแล้วลูก
หลานต้องฝากเอาหายไปไหนหมดแล้วละ นั้นแหละต่อไปเราจะอายุเขาไหมละ
เพราะว่าอย่างคนตรีไทยคนที่มาน่าแล้ว เบียร์ไทยตราสิงห์ต้องมาอ้างเป็นตัว
อย่างโฆษณาเป็นแสนเป็นล้าน บริษัทแอสตัน ซึ่งสอนอยู่จุฬาลงกรณ์ สอนคนตรี
ไทยอะไรนี้ ผมก็ยังไม่ค่อยเหมือนกัน ครูไทยเราเป็นศิลปินแห่งชาติไปไหนเสีย
หมดขอบคุณครับ เข้าไปทางนี้บ้าง เยาวอยู่

คุณรัฐวุฒิ อยากจะถามท่านอาจารย์น้อย ลายคราม นะครับ ด้วยบทสนทนาระหว่างปู่กับ
หลาน ย้อนไปข้างหน้าอีก 20 ปี นะครับ ผมเป็นปู่และมีหลาน อยู่ที่ชัยนาท ท่าน
บางคนอาจจะไปเป็นทวดแล้วก็ได้ หลานก็ถามปู่ว่าปู่เคยอยู่วังทอง เขาบอกว่า
วังทองนะมาเที่ยวเขาสมอแครง พบลายแทงประวัติศาสตร์ เที้ยวตลาดกินผัก
กาดไร่สารพิษ คู่วิถีชีวิตพบความเป็นมิตรแท้ของชาววังทอง นั่งเรือเลียบบคลอง
มองน้ำตกตระการตา ปู่มันเป็นอย่างไรครับปู่ ปู่เคยไปอยู่เขาสมอแครงไม่ใช่ว่า ปู่
ก็เล่าให้ฟังผมก็เล่าให้ฟังหลานเอ๊ย ตอนนี้เขาสมอแครงมันน่าดูจริง ๆ เพราะว่า
แต่เดิมที่เจ้าแม่กวนอิมเขาบอกว่า บริจาคน้ำ 16 ขวด เดียวนี้ไม่มีแล้วลูก กำแพง
ก็ไม่มีแล้ว ประตุนี้ก็ไม่มีแล้ว เพราะว่าปู่เคยไปนั่งที่วัดแห่งหนึ่งนะ ชาวบ้าน
เขาคุยกัน ฟังดูวิทยากรหลายคนเอาจริงนะ เอาจริงแต่คำพูดน้อย ๆ นี่สำคัญมาก
มีเด็ก 3 คนนะลูก ชื่อเด็กนี้รัฐวุฒิ พูนุช ป.6 เด็กเบญจวรรณ กลิ่นหอม ป.6 เด็ก
วิดา วิทยาชัย เขาตอบวิทยากรตอบดีมากเลยอยากให้สถานที่นี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
จะได้สบายกายสบายใจ อีกคนนึงตอบว่าจะได้เป็นประวัติศาสตร์ อีกคน
บอกว่าจะได้เป็นอนุรักษ์ธรรมชาติ ปู่ก็เฝ้าดูจริง ๆ ด้วย ปู่อยู่วิทยาลัยสาธิตสุข
กับผู้อำนวยการนุสรณ์ มาเน่พบว่าชาวบ้านเขาทำจริง ๆ นะครับ พอขึ้นไปนี่พระ
ท่านบอกเลยคนจะเอาเงินบริจาค พระถามนโยม เงินที่ได้มาลำบากไหม ถ้า
ลำบากอย่าบริจาควัดนี้ไม่ต้องการเงินโยม อยู่ในป่าให้สบายใจ ป่าเยอะ ดันสมอ
นี่ ได้ข่าวว่าท่านพันโทมาปลูกไว้เต็มหมดเลย นี่ของกินอยู่นี่นะ มีหมดเลยนะ
ครับ ขึ้นไปแล้วพอปวดเมื่อย แล้วลู่งทำไง ปู่ทำไง วิทยาลัยสาธิตสุขที่ปู่เคย
อยู่นะลูก มันมีโรงเรียนแพทย์แผนไทย นวดเท้าหนู พัดนวดได้ นวด 2 ชั่วโมง

เอง กลับมานวดปัสายเลย ไซ้ใหม่ เดียวนี้ไม่เป็นแล้ววิทยาลัยสาธาณสุข ก็มี
 นวดแผนไทย นวดแผนโบราณ อบรมได้ลูก แถมถ้าหนูไปเที่ยวเดินแบบวอล์ค
 แรลลี่ นะครับ หนูสามารถไปเที่ยวได้ ไปกันสัก 10 คน 20 คน เขามีอาสาสมัคร
 พาท่องเที่ยว พบลายแทงประวัติศาสตร์ เห็นประวัติศาสตร์แน่นอนเลยลูก โฮ
 มันน่าชื่นใจจริง ๆ ปู่ต้องใช้เงินเยอะไหม ไม่ใช่ ถ้าสมัยก่อนต้องใช้เพราะต้อง
 เสียค่าน้ำ 20 บาท เดียวนี้ไม่ต้องเพราะว่าที่ฉันเขามีอาสาสมัครบอกเลยว่ามีที่มา
 ที่ไปอย่างไร ชมตลาดก็ไม่มีสารพิษ ว่ามีชมรมอนุรักษ์เขาไม่กินสารพิษกันที่นี่
 อันนี้เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งนะครับคุยให้ฟัง ความฝันของผมเป็นอย่างนี้นะครับ ผม
 เป็นคนชยันตนะครับ มีความคิดว่าสิ่งที่เราพูดนี้ในนี้ มีคำซ่อนโดยเฉพาะเด็ก 3
 คนนี้ ผมจดชื่อไปแล้ว เดียวต้องตามไปถ่ายรูปและเก็บบันทึกไว้ว่า เขาคิดได้นะ
 ครับ เขาคิดได้ดีจริง ๆ ครับ อยากปรบมือให้กับอาจารย์ที่ถ่ายทอดความคิด
 หน่อยครับ ปรบมือให้กับอาจารย์เขาสมอแครงหน่อยครับ (มีเสียงปรบมือ)
 ส่วนอื่น ๆ ท่านวิทยากร ท่านอาจารย์สืบแสง ท่านอาจารย์เดชา หลาย ๆ คนนะ
 ครับ ผมว่าเป็นปรมาจารย์รู้ความเป็นไปทั้งหมดเลยนะครับ แล้วหัวใจสำคัญก็
 คือว่าอยู่ที่ว่าเราจะเอาจริงไหม ถ้าเอาจริงผมว่ามันเกิดครับ วิทยาลัยสาธาณสุข
 ของผมนะครับ ท่านผู้อำนวยการก็มาแล้วมีนักศึกษาวิทยาลัยสาธาณสุขพร้อมที่
 จะช่วย พร้อมที่จะร่วมมือกับพวกเราละครับ แต่จะทำให้มันเกิดได้อย่างไร ผมก็
 อยากเห็นว่าเขาสมอแครงมีลูกเด็วนะครับ ในพิษณุโลกที่มันอยู่ใกล้เรา และก็มี
 ความรู้สึกแหมผมก็ตอบไม่ได้ ที่จริงลูกศิษย์ผมนะครับ มาจาก ...ก็คือทุนทาง
 สังคมของเขาสมอแครง ของพี่น้องนี้ครับ นั่นคือความพร้อมมีความคิดริเริ่ม ก่อ
 ตั้งกลุ่มรักษ์เขาสมอแครง และก็ไปดูงานเพื่อที่จะมาจัดการกับพื้นที่ตรงนี้ ย้อน
 ประวัติศาสตร์เพื่อจะให้เกิดความมีเอกลักษณ์ ของเขาสมอแครง ความมีคุณค่า
 อะไรต่าง ๆ แต่สิ่งที่ต้องระวังนะครับ ก็คือจะต้องให้มันถูกทาง ผมยกตัวอย่าง
 อย่างที่อาจารย์สืบแสงบอกนะครับ ผมเป็นลูกศิษย์ อาจารย์ศรีศักดิ์ จบโบราณ
 คตินะครับ ของบตอย่างนี้องค์ความรู้บางอย่างนี้ จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ
 ด้าน โดยเฉพาะด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุอะไรต่าง ๆ นี่ มันอยู่ข้างล่างเรา
 อาจจะไม่รู้ แต่ถ้าเราไม่แน่ใจนี้ผมคิดว่า หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่เนี่ย น่าจะขอความ
 ร่วมมือกับกรมศิลปากร ในเรื่องบางเรื่องของภูเขาข้างบนนี้นะครับ เพราะว่าถ้า
 อย่างเราไปพัฒนาเราไปขุด ขุดแอ่งน้ำ ขุดลอกใหม่ ตั้งใจดีนะครับแต่อาจจะผิด
 แผนรูปแบบ เหมือนกับที่เชียงรายได้ประตุ ประตุเมืองเชียงรายได้ กำแพงเมืองนะ
 ครับ ข้างพ่อนะครับ อันนั้นเทศบาลเขาคิดกันเอง ไม่มีหรอกครับคูเมืองไม่ได้

อยู่ตรงนั้น นี่คือการตั้งใจดีแต่ผิด ผิดทางนะครับ เลยอยากจะขอฝากตรงนี้ว่า เราฟื้นฟูของเก่าให้กลับคืนมา เพื่อที่จะทำให้คนรุ่นใหม่ได้สืบทอดเป็นสิ่งที่ดี แต่การพัฒนาอะไรก็แล้วแต่ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตรงนั้น และอย่ามองเรื่องราวได้เป็นฐานคิดขอให้มองในเรื่อง ความสำคัญของวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน เป็นที่ดึงดูดทุกอย่างก็จะ ฟื้นฟูกลับมา มีทุนทางสังคมคือความร่วมมือ ความสามัคคีที่จะพร้อมใจจะช่วย กันตรงนี้ ขอขอบคุณมากครับ

อ.น้อย ลายคราม ครับขอบคุณครับ ท่านที่เคารพครับ ถ้าท่านรู้ว่าท่านเป็นคนหนึ่งที่ได้ทำลาย วัตถุโบราณ กำแพงเมืองพิษณุโลก วัตถุโบราณพิษณุโลก เด็ก ๆ ตอนนั้นไปขุด กำแพง ไปรื้อกำแพงอะไรทั้งหลาย กรุณาขึ้นขึ้นครับ ในที่นี้ใครรู้ตัวว่าได้ไปทำ มีคนนิ่งโน่นก็รื้อด้วย ทำไม คิดอย่างไรตอนนี่

ชาวบ้าน มันไม่ทราบ ตอนนั้นทำถนนสวย เขาเรียกพระร่วง ไซ้ใหม่ตรงออกมาสะพาน เอกา หลัง ว.ค. ตอนนั้นเป็นผู้รับเหมา

อ.น้อย ลายคราม ละคนใส่แว่นนี่ละ เอาไม้ค้ำให้หน่อย ต้องให้สารภาพหน่อย

อ.จรรยา ครับคงสารภาพผิดแต่เนื่องจากหมดอายุความไปแล้วครับ 30-40 ปีครับ ถือเป็น นักเรียนโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ก็มีโอกาเรียนในพระราชวังจันทร์ นะ ครับ เป็นนักเรียนไม่รู้ครับ ท่านอาจารย์เขาบอกว่า เอาพวกเราไปขุดอิฐมา คนละบั้งก็ เอามาเพื่อทูลทำสนามบาส (มีเสียงหัวเราะ) อันนี้ท่านอาจารย์ก็มอง ในแง่ทำสนามบาส ท่านอาจารย์ก็ไม่มีความรู้ทาง (มีเสียงหัวเราะ) อาจารย์น้อย ครับ ท่านก็เสียชีวิตไปแล้ว ฉะนั้นพวกผมก็ต้อง นักเรียนมีหลายชั้นนะครับ อย่าง ม.1 นี่ก็ 3 ชั้น เราก็ถึงเวลาชั่วโมงพละ ก็ต้องไปขุดอิฐมาเพื่อมาทูล ไอ้อิฐ นั้นก้อนใหญ่ ๆ อย่างที่เห็นบนเขาสมอแครงนี้ เราไม่รู้คุณค่าเราไม่รู้เรื่องประวัติ ศาสตร์ นะครับตอนนั้น เพราะฉะนั้นไม่มีความผิดละครับ (มีเสียงหัวเราะ) เราก็ ต้องทำกันอย่างนั้นครับ เป็นปีครับ กว่าจะได้สนามบาส นะครับ รุ่นอาจารย์ อย่างนี้แหละครับ เพราะไม่รู้ทำไงได้ละ ตอนนั้นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรา ไม่ได้เรียนกันละเอียด ละก็เมืองพิษณุโลกเรานั้นสร้างเมืองใหม่ ทับเมืองเก่า นะ ครับ เราสร้างเมืองใหม่ที่ทับอยู่บนเมืองเก่าไม่เหมือนสุโขทัย ๆ เขาเมืองเก่าเห็น ใหม่ครับ ห่างกับเมืองใหม่ตั้ง 10 กิโลเมตร ของเก่าเขายังอยู่สมบูรณ์ แต่ พิษณุโลกเรานั้นเราสร้างเมืองใหม่ ทับเมืองเก่า อย่างท่านนายกเทศมนตรี อดีต ท่านก็ไม่รู้ กำแพงเมืองทางทิศตะวันตกตั้งแต่หลังวิทยาลัยครูยาวเหยียดไปจน ถึงวัดคู ยาวเข้าไปถึงโนด้วย ท่านก็ไม่รู้คุณค่าของกำแพงเมือง ท่านก็บอกแล้วว่า

เอารถแทรกเตอร์มาไถเลย ดีไหม ทำถนนนะเพื่อที่จะได้ประหยัดบ เห็นไหม ครับเพราะเราไม่ได้เรียนรู้มาก่อน จุดตรงนี้แหละ คือเป็นส่วนหนึ่งที่ว่าเราอยาก จะทำบ้านทำเมือง แต่เราไม่รู้คุณค่าของเก่าแก่ นะครับ ฉะนั้นไอ้ที่สร้างเมือง ใหม่ทับเมืองเก่าอย่างน้อยมี เมืองลพบุรี นะครับ พิษณุโลก เชียงใหม่ สามเมือง นี่นะครับ เราเรียกสร้างเมืองใหม่ทับเมืองเก่า อันนี้ก็ต้องให้อภัยสำหรับตัวลูกที่ ไม่รู้นะครับ ฉะนั้นต่อไปที่ว่าเราจะทำพระราชวังจันทร์ให้มันชัดเจนขึ้น ก็มอง ภาพว่าเราจะต้องลงทุนอีกมาก เพราะว่าของเก่ามันไม่ค่อยโผล่ขึ้นมาให้เห็นเลย รากฐานมันฝังอยู่ทั้งหมดครับ อันนี้เป็นส่วนหนึ่งนะครับ

อ.น้อย ลายคราม ขอบคุณมากครับ อาจารย์ครับ ดีที่ยกขึ้นไปตรงนี้นะ บังเอิญผมอยากจะให้ท่าน นายก และก็อยากจะให้เห็นคนพิษณุโลกอย่างอาจารย์จรรยา ได้สารภาพ ก็เขา สมอแครงผิดอย่างไ้ก็สารภาพ เราเห็นเขาสมอแครงบางจุดบางแห่ง อย่างที่ พระพุทธเจ้าท่านว่านั่นแหละ พระพุทธศาสนาจะเสื่อมก็พุทธบริษัทนี่แหละ

อ.จรรยา เดียวครับผมขอเสริมอีกนิดครับ ลุงออก ช่วยเล่าซิว่ามีชาวสุโขทัยมาลากวัดอุ โบราณจากเขาสมอแครงเป็นสิบ ๆ เล่มเกวียน ออกจากเขาสมอแครงไปเมื่อ 20-30 ปี ลุงออกช่วยเล่าให้ฟังครับ

อ.น้อย เออดี มันจะทำให้เราเกิดความสำนึกร่วมกันตรงนี้น้อยครับ เชิญครับ

ลุงออก ผมชื่อออก.... ชีระเจตน์ เป็นสมาชิก อบต. อยู่ที่นี่แหละครับ ผมเกิดที่จังหวัด พิษณุ แต่ผมมาโตที่นี้อายุประมาณ 8 ขวบ เดียวนี้ผมอายุได้ 55 ปีละ ตอนผม เป็นเด็กอยู่ประมาณ พ.ศ. 2492 ก็มีชาวสุโขทัยมาลากชุดเจดีย์ใหญ่ ได้พระเป็น รถ ๆ 2-3 รถ เลยให้คนที่อยู่บ้านใกล้นี้หาบกระจาดเคียงตอนนั้นผมเป็นเด็กอายุ 10-12 ขวบ ผมจำความได้ผมมาเลี้ยงวัว ผมก็เอาของที่เหลือ ๆ ที่หัก เขาก็ไม่เอา ไป ผมนี่ก็ถือว่าเป็นเด็กสนุก เอามาเรียงเป็นแถว ๆ เอาก้อนหินโยนทอยดูว่าใคร จะแม่นกว่ากัน ก็คนไม่รู้ นะครับ สมัยนั้นมันเยอะจริง ๆ ก็เอาไปหมด พระที่คอ หักแขนหักเขาก็อไม่เอาไป เอาที่ของดี ๆ ไปหมด เอารถจี๊ปลากไปเลย 2 คัน ละที่ นี้ของที่เอาไปไม่หมดที่เหลือมีชาวบ้านที่ใกล้บ้างไกลบ้างก็คุ้มต่อ เสียหายหมด มีตรงที่ว่าสามยอด ก็พังกันวินาศหมดเลย และเจดีย์ใหญ่ก็ขุดกันจนกระฉังขาด ไปเลย มันเป็นอย่างนั้น แต่พอคนอยู่ใกล้อย่างผมนี่ไม่ได้เลย ไม่มีจิตสำนึกอยาก จะได้ เพราะยังเด็กอยู่ (มีเสียงสอบถามฟังไม่ได้) ไม่ใช่ให้ผมนะครับคือคุณลุง ไสวเขาเสียไปแล้ว เขาอยู่ที่โรงบ่ม เป็นคนนำพาว่าเจดีย์นี้อยู่ตรงไหน ไปนำพา เขาไปขุด เขาบอกเอาลายแทง พอเขาได้ไปเยอะ เขาก็เลยให้ลุงไสวไปหาบเดียว แต่ผมไม่รู้เรื่องผมยังเป็นเด็ก ยังไม่มีความคิดว่าจะอยากจะได้อะไร

อ.น้อย ลายคราม ขอบคุณมากครับ ท่าน ดร.สืบแสง มีอะไร

ดร.สืบแสง คือเรื่องนี่ก็คงมีมูล ผมอายุมากเท่าท่านหน่อย ผม 61 นี้ ผมก็จำได้ว่าเมื่อเล็ก ๆ ขึ้นไปดูสภาพมันยังดี คงพึ่งจากการขุดและการขึ้นไปอย่างไม่มีระเบียบนี้ เมื่อก่อนขึ้นไปได้จริง ๆ ท่านก็ยังยืนยันได้นะครับ ที่องค์กรนั้นนะ ตอนหลังก็ไปถูกขุด ถูกขโมย และเราก็ยังเด็กเกินไป ละก็เล่นกัน แต่ผมยังเชื่อว่ายังหลงเหลืออยู่ อย่างในอียิป ในสุสานกษัตริย์อียิปต์ สุสานถูกขุดขโมยไม่เท่าไร ๆ เขามาขุดแบบสมัยใหม่ก็ยังเจออยู่ ฉะนั้นของเราถ้าขุดโดยถูกหลักวิชา บริเวรรอบองค์เจดีย์ละก็ บริเวรพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งชุมชน ที่เป็นวัดเป็นอะไรอาจจะเจออะไรอีกเยอะ ถ้าทำอย่างถูกต้องอาจจะเจอ ผมยืนยันอย่างนั้น และผมก็อยากจะเสริมพิษณุโลกนี้ ผมอยากให้เปิดอย่างที่ท่านเขาทำกัน มีเมืองโบราณบางเมืองที่เขาตั้งบ้านเรือนอยู่บนโบราณสถาน แล้วเขาไม่รู้ เขาก็ออกกฎหมายโดยชาวเมืองนี้ค่อยค่อยย้ายไป ไม่ให้สร้างใหม่ ถ้าอยู่ก็อยู่ไปจนตาย หมดก็ต้องย้าย และเขาก็ขุดแต่งอย่างเป็นระบบสร้างเป็นเมืองใหม่ คือเป็นเมืองเก่าแน่นแหละ แต่บูรณะใหม่ เอาอิฐมาต่อ ๆ จนกลายเป็นที่ท่องเที่ยวระดับโลกไป ของเราที่พิษณุโลกนี้ผมยกตัวอย่างให้ฟัง ริมแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่งและฝั่งโน้น จากวัดใหญ่ลงไปทางวัดราษฎร์บูรณะ ผ่านเฉลิมขวัญสตรี นั่นแหละ ตรงนั้นนะกำแพงเมืองโบราณทั้งเส้น ฝั่งโน้นฝั่งตรงข้ามก็เหมือนกัน เมืองกำแพงแผ่ครับ สวยไม่มีที่ไหนเหมือนที่นี้นะครับ เป็นเมืองกำแพงแผ่ก็คือว่าเป็นกำแพงไม่ใช่แคอย่างนี้นะครับ มีอย่างนี้ริมแม่น้ำทั้งสองฟาก ฉะนั้นถ้าฝั่งตะวันตกใช้ไหมครับ แต่ข้ามมาฝั่งนี้ก็ยังมีกำแพงนี้อีกชั้น แม่น้ำผ่านกลางแม่น้ำนั้นคือคลองนะครับ เมื่อก่อนเป็นคลอง แต่มันเป็นแม่น้ำไปแล้วนะครับ ที่นี้ฝั่งทางนี้นะครับ ที่มาทางวัดนางพญานี้ก็สร้างใหม่บนซากโบราณสถานของวัดนางพญาทั้งสิ้น ตรงนั้นออกประตูไปทางป่าช้าและก็เลี้ยวขวาไปทางที่อปแลนด์นะ ก็กำแพงเมือง ชั้นนอกวัดอรัญญิกเป็นวัดนอกเมือง เป็นอรัญวาสี เป็นกำแพงเมืองพิษณุโลกที่ขยายหลายสมัยมาก จากเล็กเป็นใหญ่ ๆ ขึ้นละก็ กำแพงเมืองพิศดารมาก ถ้าโดยโบราณจริง ๆ แล้วนี่นะ พิศดารมากทางภูมิศาสตร์อย่างนี้ แล้วก็ตรงที่เป็นเทศบาลอยู่นี้ ตรงนั้นที่เขาเขียนว่ากำแพงอะแซหุ่นก็ที่มาดูตัวพระยาจักรีตรงนั้นนะ เราก็เคยมาคัดค้าน เทศบาลที่เขาจะรื้อทำอาคาร 10 ชั้น 20 ชั้น เราค้านจนเสร็จแล้วเขาไม่ทำแล้วใช้ไหม

อ.น้อย ลายคราม ที่ตรงอนุสาวรีย์

- ดร.สืบแสง** ใช่เดิม เขาจะทำอาคารใหม่ 10 ชั้น ละก็คำตรงนั้นเลย และตรงนั้นก็เป็นการกำแพงเมืองที่เหลืออยู่ ตรงนั้นนะครับเป็นการกำแพงเมืองชั้นในเหลือ 1 ใน 3 ของกำแพงเดิม ท่านลองคิดดูต่อไปอีก 2 เท่า เชิงเทียนที่อยู่ตรงนั้น 1 ใน 3 นะครับ และเมื่อสมัยผมเด็ก ๆ นะ สูงกว่านั้น กำแพงเมืองพิษณุโลกนี้ถ้าบูรณะได้ ถ้าสมมติว่าบริเวณริมแม่น้ำน่านทั้งฝั่งโน้น ฝั่งนี้ ฝั่งโน้นเป็นของพิบูลสงครามก็อยู่บนโบราณสถาน ฝั่งพิษณุโลกพิทยาคมก็อยู่บนโบราณสถานกำแพงเมืองชั้นหนึ่งด้านเหนือ นะครับ
- อ.น้อย ลายคราม** แลวโน้นเป็นถนนไปหมดละครับ หัวตะแสงแกลงนะแลวนั้น
- ดร.สืบแสง** แต่ผมหมายความว่า แม้กระทั่งบริเวณที่เป็นถนนนี้ ที่เป็นกำแพงเมืองเดิม ถ้าเฉลิมขวัญย้ายออกไปหรือแถวริมแม่น้ำหรือถนนและชุดแต่งคงจะเห็นฐานกำแพงสามารถจะเอาอิฐเก่านี้ต่อ ๆ ไปได้ใหม่ อย่างเมืองทรอยที่กรีกนะครับ ที่ตุรกีนี้ เมืองทรอยนี้ ที่แรกไม่มีอะไร พอเขาขุดเจอเขาตบแต่งใหม่นี้เป็นเมืองทรอยตามตำนานโบราณของกรีกนี้สวยงาม คนเขาก็ไปดูกัน ของเรานี้ฐานรากกำแพงยังอยู่นะครับ คือพื้นถนน 2-3 สายตรงนั้น กำแพงเมืองทั้งนั้น แม้กระทั่งฝั่งโน้นที่ท่านเล่า นะ
- ชาวบ้าน** แลวนั้นเป็นถนนครับ ผมเคยเอาเบ็คโฮขุดเจอกำแพงเมืองตลอดเลยครับ แลวกรมอุตุด้านหลังไปชลประทาน และไปทางโรงเรียนพลตำรวจ เคยเอาเบ็คโฮไปขุดทำถนนสายนั้น ผมเป็นผู้รับเหมาอยู่ เจอกำแพงเจอพระพิมพ์นางพญา ตรงหัวตะแสงแกลง เจอกำแพงเจอเศียรพระด้วย ผมได้มอบให้ท่านพระครูอะไรวัดนั้นไว้
- ดร.สืบแสง** เมืองพิษณุโลกนี้เลยไปจนถึงวัดจุฬามณี จนกระทั่งพิชิตนี้ วัดโบราณทั้งนั้น แม่น้ำน่านนี้ทั้ง 2 ฝั่ง วัดโบราณทั้งนั้น และพังลงไปใต้น้ำ
- อ.น้อย ลายคราม** ด้วยเวลาจำกัด ผมก็เลยต้องขออนุญาต ก็มีหลายท่านนะครับอยากจะฟังความคิดเห็น แต่บังเอิญว่าเวลามันจำกัดเราเหลือเกิน ท่านที่เคารพรับเวทีของเราวันนี้ได้อะไรมากมายหลายอย่าง เดี่ยวท่านอาจารย์ถาวร ท่านจะมาสรุปว่าวันนี้ความคิดที่เกิดขึ้นหลากหลายในเวทีนี้ มีอะไรบ้าง รวมไปถึงว่าที่จำกัดอีกก็คือผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านมาไกลและมาด้วยใจนี้ และจะต้องรีบไปชะด้วย ผมก็เลยเกรงใจเหลือเกิน ไม่รู้จะอย่างไร จังในที่นี้
- ชาวบ้าน** อาจารย์น้อยครับ ผมขอเวลาสัก 5 นาที อยากจะถามอาจารย์ทั้งหลายครับ คือผมเป็นคนเขาสมอแครง ก็อยากทราบว่าบริเวณข้างบนเขาสมอแครงนะครับ อยากให้เป็นของคนเขาสมอแครงทั้งหมดนะครับ เราจะมีวิธีการคุมกำเนิดอย่างไร ไม่

ให้การก่อสร้างสิ่งแปลกปลอมที่อาจารย์พูดนะครับ เพิ่มขึ้นและรายได้จากวัดทั้ง 2-3 วัดนี้ ใครเป็นผู้ควบคุม และอยากได้ส่วนหนึ่งควมมาบำรุงบนเขาสมอแสง หรือบริเวณเขาสมอแสง ของเรานี้ครับ อยากทราบว่าใครที่เราจะปรึกษา จากใครได้ครับ

อ.น้อย ลายคราม เดียว ผมจะสรุปตอนนี้ว่า อบต. ที่นั่งอยู่นั้น ท่านนายกนั้นแหละ เจ้าของพื้นที่สำคัญที่สุด ครับในเรื่องทั้งหมดที่พูดมาวันนี้ ขาดอะไรบ้าง ขอสรุปก่อน ดร.ถาวร จะสรุปว่าที่เราคุยกันวันนี้ที่ได้เห็นชัด ๆ คือเราได้พลังความรู้ที่จะเป็นการนำไปสู่พลังความรู้ของชุมชน ของพวกเราทุกคนที่ที่เกิดขึ้นอยากจะผลักดันให้เขาสมอแสงให้ไปสู่เยาวชน และหลักสูตรของการเรียนรู้ด้วย ไม่รู้ว่าจะทำได้สักแค่ไหน พลังความรู้ตอนนี้ ประการที่สองอยากจะได้พลังเครือข่ายของเรา ที่บังเกิดขึ้นตอนนี้ ได้แล้วตั้งเป็นองค์กร อะไรขึ้นมาแล้ว ก็นับว่าถ้าขยายต่อไปอีก และก็เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอื่นอีก ถ้าท่านจะทำกติกาอะไรขึ้นมา ซึ่งเป็นพลังที่ 3 ว่าถ้ามันได้เครือข่ายจริง เพราะฉะนั้นเวลาสร้างกฎกติกาอะไรขึ้นมา ซึ่งเป็นพลังที่ 3 ว่าถ้ามันได้เครือข่ายจริง เวลาสร้างกฎกติกาขึ้นมา ให้หยุดสิ่งที่แปลกปลอมทั้งหลายนั้น ไม่ใช่พลังของเราคนเดียว คนอื่นก็จะมาช่วยเสริมมาเติม ให้เรามีความเข้มแข็ง ที่จะทำให้อันอื่นต้องหยุด เราฝ่ายเดียวไปทำให้เขาหยุดไม่ได้ คือต้องสร้างเครือข่ายกฎกติกาจากข้อที่ 2 ก็คือพลังเครือข่ายของเราต้องเข้มแข็งนะครับ ฉะนั้นตรงข้อที่ 3 นี้ เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเราถือว่าถ้าเราไม่จัดระเบียบตรงนี้ มันก็โน้มน้าวเรื่อย เราไม่สามารถจะอนุรักษ์ในเชิงที่เราต้องการได้ ส่วนที่ 4 ก็คือพลังสามัคคีที่เกิดจากองค์กร ภาครัฐ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน ของเรานี้ขอให้เราผนึกกำลังกันให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรรัฐในภาควิชาการ ซึ่งราชภัฏก็ได้งานวิชาการไป อบต. ก็ได้งานแผนชุมชนออกมา ประชาชนก็ได้ชุมชนที่น่าอยู่และเข้มแข็ง มีอะไรต่ออะไรเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นครบถ้วนนะ ส่วนพลังที่ 4 ก็คิดว่าน่าจะเป็นพลังในเรื่องของการสื่อสาร ผมว่าตอนนี้เราคิดอะไรออกมาแล้วนี้ เราไม่ได้พูดเลย เราจะต้องสร้างพลังการสื่อสารมวลชน สื่อสารอะไรออกไปให้มากกว่านี้ รู้สึกรู้สีกว่าคิดอะไรกันแล้ว มันก็เงียบ ๆ เลย ยังไม่เห็นพลังการสื่อสารเรื่องเขาสมอแสงของวังทองของเรา นี่เลยให้กระจายให้ทางสื่อมวลชน รายการวิทยุ ลงบทความ หนังสือพิมพ์ ของหนังสือพิมพ์ระดับประเทศ อะไรต่าง ๆ พลังการสื่อสารของเรา อ่อนมากนะครับ ผมถือว่าอ่อนมาก เราจะทำอะไรนี้ยุคนี้เป็นยุคของการสื่อสาร เพราะฉะนั้นต้องทำพลังตัวนี้ออกไปให้ได้ และสุดท้ายครับ ก็คือเราจะได้พลังของการ เขาเรียกว่า สิ่งที่มีคุณค่าที่

เกิดขึ้นในบ้าน ชุมชนเขาสมอแครงตรงนี้ อย่างน้อย ๆ ก็คงเห็นมีการรื้อพื้น พื้น ฟูอะไรต่าง ๆ ที่มีสิ่งที่เป็นวัตถุประเพณี อะไรต่าง ๆ ที่มันคงอยู่กับบ้านเมืองนี้ ที่นี้ กับลูกหลานสืบไป สิ่งเหล่านี้ก็คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับพวกเราต่อไป และคิดว่าน่าจะคุ้มค่าสำหรับที่เราได้ลงทุนกันมายาวนาน อย่าลืมนะครับการสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญ เราทำอะไรคนอื่นไม่รู้ไม่ได้ นะครับ ต้องให้เขารู้ ฉะนั้นแล้ว เราจะได้ความร่วมมือหรือพลังไม่ได้ถ้าไม่มีการสื่อสาร ขอฝากไว้ ครับ อ.ถาวร ครับมีอะไรที่สรุปได้อีกครับ เพิ่มเติมช่วยกันเสริมวันนี้ แหมผมเสียตายอีก 2 ท่าน ยังไม่ได้พูด อุดสาห์จัดเขียนเอาไว้

อ.ถาวร

ค่ะ กราบขอบพระคุณท่านพิธีกรนะคะ สำหรับก่อนที่อาจารย์ถาวรจะสรุปนะคะ ขอเรียกว่าคงจะเป็นท่าน ดร.ภาณุวัฒน์ สรุปนะคะ ขออีกสักนิดนึงตอนนี้เห็นว่า ท่าน อบต. รู้สึกจะจับไมค์หลายครั้ง ขอท่านเจ้าของพื้นที่กล่าวสักนิด ก่อนที่ ดร.ภาณุวัฒน์จะสรุป ขอเรียนเชิญค่ะ

อบต.สมพร

ครับ ขอบคุณท่านวิทยากรครับ จริง ๆ ผมเองก็อยากจะเร่งก็จะยาวไป ก็คือจะ นิดหน่อยว่าผมเองพื้นเพไม่ใช่คนเขาสมอแครงนะครับ มาอยู่เขาสมอแครงได้ 6 ปี นะครับ เมื่อมาอยู่ที่นี่ ความรู้สึกของเรา เราปลูกบ้านข้างเขาสมอแครง ก็มีความ รู้สึกว่า เอ ทำอย่างไร จะให้เขาสมอแครงนี้มีต้นไม้มืออะไรที่มันเขียวจี เหมือน ในปัจจุบันนี้นะครับ ตอนนั้นผมเองยังไม่ได้เป็นอะไรเป็นพ่อค้า ขายน้าเงาะ นะครับ ก็มีความรู้สึกว่ามีอะไรที่ดึงดูดใจนะครับ จะทำอย่างไรที่จะอนุรักษ์เขาให้ ลูกหลาน ดูได้นะครับ ตอนนั้นไม่รู้จักใคร มาใหม่ ๆ นะครับ แต่ก็มีคนก็พากันกลุ่ม หนึ่งเล่นตะกร้อกัน นี่เราทำอย่างไรว่า จะเริ่มอนุรักษ์เขา เขามาขอเสียก็พา เรา ก็เลยตั้งชื่อว่า พรเจริญกลุ่มรักษ์เขา อันนั้นเป็นจุดแรกนะครับ พอจุดที่ 2 มาเนี่ย พอ ดีท่านอาจารย์ถาวร ได้มาพูดคุยว่าอยากจะวิจัยว่าเขาสมอแครงเป็นแหล่งท่องเที่ยว นะครับ อันนั้นก็เคยจุดประกายแรกให้เราว่าตอนนี้ที่มันไม่ใช่ที่เราจะ อนุรักษ์เฉย ๆ นะ เราจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว พอดีผมได้เป็นสมาชิก อบต. ตอนนั้นยังไม่ได้เป็นประธานนะครับ ก็มีความรู้สึก ถ้าเราไม่ได้เป็นใหญ่ ไม่ได้เป็นอะไรนี้ ผมเชื่อว่าเขาสมอแครงนี้ มันเป็นไปได้ยาก ในเรื่องของงบประมาณ ผมเองนี้ไม่ใช่จะไปล้มล้างอำนาจการบริหารคนเก่า ก็เป็นสิ่งที่ว่า ประจวบเหมาะกับเขาอ่อนสภาพพจน์เสีย (ประธาน อบต. คนเดิม) ผมเองผมบอก ตรง ๆ ว่า ผมมาอยู่เขาสมอแครง รู้จักสมาชิกที่เข้าไปนี้ 3-4 ท่าน แต่ด้วยความว่า เขาจะมองว่าเป็นคนที่ดี พอสมควรนะครับ ผมไม่เสียเงินค่าจ้างเขายกมือให้ ผม นั้นเป็นจุดหนึ่งที่บอกว่าเขาสมอแครงน่าจะมั่งมีงบประมาณพัฒนาได้นะครับ

อันนี้เป็นจุดหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความสนใจน้อยนะครับ ทำไงจะให้ชาวบ้านสนใจเยอะขึ้น เรานั่งคิดว่าเราจะทำอย่างไร ก็เลยคิดอย่างหนึ่งว่า ทำไมจะประชาสัมพันธ์คนเขาสมอแครงที่มีจิตสำนึกในเขาสมอแครงนะครับ ผมเริ่มสงสัยจะมีสื่อกลุ่มรักษ์เขาสมอแครงให้มันผูกพันนะครับ ให้เขามีจิตสำนึก ตอนนี้อยู่ที่เขาสมอแครงเกือบ 200 ตัว อยู่ที่บ้านนี้คือผมเริ่มทำนะครับ ที่ผมได้เป็นคณะกรรมการนี้ ได้จัดสรรงบประมาณนะครับ ขึ้นไปบนเขานี้ตอนนี้เกือบ 2 ล้านบาทนะครับ ตอนแรกที่เข้ามาใหม่ ๆ นี่ คือว่าอยากจะเป็นลักษณะอนุรักษ์ ไม่อยากจะพัฒนาอะไร ที่ว่าให้มันใหญ่โตนะครับ ตอนนั้นเจ็ดยี่ดวนนะที่เราจัดสรรงบประมาณไปพัฒนา เจ็ดแสนบาท เราทำทางกว้าง 1.50 ม. ขึ้นไปนะครับ พอได้ ๆ หน่อย ๆ ทร พังรังสร มากับท่าน สจ.วิเชียร ภักดี ก็มาดำหนิว่า อบต.ใจแคบ ทำไมไม่สร้างทางให้ใหญ่ ไม่สร้างทางให้รถไปถึง แต่ใจเราถ้าทางสะดวกก็กลัวว่าเขาจะเอาของอะไรลงมา อยากให้เขาเดินขึ้นไปเท่านั้น แต่ตอนนี้ทาง อบจ.ก็จัดสรรงบประมาณทำถนนเพิ่มไปอีก 2.50 ม. ก็เป็นกว้าง 4 ม. รถวิ่งถึง ส่วนผมเองก็ปู้ฮู้ตัวหนอน และก็ทำที่จอดรถไว้ นะครับ ในงบประมาณหนึ่นผมบอกไม่เคยห่วงเรื่องงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานของ อบต.วังทอง ค่อนข้างที่จะดี นะครับ งบประมาณปีหนึ่นที่ผมรวบรวมถาขึ้นตอนกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นนี้ ตามรัฐบาลกำหนดไว้ อบต.วังทองจะมีงบประมาณน่าจะถึง 20 ล้าน หมายถึงว่าเรามีเงินสะสมอยู่ 10 กว่าล้าน ได้รับจัดเก็บส่งมาให้ เราน่าจะถึง 20 กว่าล้าน เงินจำนวนนี้ แต่ละหมู่บ้านที่ว้าในชุมชนนี้ โครงสร้างพื้นฐานเริ่มจะเต็มบ้าง ที่นี้เงินที่เหลือจากการสร้างโครงสร้างพื้นฐานนี้ จะผลึกมาที่การท่องเที่ยวเขาสมอแครง และอีกอย่างหนึ่งเราโชคดีที่ว่ามีผู้ใหญ่นานอธิบดี สาโรจน์ คัษมาตย์ ท่านปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้มานมัสการ พ่อปู่ขุนเณร อันนี้ผมทราบว่าเขาก็แนะนำให้ทำโครงการเข้าไป เขาจะสรรมาให้ นะครับ อันนี้ที่ว้าเราจะทำโครงการไป ผมกลัวว่าโครงการต้องละเอียดอ่อนครับ ที่จะไปกระทบอย่างที่ท่านอาจารย์เสนอแนะมานะครับ แต่สิ่งหนึ่งที่ผมเคยคิด ที่ว้าจะทำในปี 2547 ก็ในเรื่องของพิพิธภัณฑ์ เรามีอาคารของอาจารย์จินดา เป็นอาคารร้างอยู่ เป็นที่ตั้งของพ่อปู่ขุนเณร มี 2 องค์ พอท่านอาจารย์จินดาอยู่ที่นี่ก็ไม่มีใครอาศัยอยู่ ตรงนี้ก็จะเป้นแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ละก็เป็นพิพิธภัณฑ์ นะครับตรงนี้จะเป้น 2 อย่าง อีกอย่างหนึ่งก็คือ ร้านค้าชุมชน ผมเชื่อว่าพอเราประกาศเป้นแหล่งท่องเที่ยวได้เนี้ บริเวณนี้จะเป้นที่จอดรถ เป้นแสดงพิพิธภัณฑ์ เป้นที่แสดงศิลปวัฒนธรรมของเราอย่างที่เราเห็น นะครับ อาจจะไม่วกวัน นะครับ อาจจะเป้นวันเสาร์ อาทิตย์ จะมีการ

แสดงวัฒนธรรมของเขาเสมอ แคลง นะครับ อันนี้ผมก็คงจะทำอะไรก็ขอ
คำแนะนำจากคณะวิจัย และท่านวิทยากรคงต้องนึกถึงกันว่า เมื่อมีงบประมาณแล้วจะทำอย่างไร ทำอย่างถูกต้องจริง ๆ ตอนนี้ผมขอแผนแม่บทการ
พัฒนาเขาสมอแครง ซึ่งชุมชนเขาสมอแครงเป็นผู้คิดนะครับ ว่าเราจะทำอะไร
กัน แต่เมื่อจะทำจริง ๆ ก็ต้องขอความรู้จากพวกท่านด้วยนะครับ ว่าทำอย่างนี้
มันถูกต้องไหม มันมีข้อเสียอะไรบ้าง ครับผมเองก็คงจะมีแค่นี้ครับ สั้นไป
นิดหนึ่ง

อ.น้อย ลายคราม ขอบขอบคุณครับ และก็เสียงที่ท่านได้ยินประกอบตอนนี้ก็คือประทัด (มีการจุด
ประทัดที่โรงเรียนเขาสมอแครง) ผมก็อยากจะขอว่าทาง อบต. เรานี้ ท่านเป็น
พนักงานเจ้าหน้าที่โดยตรง

อบต.สมพร ขอโทษนะครับท่านวิทยากร ผมจะพูดเรื่องนี้พอ दिलืมไป ในเรื่องของ อบต.
วังทอง เรามีกฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายผังเมืองนะครับ ผมไปเป็นเขาปัก
ป้ายจุดชมวิว คอยสุเทพ 2 ตอนนั้นผมก็โกรธมากนะครับ ผมเห็นป้ายเต็มไป
หมด ตอนนั้นผมขึ้นไปกัน ไปเห็นที่เขาสร้างผมก็เลยทำหนังสือว่าให้ปลดป้าย
ออกนะครับ มีกฎหมายตามมาตรงโน้น มาตรงนี้ ว่าด้วยการควบคุมอาคารนี้เขา
ก็รับปากว่า 2 ที่นี้ วัดเจ้าแม่กวนอิม กับโรงเรียน ที่มีเสียงดังอยู่นี้ ต้องหยุดการสร้าง
ผมบอกว่าถ้าการสร้างของท่านนี้เป็นอันตราย ต่อประชาชนต่อนักท่องเที่ยวนี้
ท่านต้องรับผิดชอบ เรามีหนังสือถึงทั้ง 2 แห่งนะครับ

อ.น้อย ลายคราม เอากฎหมายพระราชบัญญัติสาธารณสุขปี 2535 นั้น กำกับเข้าไป สิ่งนี้คือเป็น
อันตราย เสียงที่เป็นอันตราย หรือเสียงที่รบกวนอันนี้ได้ทั้งนั้นครับ เพราะว่า
กฎหมายสาธารณสุข ปี 2535 ที่สามารถที่จะบังคับได้เลยครับ ผมกำลังทำ
โครงการนี้อยู่แต่บังเอิญไปทำโครงการนำร่องที่นครไทยซะ

อบต.สมพร ครับกฎหมายตัวนี้เราก็มีแล้วครับ กฎหมายว่าด้วยกิจการที่เป็นอันตรายต่อ
สุขภาพ ผมก็ลืมบอกอย่างหนึ่งก็คือปัญหาที่เราพบที่เขาสมอแครงคือหน่วย
งานที่มาจับจอง ซึ่งบางส่วนก็เป็นการทำลายธรรมชาติ ทรัพยากรนะครับ อย่าง
วัดเจ้าแม่กวนอิม ที่แรกเลยนี้เขาไปขุด

สรุปความคิดเห็นจากการศึกษาฐานภาคเหนือ

ของชาวเขาสมอแดง

1. หมู่บ้านกระเหรียงรวมมิตร

ด้านสภาพทั่วไป

ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า เป็นหมู่บ้านที่สวยงาม มีสถานที่ทางราชการ เช่น โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ภายในชุมชน มีแม่น้ำไหลผ่าน มีเรือนแพ มีร้านค้า ร้านขายเสื้อผ้าและของที่ระลึก มีการจัดการท่องเที่ยวโดยช้าง นอกจากนี้ยังมีงานหัตถกรรมทอผ้า และงานแกะสลักไม้ซึ่งเป็นฝีมือของชาวบ้าน เอกลักษณะที่ประทับใจอีกอย่างหนึ่ง คือการแต่งกายของชาวกระเหรียง

ด้านจุดเด่น สิ่งดึงดูดใจ สิ่งประทับใจนักท่องเที่ยว

คณะศึกษาดูงานที่ความประทับใจหลายสิ่งเช่น การแต่งกายชุดประจำเผ่าของชาวเขาล่องแพ ลินค้าพื้นเมืองที่จัดขายภายในท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวที่มีช้างนำพาเที่ยว ประทับใจผู้นำชุมชนที่ให้การต้อนรับคณะศึกษาดูงานเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังชื่นชมที่ชาวกระเหรียงมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมไว้ได้

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข และข้อเสนอแนะ

เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมาก จึงควรมีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การปรับราคาสินค้าให้ต่ำลงและสินค้าที่เป็นงานหัตถกรรมเช่น การทอผ้า การแกะสลักไม้ ควรรวมกลุ่มฝีมือและพัฒนาผลิดงานออกมาจำหน่ายแทนการสั่งซื้อมาจากแหล่งอื่นๆ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ควรปรับเช่นกัน

ความรู้และความพึงพอใจในการมาเยี่ยมชมสถานที่

คณะศึกษาดูงานได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมบางอย่าง และตั้งอย่างการจัดการท่องเที่ยวของชาวกระเหรียง

กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้ศึกษา

กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้ศึกษามีหลายรูปแบบ เช่น

- การจัดการท่องเที่ยวโดยช้างเป็นพาหนะ
- การร้องแพ
- ชมการสาธิตการทอผ้าและการทำหมวก
- กิจกรรมการค้าขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง

การจัดการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นกลุ่มหรือไม่ ถ้ามี โครงสร้างในกลุ่มเป็นใคร

การจัดการท่องเที่ยวของชาวกระเหรี่ยงมีลักษณะเป็นกลุ่มแต่ยังไม่ชัดเจนนัก เพราะการดำเนินการ ยังมีบุคคลภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ หรือถ้าชาวกระเหรี่ยงจัดการเองก็ยังไม่สามารถรวมตัวกันได้ดีเท่าที่ควร

สมาชิกที่รวมกลุ่มกันจัดการท่องเที่ยว มีการแบ่งหน้าที่ หรือมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเช่นใด และมากน้อยเพียงใด

การรวมกลุ่มจะยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะมีนายทุนมาลงทุนและจัดการท่องเที่ยว ชาวกระเหรี่ยงส่วนใหญ่จะรับจ้าง ส่วนด้านการต้อนรับและการประชาสัมพันธ์ยังไม่ได้ดีเท่าที่ควร ผู้ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีคือผู้นำหมู่บ้าน

แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์

สำหรับแหล่งเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะมีนายทุนนำมาจัดการการและอีกส่วนหนึ่งจะเป็นผลผลิตของชาวกระเหรี่ยงเอง

รายได้และผลตอบแทนเป็นเช่นไร

รายได้ของชาวกระเหรี่ยงจะมี 2 ลักษณะคือ เป็นรายได้จากการทำงานที่นายทุนจัดสรรไว้ในลักษณะค่าตอบแทนการทำงาน ส่วนอีกแบบหนึ่งคือ รายได้ที่ได้จากการขายสินค้าที่ชาวบ้านบริหารจัดการเอง

ท่านสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานไปเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเขาสมอแกลงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร

คณะศึกษาดูงานเสนอแนวคิดในการพัฒนาเขาสมอแกลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. จัดการท่องเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
2. จัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม และทำการอนุรักษ์โบราณสถาน
3. จัดร้านค้าขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว
4. จัดการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเขาสมอแกลง
5. จัดการท่องเที่ยวแบบใช้ช้างพาเดินเที่ยวรอบๆเขาสมอแกลง
6. ทำการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยว โดยไม่ต้องการให้นายทุนมา

จัดการให้ ต้องการพึ่งพาตนเอง

7. จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานในครั้งนี้เพื่อนำไปพัฒนาเขาสมอแกลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้จงได้

2.บ้านอาข่า หล่อชา อ.แม่จัน จ.เชียงราย

สภาพทั่วไป

เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านนำร่องในการจัดการท่องเที่ยว ลักษณะของหมู่บ้านเป็นลักษณะชุมชนหนึ่งที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

- ลักษณะบ้านเรือนมีทั้งที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และค่อนข้างยากจน
- มีแผนผังแนะนำการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
- ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา มีภาษาพูดที่เป็นภาษาถิ่น
- โล้ชิงช้า
- ช่างเหล็ก
- การแสดงของชนเผ่าต่างๆ มีการแต่งกายประจำเผ่า
- มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- มีหมู่บ้านตัวอย่าง
- บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่นับถือของหมู่บ้าน
- มีการรวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยว ชุมชนร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นหมู่คณะ มีผลประโยชน์ร่วมกัน

จุดเด่น สิ่งดึงดูดใจ สิ่งประทับใจนักท่องเที่ยว

สิ่งที่คณะศึกษาดูงานมีความประทับใจ คือ

- การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของชุมชน
- การรวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของชุมชน
- การจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ประเพณีและวัฒนธรรมที่จัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม
- การให้การต้อนรับและการนำเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนา

ข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงมีดังนี้

- ถนนหรือทางที่เดินชมการท่องเที่ยวควรปรับให้ดีกว่านี้ อาจจะปรับแต่งให้สะอาด สวยงาม มีไม้ดอกไม้ประดับจะทำให้สวยงามมากขึ้น
- การให้ข้อมูลของผู้นำการท่องเที่ยวควรมีข้อมูลมากกว่านี้ และควรพูดเก่งกว่านี้จะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยว
- การให้การต้อนรับทางด้านอาหารการกินควรเพิ่มจุดบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ความรู้ ความพึงพอใจในการเยี่ยมชมสถานที่

คณะศึกษาดูงานส่วนใหญ่ได้รับความรู้และความพึงพอใจในการศึกษาดูงานมาก เพราะได้เห็นประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนนี้ ตลอดจนได้แนวทางที่จะนำไปพัฒนาเขาสมอ แดงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวๆ ต่อไป

กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้ศึกษาดูงาน

ได้ศึกษากิจกรรมท่องเที่ยวหลายประเภท ดังนี้

- การจัดเส้นทางเดินป่า
- การแสดงของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง
- การชมหมู่บ้านและประเพณีที่ชาวเขานับถือ
- พ่อบ้านดินแม่ทำสวน
- กิจกรรมดำข้าว ทอผ้า สีน้าพื้นเมือง
- ชมสถานที่และประเพณี และการเดินป่า

การจัดการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือไม่ ถ้ามี โครงสร้างสมาชิกในกลุ่มเป็นใคร

มีการจัดการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่จัดทำคือกลุ่มผู้นำภายในชุมชน เช่น อ.บ.ต. หัวหน้าเผ่า และผู้ใหญ่บ้าน

สมาชิกมีการแบ่งหน้าที่ หรือมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเช่นไร

สมาชิกมีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ การต้อนรับนักท่องเที่ยว และการให้บริการด้านต่างๆ โดยมี อ.บ.ต. เป็นผู้ดูแลและติดตาม

แหล่งเงินทุนวัสดุอุปกรณ์มาจากไหน

เงินทุนได้มาจากหลายทาง เช่น ได้มาจากเงินทุนโครงการในหมู่บ้าน การรวมกลุ่มกันรับสินค้าจากที่อื่นมาขาย และจากการผลิตกันเอง

รายได้และผลตอบแทนเป็นเช่นไร

รายได้เกิดจากการทำงาน การรวมกลุ่ม ค่าตอบแทน และได้จากการค้าขายสิ่งของจำพวกผลผลิต

ท่านสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ ไปเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเขาสมอแกลงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร

จากการศึกษาดูงานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเขาสมอแกลงในภาพรวมได้ดังนี้

-จัดระบบบริหารการจัดการท่องเที่ยว

-จัดสรรและจัดการรายได้ของหมู่บ้าน

-อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

-จัดการสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม

-จัดเส้นทางการเดินทาง

-จัดการแสดงที่เป็นประเพณีและวัฒนธรรมแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม เช่นเครื่องจักร

สาน การดำข้าว การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ

3. การศึกษาดูงานป่าสักงาม

สภาพทั่วไป สิ่งที่พบเห็น

สภาพทั่วไปเป็นป่าที่สมบูรณ์ เป็นป่าชื้นน้ำ น้ำตกที่มีความสวย มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับแปลงพืชสาธิต และสวนสมุนไพร สิ่งแวดล้อมสวยงามชาวบ้านส่วนมากอาศัยอยู่บนภูเขา ซึ่งมีความเป็นแบบธรรมชาติมาก ด้านการจัดการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มและจัดการอย่างมีระบบ ทำให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

จุดเด่น สิ่งดึงดูดใจ สิ่งประทับใจนักท่องเที่ยว

การจัดการด้านการท่องเที่ยว มีสิ่งที่น่าสนใจและประทับใจหลายด้าน เช่น

- ผู้นำและชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี
- ป่าที่สมบูรณ์ คือมีน้ำตก มีสัตว์อาศัยอยู่ สภาพแวดล้อมสวยงาม
- การประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูล และการต้อนรับดี
- ที่ประทับใจมาก ๆ คือการที่มีต้นไม้จำนวนมาก และเป็นป่าชื้นน้ำ

สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา

คณะศึกษาดูงานมีความเห็นว่าสภาพทั่วไปเป็นที่ประทับใจ แต่สิ่งที่ควรปรับปรุงคือ ถนนและทางเดินชมที่ต่างๆ

ความรู้ ความพึงพอใจในการเยี่ยมชมป่าสักงาม

คณะเยี่ยมชมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดเกือบทุกๆ สิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมกลุ่ม การต้อนรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาชมของชาวบ้าน

กิจกรรมการท่องเที่ยวของป่าสักงาม

สิ่งที่ได้ศึกษาจากป่าสักงามมีหลายกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ

- ป่าไม้ต่างๆ เช่นป่าไม้เบญจพรรณ ป่าภาคี ป่ารอยอดีต และป่าชื้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์และน้ำตก
- สวนสมุนไพร
- กิจกรรมเดินป่า

มีผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือไม่ ถ้ามี โครงสร้างสมาชิกเป็นใคร

มีการจัดการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม มีผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต.เป็นผู้นำ โดยมีชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สมาชิกแบ่งหน้าที่ หรือมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเช่นไร และมากน้อยเพียงใด

จะมีการทำงานเป็นกลุ่ม และจัดแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบและร่วมมือกันทำงาน โดยมีนายคำปัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นหัวหน้า

แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ได้มาจากไหน

ไม่มีแหล่งเงินทุนจากที่อื่น รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากการเลี้ยงกบ การทำปุ๋ยหมัก การทำการเกษตร และรายได้จากการจัดการท่องเที่ยว แม้จะเป็นเงินจำนวนไม่มากนัก แต่ชาวบ้านก็มีความภาคภูมิใจ

รายได้และผลตอบแทนเป็นเช่นใด

รายได้ส่วนใหญ่จะได้จากการทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ และจากการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว ชาวบ้านที่นี้จะไม่ต้งงานเพราะสามารถพึ่งพาตนเองได้

ท่านสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเยี่ยมชมป่าสักงามไปเป็นประโยชน์ต่อการจัดการพัฒนาเขาสมอแกลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร

คณะศึกษาดูงานทุกคนได้เสนอว่าจะนำความรู้ที่ได้รับ ไปพัฒนาและจัดการเขาสมอแกลงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ได้

4. บ้านควายไทย อ.แมริม จ.เชียงใหม่

สภาพทั่วไป สิ่งที่พบเห็น

หมู่บ้านเป็นทุ่งนากว้าง ชาวบ้านประกอบอาชีพการทำ ทำอ้อย ภายในหมู่บ้านมีที่ ฝัดข้าว ตำข้าวสมัยโบราณ มีควายจำนวนมากใช้ไถนาและหีบอ้อย ทิวทัศน์ที่สวยงาม ชาวต่างชาติ ที่เป็นนักท่องเที่ยวมีมากและที่นี่จะมีการแสดงเล่นดนตรีไทยบนหลังควาย

มีจุดเด่น สิ่งดึงดูดใจสิ่งประทับใจนักท่องเที่ยวใดบ้าง

สิ่งที่ประทับใจคือ

- การแสดงของควาย เช่น การไถนา การวิ่งของควาย การใช้ควายหีบอ้อย
- ห้างนาเก่าๆแบบโบราณ
- กังหันวิดน้ำ
- เครื่องมือหีบอ้อย

นอกจากนี้ยังมีความประทับใจในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว บรรยากาศที่เป็นธรรมชาติแบบชาวทุ่ง และการอนุรักษ์วิถีชีวิตโบราณ

สิ่งที่ควรแก้ไขและปรับปรุง

สิ่งที่ควรปรับ คือ สถานที่น่าจะมีการขยายให้กว้างกว่านี้ ควรมีการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม และผู้ที่ทำหน้าที่บรรยายควรพูดให้เก่งกว่านี้

ความรู้ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการมาเยี่ยมชมบ้านควาย

คณะศึกษาดูงานส่วนใหญ่มีความประทับใจ ที่มีการอนุรักษ์ควายไทย และมีการแสดงของควายให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตไทยในสมัยโบราณ ตลอดจนชื่นชมในการร่วมมือของชาวบ้านที่ช่วยกันอนุรักษ์

กิจกรรมท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง

ได้ชมกิจกรรมการแสดงของควาย เช่น การไถนา การหีบอ้อย การเล่นดนตรีบนหลังควาย และการวิ่งของควาย การสาธิตการถอนต้นกล้า การดำนา การตำข้าว ฝัดข้าวของชาวนาไทย

มีผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือไม่ ถ้ามี โครงสร้างสมาชิกเป็นใคร
มีการจัดการเป็นกลุ่ม และมีนายทุนเข้ามาทำธุรกิจส่วนตัว มีหัวหน้าฝ่ายแบ่งหน้าที่กัน
ทำงาน

แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์มาจากที่ใด

มีนายทุนมาจัดการ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนวัสดุอุปกรณ์มีอยู่ในท้องถิ่น

รายได้และผลตอบแทน

คนงานจะมีรายได้คนละ 3,000 - 5,000 บาท ต่อเดือน และรายได้มาจากการท่องเที่ยว

**ท่านสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเยี่ยมชมบ้านควายไปเป็นประโยชน์
ต่อการพัฒนาเขาสมอแครงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร**

จากการศึกษาดูงานคณะศึกษาดูงานมีข้อเสนอแนะที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาเขาสมอแครงเป็นแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

- นำประเพณีและวัฒนธรรมที่เอกลักษณ์ของชาวเขาสมอแครงมาจัดเป็นการท่องเที่ยว
- ชาวสมอแครงมีการทำนาอยู่แล้ว ควรอนุรักษ์เช่นเดียวกัน
- จะนำความรู้ที่ได้รับมาจัดและพัฒนาเขาสมอแครงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. ห้วยฮ่องไคร้ จ.เชียงใหม่

สภาพโดยทั่วไป

สภาพโดยทั่วไปประชาชน ทำการปลูกป่า เพาะเห็ดชนิดต่างๆ นอกจากนี้ยังทำการเลี้ยง
สัตว์ ชาวบ้านได้รับความรู้จากวิทยากร มีการผลิตยากำจัดแมลงพิษจากสมุนไพรสะเดา

จุดเด่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คือการรักษาป่าให้สมบูรณ์ การจัดการท่องเที่ยวลักษณะ
เป็นกลุ่ม โดยแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ

แหล่งเงินทุนและวัสดุ ได้รับจากโครงการพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน จะเป็นทางด้านการเกษตรและการกำจัดแมลง
ศัตรูพืชโดยใช้สมุนไพรสะเดาที่ชาวบ้านสามารถผลิตใช้ได้เอง

6. หัตถกรรม อ.สารภี จ.เชียงใหม่

สภาพโดยทั่วไป

อำเภอสารภีทำผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ มีทั้งเฟอร์นิเจอร์และเครื่องตกแต่งบ้าน ของใช้ในครัวเรือน รวมไปถึงกระเป๋าไม้ไผ่ของสุภาพสตรี

จุดเด่นที่เป็นที่น่าสนใจ จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ และการเดินชมผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ที่มีการสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม

สำหรับการจัดการท่องเที่ยว มีการจัดแบบมีผู้นำกลุ่มและมีโครงสร้าง มีการแบ่งบทบาท และหน้าที่ตามความเหมาะสมของกลุ่มสมาชิก

เงินทุนสนับสนุน ได้จากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่วนวัตถุดิบต่างๆ มีอยู่แล้วในท้องถิ่น

ประชาชนมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งขายได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ส่วนประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาดูงานจะนำไปเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

7. แม่บ้านดินพ่อก้าวสวน

สภาพโดยทั่วไป

เป็นการสร้างบ้านเรือนทรงไทย มีการจัดสรรพื้นที่ของบ้านเป็นสัดส่วน และจัดเป็น Home stay แบบไทยๆ ผู้ดำเนินกิจการทำการปั้นดินเป็นรูปพุทธรูป รูปคน และสัตว์ต่างๆ สภาพโดยรวมของพื้นที่มีความร่มรื่น ร่มเย็น ผู้มาเยือนได้รับความอบอุ่นจากการต้อนรับของเจ้าของบ้าน

จุดเด่นของสถานที่นี้คือ การสอนปั้นดินให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจ และนักท่องเที่ยวที่มาพักด้วย ตลอดจนฝึกสอนให้คนทั่วไป รวมทั้งนักศึกษาและนักเรียน

อีกจุดหนึ่งที่น่าสนใจ คือ งานปั้นที่เสีย จะถูกนำไปประดับไว้ที่สวนซึ่งจะทำให้ทราบว่า เป็นงานชิ้นที่เท่าไร

โครงการแม่บ้านดินพ่อก้าวสวน เป็นลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ทุกคนช่วยกันทำรายได้มาจากการที่นักท่องเที่ยวมาชมและพักภายใน Home stay และอีกส่วนหนึ่งได้จากการขายผลิตภัณฑ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเขาสมอเคลง คือการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์กับสิ่งที่มีอยู่ที่เขาสมอเคลง เช่นหัตถกรรมจักรสานและเครื่องปั้นดินเผา

8. หมู่บ้านสามขา

สภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านสามขานั้นยังมองไม่ชัดเจนเนื่องจากเป็นการฟังบรรยายที่วัด

จุดเด่นที่น่าสนใจ คือ การร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการทำงาน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แบบพึ่งพาตนเอง มีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีภายในชุมชน ผลผลิตที่ได้ถ้ามีมากก็จะนำไปขาย ความเป็นอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง

ในเรื่องของการจัดกลุ่ม เป็นการจัดกลุ่มที่นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชน มีการจัดแบ่งหน้าที่กันทำงาน เด็กและกลุ่มวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและร่วมงาน

ด้านเงินรายได้ จะได้จากการค้าขายผลิตภัณฑ์ในชุมชน เงินทุนรายได้ต่างๆ ได้จากเงินทุนสนับสนุน

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาดูงาน ชาวเขาสมอแครงสามารถนำความรู้ที่ได้มาบริหารจัดการในเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรการศึกษาชุมชน

สำหรับการจัดการศึกษาในชุมชนเขาสมอเคลง

ความนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รับจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในมาตรา 6 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 8 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 27 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับชุมชนเขาสมอเคลงเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของชุมชน และสอดคล้องตามแนวทางและสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาสำหรับชุมชนเขาสมอเคลงไว้ดังนี้

1. มุ่งให้บริการจัดการศึกษาและการเรียนรู้แก่ชาวชุมชนเขาสมอเคลงทุกคน ทุกระดับ

ชั้นการศึกษาได้เข้าเรียนในหลักสูตรแต่ละระดับตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับชั้นสูงสุดจากสถาบันการศึกษาอื่นได้

2. มุ่งผลิตกำลังคนเพื่อเข้าประกอบอาชีพในระดับผู้ชำนาญเฉพาะทางในกรณีที่ผู้เรียนไม่ประสงค์จะศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความพร้อม

4. เปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสม ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

5. เปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากสถานประกอบการหรืออาชีพอิสระได้

6. เปิดโอกาสให้สถานศึกษาและชุมชนในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้และทักษะ สาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับเป็นพื้นฐานในการศึกษา และเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

2. เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพและมีความสามารถในการจัดการธุรกิจได้อย่างอิสระ

3. เพื่อให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระ สามารถมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และมีความสามารถในการจัดการธุรกิจและเป็นผู้นำในองค์กรขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อมที่จะก้าวไปสู่งานในองค์กรขนาดใหญ่ในอนาคตได้

4. เพื่อให้บุคคลมีมนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม จริยธรรม มีนิสัยรักการทำงาน ขยันหมั่นเพียร และซื่อสัตย์สุจริตและมีวินัยในตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเกิดความสำนึกในความเป็นไทย ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จุดหมายของหลักสูตรชุมชน

หลักสูตรการศึกษาชุมชนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม ประกอบอาชีพสุจริต และพึ่งตนเองได้
2. มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ มีความสามารถในการสื่อสาร การจัดการ และใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น
3. มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทยและประวัติความเป็นมาของชาติไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา และภูมิปัญญาไทย
5. มีความรักท้องถิ่น ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม

การจัดหลักสูตรการศึกษาชุมชน

หลักสูตรการศึกษาชุมชนเป็นหลักสูตรที่กำหนดให้ใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับชุมชน ตั้งแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสำหรับชุมชนในรูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกรูปแบบการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาชุมชน ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาชุมชนและสาระของหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมแต่ละท้องถิ่น

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวดำเนินการ ดังนี้

1. จัดหลักสูตรต่อเนื่อง 12 ปี โดยจัดแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. กำหนดสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 สาระการเรียนรู้ หมายถึง สาระและกระบวนการที่ใช้เป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชา ได้แก่

- 1) หลักสูตรประวัติศาสตร์ชุมชนเขาสมอแครง
- 2) หลักสูตรบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- 3) หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับชุมชนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา

ต่างประเทศ

4) หลักสูตรอาชีพในชุมชน (งานจักสาน) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

โครงสร้างของสาระการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย สาระการเรียนรู้บังคับและสาระการเรียนรู้เลือก ดังนี้

สาระการเรียนรู้บังคับ เป็นสาระพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน

สาระการเรียนรู้เลือก เป็นสาระที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งสนองความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และเฉพาะทาง

2.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มเติมจากการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ เป็นการเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระให้เข้ากับชีวิตจริง โดยการจำลองการใช้ชีวิตในสังคมด้วยการให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ยังเป็นการจัดกระบวนการแนะแนวให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่น รู้สภาพแวดล้อม รู้ปัญหา และรู้วิธีการที่จะจัดการกับตนเองอย่างสร้างสรรค์

3. สัดส่วนเวลาการจัดสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาชุมชน เป็นไปตามหลักการ และบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร จึงกำหนดลักษณะของหลักสูตรย่อยและการจัดการศึกษาเรียนรู้ไว้ดังนี้

ประเภทของหลักสูตรที่พัฒนาเพื่อใช้ในการศึกษาชุมชน

ประเภทของหลักสูตรที่ใช้จัดให้กับการศึกษาชุมชน จะเป็นไปตามภารกิจหลักของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษานอกโรงเรียนคือ การให้การศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน การให้การศึกษาวิชาชีพในระดับประกาศนียบัตร การให้ศึกษาระยะสั้น โดยการประสานงานกับหน่วยงานการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และการเสริมศักยภาพบุคคลตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นหลักสูตรที่จะพัฒนาเพื่อใช้ในชุมชน จำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

หลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อ เป็นหลักสูตรที่มุ่งตอบสนองต่อผู้ที่ต้องการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะพัฒนาสาระการเรียนรู้ทั้ง 4 กลุ่ม ออกมาเป็นรายวิชาพื้นฐาน (Academic Foundation) ในระบบโรงเรียนที่เน้นคุณภาพ มาตรฐาน และสาขาที่สอดคล้องและเป็นที่ยอมรับในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและหน่วยงานประเมินภายนอก

หลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน (Vocational Skills) แต่ไม่ปิดกั้นเมื่อต้องการศึกษาต่อ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยอาศัยศักยภาพของหน่วยจัดการศึกษาข้างเคียงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ลักษณะของหลักสูตรนี้เป็นเช่นนี้

หลักสูตรระยะสั้น (Short Course Program) มุ่งเน้นเพื่อการประกอบอาชีพได้อย่างรวดเร็ว เสริมเพิ่มทักษะความชำนาญเทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณภาพชีวิต

หลักสูตรซ่อมเสริมความรู้ (Remedial Programs) มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลที่ต่ำกว่าเกณฑ์ในระบบการศึกษา หรือต้องการเสริมเพิ่มเติมองค์ความรู้ในวิชาใด ๆ เป็นการเฉพาะและกำลังจัดสอนให้กับผู้เรียนทั้งที่เป็นหลักสูตรระยะยาวและหรือระยะสั้นที่ผู้สนใจสามารถเลือกเฉพาะรายวิชาที่ต้องการเรียน

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรส่วนท้องถิ่น

ดำเนินการโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และ/หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือคณะอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นได้ทันทีด้วยตนเอง ความต้องการของชุมชนและสร้างหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามกรอบและเงื่อนไขที่กำหนดในหลักสูตรกึ่งสำเร็จรูป โดยร่วมกับสถาบันระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่นและหรือสถานประกอบการพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนแก่ชุมชน

เกณฑ์การใช้หลักสูตร

การจัดกิจกรรม

ชุมชนและสถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ โดยให้มุ่งเน้นในการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการคิด การวางแผน การประเมินผลการปฏิบัติ โดยให้มีกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ด้วยใน 1 สัปดาห์ ควรจัดให้มีเวลาทำกิจกรรมไม่น้อยกว่า 2 คาบ

การเข้าศึกษา

ผู้เข้าศึกษาตามหลักสูตรนี้ต้องเป็นชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขาสมอเคลง และหรือชุมชนอื่นที่มีความสนใจ

การโอนผลการเรียนและการยกเว้นรายวิชา

ผู้เรียนที่ประสงค์จะขอโอนการเรียนหรือการยกเว้นรายวิชาให้ปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดและประเมินผลนั้น ๆ

การสำเร็จการศึกษา

การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการนี้

สำหรับกรณีที่เป็นหลักสูตรชุมชนให้คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้อนุมัติการสำเร็จการศึกษา

การแก้ไขเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรที่มีอยู่แล้วและการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้สถานศึกษาที่ประสงค์จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (เฉพาะในส่วนของหลักสูตรสถานศึกษา) และเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เฉพาะในส่วนของหลักสูตรเพื่อท้องถิ่น) เพื่ออนุมัติและเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นชอบและดำเนินการนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับรองมาตรฐานหลักสูตร

เวลาของสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

กรณีการศึกษาในระบบโรงเรียน อันเป็นสาระเพิ่มสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาประมาณปีละ 1,000 ชั่วโมง ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ ตามความเหมาะสม เช่น การทำโครงงาน และพิจารณามุ่งเน้นสาระที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการคิดวิเคราะห์

การจัดสาระการเรียนรู้ของช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งใช้เวลาโดยประมาณ ในการจัดสาระการเรียนรู้บังคับ 80% และเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 20% สถานศึกษาสามารถยืดหยุ่นเวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระได้ตามที่เห็นสมควร โดยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงงาน สหวิทยาการ บูรณาการข้ามกลุ่มสาระ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เน้นทักษะพื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เน้นทักษะพื้นฐานการคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ (มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา สุขศึกษาและพลศึกษา การงานและอาชีพ เน้นการพัฒนาลักษณะนิสัย

สัดส่วนเวลาสำหรับการจัดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้บังคับ	สาระการเรียนรู้เลือก
ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปศึกษา การงานและอาชีพ ภาษาต่างประเทศ	 80% 	
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	20%	

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดสาระการเรียนรู้เชิงบูรณาการ หรือเป็นรายวิชาหรือเป็นโครงการ ตามความเหมาะสม โดยมีเวลาเรียนรวมประมาณปีละ 1,200 ชั่วโมง และมีสัดส่วนของสาระการเรียนรู้บังคับ 50% สาระการเรียนรู้เลือก 35% และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 15% ของเวลาทั้งหมด

สถานศึกษาสามารถยืดหยุ่นเวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระได้ตามที่เห็นสมควร โดยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้ในลักษณะโครงการสหวิทยาการ บูรณาการข้ามกลุ่มสาระ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

กรณีของการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จะเป็นไปตามแนวคิดของการจัดการศึกษาที่ชุมชนร่วมกันกำหนดตามความต้องการของตน

ตัวอย่าง

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านเขาสมอแดง เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ในโครงการวิจัย

หลักสูตรสถานศึกษา

ความเป็นมา

หลักการสำคัญข้อหนึ่งในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือการจัดการศึกษาให้สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับสภาพชีวิตของผู้เรียนและสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนทั้งทางสังคม และกายภาพ

“สิ่งที่เรียนรู้มีความหมาย ผู้เรียนเรียนรู้แล้วนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ขณะเรียนรู้ ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง มีโอกาสสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งที่ป็นจริงและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง” จะเกิดขึ้นได้เมื่อสถานศึกษาจัดการศึกษาตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้ “สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เป็นสภาพของท้องถิ่น” เสริมหรือเพิ่มเติมหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้แล้ว

ความมุ่งหมาย

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนหรือที่เรียกว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า ภูมิใจในท้องถิ่น สามารถดำรงชีวิตได้ในท้องถิ่น ตลอดจนเห็นแนวทางการแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตและสังคมอันเป็นท้องถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ด้วย

กระบวนการ/วิธีดำเนินการ

การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น สามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง อาทิเช่น

แนวทางที่ 1 การเพิ่ม “สาระการเรียนรู้” ส่วนที่เป็นท้องถิ่นเป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งหน่วย หรือหลายหน่วย ในสาระหลักหรือรายวิชาพื้นฐาน ที่เป็นหลักสูตรแกน

แนวทางที่ 2 การจัดเป็นรายวิชาเพิ่มหรือสาระเพิ่มเติมที่ว่าด้วยท้องถิ่นโดยเฉพาะ เช่น วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เปิดโอกาสให้จัดทำได้ในช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นไป

แนวทางที่ 3 การสอดแทรก “สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” เข้าไปในรายวิชาพื้นฐาน ทุกหน่วยการเรียนรู้ หรือเฉพาะหน่วยการเรียนรู้ที่สอดแทรกได้ ทุกรายวิชา และทุกช่วงชั้น

แต่ละแนวทางมีกระบวนการหรือวิธีดำเนินการต่างกันไปบ้าง แต่จะมีกระบวนการร่วมกันอยู่ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาให้เอื้อหรือให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ตั้งแต่วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา แนวการจัดการเรียนรู้ แหล่งและสื่อการเรียนรู้และการวัดประเมินผล

ขั้นที่ 2 การกำหนดผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เป็นท้องถิ่น หมายถึง กำหนดสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับหลังการเรียนรู้ และกำหนดเนื้อหาสาระที่จะให้เรียน รวมทั้งการกำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ แหล่งและสื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกันด้วย

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำในขั้นที่ 2 ไปจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลอย่างไร แล้วนำผลการประเมินการทดลองใช้หลักสูตร มาเป็นข้อมูลย้อนกลับในการพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการทดลองไปใช้จัดการเรียนรู้ทั่วทั้งโรงเรียน กิจกรรมสำคัญในขั้นนี้ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการตัดสินคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่นทั้งระบบ สำหรับยืนยันว่า หลักสูตรที่จัดทำมีคุณภาพสามารถใช้ต่อไปได้หรือว่า จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น

อนึ่ง หลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวถึง มุ่งเน้นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียน หรือเป็นหลักสูตรสำหรับการศึกษาในระบบ อย่างไรก็ตามหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว สถานศึกษาสามารถจัดทำสำหรับการศึกษากิจกรรม ทั้งในรูปของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ด้วย โดยปรับรูปแบบและสาระหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

คำอธิบายรายวิชา

สาระการเรียนรู้ เพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษา รวบรวมความรู้เกี่ยวกับเพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ การดูแลรักษา สังเกต ฝึกทักษะการร้องเพลงร่ำวงพื้นบ้าน การทำจังหวะ โดยใช้ส่วนประกอบของร่างกาย การทำจังหวะโดยใช้เครื่องดนตรี การรวมวงเล่นเครื่องเคาะจังหวะประกอบ เพลงการทำท่าทางประกอบเพลงอย่างอิสระ การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงตามจินตนาการ การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ การแสดงออกในการแสดงเพลงร่ำวงพื้นบ้าน

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง มีทักษะในการร้องเพลง การทำจังหวะ การแสดง แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างสนุกสนานรื่นเริง เกิดความรัก ชื่นชม ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสามารถนำการแสดงเพลงรำวงพื้นบ้านไปใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ

คำอธิบายรายวิชา

สาระการเรียนรู้ เพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษา รวบรวมความรู้เกี่ยวกับเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ การดูแลรักษา สังเกต ฝึกทักษะการร้องเพลงรำวงพื้นบ้าน การทำจังหวะ โดยใช้ส่วนประกอบของร่างกาย การทำจังหวะโดยใช้เครื่องดนตรี การรวมวงเล่นเครื่องเคาะจังหวะประกอบ เพลงการทำท่าทางประกอบเพลงอย่างอิสระ การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงตามจินตนาการ การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ การแสดงออกในการแสดงเพลงรำวงพื้นบ้าน

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง มีทักษะในการร้องเพลง การทำจังหวะ การแสดง แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างสนุกสนานรื่นเริง เกิดความรัก ชื่นชม ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสามารถนำการแสดงเพลงรำวงพื้นบ้านไปใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ

คำอธิบายรายวิชา

สาระการเรียนรู้ เพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา 40 ชั่วโมง

ศึกษา รวบรวมความรู้เกี่ยวกับเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ การดูแลรักษา สังเกต ฝึกทักษะการร้องเพลงรำวงพื้นบ้าน การทำจังหวะ โดยใช้ส่วนประกอบของร่างกาย การทำจังหวะโดยใช้เครื่องดนตรี การรวมวงเล่นเครื่องเคาะจังหวะประกอบ เพลงการทำท่าทางประกอบเพลงอย่างอิสระ การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงตามจินตนาการ การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ การแสดงออกในการแสดงเพลงรำวงพื้นบ้าน

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง มีทักษะในการร้องเพลง การทำจังหวะ การแสดง แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างสนุกสนานรื่นเริง เกิดความรัก ชื่นชม ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสามารถนำการแสดงเพลงรำวงพื้นบ้านไปใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้

สาระเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้เพลงร้องพื้นบ้านเขาสมอเคลง
หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เวลา 40 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา / ชั่วโมง
1	รวบรวมข้อมูล	(4)
	- ประวัติความเป็นมาของเพลงร้องพื้นบ้านเขาสมอเคลง	1
	- เพลงร้องพื้นบ้านเขาสมอเคลง	2
	- เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบ วิธีการใช้และการเก็บรักษา	1
2	เพิ่มพูนทักษะ	(10)
	- การร้องเพลง	2
	- ฝึกทักษะทางดนตรี	2
	- การร้องเพลงประกอบเครื่องดนตรี	4
	- ภาษาท่าและนาฏยศัพท์	2
3	ศิลปะการแสดง	(24)
	1. เพลงชะนีห้อยโหนด	(6)
	- การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงเพลงร้องพื้นบ้าน	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ	4
	2. เพลงกุหลาบบานเย็น	(6)
	- การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงเพลงร้องพื้นบ้าน	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ	4
	3. เพลงไถ่ถาม	(6)
	- การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงเพลงร้องพื้นบ้าน	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ	4

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา / ชั่วโมง
4	4. เพลงความรักของชาย	(6)
	- การใช้ภาษาท่าและนาฏยศัพท์ประกอบการแสดงเพลง รำวงพื้นบ้าน	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ	1
	- การแสดงท่าทางประกอบเพลงตามแบบ	4
	แสวงหาประสบการณ์	(2)
	- จัดแสดงเพลงรำวงพื้นบ้านในโรงเรียน	1
	- แสดงในชุมชนหรือหน่วยงานอื่น	1

แผนการจัดการเรียนรู้

เพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รวบรวมข้อมูล

เรื่อง ประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกประวัติความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านเขาสมอเคลงได้
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. แสดงออกด้วยความพึงพอใจ

แนวคิดหลัก

เพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลงมีมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากเสร็จจากการทำไร่ทำนาก็จะเล่นเพลงรำวงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเพลงที่มีจังหวะง่าย ๆ สนุกสนาน

การเตรียมล่วงหน้า

1. ให้นักเรียนไปสอบถามประวัติความเป็นมาของเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง
2. เชิญวิทยากรในท้องถิ่นเล่าประวัติเพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ให้นักเรียนฟังเพลงร่ำวงพื้นบ้านแล้วร่วมกันอภิปรายดังนี้
 - จังหวะของเพลงที่นักเรียนฟังเป็นอย่างไร
 - นักเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของเพลงที่ฟังหรือไม่
2. นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน แล้วเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลงที่ได้จากการสอบถามจากผู้รู้ร่วมกันอภิปรายสรุปเป็นผลงานของกลุ่ม
4. ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายสรุปเกี่ยวกับประวัติเพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลงของกลุ่มหน้าชั้นเรียน
5. เชิญวิทยากรในห้องถิ่นเล่าประวัติความเป็นมาของเพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลงให้นักเรียนฟัง แล้วจดบันทึกลงในสมุด

การวัดผล/ประเมินผล

1. วัดผลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยวิธีการดังนี้
 - สังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรม
 - ตรวจผลงานการจดบันทึก
 - เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล
 - แบบสังเกตพฤติกรรม
 - แบบตรวจผลงาน
2. ประเมินผลโดยถือเกณฑ์ผ่านจากการวัดผลร้อยละ 75

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. เพลงร่ำวงพื้นบ้านเขาสมอเคลง
2. วิทยากรในห้องถิ่น

เพลงรำวงพื้นบ้านเขาสมอแดง

1. เพลงชะนีห้อยโหนด

โอดชะนีห้อยโหนด เฝ้านแต่โยนแกว่งตัว เฝ้าร้องเรียกหาพี่ระร่ำและเศร้าใจ ระร่ำและเศร้าใจ
ฉันอยากจะมิคู่แนบ แอบอิงเอาไว้ แต่ไม่รู้อยู่ไหน แสนระกำใจน้อง โอ้แม่ยอดช้วน โอ้พ่อขวัญ
จีวี มารับรักกับพี่ที่นี้ในวงฟ้อนรำ ที่นี้ในวงฟ้อนรำ

2. เพลงกุหลาบบานเย็น

โอ้กุหลาบบานเย็น สวยเด่นได้พากันมา พอมาถึงน้องยา น้องยาไม่ปราณี ซ.เสียแรงชาย
รักชายจึงได้มา ณ. เสียแรงหญิงรักหญิงจึงได้มา โอ้เวทนาขอลาไปที่

3. เพลงไถ่ถาม

ไถ่ถามเมื่อยามจะบิน โผผินโผผินไถ่ถาม น่านน่านหันหน้ามามอง เขามีเจ้าของจองแล้ว
หรือยัง มองดูใครใครก็ไม่เศร้า หันมองตัวเราแสนหมดอาลัย ปราณีฉันหน่อยได้ไหม อ้อยไม่ได้หวาน
ใจเธอมี ใครบอกเธอเล่า เมื่อตะกั้นเล่านั่งเข้าวนยี่ ขวัญใจของเธอก็มี สวยอย่างนี้ก็อย่ามีแฟนเลย
หล่ออย่างนี้ก็อย่ามีแฟนเลย

4. เพลงความรักของน้องชาย

โอ้ความรักของชายมาถูกทำลายไปตามสายลม เมื่อแรกรักหวังใจว่าจะชม คราวนี้ระทม
เสียแล้วอกเอ๋ย ณ. ว่าอะไรหนอพี่ เมื่อตะกั้นน้องไม่ได้ยินเลย อย่ามัวทำ อย่ามัวทำหนึ่งเฉย ไม่นึกเลยว่า
เธอจะหน่าย เลิกรักเลิกรักกันละหนอ เขาไม่จ้อเราไม่ต้องการ ซ.ล้อเล่นหน่อยนะเธอ เธออย่าทำใจ
น้อย หันหน้ามาหาพี่หน่อย อย่าทำใจน้อยไปเลยนะเธอ

5. เพลงรำวงกันที่ไหน

รำวงกันที่ไหน ฉันพอใจมาเล่นทุกที่ เล่นที่ไหนก็ไม่เหมือนที่นี้ พบนารีที่ถูกใจเรียม เธอ
ชอบคนไหน ฉันชอบคนโน้น เธอชอบคนไหน ฉันชอบคนนี้ คนนี้ละซีที่ถูกใจเรียม

6. เพลงคนรักจากไกล

คนรักจากไกลหัวใจจากกัน ทุกวันฉันเฝ้าแต่หมองหม่น มองไปใครเล่าจะเหมือนเธอ
ฉันมองเธอเธอไม่จดจำ เจ็บใจที่เราเลิกกัน แค้นใจที่เราฝากคำ คนไหนเชื่อคำก็ต้องเข้าใจ ใจหญิงนั้น
ไม่แน่นอน ขอถอนทอนให้คืนรน ชายใดหวังได้เสมอชน ก็ต้องขึ้นชมระทมเข้าใจ

7. เพลงเดือนหงาย

ยามเดือนหงายแสงประกายสว่างนภา เมฆน้อยเจ้าลอยลงมาสว่างนภา เปรียบเหมือน
ดวงจันทร์ โอ้กระต่ายตัวน้อย โอ้แม่สาวน้อยเปรียบเหมือนดวงจันทร์ มาชมารักกัน รักกันให้มันได้
ไหมเล่าเธอ

8. เพลงลาก่อนนะเธอ

ลาก่อนนะเธอ วันหน้าค่อยเจอกันใหม่ บ้านฉันอยู่ไกลอยู่ได้ฉันจะขอยู่เป็นเวรเป็น
กรรม ละล้าละลัง เดินหน้าถอยหลัง จำใจจากคู่ ตัวไปใจอยู่จากคู่ในวงฟ้อนรำ ไม่อยากจากคู่ในวง
ฟ้อนรำ หัวอกชายชั่วระกำเพราะความรักเธอ

9. เพลงสายน้ำ

สายน้ำตัดไม้ขาด สายสวาทตัดขาดได้อย่างไร ตัดบัวยังมีเชื้อใย ตัดใจยังมีเมตตา ถ้อยที
ถ้อยอาศัยกัน นึกถึงวันไปข้างหน้า ต้นเถิดพี่จำ ร้าวคิดกว่ารินเรงหัวใจ

10. เพลงฉันแนใจ

ฉันแนใจเก็บรักไว้หวังใจอยู่กับเธอ กลุ่มกล้าหัวใจจริงเนื้อ กลัวว่าเธอจะมาร้างห่างไกล
หากบุญของฉันยังมี ดูทีอย่ามาร้างห่างไกล รักเธอไม่บอกรักใคร รัก รัก เธอไม่บอกกับใคร เก็บรัก
ไว้หวังใจอยู่กับเธอ

11. เพลงโอ้แม่ยอดน้ำค้าง

โอ้แม่ยอดน้ำค้าง ลอยกว้างอยู่บนยอดไม้ ชื่นอกชื่นใจ ดอกไม้นั้นมีหลายสี ผมยาวพาด
บ่า หันหน้ามาทางนี้ แว่ว ๆ จับใจพี่ สาวต้องต้องลอยลมเอย

12. เพลงแม่คุณเอ๋ย

ดูซิแม่คุณเอ๋ย จิตใจฉันมาไหวหวั่น ฉันเฝ้าแต่พัวพันเฝ้าแต่พัน ฉันเฝ้าแต่น้ำตานอง ไม่
สมคะเนรักต้องมาลอยล่อง ะเออเอ็งเอ๋ย เรามาคนเดียวใจสอง คิดแล้วให้หมองใจเอย

13. เพลงกุหลาบนี้เอ๋ย

โอ้กุหลาบนี้เอ๋ย เจ้าไม่เคยส่งกลิ่น หอมระรวยระริน กลิ่นของเธอช่างหอม บ้านอยู่ไกล
แสนไกล ยังไม่วายมาตอม กลิ่นของเธอช่างหอม ยั่วชวนหัวใจนี้เอย โอ้แม่สีกาบบัว น้อมมีแฟนกัน
แล้วหรือยัง จิตใจพะว้าพะวัง ฉันอยากจะรู้ตัวเธอกลับไปนอนละเมอ คิดถึงเธอไม่วาย

14. เพลงยามเย็นเดินเล่นหาดทราย

ยามเย็นเดินเล่นหาดทราย หาดทรายชายน้ำนาคู หนุ่มสาวมาเคล้าเคียงคู่ น่ารักน่าดูเขาคู่
เคียงกัน แนะ นอย แนะ น้อย แนะ นอย นอคน้อย นอคนอย นอดน้อย นอดน้อย

15. เพลงวันใดฉันมิได้มา

วันใดฉันมิได้มา คิดถึงคาราคิดตาเตือนใจ รักจริงรักจริงรักจริง ทุกสิ่งขอให้เธอเห็นใจ
รักจริงเต็มใจ อยากพูดออกไปฉันทายเธอ

16. เพลงเธอจ๋า รักฉันไหม

ช. เธอจ๋า รักฉันไหมจะ ญ. อ้อยจะไม่รักฉันจริง ช. รักยิ่งกว่าหญิงใดใด เธอจ๋า รักฉัน
ไหม ฉันยังจำได้ตะวันรอนรอน ตะวันรอนรอนฉันก็มองหาเธอ

17. เพลงโทน

เสียงโทนเสียงโทนละกลุ่มใจ อยู่ไม่ได้กลุ่มใจเหลือเกิน จัดแจงทรงเครื่องแต่งตัว ผัด
หน้าหวีหัวอย่ามัวนานเนิ่น เสร็จแล้วรีบพากันเดิน หาความเจริญในวงเพื่อนรำ

18. เพลงหน้านี้หน้าหนาว

หน้านี้หน้าหนาว ลมหนาวพัดโชยกระหน่ำ เรียมไม่มีคู่รำ เจริญแม่มงามจำเห็นออกเห็นใจ
เรียมหนาวจิต โดคจิตเข้ามาใกล้ ๆ ชิดหน่อยจะเป็นไรไป เข้ามาใกล้ ๆ กันเอย เขามีคู่กันทุกคน แต่
เรามาจนคนรัก อ้วนมาน้อยใจนัก เขามีคู่รักกันหมดทุกคน

19. เพลงยามเมื่อเรารักกัน

ยามเมื่อเรารักกัน แสงจันทร์นั้นส่องสว่าง เมฆน้อยที่ลอยมาบัง ความรักนวลนางยิ่งกว่า
ใคร ๆ หญิงอื่นที่เขามีถม นิยมอยากได้เสียเมื่อไหร่ รักเธอยิ่งกว่ารักใคร พวงมาลัยของฉันนี้เอย

20. เพลงขอฝากรัก

ฉันขอฝากรักแล้วเธอจะอาย อ้อยอย่า อ้อยอย่า ฉันทาย ๆ ถ้าเธอเห็นหน้า ฉันอายต่อแสง
พระจันทร์ จะเล่นจะเล่นจะหัว อย่าทำถือตัวเลยแม่มงามจำ โอ้เจ้าช้อระกำ ฉันทายได้รำฉันเคยได้เล่น
ทุกเช้าทุกเย็นฉันเคยได้เล่นฉันเคยได้รำ

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
รายวิชา วิศวกรรม ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ (การสานแข่ง)

สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวนเวลา 80 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา/ชั่วโมง
1	ความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ ชนิดของไม้ไผ่	8
2	การเขียนโครงการ	8
3	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสานลายต่าง ๆ	8
4	เครื่องมือที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่	4
5	ปฏิบัติการสานลายต่าง ๆ	20
6	การเลือกไม้ไผ่มาทำผลิตภัณฑ์	4
7	การสานตามขั้นตอน	20
8	การประเมินผล	4
9	นำเสนอผลงาน	4

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3

รายวิชาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่
จำนวน 160 ชั่วโมง

ศึกษาความสำคัญ คุณลักษณะและประโยชน์ ชนิดและรูปแบบของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ ประเภทเครื่องใช้และการออกแบบผลิตภัณฑ์ การเลือกไม้ไผ่และการจักตอก ขั้นตอนและวิธีสานลายต่าง ๆ การเข้าขอบ การเย็บ การทำน้ำมันและการใช้สี การตกแต่งชิ้นงาน การใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

ปฏิบัติงานสำรวจและศึกษาข้อมูลตลาด ออกแบบผลิตภัณฑ์ เลือกไม้ไผ่และการจักตอก เตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ สานเป็นลาย สานขึ้นรูปเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ย้อมสี ทำน้ำมัน ตกแต่งชิ้นงาน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย กำหนดราคาและจัดจำหน่าย

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับการจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และจำหน่ายได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ให้นักเรียนรู้ถึงความสำคัญ ลักษณะของไม้ไฟและประโยชน์จากไม้ไฟชนิดต่าง ๆ ได้
2. ให้นักเรียนรู้ถึงชนิดของไม้ไฟที่มีในประเทศไทย และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไฟได้
3. นักเรียนสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไฟได้
4. นักเรียนสามารถบอกและปฏิบัติตามขั้นตอนของการปฏิบัติชิ้นงานได้
5. นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยความปลอดภัย
6. นักเรียนสามารถทำความสะอาด เก็บรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ด้วยความเรียบร้อยได้
7. นักเรียนสามารถสำรวจแหล่งวัตถุดิบ แหล่งบริการในท้องถิ่น ตลาดจำหน่ายสินค้า กำหนดราคาขาย การจำหน่าย และการทำบัญชีรายรับรายจ่ายได้

หน่วยการเรียนรู้

กลุ่ม การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ 12 หน่วย		เวลา 160 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	งานบ้าน <u>1. บ้านและชีวิตความเป็นอยู่ในบ้าน</u> - การดูแลและให้บริการแก่สมาชิกในครอบครัว - การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว - การดูแลรักษาบ้านด้วยการทำความสะอาดห้องต่าง ๆ ในบ้าน	10
2	<u>2. ผ้าและเครื่องแต่งกาย</u> 2.1 การเลือกใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย - ให้เหมาะสมกับวัย และ โอกาส - ทำความสะอาดเสื้อผ้า ที่ทำจากไหม ผ้ายัด และการซักกรีด - การซ่อมแซมตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องใช้โดยเย็บด้วยมือ - การตัดเย็บที่จับของร้อนโดยการเย็บด้วยมือ	10
3	<u>3. อาหารและโภชนาการ</u> - การเลือกบริโภคอาหาร 3 มื้อ และเครื่องดื่มให้ถูกหลักตามโภชนาการ - การประกอบอาหารมื้อเช้า ประเภทข้าวต้ม - การถนอมอาหาร ด้วยวิธีการดอง ตากแห้ง	8

กลุ่ม การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ 12 หน่วย		เวลา 160 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
4	งานเกษตร 1. พืช - วิธีการเตรียมการก่อนปลูกพืช - ปลูกผักทั่วไปที่สนใจ - รู้วิธีปฏิบัติรักษา เช่น การให้น้ำ ใส่ปุ๋ย	16
5	2. สัตว์ 2.1 การเลี้ยงสัตว์น้ำ - ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำ - เลี้ยงปลากัด 2.2 การเลี้ยงสัตว์บก - ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อเลี้ยงสัตว์บก - วิธีการเลี้ยงดูและป้องกันรักษาสัตว์เลี้ยงที่เป็นสัตว์บก	12
6	งานช่าง - งานเขียนแบบ - งานไฟฟ้า - งานโลหะ - งานไม้ - เครื่องมือที่ใช้ในการเขียนแบบ งานไฟฟ้า งานไม้ - วิธีการเขียนแบบอย่างง่าย - การใช้เครื่องมือเบื้องต้นในการเขียนแบบ งานไฟฟ้า งานบ้าน - การเก็บการบำรุงรักษาเครื่องมือในงาน - การซ่อมแซมเครื่องใช้ในบ้าน	20
7	งานประดิษฐ์ - การประดิษฐ์ดอกไม้จากเศษวัสดุในท้องถิ่น ตามกระบวนการของงานประดิษฐ์ โดยเน้นการทำตามแบบและดัดแปลงแบบออกแบบ ที่มีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากขึ้น	16

กลุ่ม การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ 12 หน่วย		เวลา 160 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
8	งานธุรกิจ	16
	- บอกถึงเรื่องธุรกิจในชีวิตประจำวัน	
	- การรักษาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค	
9	การอาชีพ	16
	- ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่	
	- ความรู้	
	- หลักการ	
	- ทักษะ	
	- คุณภาพ	
	- เทคโนโลยี	
	- เจตคติ	
	- การจัดการ	
	- การตลาด	
	- การบัญชี	
10	การออกแบบและเทคโนโลยี	12
	- ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และระดับของเทคโนโลยี	
	- การสร้างผลิตภัณฑ์ทำด้วยกระดาษ	
	- ประโยชน์ ข้อดี ข้อเสียและผลกระทบจากผลิตภัณฑ์	
	- มีเจตคติที่ดีต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้	
11	เทคโนโลยีสารสนเทศ	12
	- เข้าใจหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์	
	- ความรู้เบื้องต้นการสื่อสารข้อมูล	
	- บอกหลักการพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ	
	- บอกหลักการและวิธีการแก้ปัญหา	
	- ปฏิบัติการโครงงานคอมพิวเตอร์	

กลุ่ม การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ 12 หน่วย		เวลา 160 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
12	เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ - การทำงานกลุ่ม โดยการวางแผนเลือกและใช้เทคโนโลยี อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับงาน	12

แผนการจัดการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ที่ 2	การอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่	เวลา 2 ชั่วโมง
มาตรฐาน ง 2.1	เข้าใจมีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพ สุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดี ต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต	

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความสำคัญทั่ว ๆ ไปของไม้ไผ่ที่มีอยู่ในประเทศไทยและในท้องถิ่นของตนได้

แนวคิดหลัก

ไม้ไผ่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและของประเทศ

การเตรียมตัวล่วงหน้า

1. ภาพ
2. ใบความรู้
3. ใบงาน

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. นักเรียนร่วมสนทนาเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่
2. ให้นักเรียนบอกอาชีพที่เห็นเด่นชัดได้ในชุมชนของนักเรียนเอง
3. เมื่อนักเรียนสรุปได้ว่าอาชีพนั้นคือ การจักสานไม้ไผ่ จึงให้นักเรียนบอกความสำคัญของไม้ไผ่ เช่น

- เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของครอบครัวอย่างไร
 - ในด้านเศรษฐกิจ ไม้ไผ่สามารถทำรายได้ให้ครอบครัวและประเทศอย่างไร
 - ในเชิงอนุรักษ์ นักเรียนและบุคคลในชุมชนจะร่วมกันอนุรักษ์ไม้ไผ่ได้อย่างไร
4. ให้นักเรียนร่วมกันสำรวจว่าในหมู่บ้านของนักเรียนมีบ้านใดประกอบอาชีพเกี่ยวกับไม้ไผ่บ้าง
5. ให้นักเรียนศึกษาจากใบความรู้

การวัดผลและประเมินผล

1. การสังเกตเป็นรายบุคคล
2. แบบทดสอบ
3. สังเกตการทำงานกลุ่ม

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบความรู้
2. ใบงาน
3. ภาพ

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง ความสำคัญของไม้ไผ่

ไผ่เป็นทรัพยากรป่าไม้ที่จัดอยู่ในประเภท “ของป่า” ซึ่งเรารู้จักกันดี เพราะในชีวิตประจำวันของเรา เราใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากมาย เพราะทุกส่วนของไม้ไผ่ล้วนมีประโยชน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นราก ลำต้น ใบ หรือหน่ออ่อน เราสามารถนำไม้ไผ่มาสร้างเป็นที่อยู่อาศัย ทำเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ทำของใช้ในครัวเรือน ทำเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ และหน่ออ่อน ยังสามารถนำมาทำอาหารได้หลายชนิด และยังมีสรรพคุณเป็นยาสมุนไพรรักษาโรคได้อีกด้วย

ในปัจจุบันไม้ไผ่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในด้านอุตสาหกรรมการส่งออกใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกระดาษ ไหมเทียมและไผ่อัด มูลค่าการส่งออกในแต่ละปีสูงมากคือ มีการส่งออกประมาณปีละสามร้อยล้านบาท ซึ่งการส่งออกมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น แปรรูปแล้วและส่งออกเป็นลำ

ทุกวันนี้มีการตัดไม้ธรรมชาติมาใช้ประโยชน์กันมากมาย แต่เป็นไปอย่างไม่ถูกต้องและไม่มีการปลูกทดแทน ทำให้ป่าธรรมชาติเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว สามารถให้ผลผลิตเป็นลำต้นไม้สดประมาณตันเศษต่อไร่เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ปกติที่ควรจะได้ประมาณสามตันต่อไร่ ถ้ามีการบำรุงรักษาอย่างถูกต้องผลผลิตจะได้ตามเกณฑ์ เนื่องจากไม้เป็นพืชโตเร็ว มีโรคและแมลงรบกวนน้อยมาก แต่ในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ของไทยได้ลดลงอย่างรวดเร็ว พื้นที่ป่าทั้งหมดของประเทศประมาณ 148,600 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ป่าเพียง 8,100 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 5.5 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ทำให้ขาดแคลนไม้ไฟเพื่อใช้ในการอุตสาหกรรมทั้งใหญ่และเล็ก ไม้เป็นพืชที่มีลักษณะเหมาะสมกับสภาพป่าไม้ของประเทศไทย การปลูกไม้จึงน่าจะเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีอีกอาชีพหนึ่ง และควรถือเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนในการช่วยปลูกป่าไม้เสริมทดแทนป่าไม้ที่ถูกใช้ไปอย่างฟุ่มเฟือย เพื่อให้ปริมาณไม้เพียงพอต่อความต้องการและความสมดุลของป่าเมืองไทยตลอดไป

ใบงานที่ 1

ตอบคำถาม

1. ไม้ไฟมีความสำคัญต่อคนไทยอย่างไร

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

2. ไม้ไฟมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของไทยอย่างไร

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

3. ไม้ไฟสามารถนำมาแปรรูปเป็นอะไรได้บ้าง

1) _____	2) _____
3) _____	4) _____
5) _____	6) _____
7) _____	8) _____

4. ไม้ไฟสร้างความสมดุลให้ป่าไม้เมืองไทยอย่างไร

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

5. นักเรียนมีวิธีอนุรักษ์ไม้ไฟให้อยู่คู่กับธรรมชาติได้อย่างไร

- 1) _____
- 2) _____